~~L VI, A.~~
~~1209~~
~~duod. Szech~~

RMK I.
1662 (1. fold.
Telje.
(Sérült.)

1662

LVI, A.

I. N. J.

BOLDOG HALAL SZEKERE.

M.N.M. KÖNYVTÁRA

Ex Bibl. Com. F. Szécheny.

Mellyet,

Az

Idvösséges halált kivánó Emberek kedvéjért, Maga Az Ur JESUS elkészitet, és az Halálnak Elöl Járó Követivel S-kéférö seregivel edgyüt az ö Irásábul öszve szedegetet,

Eö Fölsége leg utolsóbb Szolgácskája

AACHS MIHALY.

ARGENTORATUMBAN,

Nyomtattatot SPOOR FRIDERICUS JANOS Altal.

M DCC II.

Syr. 7, 39.

Minden te dolgaidban, emlékezzél meg à te utolsó végedrül, és ſoha örökkön nem vétkezel.

AMA MÚZEUM KÖNYVTÁRA

NEMZETES S-VITEZLÖ

TELEKESI TÖRÖK ISTVAN URAMNAK,

Haſonlatosképpen

TUDOS ES TISZTÖLETES

LÖVEI BALAS,

Györi Lutherana Eccleſia Lölki Páſztorának

Es ugyan azon Eccleſiában lévö

MINDEN JOAKORO URAIMNAK,

(A kik tudnyi-illik elsöben ugyan magamhoz, az után penig Aáchs Mihály, Ferencz és Daniel Fiaimhoz ſok Jóakarattal vóltanak] Eö Kegyelmeknek, ez életben Lölki és Teſti Bikeſséget, és â JESUS CHRISTUS meg ésmért Igaz Vallásában mind végiglen. álhatatos meg maradáſt tiſzta ſzivbül kivánok

ILlyes, mikor elevenen el ragadtatnék Mennyegben, Egy tüzes Szekéren és tüzes Lovakon, nagy ſzélvéſzben

méne fôl az egben. 2.*Reg.*2,11. Micſoda vólt vallyon az à ſzélvéſz? Micſodák vóltanak à tûzes ſzekér és lovak? hogyha valaki én tôlem kérdené; én azt felelném nékie: Hogy ez à Szélvéſz terméſzetſzerintvaló olly ſzélvéſz és háború vólt, *Pſal.*148,8. à mellyben menydôrgés, villámás, tûz, viz, záporeſsô, és forgóſzél mind ôſzvô egyeledtenek, és rend kivûl nagy hirtelen egyben keveredtenek, minémô vólt régenten *Ezechiel* 1, 4. és *Jonás Cap.*1,4. Prophetáknak-is idejékben. A tûzes ſzeker penig, és lovak nem fôldiek vóltanak; hanem Mennyeiek. Mert, jóllehet ugy teczet ugyan Eliſæusnak, mintha terméſzetſzerintvaló lovak és valóságos ſzekér lettenek vólna è nagy menydôrgéſſel villámozo ſzél véſzben; de *in rei veritate*, nem vólt è világi; hanem *Currus Angelicus*, Angyali ſzekér. Valamint tudnyi-illik tûzes lovaſok és tûzes ſzekér képében forgolódtanak az Angyalok Eliſæus mellet életében; 2.*Reg.*6,17. Igy itten-is illy ſzekér, és tûzes lovak formájában foglalatoskodtanak azon Angyalok Illyésnek fôl vitelében, nóha mintha világi ſzekér lôtt vólna ugy teczék Eliſæusnak, nagy rémûlésében, mert, ezek felôl vagyon irván az Angyalok felôl; hogy Az Iſten, à ſzekeret maga kövétivé tette, és à lángolo tûzet az ô ſzolgaivá réndelte. *Pſal.*104,4. Es iſmét: Az Iſten ſzekerei huſz ezerek és ſok ezer Angyalok. *Pſal.*68,17. Jóllehet penig à ſok féle világi keſerûſéget, ſzerencſétlenſéget vagy betegſéget, igaz hûtivel meg gyôzô kereſztény embernek lôlkô ma nem vitetik igy láthatóképpen Iſtentûl Angyali Szekér àltal az egekben; de azonban minden kételkedés kivûl bizonyos dolog az, hogy láthatatlanképpen fôl vitetik, magától az Ur JEſuſtul kiſzitetet boldog halálnak Idvôſséges ſzekerében. Mert ez az Ur JEſus Chriſtus amaz Igaz Epitô Meſter Ember, *Hebr.* 11, 10. Avagy Aáchs, *Marc.*6,3. kinek valamint Országa nem ez világbul való, *Joh.*18,36. Igy az ô Meſterſége, és tudománnya à Lôlkôk idvôſségére czilozó! Mitt

csinál mostan az Aáchs? Azt kérdi vala (csufolnyi akarván, az Ur JESUST) régenten *Libánius Sophista* egy keresztény Schola Mestertül. Kinek ez igy felele: *Juliánus*nak, à te Pogány Császárodnak farag koporsót. Igaz-is lött, à mit mondot, mert rövid idö mulván, el vitte az Ördög Juliánus lölkét, és meg szégyenitté *Libánius* kevélységét. Pokolbéli gyötrelmet készit az Ur JEsus az Istenteleneknek; de az Istenfélöknek az halál által Boldog szekeret. Noha penig én ennek az Fö Czéh Mesternek, Mester legényi közöt leg utolsób Inasocska lévén, az én nevem szerint való mesterségbéli tudatlanságomat, mindenek elöt örömöst meg vallom (Mert, hogyha szintén, à külsö, s-világi szekérhez sem tudok csak egy rendes szeget-is csinálnyi; sokkal inkáb à Boldog halálnak Lölki szekerében nem tudok semmit-is magam ereje által munkálkodnyi. 2. *Cor.*3,5.) de mindazonáltal à melly szekeret, à Boldogul meg halók számára, Maga az Ur JEsus el készitet, ugyan azon,

Boldog

Boldog Halál Szekerét, az én Istenemnek bennem lévö kegyelme 1.*Cor.*15,10. és Mennyei segétö ereje, 2.*Cor.*12,9. velem öszvö szédetet (Eö nála nélkül egyebéránt semmit sem cselekedhetem. *Joh.*15,5) és ez én irásomat Olvasóknak eleikben tétetet. *Deut.* 30,19. Melly Szekér környül való faradságomat, mint valami irásbéli faradcskálásomat, Kegyelmeteknek akartam, Nemzetes Uraim, illendö böcsülettel ajánlanom, és köteleségem szerint való hálaadó vóltomnak meg bizonyitására, igen alázatossan præsentálnom. Kérem azért nagy bizodalmossan Kegyelmeteket, hogy eztet à sokféle keserüség és betegség közöt lölki vigasztalás nélkül szükölködö Evangelicusok vigasztalására czilozó szándékomat, à Kegyelmetek Bölcs itélete jóra magyarázza, figyelmetességgel olvassa, és Régi szolgáját tovább-is elöbbeni Jó-akarattyában meg tartsa! Ellyen azonban Kegyelmetek sokáig minden hozzá tartozandokkal eggyüt Jó egésséggel, és

mikor az utolsó órát Isten elő hozza, üllyön föl Simeonnal, az Úr JEsus Nevében, *Luc.*2.29. A Boldog Halál Idvősséges Szekerére csöndességgel!! Amen! Amén!

Kivánnya tiszta szivel

Kegyelmeteknek

Köteles és alázatos szolgája

Aáchs Mihály.

Elöl

Elöl Jaró Beszed,

A Kegyes Olvasóhoz.

Mellyben, Ez egész Tractatusban lévő, minden dolgok le-rajszoltatnak és igen rövideden s-csak summa szerint meg mutatatnak.

REgenten, mikoron *Maximinus Császár* idejében, à Pogányok közöt olly nagy pestis vólt, hogy az házak betegekkel, az uczák penig tellyesség vólnának meg holt testekkel, akkoron à Keresztények, nem csak à mérges betegségben lévő Pogány emberek környül örömöst forgolódtanak, és tehetségek szerint azoknak szolgáltanak; de még az holt testeket-is föl vették, és tiszteséggesen el temették, mellyet azok à Pogányok látván az Igaz hűtre meg tértenek, és à JEsus Christus Isméretire jöttenek. Hogy ha penig à Régi hivek, à Pogány né-

pekkel igy cselekedtenek, és azokon, nyavalyájokban könyörûltenek; sokkal inkáb illik, edgyik Keresztény embernek à másikon könyörûlnyi, és tehetsége szerint à beteg hiveket vigasztaló beszédével vagy cselekedetivel meg segétenyi, holot mi mindnyájan Lölki Atyafiak *Matth.* 23,8. és egy másnak tagjai; *Rom.* 12, 5. sött éppen edgyek vagyunk à Chriſtus JEsusban. *Gal.*3,28. Egy Test, Egy Lélek, kiknek tudnyi-illik, Egy Urunk, Egy hütünk, Egy keresztségünk, Egy Istenünk, Egy Atyánk. *Eph.*4,4. Egy Anyánk *Job.*33,6. *Syr.* 40, 1. vagyon, és Egy vacsoránk. 1.*Cor.*10.3.4. & 12,13. Annyival-is inkáb, mivel Isten elöt az illyetén Irgalmasságnak cselekedeti, olly kedvesſek, *Hoſ.* 6,6. hogy à nyomorultakon könyörûlö emberek à veszedelemnek idején beteg ágyokban meg erösitetnek, és egésségesſekké lésznek. *Pſal.*41,1. En-is annakokáért à többb keresztények közöt leg kisſebbik lévén, hogy az Isten kegyelmén bennem hejábanvaló ne légyen, 1. *Cor.* 15, 9. 10. az ö ennékem adott ajándékja szerint, 1. *Pet.*4,10. szolgálnyi akarnék hogyha szolgálhatnék, azoknak à szegény Evangelicusoknak, kik halálos betegségekben, vagy más féle szerencsétlenségben lévén, à mostanyi üdönek alkalmatlansága miát, Igaz Vallásokon lévö Lölki Pásztor vigasztalása nélkül, nyögödvö fohászkodnak, *Eccl.* 4, 1. és ugyan ezen végre, irogattam ki, Istenemnek szent könyvébül eztet az Ur JEsustul készitetett Boldog Halálnak Idvösséges Szekeret; hogy valaki az ö nyavalyájában Jó lölkiismérettel meg szemléli, valaki eztet, szive hajlékában béveszi, lölkö fájdalmiban meg könyebbedhesſek, és à Jó békeségéstürés által testi sanyaruságában-is meg csöndeszedhesék. Lészen penig *Három Része* ezen elmélkedésemnek. Mellyek közül *Az Elsöben*: Az Halál elöt járo Követek. *A Másodikban*: Eö Maga A Boldog Halálnak Szekere; De *Az Harmadikban* Elönkben adatatnak, à Szeker után ménö személlyek, vagy; A meg holtakon siránkozó emberek. Ugy hiszem, Hogy, Valamint

Basilius Magnus, és *Johannes Eleemosynárius*, az ô csinálnyi kezdet koporsójoknak vighez vitele felôl naponkint elmélkedtenek, és valamint amaz Ditsôséges emlékezetû Romai Császárok *Maximilianus I.* és *Carolus V.* az ô koporsójoknak mindenût vélek való hordoztatásában sôrénykédtenek; Igy valakik ez Boldog Halál Szekerének Mesterségében velem eggûtt gyönyörkôdnek, halálokhoz Jó Lélki ismérettel készûlhetnek, és örök életre, halálok után által vitetetnek. *Joh.5,24. Az Elsödik Részben vannak*, à mint mondám, Az Halál elôt járó Követek; Mert, az Halál, mivel ollyán mint egy Ur: §. *I. & II.* Azért noha, *in rei veritate*, sem hussa nincsen, sem csontya; hanem csak *Nudum sceleton*, mezitelen kép az ô ábrázattya. §. *III.* Mindazonáltal, sok ezer esztendôktûl fogva minden élet nélkûl él és uralkodik minden uraság nélkûl. §. *IV.* Sôtt meg-is tartya à nagy Uraknak szokásokat, és eljövetele s-Az ô szekere elôt, levelet ir, §. *V. VI.* Es hármas követit, ugy mint: *A Szérencsét-*

rencsétlenséget, *Betegséget*, *Vénséget*, az emberekhez el bocsáttya. §. *VII.* Mint az halállal meg szegôdô embernek példája meg mutattya. §. *IIX.* A Szerencsétlenség azért Elsô követe az halálnak, melly nem csak végén, de *Ladislaus* meg házasulando Magyar Király esetinek bizonyitása szerint, kezdetin-is meg történhetik à vigasságnak. §. *IX.* Es neveztetik, avagy: Véletlen, s-Reméntelen Esetnek, nem az Istenre; hanem csak mi réánk tudatlan emberekre nézve, §. *X.* mert Eô Fölsége mindeneket tud, s-elôve meglát. §. *XI*, nem ugyan az ô eltávozhatatlan végezésébûl, hanem az ô Isteni természetinek fényességébûl. §. *XII.* A melly Bölcs tudománnya ô Fölségének, az embereket gonoszra semmiképpen nem kénszeritti, vagy necessitállya. §. *XIII.* Mellý Jó Istennek *Providentiája*, nem csak tud, s-lát mindéneket; de még el-is rendöltô, hogy ô minden teremtet állatoknak gondgyát-is viselye. §. *XIV.* Kik mind ô tûlô függenek, mind eredettyekre, s-mind ere-

jekre nézve. §. *XV.* Mindenikében munkáloſzik azért, jóllehet nem egyenlőképpen; hanem másképpen az okoſság és erzékenség kivül valókban; §. *XVI.* Másképpen penig az eſzes és okos állatokban. Kiknek cſelekedetek vagy Jók, vagy Gonoſzſzak. §. *XVII.* A Jók vagy világiak, mellyeket ſegét *moraliter*. §. *XIIX.* Vagy Lőlkiek, kiket ſegét *ſpiritualiter*. §. *XIX.* A Gonoſz cſelekedeteket, à mi illeti, azok avagy Iſten törvénnye, avagy penig. cſak à terméſzet ellen vannak; A terméſzet ellen való gonoſzok mind Iſtentűl vannak; de kűlőmbkűlőmbképpen: §. *XX.* Némellyek az ő engedelméből, és igaz itéletibűl. §. *XXI.* Az Elsö rendbélieknek Fő ſzerzö oka, Iſten ő maga, ki az ő Szerelmes Hiveit kereſztviſelés alat tartya. §. *XXII.* A máſod rendbélieknek penig cſak meg engedö oka, mint à Tolvaj mikor péndet el lopja, Bőcsületedet gyalázza, vagy házadat meg gyujtya. §. *XXIII.* Melly Gonoſz cſelekedetek, à cſelekedö ſzeméllyekre nézve Bűnök, de à ſzen-

ſzenvedö emberekre nézve Bűntetéſek hogyha Iſtentelenek; ha penig Iſten félők tehát Atyai veſzſzőléſek, és probáló ezkőzők. *Ibid.* Az Iſten tudnyillik az ő Bűntetését, vagy Atyai veſzſzőlését, leg gyakortáb ezkőz által viſzivégben. §. *XXIV.* Mellyre nézve azon egy cſelekedet néha mind Iſtennek s-mind Embereknek tulajdonitatik, sőtt az Ördőgnek-is. §. *XXV.* Mert ezeknek akarattyok néha eggyez, néha penig kűlőmbőz az Iſten akarattyától. §. *XXVI.* Az Iſten törvénye ellen való cſelekedetek kőrnyűl háromképpen forgolódik az Iſteni *Providentia*. *Elsöben*: Minek előttő meg lennének §. *XXVII. XXIIX.* *Máſodſzor*: Mikor A bűnők leſznek. §. *XXIX.* *Harmadſzor*: Minek utánna már meg lettenek. §. *XXXII.* Mivel penigigy, mindenek az Iſtentűl függennek akar eredetyekre s-akár cſelekedetyekre nézve: Minden jó, vagy gonoſz dolgok, valamellyek è világon léſznek, léſznekè vallyon az Iſtennek olly meg változhatatlan akarattyábul, hogy kűlőmben

éppen

éppen nem lehettenek? §. *XXXIII.* Es leheté vallyon valami az Isten akarattya ellen? Es ha lehet, miképpen lehet? §. *XXXIV.* Melly Isten akarattya, mivel az Embernek akarattyát à gonoszra soha sem hajtya, mint à Christust elárulo Sidok cselekedete meg mutattya. §. *XXXV.* Azért *Ex Eventu*, à világi dolgoknak kûlsô folyásábul à felôl nem kôl itéletet tennyi. §. *XXXVI.* Eô Fôlsége Szent kezében vagyon ugyan minden embernek szive. §. *XXXVII.* A ki rendkivôl-is csudálatossan igazgathattya azokat; §. *XXXIIX.* De azonban az Okos teremtett állatnak szabadságát ez Isteni *Providentia* el nem rontya. §. *XXXIX.* A kinek noha rendelésébûl, vagy engedelmébûl lészen, valami ezen à széles világon jó, vagy gonosz lészen, mint, à mind az Szent Irásbéli, s-mind à világi történetekbôl meg teczik; §. *XL. XLI.* Szorgalmatossan kôl azonban az embernek imádkoznyi, munkálodnyi, és az Isten bûntetô ezkôzinek-is az ô tûlô meg engedtetet *Medium*okkal ellene állanyi. §. *XLIII.*

Jóllehet

Jóllehet penig az imádkozó, és Istent félô embernek vagyon ezen à világon leg gyakortáb szerencsétlennyeb állapottya, az Istentelennek ellenben szerencsésseb dolga, vagyon Istennek azonban miért bánik keserveséssebben az ô hiveivel, elegendô oka. §. *LXIV.* Mellyek kôzûl nem tudhattyuk meg mindenikét, hanem csak némellyekét. §. *XLV.* Mert az ô igéreti nem mindenkor è világban, hanem leg inkáb bé tellyesednek az ôrôk boldogságban: Azokat azért, *cum exceptione Crucis*, ugy kôlletik értenyi, hogy à világi kereszstet, ki nem kôlletik felejtenyi. §. *LXVI.* Vagyon ô Fôlségének arra-is elegendô oka, Jól miért cselekeszik à gonoszokkal. §. *XLVII.* A melly jó, vagy gonosz dolgokat, kik az emberekre kôvetkôzendôk, néha Isten csudálatossan meg jelenti §. *XLIIX. XLIX.* Angyala által. §. *L.* Ki által noha igen ritkán izeni ugyan meg az halált, meg izeni azonban aztot más kôveti által. Mellyek kôzûl, Elsô: A Szerencsétlenség. Ez penig három féle: Mert Embernek

vagy

vagy (1.) hire s-neve, vagy (2.) Jószága, vagy (3.) élete forog gyakorta veszedelemben. Mint à Régieknek bôlcs találmányokkal, §. *LI.* Es bizonyos példázatokkal meg mutatik. §. *LII.* Hogy ha valaki akár melly módon, marhájában meg károsodik, vagy egyéb jószágában, háromrul gyondolkodgyék. I. Ki adta vólt? II. Ki vette el? Es III. Mitt vett el? Mint è *Philochriſtus*nak példájábul meg teczik. §. *LIII.* s-Igy gondolkodván az Isten szabados szent akarattyán meg nyugodgyék. §. *LIV.* hogyha valaki hirében s-nevében meg gyaláztatik; Légyen annak szivében: Békeségestûrés, Ellenségén való kônyörûlés, és buzgo kônyörgés. §. *LV.* Hogyha valaki vigezetre élete veszedelmében forog, bizzék Istenében, és abbul vagy ki szabadittya, midôn hálaadó szivét ô Fölségehez mutattya; §. *LVI.* vagy hirtelen és reménteln életét el fogyattyá. Az melly *Casus*ban néha rosz, neha penig Jó itéletét az emberek serege mutattya.

§. *LVII.*

§. *LVII. LIIX.* Mivel penig illyen változó, még az Istenfélôknek-is mind életek s-mind szerencséjek, à mint à Regiek szép *Inventuma* §. *LIX.* meg bizonyittya, Imádkozás azért à mi dolgunk és az ô akarattyán való meg nyugovás. §. *LX.* A ki mindeneket mivel jól, és jó végre cselekeszik. §. *LXI.* Mint Egy meg vakitatott ember, igy minekûnk-is mindent hálaado szivel kôll ô tûlô vennûnk, §. *LXII.* szenvedgyûk-is békével, Istennek ereje által, à mellyeket kôll szenvednûnk, §. *LXIII.* Es Isten ellen semmit se zugolódgyunk, mert ô mindeneket vagy testi vagy lôlki képpen ki szabadit à nyomoruságbul; §. *LXIV.* hanem inkáb vétkeinket meg ismérvén, à sanyaruságbul való ki menekedésre várakozzunk. §. *LXV.* Mert ez à keresztt Isten fiainak jele, és az ô kedves leányinak bizonyos jegye. §. *LXVI.* *Második követe az Halálnak. pag.* 189. A Betegség: §. *I.* Melly felôl hármat kôl meg jegyezned: Eredetit, Gyogyitó Mesterségét, és annak haszNos Gyûmôlcsét. §. *II.* Eredete más à

Physi-

*Physicus*oknak és *Astrologus*oknak, mas penig az Szent Iráſnak értelme ſzerint. §. *III.* Gyogyitó Meſterségét à mi illeti: Elsôben à Lélekre; Az után kôl penig vigyáznyi à beteges teſtre. A Léleknek Orvoſ ága. *I. A Pœnitentia.* Melly à Bûnôket idejekorán meg ſzánnya, bánnya s-el hadgya. §. *IV. V.* Nem mint az Angliai Királlynak meg átolkodot ſzolgája §. *VI.* el halgattya; hanem azoknak mind nagy, mind ſok, s-mind utálatos vóltát meg ismérvén §. *VII.* A mi bûneinket ſiránkozo Ur JEſuſſal, §. *IIX.* hogy à ſzivnek vizével à Lôlki iſméret férgét meg ôlheſſe, §. *IX.* ſzivének vôlgyébûl ſzemeinek hegyére fôl bocsátot ſiralmának kônyveivel meg ſirattya. §. *X. II. Az Imádság.* Mert betegségedben imádkoznod kôl. (1.) Bûneidnek bocsánattyáért (2.) Betegségednek el távoztatásáért (3.) A Szent Léleknek vigaztalásáért. §. *XI.* Imádkoznod kôl (1.) Bûneidnek bocsánattyáért. §. *XII.* A mellyhez hûtt kivántatik. §. *XIII.* Az hûtt penig igen gyônge gyakorta és erôtelen, azért imádkoznod

nod kôl, Iſten igéjét halgatnod, és az Ur vacſorájával élned, annak erôſitésére. Melly Szent vacſorával ha nem élhecz, mit tégy akkor? Láſd meg §. *XIV.* Gyônge mondom hûtôd, mert ſok igen à te bûnôd; de â JEſus Chriſtus meg mutattya miképpen kôllôn az Iſten Igaſságának ſzeki elôl, az ô Irgalmaſságának ſzine eleiben menned, §. *XV.* Sôtt meg mutattya Az ô Mennyei Szent Attyának hozzánk való nagy ſzerelmét, az ô maga érdemének elég tételét, és à Szent Lélek vigaztalásának hatható Erejét. §. *XVI.* A mellyet igen meg kôl jegyezned: Az Iſten tôrvényének, §. *XVII.* A Lôlki éſméretnek, §. *XIIX.* és à Pokolbéli ôrdôgôknek vádoláſa ellen. §. *XIX.* Hogyha penig ſzivedben hûtôt nem érzeſz, §. *XX.* vagy éppen nem hihecz; §. *XXI.* sôtt gyônge hûtôdnek mind végig meg maradáſa felôl bizonyos miképpen leheſs, láſd meg §. *XXII.* Imádkoznod kôl továbbá. (II.) A te betegségednek meg kônnyebbitéséért; de *ſub conditione divinæ voluntatis.* §. *XXIII.* Sôtt

Sőtt (III) A Szent Lélek Ur Istennek vigaztalásáért. §. *XXIV.* A ki vigaztalma, *ordinarie*, az ő Szent Igéje által. §. *XXV.* Eſzedben jutatván, ez bétegséget reád bocsátó Istennek hozzád való kegyelmét, és hatalmas erejét. §. *XXVI.* (2) Te magad tiſztit. §. *XXVII.* S-betegséged kiciſny könnyűségét. §. *XXIIX.* A Léleknek. (IV.) Orvoſsága A csőndeſz *Patientia.* §. *XXIX.* Melly elődben adgya (1.) A betegséget, vagy más féle ſok kereſztet ſzenvedő emberekneк nagy ſeregét. §. *XXX.* (2.) Bűneidnek ſulyos terhét, §. *XXXI.* (3.) A Mennyei jutalomnak boldog őrömét. §. *XXXII.* Lőlkődet minekutánna igy meg orvoſoltad, ſzabad meg orvoſolnod teſtedet-is, de nem Bűjőléſſels-Bájoláſſal, vagy ſuttogo olvasáſſal, mert ez Istentűl meg tiltatott állapot. §. *XXXIII. XXXIV.* Es kereſztény hűtőd, s-tiſzted ellen való dolog, §. *XXXV.* Sőtt az ördőghőz (à ki ſegétenyi akkor mondatik, mikor meg ſzűnik Isten akaratyábul győtőrnyi) folyamodó Orvoslás; §. *XXXVI.* hanem az Istentűl meg

enget-

engedtetet Orvoſságokkal. §. *XXXVII.* Mivel penig betegségednek eredetit meg tanultad és gyogitó meſterséget, tanuld meg annak haſznát-is, és gyűmőlcsét. §. *XXXIIX.* Mellyet Isten reád bocsát (1.) Eő magára §. *XXXIX.* (2.) A ſzenvedő emberre. §. *XL.* (3.) A te Felebarátodra nézve. §. *XLIII.* Békével kől annakokáért ſzenvedned è betegséget, §. *XLIV.* mig Isten el veſzi rólad az inséget, mellyből majd ki ſzabadit, avagy az halál, avagy az egéſség által. Ha meg kől halnod, hally meg az Ur Jeſus nevében, Ha penig meg gyogyulſz, vigyáz (1.) A te Istened Irgalmára. §. *XLV.* (2.) A te életed meg jobbitására, mind Regvel, Délben, mind Eſtve, §. *XLVI.* (3.) A te Jó akaróidra. Kiknek beſzéld meg az Isten hatalmát, Irgalmát, s-fogadásának Igaſságát. §. *XLVII.* Hogyha penig, ſem meg nem halhatz ſem meg nem gyogyulhatz; hanem ſok ideig nyomorgaſz, mitt kőll illyenkor cſelekednyi? §. *XLIIX.* Hogyha Máſodſzor, cſze nélkűl beſzél halálos ágyában, vagy cſelekeſzik, mitt kől felőlő itélnyi?

nyi? §. *XLIX.* Hogyha harmadszor, à kegyes emberek sokáig sem nem szolhatnak, sem nem halhatnak, hanem csak szivekben tusakodnak; à Lélek mitt fog vallyon illyenkor mivelnyi? §. *L.* Ne várd azonban, kérlek szintén az utolsó órát; hanem erös hüttel Istenedhez ragaszkodván, kiszétsed el idejekorán Lölkôd örökkönvaló házát §. *LI.* Légy hiv halálig, és nyujtsd föl az Ur Istenhez szivednek utolsó fohászkodását. §. *LII.* *Az Halálnak Harmadik Követe*; Az Venség. §. *I. pag.* 441. Melly három féle §. *II.* De ez utolsó követre embernek nem kôl várakoznyi; hanem minden orában à meg haláshoz készen kôl lennyi, §. *III.* mert sokan az emberek közûl meg csallyák magokat. Mivel (1.) Még sokáik élhetnek, azt gondollyák. §. *IV.* (2.) Nagy fölöttö igen az Istennek Irgalmasága, azt mondgyak. §. *V.* (3.) Meg halálok elöt meg térhetnek, azt alittyák. §. *VI.* Ezek vannak az Halál szekere elöt járó hármas követek, ez könyvnek elsödik részében. *A pag.* 1. *ad.* 471.

A Má-

A Második Részben vagyon penig, Önnön maga A Boldog Halálnak Szekere. Mellyen à keresztény ember, mint à Romai Vitézek à Capitoliumban; Igy vitézsége után ditsösségesslen bé mégyen az Isten Országában. §. *I.* Háromra kôl itten tekintened. I. A Szekérnek szükséges részeire: Minémûek à Négy Kerekek, Rud és Tengelek. Az *Elsö* kerék Terebinthus fábul, A *Második* à Christus keresztfájábul; Az *Harmadik* az Elet fájábul: A *Negyedik* vagyon csinálva Fenyö fábul. Az *Elsö* Az Isten ismeretet, A *Második* Az Ur JEsus szenvedése érdemét, Az *Harmadik*, Az Föl támadásnak jó Reménségêt, A *Negyedik* jedzi A meg haló embernek buzgó könyörgését. §. *IV.* A Tengelyeket à mi illeti. *Elsö* azok közûl: Az Igaz hütt. *Másik*: A Békeséges türés. *Harmadik*: A Bizodalom. *Negyedik*: Az Alhatatosság. §. *IV.* Rud penig Istenünknek Igaz Igérete. §. *V.* Tekintened kôl. II. Az Halál Szekerének eségére. A minemû: A jó üles, szép szünyeg, Jó Uti-társ. Jó Uti-társ

):():(

Az

Az UrJEsus, ki az örök élet uttyát mutogattya; Az Utat minden akadékokbul: Bűntűl, Bűnnek okátul és annak Bűntetésétűl ki tisztitya; Sött az Halálhoz közelgetö embert vigaztallya. Jó ülés, A Lölki-isméretnek békessége. Szép szűnyég, A koporson lévö fejér keresztes fekete posztó. §. *VI.* Vigyáznod köl. III. Az Halál Szekerének hasznossan el inditható mesterségére. Holot két marha helet, két Sacramentom vagyon, kiket kocsis helet, A Szent Lélek Isten igazgat; de mellette az Angyalok, mint örizö szolgák forgolódnak. §. *VI, pag.* 507.

Az Harmadik Részben mennek, A Szekér után járó személlyek: vagy à meg holtakon siránkozó emberek. Mert *Corthusius* noha örömmel akarta magát el temetetnyi, §. *I. pag.* 503. illendö dolog mindazonáltal à meg holt embereket siratnyi. §. *II.* A Szentek példájá szerint. §. *III.* Mivel Isten parancsollya, A siránkozok cselekedete jovallya, sött à közönséges haszon-is kivánnya. §. *IV.* Sokan vétkeznek

keznek azonban à sirás közöt *in excessu*, vagy *defectu* §. *V.* Azert hogy módot tarthass és mértékletességet à sirásban, meg köl gondolnod Az Istent, Te magadat, és meg hólt Jóakaródat. Az Isten felöl hármat köl è szomoruságodban tanulnod. 1. Az Eö Szent ákarattyát. 2. Az Eö Isteni szabadságát. 3. A meg szomorodtakhoz bűségessen meg mutatandó Isteni kegyelemnek nagy voltát. §. *VI.* Te magad felöl meg köl gondolnod, hogy sirásoddal à meg holtnak noha nem használhatz, de te magadnak sokat árthatz. §. *VII.* Az holt ember felöl végezetre meg köl gondolnod, annak boldog állapottyát, §. *IIX.* Hadgyad el azért bánatodat §. *IX.* és Istenedet félvén az örökkönvalósághoz készitsed magadat. Es halálodrul meg emlékezvén, az örökkönvaló haláltul ments meg állapotodat. §. *X.* Mert valamint 1683-dik esztendöben *Austriá*ban, à meg holt emberek csontyai közöt sokan az eleven emberek közül, à Törökök ellen életben

 meg

meg óriztettenek, igy az halálrul való elmélkedés által az emberek az órökéletre meg óriztetnek. §. XI. A mellyre, *juxta* §. XII. Segéllyen engem-is az Ur JEsus! Amen! Ugy legyen! Uram JEsus! Amen! Oh Uram JEsus Christus! Mivel, ez munkátskát A Te segitségedbül à mint el kezdettem; ugy már à Te kegyelmedbül el-is végeztem: Nyujtsad tovább-is Mennyei áldásodat, és hogy ez Irásbéli fáratság héjában való ne légyen, à mint à keresztény Olvasónak; Igy énnekem-is szivünket igazgassad. Igazgassad éltünket, hogy betegségünkben vagy másféle szerencsetlenségünkben, az Irásbul, Idvösséges vigaztalást vehessünk, életünket Istenségednek tiszteségére rendelhessük és holtunk után, Te hozzád A Boldog Halálnak Idvösséges Szekere által, mehessünk! Amen!

Tiszta szivbül kivánnya

Szent Istenségednek

Leg utolsóbb szolgátskája

Aachs Mihály.

A Kegyes Olvasohoz.

Mi légyen az oka ez Könyvecske ki-bocsátásának, az elöl föltett Ajánló Levelben följegyeztetet, nem szükség annakokáért à felöl ismét emlékeznünk. Mindazonáltal akartam könnyeb értelmére és hasznossab véleéléfre nézve céllát és summáját rövideden jelenteni; à melly áll ebben, à mint Maga Urunk JEsus Christus, Szent Attyának érettünk való imádságában elönkben adgya: Hogy mi mind ez elétben, s-mind pedig az örökkönvaló boldogságban à mi Istenünkel, ugymint egyedülvaló kéncsünkel meg egygyesüllünk. *Joh.* 17,

20. 21. 22. Avagy: Hogy mi, Egy Igaz hûtûnk, Szent, Jámbor, Kegyes és Istenes életûnk által ez világ fondamentomának fölvetése elôtt, nekûnk készitetett Országnak birására jussunk. Melly célra Kegyes Olvaso, Ezen könyvecskének illendô élésével, szorgalmatos olvasásával és felôlô való gondolkodásával utat találsz, minekokáért, az én vékonyka elmém szerint nevezhetném, Magyar Practica Theologianak, mivel ez fô titulus alat, Boldog Halal Szekere, Az egész Keresztény hûttnek Articulusi befoglaltatnak; holot, Föl találod itten Az Isten Igéjének hatalmát, A Szent Háromságnak bizonyos voltát, Az Atya Istennek Szerelmét, A Chriſtusnak érdemét, A Szent Lélek Istennek érejét, A Bûnnek utálatosságát, A Törvény-

Törvénynek vádolását, A mi Meg Igazulásunknak, nem cselekedetinkbûl; hanem egyedûl csak à Chriſtus erdemének nekûnk tulajdonétásábul való létét. Az el esteknek kegyelembenvaló bevételét, A Szent Sacramentumoknak idvôséges gyûmölsét, &c. &c. Föl találad itten ezenkivûl, Az emberi életnek kûlömbkûlömbféle sorsát, szerencsés és szerencsetlen állapottyát, mindazonáltal mindeneknek, Istennek bölcs tanácsábul és jóra fordétó Szent akarattyábul való lételét, Meg emlékeztet utollyára amaz Chriſtus édességes mondásárul *Matth.* 11, 28. Jövetek én hozzám mindnyájan &c.&c. En meg nyugotlak titeket &c. &c. Menny tehát Kegyes Olvaso Ez szivesſen hivó Ur JEsushoz, és igy minden

ketség

ketség kivûl nyugodalmat lósz ô nála, mind ez életben s-mind pedig az Örök Dicsôſségben, mellyre ſegéllyen Maga az Ur JEſus mindnyájunkat A BOLDOG HALAL SZEKEREN,

Tiſzta ſzivbül kivánnya

Az én Edes Atyám Conceptuſa
Kinyomtatását corrigaló
engedelmes fia

Áachs Mihály SS.Th.St.

á & ω.

á & ω

PARS PRIMA,

ELSÖ RESZ

Mellyben vannak
Az Halált meg-elözö követek
ugy mint:
A SZERENCSETLENSEG,
BETEGSEG, ES VENSEG.

Caput I.

Elsödik kôvettye à Halálnak:
A SZERENCSETLENSEG.

§. I.

Ok féle Urak vannak ugyan è világon, 1. *Cor.* 8. *v.* 5. Kik teſtén az embernek és világi ſzerencſéjén hatalmaskodhatnak.

A *Matth.*

*Matth.*10.*v.*28. De csak Isten azonban amaz Igaz Ur. *Es.*42,8. ki minden Királyoknak Királlya, és Uraknak Ura lévén, magának vagyon egyedûl halhatatlansága. 1.*Tim.*6. *v.*16. Egyebeket penig hallandóságalá kötelezet, hogy minden embernek szabadossan birjon életével és halálával; *Sap.*16. *v.*13. Szentséges kezeiben forgatván mind világi életünknek szerencsés, vagy szerencsétlen napjait *Psal.*31,16. mind penig à pokolnak és halálnak kulcsait. *Apoc.*1. *v.*18. Sôtt ugy uralkodik mind eleveneken, s-mind az holtakon, *Rom.*14. *v.* 9. hogy à mint az ôbenne hivôket halálok után-is élteti, s-idvôziti: *Joh.*5. *v.* 24. Igy az hitetleneknek testét s-lólkét à másik halálra, *Apoc.*21. *v.*8. vagy az ôrökkén való kárhozatra ereszti. *Matth,X. v.*28.

§. II. Ez mondom az Isten az Igaz Ur; *Amos.*9. *v.*6. és nem más akárki à teremtet állatok közûl, s-annál-is inkáb, nem az Halál. Melly Halál, hogy-hogy lehetne Ur, holot ô nem *Substantia*, nem az Istentûl teremtetet valósá-

gos állat, *Sapien.*1. *v.*13. hanem inkáb *vitæ privatio*, Életünknek elfogyatása, *& naturæ destructio*, és természetünknek rontása. *Mors est separatio animæ à corpore.* Az Halál nem egyeb, hanem à Léleknek à testûl való elválása. Az Halál azért *tanquam malum naturæ destructivum*, à mennyiben à természetet gonoszul elrontya, és à Testnek s-Léleknek ôszvôkötöztetését fôl bontya, az ördög irigységébûl jött, à bûn miat è világra. *Ibid.*2,24. Jollehet, *prout habet rationem alicujus boni, justæ nempe pœnæ*, à mennyiben à bûnnek igaz földgya. *Rom.*6. *v.*23. az Istentûl mint Igaz Bírótul bocsáttatot az emberek fiaira. *Syr.* 11,14. *Cap.*39. *v.*34. *Confer* §. *VII. p.*10.

§. III. Noha penig ez Halál, nem valami *Substantia*, *in rei veritate*, semmî állattal nem bir, s-annakokáért nem-is Ur; mindazonáltal mivel nem csak az eggyûgyû emberek ugy gondolkodnak felôlô, mintha *Positivum quid*, ugyan valami valósagos állat vólna, és è világon szertészéllyel járna, à mint à Prophetâk fiaiis panaszképpen

igy szólnak: *Mors est in olla.* 2. *Reg.* 4, *v.*40. Halál vagyon à fazékban. De még ô maga-is az Isten, à mi erôtlenségünkre nézve, ugy beszéll felôlô, mintha sárga lovon ülô, és mindeneket megölô, ellenség. 1 *Cor.*15.*v.*26. avagy vitéz Ur vólna. *Apoc.* 6.*v.*8. Ugy képezhettyük azért elménkben az Halált, mintha, *Dominus subordinatus*, az Isteni fölsô, és legelsô Uraság után, Eô-is minden embereken hatalmaskodo Nagy Ur vólna, *Rom.*5.*v.*14. Kinek, à régi Jámborok elmélkedése szerint, Szeme nincsen, sem Szive, nem nézhet az emberek szép személlyére, nem-is. kônyörûlhet kônyörgésére; nints Fûlô, nem figyelmezhet azoknak beszédére. Husa sincs, nem gondol semmitis à Goliáthok nagy testével, sem Sámsonok erejével, nem à Férfiak bölcsességével, sem az Aszszonyok ékessségével; hanem mindeneket egyaránt à földben béviszen, és à férgeknek eledelévé tészen. Mezitelen. Mert senki ruhája nékie nem kôl, vagy gazdagsága. Kasza vagyon eggyikkezében, mellyel

mellyel à virához hasonló embert lecsapdozza: *Es.*40,6. de Ora à másikban. Mivel ô *dependens* lévén, és à Mennyei Urtul fûgvén, az Istentûl rendeltetetûdô elôt, senkinek életét el nem vághattya. *Jobi.*14.*v.*5. *Joh.*7.*v.*30.

§. IV. Jollehet pedig illyen éktelen ábrázatu és disztelen természetû, de azonban igen sokat probált vitéz, s-igen gyôzödelmes és szerencsés Ur ez az Halál. Kinek segyvere olly éles, hogy nem csak az emberi tagoknak ôszvô szörkôztetését, de még à testnek s-léleknek-is egyben kôtôztetéssét-is fölbontya. Melly nagy hatalmára nézve fekete Zászlojára eztet irta: *Pareo nulli*; és minden rendek rettentésére dicsekedve mutogattya.

Mindnyájan meg köl halnotok,
Gratiát senkinek nem adok.

E tehát az Halál ollyan hatalmas Uraság, mellynek ellene nem áll semmi földi Uraság. Es à melly, nem kicsiny csudalkozásra méltó dolog, tovább már ôtt ezer esztendôknel, szintén olly erôvel, mint mikor kezdet harczo-

lodnyi, ſ-ſzintén olly gyözödelemmel à minemüvel kezdet elsöben az emberek ellen viaskodnyi, tovább mondom, ött ezer eſztendöknel, *ſine vita vivit & ſine domino dominatur*! El az Halál, minden élet nélkül. és uralkodik minden uralkodás nelkül, kinekmi is rabjai vagyunk, és akaratunk ellen is tülö hirtelen elragadtatunk.

§. V. Ur azért az Halál. *Præſuppoſitâ naturæ per peccatum depravatione*, Minekutána à bün bejött è világra, elsö Atyánk által, Ur immár az Halál. Es ugyan, az Istennek igaz itéletibül minden embereken *potentiſſimè*, Irgalmaſság nelkül, gyözödelmes hatalommal uralkodó Nagy Ur. A ki à Nagy Uraknak ſzokáſokat megis tartya, és magát azoknak cſelekedetihez alkalmaztattya. Ezek à világi Urak mikoron valakihez mennyi igyekeznek *ordinariè*, bévett rend ſzokáſok ſzerint, nem cſak elöb leveleket küldenek, hanem ſzekerék elöt Lovaſokat, hirtmondó követeket, és az Uraság Jövetelét jelentö katonákat

kat-is ereſztenek; Jollehet *extraordinariè* és rendkivül, (A mint az Halál-is cſelekeſzik. *Matth.25.v.13.* gyakorta, *Láſd meg alább §. LII.*) cſak hirtelen, és minden reménſég kivül-is nagy véletlen el-érkezhetnek. Olly ſzokáſt követ *ordinariè* az Halál-is, levelet bocſát maga elöt és követeket. A mi az Halál levelét illeti, föl vagyon az irva minden embernek két tenyerére, illyen betükkel: M. M. A melly rövid iráſnak értelme ez, és illyen à magyarázattya: *Memento Mori*. Megemlékezzel. Meghalſz. *Syr. 7,38. Cap 14. v.12.*

§. VI. Eztet az Halál levelét, mikor, minden napon nézegetvén kezeinket, olvaſnunk, illyen értelemmel kéllene (hogy ha el nem feleytenénk) büvebben mi magunk elött meg magyáznunk: *Scio, Domine! quoniam morti trades me.* Tudom Uram Isten, tudom, hogy az halálnak adſz engemet, holot koporſobéli ház rendeltetet minden embernek: *Jobi.30.v.23.* Annakokáért, *Juſtum eſt, ut provideam Animæ*

meæ. Gen. 30. v. 30. Ideje vagyon most, mostan vagyon alkalmatos és kôllemetes ideje 2. *Cor.* 6. v. 2. hogy lélkôm idvôsségére gondot viselyek, éltem eleget eddig, tiz, husz, vagy harmincz esztendeig, több vagy kevesseb ideig à bûnnek, világnak és testnek. 1. *Pet.* 4, 3. *Rom.* 13, 11. Ideje már, hogy à mi még hátra vagyon, életemben, két, vagy három nap, égy holnap, több vagy kevessebb ûdô, ora, avagy esztendô, szentöllyem azokat, (minek elôttô elérkezzik az halál szekere:) *Deo, saluti ac beatæ æternitati,* Istenemnek, Idvôsségemnek és az Bóldog ôrôk életnek. 1. *Pet.* 4. v. 2. *Præcipitantur citissimè rapidissimæ temporis momenta, evanescunt horæ, occidunt soles, transeunt dies, effluunt menses, dilabuntur anni, volvitur vita, expirat totius vitæ terminus. Et ecce! post primum momentum, quô egreditur, & in domum æternitatis ingreditur Spiritus.* Eccl. 12. v. 7. *Tempus non erit amplius.* Apoc. 10. v. 6. *Tempus spei, tempus pœnitentiæ. tempus miserationis, & omnis bonæ operationis,* Matth. 25. v. 10. Le foly hirtelen az ora, ûdôk,

ûdôk változnak nem jóra, hamar eltelnek à napok, elmulnak minden holnapok. Nézd melly kôzel van az határ, melly szintén ajtod elôtt áll, Ime! el éred à véget, mihelyt kimégyen à lélek, ott kezdôdik à más élet; de nincs helye reménségnek, nincs ideje kegyelemnek, vagy az jocselekedeteknek. *Ab hoc momento, pendet æternitas.* Örökkén valosag kezdôdik, soha el nem végezôdik. *Agè ergô, Pœnitentiam age, & Evangelio crede.* Marc. 1. v. 15. Térjmeg azért az Istenhez, Hüttel bizzál Fôlségéhez. *Dum tempus est acceptabile.* Es. 49. v. 8. *Dum dies est salutis.* 2. Cor. 6. v. 2. *Operare bonum.* Gal. 6. v. 10. Mig kegyelemnek ideje, és Idvôsségnek van helye, higy s-kônyôrôgj az Istennek, Jót cselekedvén mindennek. *Hodie cum vocem Dei invitatoriam* Matth. 11. v. 28. *audis* Psal. 95. v. 7. Heb. 3. v. 7. & 13. *Cras enim vix erit amplius.* Prov. 27. v. 1. *Noli errare.* Gal. 6. v. 7. *Noli temere decipere.* Jac. 1. v. 22. *Noli desipere.* Eph. 5. v. 15. *Cor obdurare.* Psal. 95. v. 8. *Disce potius sapere,*

Deut. 32. v. 29. Cautè ambula, tempus redime Col. 4. v. 5. Fac citò quod debes; fac benè, quod potes; instat æternitas.

O HOMO,

Fac ea, quæ moriens facta fuisse velis.

Ma ha hallod Isten szavát, S-meg könnyebbitö szándékját, Holnapra ne vond az orát. Hogy meg ne csallyad szivedet, S-el ne veszessed lólködet, Ne keményitsd-meg elmédet. Eszes kivány inkáb lennyi, Es az Istenhez meg térnyi, Ö nékie könyörögnyi. Mit meg kól tenned, most ted meg, Ha mit meg tész, jól ted azt meg, Mert Isten eleiben kól menned. Igy hût által à Menyország, Béfogad Örök Boldogság, S-nem lész többe nyomoruság.

§. VII. Ez az Halál levelének *Continentiája*; Ez az ö Irásának egész Summája, és csak két. M. M. bötükkel kezeinkre irott akarattyának bövebb magyarázattya, à mellyet szüntelen kóllene olvasnunk, és az olvasás közöt igy fohászkodnunk. Jelents-meg, Uram! az en végemet, és az én napimnak mértéke mennyi légyen, hogy meg

meg tudhassam, hogy csak egy tenyérnyivé tetted az én napimat, és csak ideig való vagyok! *Psal. 39. v. 5.* Hogy járhassak elötted bölcs szivel! *Psal. 90. v. 13.* De mivel mi ez olvasást és levél magyarázást igen igen gyakorta elhalasztyuk, sött szivünket à földhöz ragasztyuk azért követeket-is bocsát à Menybéli Uraság, az halálnak szekere, avagy el jövetele elöt mi hozzánk. Olly igen Jó tudnyi illik az Ur Isten. *Psal. 37, 1.* hogy ö, mivel nem gyönyörködik az elöknek veszedelmében, *Ezech. 33, v. 11.* azért az Ember életét elronto, és terméfzetét el-bonto halált nem szerzette. *Sap. 1. v. 13.* hanem ötet az halhatatlanságra teremtette. *ibid. 2. v. 23.* Es ugyan ezen végre rendöltö vala à Paradicsomban *Arborem vitæ*, Az Eletnek fáját; *Ut, si vel maximè temporis diuturnitate calidum innatum & humidum radicale imminueretur; fructus tamen illius, virtutem vigoremq; pristinum restitueret;* hogy az emberben à terméfzettül plántáltatot melegség, és azon melegséget tápláló nedvesség az hoszszu

ideig-

idegvaló élés miat, valamennyire meg erötelenednék-is, de annak az élet fájának gyümölcsö, az elöbbeni eröt és elevenséget, ismét megujitaná s-ujjobban meg hozná, igy à szeretetnek kötelével à Teremtö Istennek engedelméhez ragaszt ván magát az ember, minden fájdalom és halál nélkül mikor Istennek teczet vólna, bévitetet volna az Angyaloktul az örök boldogságban. Sött az Esett után-is, minekutánna az ördögnek irigysége miát az halál béjött az bünert. *Rom. 5. v. 12.* è világra, és az Isten, ki olly Igaz Biró, hogy à bünt büntetés nelkül nem szenvedheti. *Pſ. 7. v. 12. ſeqq.* Ezt az halált *pro ſupplicio arripuit peccati*, mint à bünnek meg érdemlett méltó jutalmát kezében fogta, és az ö törvényét megrontó embereket azzal mint igazán büntetö ostorával meglátogatta, hogy abbul eszekben vennék *ſe non impune peccaſſe*, Ebbül, mondom, az Istennek az halál által való büntetésébül, valosággal meg értenék, melly keserves, és veszedelmes állapot légyen, az

à Teremtö Istentül elszakadnyi. *Jer. 2. v. 13. & 19.* Mostanis, mondom, az Eset után, hogy az embereket à bóldog halálhoz elkészithesse az Jó Istennek szelid természete, az elkerülhetetlen halálnak elközelgetését, mind levél által meg jelenti, s-mind penig bizonyos Posták és követekáltal Ö Fölsége megizeni. *Tres ſunt Mortis Prodromi: Caſus, Infirmitas, Senectus.* Hármak penig az halálnak követi: A Szerencsétlenség, à Betegsék, és Vénség. Az mellyek felöl tudnyi illik akarok ez könyvnek elsö részében Istenemnek segétségébül elmélkednyi, és à szent Irásbul azok felöl bizonyos vigaztalásokat irnyi.

Caſus latentem, Morbus apparentem, Senectus notat mortem præſentem.

A Szerencsétlenség, az alattomban járó: A Betegség, à nyilvánvaló: A Vénség végezetre, à jelenvaló halált jelentik.

§. IIX. Szövetséget vetet egykor, azt mondgyák à Régiek, Egyvalaki az Halállal, kérvén ötet, hogy hirte-

len, és minden reménség kivûl, véletlen élné vinné, hanem hozzája elôb követit küldené. Kinek az Halál meg sogadgya kéréſét, és hogy el jövetele, élôt hirt adna nékie, arra kötelezi igéretit. Mintha annakokáért az Halállal állandó frigyet tett vólna és à Pokollal. *Eſa.* 28. *v.* 14. nagy bátorságban kezd ez Ember élnyi, és noha intik Jóakaroi à megtéréſre, de halála elôt mégmegtérhet, nekiek azt feleli, tolvajok miat azomban, Betegség, Es másféle veſzedelmek miat-is gyakorta megnyomorodik ; de az halál felôl, (más követeket várván) ſemmit ſem gondolkodik. Elô jön azomban è vakmerô emberhez reménſége ellen az Halál és el akarja vinnyi: de ſzörnyén kezd zugolodnyi, és az halállal akar pörlenyi, allegálván, ſ-azt állitván, hogy meg nem tartotta fogadását, ſem hozzája nem bocsátotta hirmondo ſzolgáját. Kinek az Halál ſemmit ſem gondolván proteſtálo Contradictiojával *conſtanter* és minden tétovázás nélkûl nagy bátran azt feleli,

hogy

hogy ô minden fogadását igazán bételleſitette. Juſſon eſzedben (azt mondgya nékie) hogy ennek elôttô valo ûdökben, tolvajok köziben eſtél, ſ-meg ſebeſitettél, hiredben-is és nevedben megkiſſebbittettél: Tûz, viz és más féle veſzedelmek közôt nyögôdtél. Juſſon eſzedben, hogy Catarrhusban, gyomrod ſ-mellyed betegſégében és fejed fajásában mennyiſzer fekûdtél, és már öregûdöd miát teſtedben fölöttô igen meg-erötelenültel. Juſſon eſzedben, Tanitoid mennyiſzér hirdették, és hogy meg köl halnod orvoſló Doctorid-is ſokſzor megjelentették. Mind ezek, igy ſzol tovább az Halál, mind ezek az en követim voltanak, és hogy kéſzûly utra. *Eſ.* 38. *v.* 1. mert meg halſz illyén tanácſot adtanak; minden halladék nélkûl annakokáért elveſzi, és eztet az embert az Halál az ô ſzekerére fölteſzi. Oh Ember! valaki ez Iráſomat olvaſod, te vagy ám, en velem eggyût, ez az Ember ! à ki halálodrul igen gyakorta elfeledkezöl, és annak nálad

lévô,

lévő, ſ-veled beſzéllő kövétirűl meg nem emlékézől; De ez okos találmánya à Régi Jámboroknak, elönkben adgya ſzokáſát az Halálnak. Urunkká lett tudnyi illik, Iſtennek igaz itéletibűl az Halál, és valakik Ő Fölſége ellen vétkeztünk mindnyájunknak Királyunka. Kinek à Mennyei Nagy és Igaz Urtul hatalma alá vettettenek minden féle Rendek, akár Coronát viſellyenek, akár penig vaſtag vászonyban öltözködgyenek. Azért-is. *MORS*, minket harapó Halál az ő neve, *Mordens omnia roſtro ſuo*, Mert mindeneket ſzemély válogatás nélkül halálos képpen mardoz az ő mérge. Szép dolog azonban ez ő benne, vagy inkább à Mennyei Urnak ſzép kegyelme, hogy *ordinariè*, az halál, ſzekere elöt követit, ugy mint: A Szerencſétlenſéget, Betegſéget és Vénſéget, eggyenkint, vagy ſeregenkint elöre bocsáttya, és azokaltal az embereknek: *Surgite* kellyetek föl, és mennyetek el, mert à föld nem nyogodalmatok tinéktek, *ex Mich.2.v.10.* azt mondattya.

§. IX.

§. IX. A Szerencsétlenség azért elsö követe az Halál Szekerének. Mert Jollehet amaz Mennyei Nagy Ur, ki az Iſten, megengedi az embereknek hogy az jó ſzerencſének idején à jóval éllyenek. *Eccl.7.v.15.* Es az ő Iffjuſágokban örvendezzenek, megengedi hogy járjanak az ő ſziveknek utaiban, és ſzemeknek látáſiban. *Cap.12,1.* Ez mindazonáltal à világi öröm, nem igen ſokáig állandó, hanem gyakorta *extrema gaudij, luctus occupat*; *Prov.14 v.13.* Vége az örömnek ſzomoruſágra fordulandó. Peldának okáért örül vala amaz Polgár, világi gazdagságának, *Luc.12.v.16.* örül à Tékozlo fiu, fajtalanſágának, *Cap.15,13.* örül à Tobzodó, friſſ lakodalmának, de mindeniknek vigaſſágá, végtére fordula, és ugyan csak hamar nagy ſzomoruságra.

Nem-is csak vége penig az örömnek, hanem gyakorta kezdete-is változik ſiráſra, és à mennyegzöi vigaſság tévő ſzerſzámoknak zöngéſe fordul jajgatáſra 1. *Macc.9. v.41.* A mint eztet amaz Iffju Ladislaus, Magyar, és

Cſeh

Cseh-Országok Királlyának változó állapottya világoſſan meg mutattya. Eljedzete vala magának az emlétet Király, *Anno Chriſti* 1457. *Ætatis ſuæ* 18. jövendőbéli házastárſul, Károlus VII. Franczia Király Szűz-leányát, Magdalénát, és már à követeket-is ki beſzélhetetlen nagy pompával él kéſzétette, kik kőzőt legfőjeb vólt, Ulricus, Paſſaviai Püſpők. A kinek ſzáz ſzolgai melle, két ſzáz, válogatot vitézek Auſtriabul, két ſzázan, Magyar Országbul, és két ſzázan rendeltettenek Cseh Országbul, mindnyájan è két ſzázan olly fényes és kényes öltözetben, mintha mind egyrűl eggyig Fejedelmi ſzemélyek lettenek vólna. Válogattattanak Leány Aſzſzonyok-is, valamellyek az emlétet Országokban, kik az Aſzſzonyi rendek kőzőt ſzebbek vóltanak, és az utra négy ſzázan válaztattanak, hogy à Királyi Meny-Aſzſzonynak, ezek udvarolhaſſanak bé-is érkezék è ditsőſéges követſég Pariſiában, és igen nagy bőcſűlettel véteték; de minek előttő meg lenne az *Audientia*, Ime!

Ime! Poſta érkezik hirtelen utánna, ki à Királyi Vőlegény Prágában történt reménteln Halálának ſzomoru hirét hozza, és az előbbeni ſzép öltözeteket fekete gyáſz ruhává változtattya. *Ecce! Ime!* Az őrőmnek nem csák vége, de még csak kezdete-is, melly hamar fordulhat jajgatáſra! *O igitur infelix mundi, ſed non mundi felicitas! Quæ dum rides, irrides; dum ludis, illudis; dum naſceris, denaſceris; dum adlaberis, elaberis; dum oreris, moreris; dum ſpiras, exſpiras.* O annak okáért világnélkűl valo világnak ſzerencsétlen ſzerencſéje! Kinek Nevétsége csufság, Játékja gonoſság, Szép ſzine álnokſág, kinek Szűletéſe meg halás, Kezdete el fogyás, Nevelkedéſe apadás, Elete el mulás! *Mella mundi ſunt fella, verba verbera, pocula pericula.* Keſerű itt az édeſſég, ſebes az egéſſég, veſzedelmes az őrvendeteſſég. *O ſpes fallaces! O res nugaces!* Oh hallando Embernek haſzontalan reménſége! Oh mulando világnak elmuló ditsőſſége! *Vita, ut videmus noſtra, vitrea eſt, dum ſplendet, frangitur.* Minden

Minden mi életünk, Szerencsénk és dolgunk, Az üveghez hasonló. Melly noha most fénylik, de hamar el romlik, Semmiben nem állando. Igy lévén azért à dolog, minden ember az ô jó szerencséjének idején gonosz szerencséjére vigyázzon *juxta. Eccl.7.v.14.* Mert eztet Isten amannak ellenében ugy helyheztette hogy ember semmit abban eszében nem vehet, à mi ô reá következik.

§. X. A melly reméntelen dolognak következése, és véletlen állapotnak érkezése, neveztetik *Contingens, Casus, Infortunium*, avagy *Accidensnek.* Véletlen történetnek, reméntelen esetnek, s-veszedelmes szerencsetlenségnek; Történetnek mondom, Esetnek neveztetik és Szerencsetlenségnek; de nem az Istenre, hanem csak mi réánk gyarló emberekre nézve. *Quia de Contingentium futuritione, in nostro intellectu, non est determinata veritas.* Mert mi csak azokat nézzük, à mellyek jelen valók, *1. Sam.16 v.7.* de à következendóket bizonyossan nem tudgyuk.

gyuk. *Eccl. 7. v. 14.* nem tudhattya senki ma estveig. *Syr. 18. v. 25.* avagy holnap regvelig. *Prov. 27. v. 1.* mi következik reája. Mind éyel, s-mind nappal kétséges embernek élete. Regvel azt kôl mondanod: Ki tudgya, ha estvét érjûké, Estve igy kôl szollanod: Ki tudgya, ha regvelt érhettyük? *Deut. 28. v.67.* Néha estve síralom, regvel penig ôrôm. *Psal.30.v.5.* Néha pedig, à ki fôl magasztaltatik ma, holnap sohol nem találtatik, mert minden gondolattya elvész és porrá változik. *1. Macc.2.v.62. Hodie Rex, Cras Fex.* Ma à Király, holnap à koporsoban alá száll. Ma valami, holnap semmi. Ma étek, holnap féreg. *Syr.10.v.13.* Azért az illyen változásra nézve, igy szól az emberi tudatlanság.

Accidit in puncto, quod non speratur in anno

Mindenek ûdô szerént, és csak történetbûl léfznek: *Sap.2.v.2.* Akár szegénség, akár nyereség; akár gazdagság, akár nyomoruság, és nem tudgya Ember az ô veszedelmének idejét; hanem

hanem mint az halak, mellyek megfogattatnak à gonoſz háloban, és mint à madarak, mellyek megfogattatnak à kaltikában, azonképpén megfogattatnak az emberek à gonoſznak idején, mikor à kórnyûl veſzi ôket nagy hirtelenſéggel. *Eccl.* 9. *v.* 12. 13. 14.

§. XI. Az Iſtenre nézve penig ſemmi *contingenter*, ſemmi *caſualiter*, ſemmi ſem léſzen tôrténetbûl, avagy eſetbûl. *Quia oculatiſſima ejus Providentia omnia ſunt pervia, & certiſſimâ determinatâq; cognitione videt ac novit omnia.* Mert az ô Gondviſeléſének hétt ſzemei elôtt, *Zach.* 4. *v.* 10. mellyek fenyeſſebbek ezerſzer à fényes napnál, *Syr.* 23, 19. nincſen ſemmi elrójtetvén, hanem mindenek mezitelenek. *Hebr.* 4, 13. Ollyak à távul valók, mint à kôzel valók; Ollyak à meglêendôk, avagy lehetendôk, mint à meglett dolgok. *Jer.* 23, 23. 24. Az ô ſzeme mindenûtt lát, *Prov.* 15, 3. még à ſôtétben-is. *Syr.* 23, 18. *ſeq.* még à titkos helyeken-is. *Matth.* 6, 6. mindeneket. *Joh.* 21. 17. még minek elôttô meglennének.

Dan.

Dan. 13. 42. Láttya elôve à ſziveknek gondolattyát, ſ-minden embernek járáſát *Pſal.* 139. 2. *ſeqq.* Láttya elôve és tudgya minek elôttô teremtetnének az emberek, mindeneknek titkos dolgát, *Syr.* 23. 20. *ſeq. Præſcit ab æterno, certò & infallibiliter omnes eventûs, omnes omnium rerum naturalium motus, omnes liberè agentium effectûs, qui nobis vel maximè contingentes & fortuiti videntur, omnes omnium hominum & eventuum omnium modos & numeros:* Tudgya az Iſten elôve és ôrôktûl fogva, bizonyoſſan tudgya ſ-világoſſan jól láttya, minden kôvetkezendô dolgoknak, minden léendô, vagy tôrténetbûl eſendô ſzerencſés vagy ſzerencſétlen állapotoknak, minden oktalan állat morgásának, ſ-minden ſzabados akarat indulattyának ſzámát, végét, idejét, helyét, kimenetelét és módgyat. *Conf. infra* §. XL.

§. XII. Jol tudgya pedig és láttya mind ezeket, ſ-igy az jó vagy gonoſz cſelekedeteket-is *non ex prævio quodam decreto abſoluto, vel fatali prædeterminatione; ſed ex Infinita ſua & Omniſciente*

Eſſen-

Essentia, intuente omnia præsentissimè, etiam longè post futura, Imò intuente Possibilitatem & Contingibilitatem omnem. Nem az ô elôvevalò megváltozhatatlan rendeléſébûl (Mert igy ſemmi tôrténetbûlvalò eſet è világon nem vólna, ſôtt inkáb minden bûn, ſ-minden veſzedelem, vagy ſzerencſétlenſég az ô tanácsábúl, ſ-elvégezet akarattyábul, és Decretomábul vólna, és oka à bûnnek Isten volna) hanem tûd és lát Isten mindeneket, minden kôvetkezendô, vagy kôvetkezhetô, s-minden lehetſéges vagy meg tôrténhetendô dolgokat, az ô mindent tudó, és azokat, mellyek most nincſenek, ſzintén mint ha jelen volnának, olly világoſſan láto Isteni ſzent természetibûl. A melly minden, tudó Isteni ſzent teremſzetibûl láttya ſ-tudgya, *Omnes causarum secundarum naturaliter sibi occurrentium eventûs, & omnes liberas Angelicæ vel humanæ voluntatis ad bonum vel malum determinationes*; Minden teremſzetſzerintvaló dolgoknak, egybenmenéſét, ôſzvôegyeledéſét, eſetit, indulattyát, kimenetelét, erejét

erejét és cſelekedetit, igy tudgya, az Angyali vagy emberi akaratnakis à Jora, vagy penig gonoſzra hajlandó ſzabados lipését. Sôt, *ex eadem omnituentia essentiæ abyſſo*, azon Isteni bôlcs teremſzetinek mélyſégébûl *scit ea pariter novitáq;*, még azokat-is mind tudgya s-láttya, *quæ nec facere nec permittere decrevit, adeoq; eventura nunquam sunt, licet ex naturali alioquin causarum secundarum dispositione erant eventura, niſi Deus diſpoſuiſſet diſpoſitionem illam per miraculum intervertere.* A Mellyek nem-is léendôk, és ſoha meg ſem léſznek ugyan; de meg lehettenek, ſôt meg-is lettenek vólna, vagy à teremſzet ſzerint, vagy penig à ſzabad akarat ſzerint valò okoknak folyásábul, hogy ha Isten azokat cſudálatosképpen meg nem változtatta vagy meg nem akadáloztatta vólna. Igy tudta az Isten, hogy cſak városokat, à Kehila lakoſi megtarthaſsák, Dávidot Saulnak kezében adgyák; de hogy à veſzedelmet elkerûlheſſe, cſudálatoſſan Isten elôve meg jelenti, és Dávidot meg inti.

1.*Sam.*23.12. Szent Pál és az ô társai az hajos veszedelemben elvesztenek vólna, hogyha Isten ôket csudálatosképpen meg nem tartotta vólna. *Act.*27,34. Péternek-is hûtô, à mint Christus meg jelentette, el fogyatkozhatot vólna. hogyha ô Fôlsége érétté nem imádkozot vólna, *Luc.*22,31. *Conf. Matth.*2,13. *&* 11,21. *seqq.*

§. XIII. Noha pedig ez az Isteni *Præscientia* minden testnek cselekedetit jól tudgya, és nincsen olly hely, az holot el rôjtôzhetnék valaki az ô szemei elôt. *Syr.*39,24. noha tudgya bizonyossan és világossan láttya, az embernek szabados akarattya ebben avagy amaz jó, vagy gonosz dolgokban, magát szabadossan miképp determinállya. *Es.*46,10. Es à mint láttya s-tudgya szénten ugy lészen, *secundùm omnes circumstantias*, kôrnyûlálò dolgaival egyûtt, és nem kûlômben állapottya; mindazonáltal è *Præscientia*, és à kôvetkôzendô dolgoknak elôve valò meg tudása, *Non imponit rebus eventuris necessitatem; non necessitat, neq; deter-*

determinat, sive physicè, sive moraliter res, præprimis autem malas. Az embereket valamelly, leg kiváltképpen penig à gonosz cselekedetekre erôvel nem kiszti kénszeritti, fôl nem indétya, nem erôlteti, s-hogy szûkségesképpen azt mivellyék, ôket arra nem erôlteti, erôszakkal, s-el távoztathatatlanképpen réá nem hajtya, mert Eô à gonosznak sem nem akarója, *Psal.*5,5. sem nem parantsolója. *Syr.*15.20. nem-is azért lésznek à gonosz dolgok, hogy Isten azokat minek elôttô meg lennének tudgya jól és láttya, hanem azért láttya inkáb azokat, *quia ex spontaneo voluntatis liberæ arbitrio, erant eventura,* mivel az embernek szabados akarattyábul, igy voltanak léendôk, avagy kôvetkezendôk, nem kûlômben, mint amaz jó Orvos Doctor, valamelly embernek rendetlen tobzodò, és mértékletlen életêbûl, à réája kôvetkezendô betegséget s-halált elôre megtudgya, meg-is jôvendôli és mondgya; de ô azonban annak à betegségnek és halálnak nem oka. Amaz Astrologus-is,

à nap vagy holdbéli fogyatkozáſt elôre eſzében veſzi, meg tudgya s-mondgya, meg-is jövendöli, de aztot ô azonban, mikoron meg léſzen, nem cauſálla, s-nem ſzerzi, igy az Iſten-is tudgya jól és láttya minden embernek à jora, vagy gonoſzra valò *inclinátio*ját, minden *defectus*ſát, s-à gonoſzra inkáb, hogy nem mint à jóra hajlandò ſzabados *determinátio*ját; de azonban ezt à *determinátiot*, és gonoſzt, maga az embernek ſzabados akarattya causálla, és nem az Iſtennek vagy Decretoma, vagy penig elôre mindeneket meg látò, s-tudò tudománnya munkálodgya. Jollehet annakokáért valamelly meg léendò dolgokat Iſten elôre meglátot, mind azoknak *certò & infallibiliter ac neceſſariò*, ſzükségesképpen, bizonyoſſan és megcſalhatatlan valósággal meg kölleſſék lennyi, sött meg-is leſznek, és ugyan valamint meglátta, ſzintén azonképpen leſznek; mert ha kûlömben lennének, avagy lehetnének, ez az Iſteni *Præſcientia falſum prævidiſſet*, megcſalatkozhatnék az ô bölcſeſségében;

gében, de ez azonban à *Neceſſitas*, és ſzükségesképpen valò meg létele à gonoſznak nem függ, s-nem-is kövétkezik az Iſteni *Præſcientiá*tul, hanem *ex objecto præviſo*, à bûntûl, mellyet, hogy az embernek ſzabad akarattya meg cſelekedendô léſzen, Iſten elôve meg látta.

§. XIV. Az emberekre kövétkezendô ſzerencsétlenségeknek alkalmatoſságával (mellyeket az Iſteni *Præſcientia* mind tud jól és lát) Eô Fölſége *Providentiá*ja és Atyai gondviseléſe felôl bövebben kölletik itten valamennyire értekeznünk, hogy à véletlen eſetek, Iſtentûl miképpen legyenek, jobban eſzünkben veheſsük. Az Iſten tudnyi-illik, nem cſak tud és lát mindeneket; hanem *decrevit ab æterno*, örôktûlfogvavalò ſzent tanácsábûl el-is végezte, hogy Eô mindenekrûl, nagyokrul és kitſinyekrûl egyenlôképpen gondot viſellyen. *Sap.*6,8. à mint hogy viſel-is. *Cap.*8,1. mert ez jó Iſten, minekutánna è világnak alkotmánnyát ſemmibûl cſinálta, eztet az ô el

végezet munkáját mindgyáráſt el nem hadta; (mint valamely Epitômeſter az ô épitéſét, mivel az ô jelenléte nélkûl-is az épület meg állhat, munkájának végbenvitele után elhadgya) hanem à teremtett állatokat az ô Iſteni hatalmával tartya, *Hebr.*1,3. s-bôlcſeſségével igazgattya. *Joh.*5,17. *Curat non modo Genera Singulorum, ſed & ſingula, ſcilicet omnium rerum generum ſingula, etiam minimarum Individua, ſervato interim ordine rebus in creatione præſcripto, & relictis unicuiq; Principio agendi ſuis viribus, & motibus naturalibus.* Gondgya vagyon mindenekre, *Sap.*12,13. és ſenkit, avagy ſemmit, még csak à leg kiſſebbiket-is à teremtett állatok kôzûl, az ô gondviſeléſébûl ki nem rekeſztvén. *Cap.*14,3. mert Eô Fôlsége hatalmában vagyon, minden élô állatnak élete, és minden embernek okos lélkô, *Jobi.* 12,10. A ki ád mindeneknek életet, leheletet és mindeneket. *Act.*17,25. munkálodván mindeneket mindenekben. 1.*Cor.*12.6, A kiben valamint mi vagyunk, élünk, mozgunk. *Act.*17,28. igy mindenek ô általa

általa állanak. *Col* 1,17. Mert ô gondot viſel minden oktalan állatokrul. *Pſal.* 36.7. Juhokrul, ökrôkrûl, mezei vadakrul, az eghi madarakrul, és à vizben uſzkálô halakrul. *Pſal* 8,7.8.9. Az Annyoktul elhagyattatot hollô fiakrul. *Pſal.*147,9. à sááros diſznokrul. *Matth.* 8, 30. à férgekrûl. *Jonæ.* 4, 7. akármellyik tetôrûl. *Exod.* 8,17. vagy sánta bolhárul. 1. *Sam.* 26. 20. amaz haſzontalan veréb fiakrul, kik kôzûl csak egy ſem eshetik le à földre Iſten akarattya nélkûl. *Matth.*10,29. hanem az ô gondviſelésének ereje és cſelekedete hogy ezt à madarat el veſſe à földre, az ſzél, kánya, avagy ſas, néha meg fogja à madaráſz, néha penig meg lôjô à puskás; ezt à vadat meg ôllyô à vadáſz. *Gen.*27,20. eztet az halat meg fogja az haláſz. *Matth.*17,27. de leg kiváltképpen gondgya vagyon Eô Fôlségének az emberekre, 1.*Cor.*9,9. és azok kôzôt az Iſtenfélôkre. 1. *Tim.* 4,10. kiknek mivel ugy meg olvaſta még csak hajok ſzálait-is, *Matth.*10,30. hogy akarattya nélkûl még csak egy-is

el nem veszhet: *Luc.*12,7. azért nem történhetik rajtok semmiféle veszedelem az ô hire akarattya, avagy penig engedelme nélkûl. *Thren.*3,38.

§. XV. Egy szoval: *Omnes causæ secundæ tam naturales, (Quæ non ex proposito voluntatis, quâ omnes creaturæ, exceptis homine & Angelo deflituuntur, sed naturæ necessitate ad unum determinatâ, ac instinctu agunt, ut sol cum lucet, ignis dum urit, aut animantia irrationalia cum inconsiderato sensuum appetitu veniunt ad pabula) quam voluntariæ, tum quoad essentiam, tum quoad vires, actiones, & motûs à Deo pendent, non modo quoad præcognitionem; sed etiam actualem operationem bonorum, vel sapientissimam directionem & gubernationem malorum.* Az Istentûl teremtetet minden okos, avagy oktalan állatok, Eô szent Fôlségétûl veszik eredettyeket, állatty okat, erejeket és cselekedeteket, és Eô Fôlségétûl függenek, nem csak à mennyiben ôket Isten elôre meg láttya, hanem à mennyiben â Jót az emberekben munkálódgya, à gonoszt pedig végére mehetetlen bölcsesség-

gével ugy igazgattya, hogy aztot jóra fordithassa. *Gen.*50,20. és ugyan, vagy az ô szent neve ditsôsségére, *Joh.*9,3. *Prov.*16,4. vagy hiveinek idvôsségekre. *Exod.*34,7. mert ollyan igen jó az Isten. *Psal.*73,1. hogy ô semmi gonoszt nem hadna meg lennyi, hogy ha jót à roszbul nem tudna Eô Fôlsége ki hoznyi. *Prov.*21,1. *Confer* § *XXVI.*

§. XVI. Jollehet penig minden teremtet állatokban munkálkodgyék az Isten, de mindazonáltal nem minden teremtet állatokban egyenlôképpen munkáloszik; hanem másképpen az oktalan állatokban, másféleképpen munkáloszik az okos teremtet állatokban, mert *ad Causas, actus & eventus naturales concurrit & influit influxu, potentiâ & efficaciâ, Providentia præsentissimæ, naturam sustentando, iná, facultates naturales influendo.* Az okosság és érzékénség nelkûl valò állatokat, az ô mindenûtt jelenlévô gondviselésével természettyekben meg tartya, és természetszerintvalò erejekben segitti s-ol-

talmazza, à melly cselekedete Ö Fölségének *est influxus communis*, közönséges minden teremtet állatihoz, *relinquitq; omnibus causis secundis suas vires & motûs naturales, atq; prout sibi occurrunt, aut quocunq; modo applicantur, ita vires ipsis agendi, sub suo tamen directorio, permittit.* Meg tartván és hagyván azokat természetszerintvalò erejekben és mozdulásokban; sôt à mint közûlök eggyik à másikat találllya, vagy egygyik à mint à masikhoz tétetik, azon szerint, hogy az ô igazgatása alat munkálodhassanak, meg engedven, mellyre nezvé még az oktalan állatoknak-is az ô természetszerintvaló mozdulásokat *per intrinsecam determinationem*, szûkségesképpen egyfelé nem kötelezi kûlömben, hanem ha rend kivûl csudálatossan akarvélek cselelekednyi, mellyet azokkal, ha akar, szabadossan cselekedhetik, mert mindenek Eô nékié szolgálnak. *Psal.* 119, 91. *Confer, infra. §. XXXIX.*

§. XVII. *Ad motus verò Causarum secundarum liberos voluntarias np. hominum*

(ut de Angelis taceamus) Actiones concurrit omninò DEUS; *sed aliter in bonis, aliter in malis.* Munkálosik az Isteni Gondviselés az embereknek szabados akarattyok szerint valò cselekedetiben-is: mert Eô Fôlsége vezérli azoknak minden utait, noha aztot ember eszében nem veszi. *Prov.* 16, 19. *Cap.* 20. 24. *Cap.* 21, 23. *Exod.* 3, 21. *Jer.* 10, 23. de másképpen à jó, másképpen munkálosik penig à gonosz cselekedetek környûl.

§. XIIX. Az embereknek jó cselekedetek két karbéliek: *Civiles & Spirituales.* Néha csak világiak: Néha penig lélkiek, kûlsô világimod szerint valò jó cselekedeteket cselekedhetnek az ollyan emberek, à kik ujonnan à Szent-Lélektûl nem szûlettenek, hanem az Igaz Istennek ismèreti kivûl élnek. Ezekben az Isten nem csak ugy munkálosik, mint *in Naturalibus*, à természetszerint valò oktalan állatoknak cselekedettyekben; hanem azon fôllûl *moraliter* inti az embereket és kiszti à jámbor és tiszteséges életre, mind

mind à teremtet állatok által, mellyekben tudnyi-illik az ô hatalmaſságát fôl irta, és az ô Iſteni Fôlséges voltát eleikben adgya. *Rom.* 1,20. mind à ſzivben béiratott tôrvény által. *Rom.* 2, 15. mind penig *per alia & varia objecta, quibus ſtimulantur ad probitatem*, más ſokféle eſzközök által, ſok példák által, igy az igaz Iſteni tiſztôletnek jò hire által-is inti, mondom, és kiſzti az embereket à kûlsô tiſzteſséges életre, s-magok viſelésére; és azoknak minden igyekezeteket, s-akármelly ſzándékbul el kezdet cſelekedeteket olly ki menetellel igazgattya, à mint ſzintén maga Eô Fôlsége akarja. *Auguſtus Cſáſzár, ex. gr.* ez világot fôl irattya, hogy az ô népét meg ſzámlálhaſſa; de Iſten az ô cſelekedetit ugy igazgattya, hogy az által, Fiának az Ur Jeſusnak ſzûletéſét ki nyilatkoztathaſſa. *Luc.* 2, 1.

§. XIX. A Lôlki jó cſelekedeteket à mi illeti. Ezeket az Iſten, *in Regenitis*, à ſzent kereſztség által ujonnan ſzûlettetet emberekben az ô ſzent Igéje és Lôlkô által munkálodgya, *modô emi-*

nentiori Kegyelmének ſokkal fôlleb valò mirtékével *influxui naturali, & morali addendo ſupernaturalem*, hogy ſem mint à terméſzetbéli dolgokat, vagy penig cſak à világi jókat; gôrjeſztvén à kegyes emberekben ſzent indulatokat, igaz hûtôt, ſzeretetet, reménységet, és az ô parancſolattya, s-ſzent akarattya ſzerint valò tôbb jó cſelekedeteket. A mellyekre nem cſak ſegitti Iſteni erejével, *Joh.* 15, 5. 2 *Cor.* 3, 5. hanem ha *malitiosè* az emberek el ſzánt gonoſzsággal, az ô Igéjének és az által munkálkodô erejének ellene nem állanak, *Act* 7, 51 *Cap.* 13, 46. Jó és idvôſséges elômenetellel meg-is ſzérencséſiti. *Phil.* 1, 6 *Cap.* 2, 13. Akarattyokat azonban az ô Hiveinek *phyſicè* kûlsô erôſzak ſzerint akár melly jó cſelekedetre ſem erôlteti egyáltallyában, eltávoztathatatlanképpen kegyelmét réájok nem kôtôzi, ſem akarattyok ellen ûſtôkôknél fogva nem idvôziti, jóllehet *extraordinariè & miraculosè*, cſudálatosképpen mint à ſzent Pált, *Act.* 9. à kit akar, meg térétheti:

hanem *ordinariè* az emberek akarattyát abban, à mellyben teremtette, à szabadságban meg hadgya, ôrizi és meg tarttya. Nincsen azonban ember akarattyánnak az esét után annyi szabadsága, mint az elôt volt. *Quia amisit libertatem rectitudinis, quam propriis viribus recuperare nequit.* Mert el vesztette az Isten akarattyával eggyezô szabadságát, és aztot maga erejébûl meg nem szerezheti; hanem ha mi jót cselekeszik, csak Isten kegyelmébûl cselekeszi. *1. Cor.* 15, 10. A ki tudnyi-illik à jót akarja, parancsollya, elkezdi, munkalodgya, elômozdéttya, és irgalmasságábul, igaz fogadása szerint, világi vagy mennyei jokkal meg-is jutalmazza. *1. Tim.* 4,8. Valamint azért az ô áldásábul és szent áldomásábul vagyon *Successus omnis boni operis*, minden dolgoknak jó és szerencsés kimenetele, *Prov.* 10, 22. Nem penig az emberek tanácsábul. *Cap.* 16, 1. *Sap.* 14, 3. igy leginkáb az ótet félôknek cselekedeteket, testi vagy lélki áldásival meg szerencséssitti. *Psal.* 1, 1. *Prov.* 16, 7. *Syr.* 11, 23. sôt

sôt az ô hiveiért az istenteleneket-is gyakorta életekben meg ôrizi. *Act.* 27, 24. és jóvaival kôrnyûl veszi. *Gen.* 30, 27. & 39, 3. 5.

§. XX. Két karban vannak à Gonosz cselekedetek-is. Mert, Némellek *sunt malæ physicæ.* csak à természetszerintvaló jok ellen vannak, minemûek az egészségtelenség, és minden egyéb sok féle szerencsétlenség: Némellek pedig *Moralia*, az Isten szent tôrvényében paráncsoltatot jok ellen vannak, minêmûek à bûnôk, *Illa pœnæ, hæc mala dicuntur culpæ.* Az elsô rendbéli Gonoszok, Büntetéseknek mondatatnak: A másod rendbéliek penig Bûnôknek és Isten akarattya ellen lévô gonosz cselekedeteknek hivatatnak, *propriè* annakokáért, *& in rei veritate accuratè*, igazábban ha szolnyi akarunk à dologhoz, *Mala physica*, à bûnôkért Istentûl az emberekre bocsáttatot büntetések ugy mint: Az háboruság, ehség, halál és akár melly névvel nevezendô nyomoruság, nem rosz avagy gonosz dolgok, hanem inkáb

inkáb Jó, és Lôlkünk haſznára czilozo állapotok, de mivel, à ſzenvedô embernek roſznak teczenek, *& ratione noſtri judicij externæq; denominationis*, és à mi gyarlò, és ſzerencséſſeb vagy egéſségeſſeb állapotra vágyodò itéletünk ſzerint külſôképpen gonoſznak neveztetnek, azért illyen értelemre nézve, az Iſtentül reánk bocsáttatot bûntetéſek, à ſzent irásban-is gonoſznak hivatatnak és roſz dolgoknak mondatatnak. *Pœna enim, dum de nobis vindicatur culpa, quantumvis juſtè inferatur, Patienti tamen mala eſſe videtur.* mert Iſtennek à bûnôkért az emberre igazán bocsátot bûntetéſe olly gonoſznak teczik à ſzenvedô embernek, mintha méltatlan vólna ez az ô ſzénvedéſe. mellyre nézve: En gonoſzt teremtek, igy ſzol az Iſten, *Eſ.* 45, 7. Az Az: Mindenféle háboruságot, veſzedelmet és nyomoruságot ſzérzek. En teremtettem, ismét ugy ſzol az Iſten à Puſztétot az el veſztéſre. *Eſ.* 54 16. En téſzem az embért vakká, ſiketté nemává. *Exod.* 4, 11. Ugyan-is min-

minden gonoſzt Iſten ſzerez, valamellyel igaz itélete ſzerint akarkit-is meg bûntet. *Amos.* 3, 6. Minden Eô tûlô vagyon, jó és gonoſz, elet és halál, ſzegénység és gazdagság. *Syr.* 11. 14. *Jer.* 4, 6. & 11, 11. Annakokáért: *Quis eſt, qui diceret, aliquid fieri Domino non jubente? Ex ore enim altiſſimi egrediuntur bona & mala. Thren.* 3, 37. kicſoda parancſolattyábul vólna valami, ha az Ur nem parancſolná, avagy, nem à Fôlséges Iſten ſzájábul jône ki minden jó, és gonoſz? Eô az, à ki Eggyiket fôlemeli, és à máſikat aláveti. 1. *Sam.* 16, 7. *Pſal.* 75, 8. & 113, 7. Eggyiket gazdagsággal bôvitti, à maſikat penig ſzegénnye teſzi *Prov.* 22, 2. *Eccl.* 5, 18. & 6. *v.* 2. Mind à két rendbeli gonoſzokrul és roſz dolgokrul *diſtinctè*, s-magánoſſan elmélkedgyünk, moſtan azért, az elsô rendbéliek felôl beſzélgeſsünk.

§. XXI. Jollehet penig *Omnia pœnæ mala*, minden féle bûntetéſek Iſten akarattyábul és ſzent decretomábul jônek, nem penig à vak ſzerencsétül, vagy ô Fôlsége hire nélkül valò tôrténetbül

netbûl. *Jobi.* 5,6. nevelkedgyenek: mindazonáltal, *non omnia æquali ratione proveniunt à Deo.* Eô Fôlségétûl nem mindenek egyenlôképpen kövétkeznek. *Quædam enim decernit decretô effectionis vel operationis; Et sic ab eo veniunt ratione decretalis præordinationis ea, quorum causa positiva, proxima & effectiva Deus est.* Mert némelly bûntetések Eô Fôlségétûl vannak, az ô elôrevaló akarattya, rendeléſe, elvégezet tanátſa ſzerint kövétkezvén az emberekre, mellyeknek tudnyi illik elsô, s-ſzerzô oka Eô maga, à nagy igaſsággal birò ſzent Iſten akarattya. A ki mivel à bûnt bûntetés nelkûl nem hadhatya. *Ex.* 34,7. azért à mint à vakmerô bûnôsôket haragjának vas palczájával oſtorozza. *Pſal.* 2, 9. igy az ô hozzá meg térôket irgalmának kicſiny veſzſzejével ſujtállya. *Eſa.* 30. 18. *Cap.* 48, 10. *Jer.* 30, 11. *Quædam verò decernit decreto ſingularis permiſſionis, & actualis gubernationis, ſive ſapientiſſimæ directionis.* Némelly bûntetések penig Eô Fôlségétûl vannak nem az ô akarattyára, vagy tanátsára hanem csak az ô engedelmére és bôlcs igazgatására nézve. A melly gonoſz dolgok, jollehet *positivè, proximè & effectivè,* az Ördögöktûl, vagy gonoſz emberektûl ſzérézteſſenek, de mivel Iſten, ſzent és igaz itéletibûl ereſztetnek az emberekre, vagy bûntetésûl, mint az Iſtentelenekre, vagy probául, mint az Iſtenfélôkre. azért ezek-is Eô Fôlségétûl lennyi mondatatnak, mivel az Eô engedelmébûl bocsátatnak. *Confer infra §. XXV. & XXVI. ac XL.*

§. XXII. Az elsô rendbéli bûntetések, mellyeknek ſzerzô oka, ô maga az Iſtennek ſzent akarattya, iſmét két féliek. *Aut ſunt mala communia:* Avagy közönségeſſek minden emberekkel, minémôek à bûnôsôknek ſokrendbéli nyomoruságok: Ehség, peſtis, háboruság, es halálok. *Rom.* 6,23. *Aut ſingularia.* Avagy magánoſſan valok. és ugyan *ratione impiorum.* à Iſtentelenekre nézve, illyen az *Induratio. Rom.* 9,18. A bûnben valò megkeményités, és eggyik bûnbûl à máſikban valò ereſztés. 2. *Theſſ.* 2, 11. 12. Midôn az Iſten-

Istennek igaz itélete à vakmerô bûnôsöktûl; *propter peccata antecedentia* elôbbeni vitkékért, kegyelmeſségét meg vonnya, és azokat magok ſzivek gonoſságában hadgya. *Rom.*1,24. *ratione piorum verò.* Az Istenfélôkre nézve penig, illyen magánoſſanvalò ſzenvedéſek az Ur Jeſus Evangeliomáért valò ûldöztetéſek, és igaz valláſa mellet valò keſerûségek. *Phil.*1,29. *Act.*5,41. Mert valamint közönséges tôrvénnye Istennek minden bûnös emberek felôl, hogy nyomorgattaſſanak à bûnökért, és meg hallanak. *Hebr.*9,27. igy az ô hivei felôl kiváltképpen valò gratiájából végezet magános rendôlése, hogy az igaz hût mellet ſok nyomorusággal látogattaſſanak. *Pſal.*34,20. 2.*Tim.*3.12. és Isten orſzágában azok által juſſanak. *Act.*14,22. *Syr.*2,1. 1.*Theſſ.* 3.3. 1.*Pet.*2,19. *Cap* 3,9. *&* 4,12. *Sap* 3,6. 1.*Pet* 1,6.7. azért mondgya Tobiáſnak az Angyal: *Quoniam placens Deo fuiſti, ideò neceſſe erat, ut tentatio probaret te.* *Tob.*12,13. Mivel kedves voltál az Istennél ſzükség volt hogy ez kéſértet meg pro-

probálna tégedet, mert à mint ſzent Pál tanittya: A kit ſzeret az Ur, meg dorgállya, és valakit fiává fogad, meg oſtorozza. *Hebr.*12,6 *Prov.*3,12. *Act* 3,19.

§. XXIII. A máſod rendbeli bûntetéſek, mellyeknek ſzerzô oka, nem Isten, hanem az Istentelen embereknek gonoſz akarattya, mint à tolvaj, mikoron pénzedet, Isten engedelmébûl el-lopja, vagy valamelly gonoſz ember azon Isten engedelmébûl házadat meg gyujtya. hiredet s-nevedet gyalázza. Ezek, mondom, az Istentelenektûl causáltatot, és az Istennek ſzent, igaz és méltò okaibul (à mellyeket te moſtán tellyeſſéggel találnd meg ſem foghatz) réád bocsáttatot bûntetéſek, *mala pœnæ* bûntetéſeknek nevéztetnek *non ratione perſonæ inferentis*, nem à gonoſzt cſelekedô ſzemélyekre nézve, mert igy, *ſunt mala culpæ*, az Isten tôrvénye ellen valò bûnök, 1.*Joh.*3,4. és mind ideig s-mind örökkénvaló bûntetéſt érdémlô gonoſz vétkek, hanem bûntetéſeknek nevéztetnek *ratione ſufferentis*, à ſzenvedô embe-

emberekre nézve, mint Simei ſzidalmábul, 2. *Sam.* 16, 10. 11. Jób marhái elhajtásábul. *Cap.* 1. és az Ur Jeſus megôlettetésébûl. *Act.* 2, 23. megteczik. *Confer infra. §. XXIV. & XXV.*

Jollehet itten-is kûlômbséget kôl tenned à ſzenvedô ſzeméllyek kôzôtt, mellyek kôzûl, némellyek Iſtentelenek, à kik, valamit s-valakitûl ſzenvednek, mindenek réájok az Iſtentûl mint Igaz Birótul bûntetésûl ereſztetnek, nemellyek penig Iſtenfélôk, à kik mivel hût által Iſtennel meg békélléttenek. *Rom.* 5, 1. azért *propriè & accuratè loquendo*, az ô vélék meg békéllet Iſtentûl, mint édes Attyoktul haragosképpen nem bûntetnek; hanem atyai kegyeſséggel és ſzelid kézzel veſzſzôltetnek. Igen kûlômbôznek azért az Iſtenteleneknek bûntetéſi, à mellyek à bûnôkért meg-haragudot Iſtennek igaz itéletibûl ſzármazot kemény bûntetéſi, és à Hiveknek világi ſzénvedéſi, à mellyek à megengeſzteltetet Iſtennek kegyelmébûl ſzármazot gyônge veſzſzôléſi, mert jollehet *materialiter*,

rialiter, és ônnôn magára à ſzenvedéſre (kereſztre, nyavalyára, betegségre fájdalomra, vagy akármelly névvel nevezendô ſzerencsétlenségekre) nézve az Hiveknek kereſzte, mellyet à ſzent irás Iſteni késértetnek nevez, *Gen.* 22, 1. *Deut.* 8, 2. *Jac.* 1, 12, 13. bûntetéſnek-is nevezthetik *generaliter loquendo* s-kôzônséges értelemmel, mivel à bûnnek alkalmatoſságával kôvetkezik az Iſten népére. *Exod.* 34, 7. *Pſal.* 14, 23. *Jobi.* 15, 15. *Cap.* 9, 3. *Prov.* 20, 9. 1. *Reg.* 8. 46. 1. *Joh.* 1. *v.* 10. Sôt jollehet, *Phyſicè loquendo: Tribulationes piorũ, ejuſdem ſunt naturæ, cum infortuniis & malis temporalibus impœnitentium*, terméſzet ſzerint gondolkodván à dologrul, haſonlatoſſák az Iſtenfélôknek ſzenvedéſi, és ſzerencsétlenségi gyakorta az Iſtenteleneknek ſzenvedéſihez és bûntetéſihez. *ut enim peſtis, bellum, fames, quæ corripit impium, eſt malum phyſicum: ita peſtis, bellum, fames, quæ corripit pientiſſimum, æquè eſt malum phyſicum.* Mert valamint à mirigyhalál, had, s-ehség vagy hideglôlés, à melly meg háborittya az Iſtentelent, à ter-

à természet ellen való gonosz állapot: igy azon dóghalál, vagy hideglölés, melly megháborittya az Istenfélöt, hasonlóképpen à természet ellen való gonosz állapot; mindazonáltal *formaliter & circumstantialiter*, à szent-irás szerint szolván à dologhoz, *non sunt pœnæ*, nem bûntetések, hanem *paterna castigationes*, csak Atyai fenyétékek, és à jó Isten szent keze, s-Atyai engedelme alá szoktato, gyönge veszszölések. *Sap.*3,5. *Cap.*16.4 *seqq.* *Psal.*89,32. mellyet hogy jóbban eszedben vehes, gondold meg (1.) *immittentem*. Kicsoda bocsáttya az Istenfélökre à nyomoruságot? Nem à bûnösök ellen tüzzel s-vassal fulminálodò és fenyégetödö haragos. *Psal.*7,11.12. hanem az ô fiaihoz szeretettel langadozò Irgalmas Isten. *Apoc.*3,19 Ki az ô hiveivel mivel már meg békéllet. *Rom.*5,1. azért édes Attyok lévén, édes atyai módon cselekeszik ô vélek. *Psal.* 103.13. (2.) *Immissionem*. Mit bocsát reájok? Belsö s-lölki vigasztalással meg egyelitetet külsö szomoruságot, à mint bûvelkednek

nek az hiveknek nyomoruságj, akképpen bûvelkednek à szenvedö ember lölkében à Christus Jesusnak vigasztalási. *Psal.*94,19. 2.*Cor.*3,5. (3.) *Ejusque Finem*. Miért bocsáttya à sok féle kereszttet réájok? Nem à meg cselekedet bûnöknek bûntetéséért. *Rom.*8,1. mert ha azokat meg bûntette az egyetlen egy Fiában, miképpen bûntethetnè meg ujjobban az ô választot fiaiban. *Ibid. versf.*33. hanem à meg cselekedhetö bûnöknek el távoztatásáért *futura pro cautela*, és jövendöbéli orvosságért, tudnyi-illik mint az orvos, keserû italt ád néha, nem az el mult nyavalyáért; hanem à kövétkezhetö betegségeknek el távoztatásáért. *Calamitates ante remissionem sunt supplicia, post remissionem verò certamina, exercitationesq; piorum.* Mindenféle kereszttviselések, à bûnöknek meg bocsátása elöt, azt mondgya szent Agoston, nem egyebek, hanem az Isten Igasságából származò bûntetések; de à bûnnek meg bocsátása után, Isten jó-kedvébûl. az ô hiveire probálásnak-okáért eresztet

tet veſzſzózéſek. *Jobi.*11,6. Mellyekel az Iſtennek Atyai ſzivé és hiveihez valò ſzerelmé probállya az ôtet félôket, hogy ki nyilatkoztaſſa hûtôket, reménségeket, békéſségestûréſeket, és Iſtenhez s-felebarattyokhoz valò ſzeretettyeket. *Apoc.* 13,10. *&* 14,12. és hogy az el-veſzendô világ közûl, az ôrôk életre meg tarthaſſa lólkôket. 1.*Cor.*11,32. *Confer. infr.* §.*XLV.*

§. XXIV. Ezt azonban az Iſten az ô bûntetését, avagy penig Attyai veſzſzózését, nem mindenkor viſzi-végben *immediatè*, maga ſzeméllyében, à mint cſelekedett volt régenten à Paradicſomnak kertében. *Gen.*3,9. hanem leginkább *mediatè utitur ad judicia ſua exercenda*, eſzközök által cſelekeſzik, és az ô itéletinek kiſzolgáltatásában az ô néki ſzolgálò. *Pſal.* 119.91. teremtett-állati által munkáloſzik *Sap.*5,18. *Syr.*39, 33. bûnteti azért mikor akarja, és veſzſzózi az embereket, néha jó Angyali által, mint az Ægyptusbélieket. *Ex.* 14,19. Aſſyriabélieket. *Eſ.*37,36. David népét. 2.*Sam.*24,17. Herodeſt. *Act.* 12,23.

12,23. és égyebeket. *Pſal.*35,5. *&* 103,20. néha gonoſz Angyali által, mint az Iſtentelenségben meg keményedet Achábot à tiſztátalan s-hazug lélek meg-cſalatta. 1.*Reg.*22,22. Dávidot az ô népének vétkes meg-ſzámláltatására fölinditotta. 2.*Sam.*24,1. Jobot joſzágátul és egéſſégétûl meg foſztatta, sôt ſzent Pált-is meg cſapdoztatta. 2. *Cor.* 11,24. 25. néha kô. *Judic.*9,53. kô-esô, *Exod.* 9,18. Menykô. *Joſ.*10,11. Tûz. 2. *Reg.* 1,14. Viz. *Exod.*14,28. ſzél. *Jobi.* 1,19. nagy, és kicſiny oktalan állatokkal: ſcorpiokkal, fenevadakkal, mérges kigyokkal, *Syr.*39,29. medvékkel. 2.*Reg.*2,24. oroſzlánnyak, 1. *Reg.* 13.25. tetvek, *Exod.* 8,16. ſáskák, cſerebogár, hernyok. *Joel.* 1,4. és egyéb férgek által meg bûntetheti az embereket, sôtt gyakorta meg bûnteti ôket más Iſtentelen és kegyetlen emberekkel. *Jer.*25.9. *Luc.*19,42. és ôrdöngôs boſzorkányokkal. *Act.*13,8. *Non quidem conſilium malum inſtillando, ſed conatûs liberos in caſtigationem dirigendo.* Kiknek nem ád ugyan gonoſz gondolatokat,

hanem csak igazgattyà, más embereknek bûntetésekre szabadossân, szándékozò gonosz indulattyokat. A kik noha mind az ô haragjának veszszei és busulásának eszközi. *Esa.*10,5. nem ott jár mindazonáltal az ô szivek gondolattya, az hova czéloz Isten akarattya; hanem az ô magok gonosz tanácsa szerint. *Psal.* 81, 12. magok hasznára igyekeznek, vagy hirek s-nevek nevelkedésére, vagy penig javok ôregbitésére, *Esai.* 10,7. vagy egyéb szándékok végbenvitelére. *Rom.*1,25. azonban az Istentûl nékiek engedtetet határnál, tovább nem mehetnek. *Jobi.*1,12. *Cap.*2,6. *Esai,*37,29. *Jer.*5,22. 1.*Cor.*10,13. Sôt inkáb elvégre mind ideig, s-mind ôrökkén valò bûntetéssel. *Esai.* 10, 5. szórnyû keményen megbûntetetnek. *Confer.* §.*XXVI.XXXI. in fine.*

§. XXV. Igen méltò eztet-is meg tanulnunk, hogy à szent Irásban, *Unum idemq; opus diverso respectu Deo, Homini & Satanæ tribuitur,* ugyan azon egy cselekedet kûlômbkûlômb mód szerint mind az Istennek, mind az embernek, mind

mind pedig az ôrdôgnek-is tulajdonittatik. *Nam quatenus in eum tendit finem, in quem à Deo ordinatum vel determinatum fuit, Dei opus est, ac proinde bonum: quatenus verò, à mala Satanæ & Hominum voluntate, non illum finem spectantium, sed cupiditatibus suis indulgentium, proficiscitur; peccatum, est ac pœnis dignum.* Mert à mennyiben az Istentûl rendeltetet czilra vigyáz valamelly dolog, annyiban jó, és Isten cselekedetinek mondattatik, à mennyiben penig az ôrdôg és embereknek gonosz akarattyokbul származnak, és nem az Isten akarattyára, hanem magok kivánságára czíloznak, annyiban Isten bûntetésére meltò bûnôknek hivattatnak. Példának okáért: Pharao maga keményétette meg az ô maga szivét, az ôrdôg kiszténsébûl el nem bocsátván az Isten népét. *Exd.* 8,32. de azonban è meg keményedés Istennek tulajdonitatik. *Cap.* 4, 21. mint à meg bûntetésben Igaz Birónak, Pharao tudnyillik egész természete szerint gonosz és meg átalkodot ember volt, à ki az Isten

Isten parancsolò beszédére és sok csuda tételire. *Cap. 9, 1.* nem csak meg nem lágyitotta, hanem inkáb meg keményitette szivét az ördög vakitásábul. *2. Cor. 4, 4.* ki munkáloszik à vakmerò emberekben *Eph. 2, 2.* Meg vetetté azért az Isten akarattyát és parancsolattyát és engedet az ördög kiszténének éskinszeritésének. Melly szabados akarattyábul kövétkezet gonoszságát elöve Isten meg látván, nem csak Moysesnek meg mondotta, *Non dimittet.* El nem bocsáttya à népet *Cap. 4, 21.* de igaz itéletibûl, jóra inditò, kegyelmétûl, mellyel à Király gonoszul élt meg-is foszтotta. A sátánnak; *1. Tim. 1, 20.* és az ô maga szive gonosz kivánságának. *Psal. 81, 13. Rom. 1. 24.* s-el fordult elméje gondolattyának. *Job. 28.* adta, hogy à sátánnak hatalmas erejé által (kinek tôriben fogva tartattatott. *2. Tim. 2, 26.*) mivel à Jesus Chrisigazságának szerelmét bé nem vette Idvôsségére, elveszszen. Es ezért az ô vakmerôségéért, bocsátot Isten réája tévôlgésinek erejét, hogy nem akarván

ván hinnyi az igasságnak, hidgyen az hazugságnak s-engedgyen az hamisságnak, és el kárhoztassék *2. Thess. 2, 9. seqq.* Ennek azért à meg keményétésnek *Causa Moralis,* kiszto s-inditò oka, *Diabolus seducens* az hitetò ördög, *Causa principalis, positiva efficiens ac directa Pharao consentiens.* Meg szerzô és cselekedô oka, az ördög akarattyával eggyezó ember akarattya. *Causa puniens.* bûntetô oka pedig az Isten igasága. és igy ugyan azon egy *Induratio,* vagy szivnek meg keményedése, Istennek, embernek, s-az ördögnek-is tulajdonitatik. Tulajdonitatik *diversô respectû* kûlômbôzô mód szerint mind Istennek, mind embernek, mind az ördögnek Szent Jób marháinak-is el hajtása. Mert azt noha à Sabeusok és Chaldæusok cselekedték, de az Istennek engedelmébûl és az ördögnek kiszténébûl mivelték. Szent Dávidot noha Simei maga szabad gonosz akarattyábul szidalmazta, és igy az Isten világos parancsolattyát által hágta. *Exod. 22, 28.* S-à Királlyi Méltóság ellen

vétkezvén maga meg ôletetését causálta. 1.*Reg.*2,46. mindazonáltal mivel Isten Davidot elôbbi vétkeiért, ez alkalmatossággal akarta meg alaznyia; annakokáért è szidalmaztatást ugy veszi à Király, mint Isten pálczáját, nem-is akarja mostan meg bûntetetnyi Simei száját, hanem engedelmességel akarja inkáb hordoznyi Istene haragját. Mellyre nézve igy szol: *Dominus dixit, vel præcepit, ut maledicat David.* Az Ur mondotta, *juxta Hebræam veritatem,* avagy parancsolta, *juxta vulgatam versionem,* hogy szidalmazzon engemet. Mint ha igy szollana: Ezeket ugyan én, à mellyekkel ez az ôrdôgtûl el foglaltatot ember, engemet mocskol, à gonosz cselekedeteket nem cselekedtem, de mindazonáltal sok bûneimmel Istentûl még nagyob bûntetést-is érdemlettem, azért Isten mondotta avagy meg engedte nékie (*Verba enim Imperativa more Hebræo permissionem quandoq; significant.* 2.*Reg.*2,17. *Matth.*8,32. *Luc.*8,32.) hogy átkozódò száját ellenem fôltácsa, és káromlò beszédét mostani nyavalyámban ellenem bocsássa. Absolonnak-is nóha sem édes Attya ellen valò pártûtése, sem parázna cselekedete, mellyeket az ôrdôg kisztésébûl cselekedet, nem tetczettenek Istennek; mindazonáltal mivel è szabados akaratbul cselekedet gonoszságot, Isten ollyan végre, és ugy igazgatta, hogy Dávid paráznaságának lenne bûntetô ostora, azért è cselekedetet az Irás Istennek tulajdonittya. 2.*Sam.*12,11. Igy Roboám-is nóha szabad akarattyábul engedvén az ôrdôg kinszeritésének, sulyositotta meg az Orszagbéli adónak terhét, de mivel elôbbeni vétkeinek bûntetéséért, bocsáttota reá Isten à tanácsban lévô tévólgésnek erejét, azért az Urtul lón ennek az oka, ki meg akarta erôsitenyi Ahiás Prophéta által mondot beszédit. 1.*Reg.*12,15. hogy meg bûntetné à kegyetlen Királlynak vétkeit.

§. XXVI. *Voluntas igitur Dei, & causarum secundarum, quandoq; concordant; quoad finem, sæpiùs autem discordant.* Az Isten akarattya annakokáért, néha à cse-

cselekedeteknek kimenetelére nézve eggyez à teremtet állatoknak akarattyával, mint mikor az ô szenti által, à mellyeket akar azokat cselekeszi; néha penig, és ugyan leg gyakrabban, igen külömböz à cselekedeteknek kimenetelére nézve, à teremtet állatoknak akarattya az Istennek akarattyátul, noha él ô Fölsége, *miniſterió*, azoknak szolgálattyával és kegyetlen Tyrannuságával. *ex. gr.* Az Assyriabéli és Babyloniabéli Királyoknak kegyetlenkedéséket azért hozza Isten az Israëlnek földére, hogy à Sidok ô általok meg bûnteteſſenek; de az emlitet Királyok azonban olly szándékkal jônek, hogy magoknak hirt, s-nevet és dicsôſséget szerezheſſenek. *Exod.* 10, *ſ. ſeqq. Ezech.*21,28. *Vide ſis ſuprà §. XXIV. circa finem.* A mennyiben Isten akarattyát végben viszik, jól cselekeszsznek; de à mennyiben magok gondolattyát mivelik, gonoszt mivelnek. *Diaboli igitur, & omnium impiorum conatibus benè utitur Deus ad nominis ſui Gloriam.* Az ördögöknek annakokáért és minden Istenteleneknek cselekedeteket Isten jóra fordittya és az ô Szent Neve dicsôſségére, s-az ô hiveinek Idvôſségére igazgattya. *Confer. §. XV.* A mint Josephnek eladatatása és Chriſtus Urunknak-is el árultatása világoſſan meg mutattya. Joſephet olly szándékkal adgyák el Attyafiai, hogy életét el fogyathaſſák; de Isten gyondolattyokat ugy el forditotta hogy ennek eladattatása alkalmatoſságával, amazoknak-is életét meg tartotta. *Gen.* 50,20. Chriſtus Urunkat-is à Sidok olly tanácſal ôlték meg, hogy az ô Reſpublicájokban valami változás, avagy támadás ne légyen, az ô benne hivô ſeregnek ſokasága miat, és à Romai Császár meg hallván, utolsò romláſt ô bennek ne tégyen. *Joh.*19,12. De eztet à Sidoknak irigy cselekedetit ugy rendelte az Isten tanácsa. *Act.*2,23. hogy azokat vigyék véghez, à mellyeket ô keze és tanácsa el végezet volt, hogy kôl'ene cselekednyi. *Cap.* 4, 28. *Confer infra §. XXXIV. Quare in uno, eodemq; impiorum opere quæ actio Dei bona eſt & juſta,*

à vitio impiorum diſcernenda eſt. Nam quod mali peccant, eorum eſt, quod verò peccando hoc, vel illud agunt ex virtute Dei eſt. Minekokaért à gonoſz embereknek ugyan azon egy cſelekedetyekben kûlömbséget kôll tennyi az Iſtennek Jó cſelekedete s-bôlcs rendôlése kôzôt, és az Iſtenteleneknek vétkek kôzôt; mert ezek hogy gonoſzt cſelekeſznek és vétkeznek, magok ſzabados' gonoſz akarattyokbul vagyon; hogy penig az ô gonoſz cſelekedettyekbûl jó dolgok kôvetkeznek, Iſtennek bôlcſeſségébûl és hatalmas erejébûl vagyon. *Qui quamvis ſint Providentiæ Divinæ inſtrumenta, non tamen ſunt merè paſſiva, ut fulmen, ignis Sodomiticus, & ſecuris in manu artificis; ſed activa eaq; non irrationalia ut canis, equus; Verùm rationalia, quæ internum, voluntarium & electivum actionum ſuarum principium habent in ſeſe, ut totum malum penes ipſos reſideat, & non niſi legitimus eorum malitiæ uſus penes Deum reperiatur. Qui quæ bene vult per malas malorum voluntates, juſtè exequitur.* A melly Iſtentelenek noha eſzkô-

eſzkôzei az Iſteni Gondviſeléſnek, de nem olly puſzta, és minden cſelekedet nélkûl valò eſzkôzi ô fôlségének, mint à Menyûtôkô, Sodomabéli tûz vagy à kalapács à kovácsnak keziben; hanem munkálkodhatò eſzkôzôk. Nemis oktalan eſzkôzók penig minémô à Ló vagy ôkôr, hanem okoſsággal birnak és ſzabad akarattal munkálódhatnak el annyira hogy minden gonoſság az eſzkôzôben légyen, avagy munkálodò, emberekben, és nem egyeb hanem cſak à gonoſzſzal valò jó élés találkozhaſsék az Iſtenben, A ki à melly jót akar cſelekednyi, à gonoſz embereknek gonoſz akarattyok általis, igazán végben tudgya vinnyi, mint Iſmét Joſeph eladatatáſa eztet meg jelenti. *Cum igitur actiones moraliter malæ & peccaminoſæ DEO tribuuntur, fit id, non cauſaliter, effectivè & decretaliter; ſed judicialiter & permiſſivè.* Mikoron azért az Iſten parancſolattya ellen valò gonoſz cſelekedetek tulajdonitatnak ô Fôlségének, mint. *ex. gr.* à Dávidnak (hogy fôlfuvalkodásábul népét meg

ſzámlállya) gonoſz igyekezete 2. *Sam.* 24, 1. és az Ægyptusbelieknek az Iſten népe ellen valò gyûlölsége. *Pſal.* 105,25. nem kôl ugy értened, mintha akarója vólnaIſten és ſzerzô oka à bûnnek, hanem hogy igaz itéletibûl meg engédôjô à gonoſz cſelekedeteknek és ſzent s-bôlcs tanácsábul jóra igazgatója minden vétkeknek. *Quamvis nec ipſa pœna vel ſupplicij mala, accuratè loquendo DEUS efficit, ut reliqua entia, verum dicitur illa immittere juſtè, ſubtrahendo bonum, non faciendo aliquod malum.* Sôtt tulajdonképpen ſzolnyi ha akarunk à dologhoz à bûntetéſeket ſem ugy ſzerzi az Iſten, mint egyéb ô tûlô teremtetet rendeket: hanem akkor mondatik azokat ſzerzenyi, mikor â jót az emberektûl el ſzokta vennyi, igy ſzûkséggel s-betegséggel mondatik bennûnket bûntetnyi, mikor el ſzokta à földnek termését, vagy teſtûnknek egéſségét vennyi. *Omnis namq; pœna, ſuâ naturâ nihil aliud eſt quam privatio alicujus boni, ideoq; non efficitur propriè, ut Ens & bonum; ſed ſequitur ſubtractionem Boni,*

Boni, ſicut omnis privatio ſuum habitum. Mert akármelly bûntetés-is nem à gonoſznak teremtéſe, vagy cſinálása, hanem â jónak elvitetése és meg foſztatása.

§. XXVII. *Hactenus de malis pœnæ, agendum jam erit de culpæ.* Szollottunk eddig à bûntetéseknek gonoſsága felôl, ſzollyunk immár à bûnôknek-is gonoſsága felôl: A melly gonoſz cſelekedeteket Iſten ugyan nem miveli; de azonban azô Providentiája béhuntt ſzemmel azokat nem nézi, hanem azok kôrnyûl valò vigyázását, és ſzorgalmatos munkálódását harom izben megiſmérteti, tudnyiillik *Elsöben*: Minekelôttô meg lennének. *Másodszor*: Mikoron à vétkek meg léſznek. *Harmadſzor.* Minekutánna meg lettenek.

§. XXIIX. Minekelôttô à vétkek meg lennének, azokat (1.) Megtudgya s-elôve meg láttya. *Pſal.* 139,1. *ſeq. Syr.*23,26. *&* 39,42. és néha meg-is jövendôli, minekelôttô meglennének elôre meg mondgya. *Exod.* 3,19. jóllehet az Iſteni *Præſcientia* à gonoſzra em-

bert

bert nem *necessitállya*, nem erőlteti, erővel nem kiszti, s-eltávoztathatatlanképpen nem kénszeriti és szükséges mód szerint nem hajtya *vide supra* §. *XIII.* (2.) Megtiltya, tilalmazza, mint az ő kemény bűntetésének fenyegetésével edgyűtt, à Tiz parancsolat eztet elönkben adgya *Exod.*20. *Deut.*5. (3.) Segitségét és munkálodó erejét tűlő megvonnya, mert jóllehet az embernek minden cselekedetit *ut Causa prima*, mint leg elsö és leg fölső Ok, *Lásd meg oda föl.* §. *XV. & seqq.* ő munkálodgya: *Es.*26, 12. de csak annyiban à mennyiben *Actus Physici sunt*, természet szerint való cselekedetek, gondolatok, mozdulások, indulatok: à mennyiben pedig *sunt illegalitates*, à törveny ellen vannak, s-â jótul el hajolnak az ördöghöz halgatnak, és bűnne változnak, annyiban az embernek szabados akarattyától vannak és származnak.

§. XXIX. Mikoron az emberek vétkeznek, és à gonosz cselekedetek meg lésznek, akkoron à bűnnöket Isten. (1.) *Permittit.* meg-lennyi engedi,

gedi, s-erőszakkal meg nem akadályoztattya; mert jóllehet, *quantum æquitatis & ordinationis suæ ratione tenetur*, Ez à jó Isten à mennyire tartozik az ő szent rendelése és igasága szerint, à bűnt és bűnöst elegendőképpen, *prohibendo dissuadendo, comminando, quod par est summum peccati oſorem agere*, mind tiltásával, s-mind fenyegetésével zabolázza; de azzal nem tartozik, hogy *per modum infinitæ suæ omnipotentiæ* az ő mindén hatoságának tellyes erejével à bűnt meg akadályozza, s-azért-is meg cselekedését az az, hogy bűnt cselekedhessék az ember, meg engednyi akarta. *Decretum interim de non impediendo omni modo, non est causa peccati ullo modo.* Ez azonban az Istennek szént akarattya, szent végezése és tanácsa, mellyel à bűnt hogy légyen, meg engednyi akarta, és aztot minden tellyes hatalommal meg akadályoznyi nem akarta, à bűnnek semmiképpen nem oka; *Permittendo enim non vult aut decernit peccatum fieri; sed tantùm vult non impedire.* Mert ő hogy meg engedi à bűnnek cseleke-

lekedését, ezzel az ô engedelmével ô magát à bûnt nem akarja, sem à bûnnek cselekedését nem jóvallya, hanem csak azt akarja, hogy ô à bûnnek lételét meg engedgye, és meg ne gatollya. *Decretum quippe permißivum, fertur non in ipsum peccatum, quod permittitur (hoc namque quia velle, sive approbare non potest, decernere etiam non potest) sed in actum permittendi Divinum, quem DEUS sancta suâ voluntate decrevit: Cum peccatum Ipsum non decrevit, verùm in illud hominem suapte sponte inclinaturum per suam Omniscientiam scivit. Sed sanctis de causis non impedire, verùm permittere voluit.* Akarja Isten az ô el végezet szent tanátsából à bûnnek meg engedését, de az ô engedelmébûl cselekedhetô bûnt nem akarja. *Bona est peccati permißio, quæ nihil aliud est, quam cessatio DEI ab impediendo; non peccatum ipsum permissum.* Jò à bûnnek meg engedése; de nem jò à bûnnek cselekedése. *Permittit DEUS mala, & permittit volens; sed permittens non vult, quæ permittit.* Meg engedi Isten, hogy à bûnnôk legyenek, és ugyan akartva engedi; de hogy à bûnôk legyenek, aztot noha meg engedi; de nem akarja. *Voluntas ejus refertur ad permißionem peccati, finemq; ejus utilem, quem DEus ex peccato elicit: Permißio autem ad peccatum. Vult permittere, ut fiat peccatum, sed non vult, ut peccatum fiat.* Nem akarója ô Fölsége à bûnnek; de akaroja à bûnnek meg-engedésének, és à bûnôk alkalmatosságával kövétkôzhetô jò kimenetelnek. *Peccandi igitur necessitas non fluit ex permißione DEI, sed vitio voluntatis spontaneo peccatum existit.* Nem azért vétkezik tehát az Ember, hogy Isten az ô gonosz cselekedetinek ellene nem áll, hanem hogy légyen, meg engedi, sôtt inkáb azért vétkezik, mert bûnt maga szabad akarattyából cselekeszik.

§. XXX. Jollehet ugyan *Culpa quandoq; redundat in permittentem,* à bûn tulajdonitasék néha annak-is, à ki meg nem akadáloztattya, mikoron à bûnnek cselekedését meg akadáloztathatná; de azonban csak akkor lészen az, Mikor (1.) à vétkezô embernek

nek nincsen elegedendô ereje, à jóban valò még maradásra, s-azért à *permittens* nékié ſuppeditálhatna. (2.) Mikor à bûnben elô embért à bûn tételtûl meg nem tartoztattya, gátollya vagy meg nem akadáloztattya, noha kötelesſége ſzerint tartoznék à bûnnek és veſzedelemnek ellene állanyia. Mikor (3.) elegendô okát, miért nem állott ellene, nem adhattya. De ſemmi illyen jelei nincſenek az Iſtenben à vétkes *Permiſſio*nak, vagy bûnôs engedelemnek jelentésé. Mert â Jò Iſten elegendô erôt adot à jónak cſelekedésére à teremtésben, sôtt még ma-is ajánlya kegyelmes erejét és ſzentLólkô ſegitséget hiveinek az ô ſzent Igéjében. *Luc.*11.*v.*13. 2.*Cor.*12.*v.*9. hogy azért *extraordinariè & miraculosè*, az ô nagy hatalmával ellene állván az ember gonoſz igyekezetinek, cſudálatoſſan akarattyát és minden ſzándékját úgy meg változtaſſa, mint ſzent Pálnak, *Act.*9. noha meg cſelekedhetné ugyan, de hogy *actu* mindenkor valósággal meg cſelekedgye, azzal nem tartozik, sôtt

sôtt inkáb vannak Eô Fôlségének elégséges ſzent és igaz okai, kiknek mivel mi nem mehetünk végére mindenkor azért cſak nagy cſudálkozva kôl vigyáznunk mélységes bôlcſeſségére. *Rom.*11.*v.*31. *Pſal.*39.*v.*11. A minémûek à többi közôt (1.) hogy az ô bôlcſeſsége akkor ki nyilatkoztaſsék, *cum de malis ſponte, ſine ſuâ prædefinitione patratis, bonum elicere novit*, midôn az ô akarattya nélkûl cſelekedet bûnökbûl jót tud ô Fôlsége ki hoznyi. *Gen.*50,20. (2.) hogy az akaratnak ô tûlô teremtetet ſzabadsága megtartaſsék, midôn aztot (*ne eſſentiali facultate priver*) nem akarja erôs erôſzakkal erôltetnyi és egy dolognak ſzûkségesképpen valò meg cſelekedésére kötelesnyi. (3.) hogy már az eſet utan az emberi gyarlóság, mindeneknek eſzekben jutaſsék, midôn bûnôs voltát az emberrel naponként iſmérteti.

§. XXXI. Mikoron az emberek vétkeznek és à gonoſz cſelekedetek meglésznek, akkoron à bûnôket Iſten (2.) *tolerat* békeſségeſſen ſok ideig eltûri,

tûri, és à bûnôsôket mindgyáráſt, mihelyt vétkeznek, à bûntetéſre nem ragadgya. Mert nem akarván, hogy valakik el veſzſzenek, hanem inkáb meg téréſre igyekezzenek, békeſségeſſen vár minket. 2. *Pet.3,9.* Elſzenvedvén nagy bekeſségeſſen az haragnak idényit, *Rom.9,22.* hogy az ô békeſséges tûrésének, kegyelmeſségének és ſzenvedésének gazdagságát ſenki, meg ne utállya, ſenki az ô maga keménysége ſzerint, és megterhetetlen ſzive ſzerint az Iſten haragját magának az haragnak napjára, és az Iſten igaz itéletinek megjelenése napjára ne ſzaporitſa; hanem à bûnbûl az Iſtennek kegyelmeſsége à megtéréſre indithaſſa. *Rom.2,4.5.* melly, ha nem kövétkezik, az itéletkor magokat ſemmiképpen ne mentegetheſsék. *Rom.2,1.* Iſten azonban à gonoſz cſelekedeteket. (3.) *Circumſcribit.* hatalmával meg környékezi és határozza. Mert hogy az ôrdôgôk és gonoſz emberek akaratyok ſzerint éppen ſzabadoſſan dûhôſkôdheſſenek, nékiek azt meg nem engedi,

gedi; hanem határt vét elejekben, mellynél továb ne meheſſenek. Moyſeſt vallyon és Áront miért nem fogta, verte, tômlôczôztô és ôltô meg Pharao kegyetlensége? miért Chriſtus Urunkkal eggyûtt meg nem fogta, verte és ôltô az Apoſtalokat-is à Sidok dûhôſsége? Azért mert igyekezettyeket Iſten meg határozta. *Joh.18,8.* és Orrokat ſzájokat meg zabolázta. *Eſa.37,29.* Reá támadot egykor az Ördög egy Iſtenfélô emberre, és hogy kezében tartot tûzés fegyverével és oſtorával ôſzverontſa, meg ôllyô s-korbácſollya, azon ſzándékozot; de az erôs hûttel birô embernek ſzivét meg nem rettentheti, azért nagy bátran nékie azt feleli: *Si à DEO tibi permiſſum eſt, percute me, plagas libenter accipiam: Si autem permiſſum non eſt, non percuties, etiam ſi millies inſanias.* Hogy ha Iſtentûl tenéked meg vagyon engedve, hogy engemet mégûss, ám vergy meg: veréſedet békeſségel viſelem, mivel nem te tôled, hanem az ên Iſtenemtûl veſzſzôltetem: Ha penig engedelmed à veréſre

réſre nincſen Iſtentûl, meg nem ſujthaz engemet, ha ſzinten ezerſzer, s-meg ezerſzer dûhôskôdôl-is. Ugyan ezt mondhattya akar mellyikûnk-is az ô ellenségének: Ha Iſtentûl vagyon hatalmatok, ûſſetek, verjetek, fogjatok s-ôllyetek, en nem állhatok ti ellenetek; de ha nincs onnan-fôllyûl engedelmetek, engemet meg nem ſérthettek, noha minden igyekezetetekkel ellenem fôl fegyverkeztetek. *Pſal.* 91, 1. *Luc.* 22, 53. *Joh.* 19, 11. *vide ſis ſupra.* §. *XXIV. circa fin.*

§. XXXII. Minekutánna végezetre à vétkek megléſznek, à bûnôsôket. (1.) A Pœnitentiára hija. *Sap.* 12, 19. *Matth.* 3, 2. *Cap.* 11, 28. *Act.* 2, 38. *&* 3, 19. (2.) Gonoſz cſelekedeteket az ô végére mehetetlen bôlcſeſsége ſzerint jóra igazgattya. *vide ſupra.* §. *XV.* (3.) A vakmerôképpen meg átolkodot embereket igaz itéletibûl ideig s-ôrökkénvalò bûntetéſre ſententiázza, és teſtekben ezen à világon gyakorta ſzörnyû kinokkal és iſzonyù halállal meg oſtorozza à máſikon penig mind lólkôkben

ben teſtekben el kárhoſztattya. *Pſal.* 32, 10.

§. XXXIII. Meg teczik már ebbûl az Iſteni *Providentia* és Gondviselés felôl valò diſcurſusbúl, hogy â Jò Iſten nem cſak elôve mindeneket, minden ſzerencsés, vagy ſzerencsétlen eſeteket, minden jò vagy gonoſz cſelekedeteket tud jól és lát: *Láſd meg oda föllyeb.* §. *XI.* & *XII.* hanem Eô Fölségétûl fûgjenek minden teremtet állatok, *tàm quoad eſſe, quàm operari*, mind eredettyekre, s-mind pedig jò, vagy gonoſz cſelekedettyekre nézve *vide ſupra* §. *XV.* Jóllehet penig mind azokban munkálodgyék à mennyei Uraság, nem ok nélkûl tudakozódhatik azonban az emberi gyarlóság: *An Omnium, quæ fiunt, cauſa fiendi ſit* DEUS? Valamellyek léſznek ezen à világon és akár jók s-akár penig gonoſz dolgok és ſzerencſétlen *caſus*ok tôrténnyenek, mindenek vallyon, *præmovente & prædeterminante Dei voluntate ac decretô abſolutô*, Iſten akarattyábul és egyáltallyában meg máſolhatatlanképpen el végezet

ſzent tanácsábul léſznekè, ugy hogy kûlömben éppen nem lehettenek, hanem ſzûkségesképpen csak igy kôllôttenek lennyi, és kénſzeritettenek következnyi, à miképpen ſzintén lettenek és következtenek? A melly kérdéſre igy kölletik felelnyi: Hogy az Iſten akarattya felôl, *non ex eventu, neq; ex decretis, quæ non revelavit, arcanis,* nem à kûlsô dolgoknak folyásábul, ſem nem az ô mi tôlünk el rôjtetet titkos tanácsábul, hanem à ſzent irásban ki jelentet akarattyábul és világos mondásábul kölletik itéletet tennünk, à mellybûl eſzünkben vehettyûk, hogy kûlömbséget kölleſsék tennünk. *Inter voluntatem DEI erga nos, & voluntatem ejus à nobis præſtandam,* az Iſten akarattya kôzôt, mellyel ô Fölsége akar velünk valamit cſelekednyi, és à kôzôt az ô akarattya kôzôt, àmellyet mivelünk akar meg cſelekedtetnyi. *Voluntas DEI ſemper impletur, ſed nos non implemus eam, quando peccamus, verùm impletur tum à nobis, quando bonum facimus. DEUS autem ſemper implet voluntatem ſuam, quia nihil*

nihil facit homo, de quo DEUS non operetur quod vult, non enim vult DEUS, ut homo peccet. Si autem peccaverit, pœnitenti vult parcere, ut vivat: In peccatis verò perſeverantem, vult punire, ut juſtitiæ potentiam homo contumax non evadat. Az Iſten mi felôlünk valò akarattya mindenkor megléſzen, de mi az ô akarattyát, mikor vétkezünk, nem cſelekeſzſzûk; hanem mikor jót mivelünk akkor cſelekeſzſzûk az ô ſzent akarattyát. A melly akarattya azonban ô Fölségének mindenkor megléſzen, mert ſemmit ſem cſelekeſzik az ember, mellyben Iſten az ô akarattyát végben nem viſzi. Nem akarja Iſten hogy az ember vétkezzik, de mikoron vétkezik, tèrjen meg bûnébûl és éllyen, aztot akarja, de ha meg nem tér, à vakmerô bûnôſt meg akarja bûntetnyi, és igy à meg átolkodot ember az Iſteni igaſságnak hatalmaſságát el nem kerûlheti. Valamit cſelekeſzünk azert mi emberek, mindenkor meg kölletik tudako znunk. *Reſpondeatne illud, quod evenit' ut quando quis hominum hoc vel illud*

peragit, DEI mandatis in revelato verbo præscriptis? Hogy ha eggyeze ez, à mi lett, és à mit ez, vagy amaz ember cselekedet, Istennek à szent Irásban ki jelentet akarattyával és parancsolattyával? Hogy ha azzal eggyez: *Decretaliter id, & effectivè DEO tribuendum*: Isten akarattyának kôl, és el végezet szent tanácsának tulajdonitanyi. Hogy ha penig nem eggyez: Isten akarattya ellen lett dolognak kölletik mondanyi.

§. XXXIV. Noha penig továb ennél nem mehet az igasság, azt mondgya mindazonáltal erre az emberi tudatlanság: *Fiet igitur aliquid independenter, DEO q; invito?* Lészen tehát valami, à mi Istentûl nem függ, ô Fôlsége akarattya ellen? A mellyre igy kölletik szollanod: noha, *Omnes substantiæ, omniſq; earum essentia & omnes vires ac facultates à DEO conceſſæ, dependent ab eo,* minden teremtet állatok Istentûl függenek, minden eredettyekre s-mind cselekedettyekre nézve; *Si interim creatura rationalis libertate agendi instructa ab ordine præscripto deficit, dependet quidem à Creatore quoad essentiam & facultates naturales, non autem quoad ataxiam & obligationem actûs sive præsentem sive prævisam & futuram, quâ extra ordinem præscriptum, contra voluntatem DEI in lege revelatam divagatur,* de ha az okossággal és cselekedetbéli szabadsággal biró teremtet állat, az ô eleiben adot rendtûl eltávozik, és az Isten törvénye ellen cselekeszik, Istentûl függ ugyan akkoris mind természetire, s-mind terméſzetbéli cselekedetire nézve; de nem függ ô Fôlségétûl à bûnre és az ô törvénye ellen való gonosz cselekedetire nézve. *Quæ ataxia aut illegalitas non est effectus sed defectus, nec est in censu Entium à primo Ente dependentium: verùm spontaneâ Entium à DEO dependentium malitiâ, quæ tantum abest, ut sit decreta, ut potiùs tanquam DEO abominabilis, sit prohibita.* A melly bûn mivel nem à teremtet állatok kôzûl való, mellyek mind Istentûl függenek, hanem az okos teremtet állatnak gonosz akarattyátul szarmazò, melly gonoszságok ô tôlô nincsenek: Isten azért aztot nem csak nem akarja,

avagy jóvallya, de inkáb mint ô tôlô utáltatot állapotot kemény bûntetése alat meg tiltya. Azonban mivel Isten à gonosz cselekedeteket ugy meg cirkalmozza és határozza, hogy Istentûl rendeltetet határon kivûl nem mehetnek az Istentelen emberek, *vide supra* §. XXXI. sôtt bûntetés alá-is kôteleztetnek, azért eszében veheti akárki-is, *se sub DEO esse, & ab eo dependere*; hogy Istentûl függ és Isten hatalma alat vagyon. 2. *Macchab.* 9 10. *nec impunè cedat, in leges divinas impiè agere.* 2. *Macc.* 4, 17. Sôtt valaki istentelenûl az Istennek tôrvényét meg szegi, Isten aztot bûntetés nelkûl nem szenvedi. *Potentia voluntatis hoc vel illud eligendi dependet à DEO, Ipse autem electionis actus ab illa præstatur potentia, cui libertas eligendi concessa est, sub directione quidem DEI, non autem absolutâ prædeterminatione.* Az akarat ugyan Istentûl függ; de hogy ezt válaszsza magának, ez az akarat vagyon az ô maga szabadságátul, és függ nem Istennék egyáltallyában elvégezet decretomábul; hanem ô Fölsége bölcs igaz-

igazgatásátul. *Causa enim secunda, & imprimis voluntaria, non prædeterminatur à voluntate DEI & decreto ad id, quod operatur, ut necessariò agat; Sed ordinariè suæ libertati in agendo relinquitur, ideò voluntas humana rationalibus facultatibus instructa, viribus suis per creationem concessis liberè utitur vel abutitur, sub directorio tamen Divino.* Mert az ember akarattya nem kinszeritetik az Istennek akarattyátul, hogy à mit cselekeszik, aztot egy általlyában szükségesképpen cselekedgye, hanem rend szerint, az ô szabadságában hagyatik, mellyre nézve az okosággal birò teremtet állat à teremtésben nékie adatot erejével az Isten igazgatása alat jól élhet, szabadossan avagy penig gonoszul. Nem-is következik: Hogy igy az emberi akarat erôsseb vólna az Isten akarattyánál, midôn aztot cselekeszi, mellyet ô Fölsége nem akar. *Esa.* 65. 12. *Zach.* 8. 7. *Matth.* 23,37. *Luc.* 7,30. *Act.* 7,57. *Ezech.* 3,11. 2. *Pet.* 3,9. Mert Isten nem akar ellene állanyi ennek à gonoszt akarò akáratnak, *Voluntate absoluta*, az ô hatal-

talmaſságának nagy ereje ſzerint, à mellyel valamit akar, véghez viſzen, *Pſal.*115,3. hanem csak, *ordinatâ, ordini certo implicatâ*, az ô tôlô rendeltetet rend és mód ſzerint. *Vide ſupra.* §.*XXIX.* és csak annyi erejét veſzi elô, à mennyi elégséges, *ad ſuſtentandam & regendam naturam rationalem, facultate ſufficiente antea inſtructam*, az okos emberi állatnak, nem el rontására, hanem meg tartására és igazgatására.

§. XXXV. A melly Iſten akaratyátul noha függ az emberi akarat-is; de ez azonban à *Voluntas*, és akarat, *non determinatur ad unum certũ effectum, præprimis malum, quoad tamen eventûs, effectûs & actus dirigitur in fines illos, qui DEO placent*, nem kôteleztetik ſzükségesképpen valamelly bizonyos cselekedetre, s-kiváltképpen gonoſzra, hanem arra à czilra és ki menetelre igazittatik, à melly ô Fölségének teczik, égyebéránt nem vólna *Libertas* ſzabadoſſan cselekedô akarat; hanem inkáb *abſoluta propter illam ipſam determinationem neceſſitas*, egy általlyában ſzükségesképpen cselekedô munkálodás. *Quod enim determinatum eſt extrinſecùs à principio externo potentiore, non poteſt habere libertatem intrinſecam.* Mert à kit egyre kôtelezet à kûlsô hatalmas nagy erô, ſzabadoſſan à nem munkálkodhatik belôl. *Ut ut verò effectûs voluntatis determinentur ad certum finem. Herodis ex.gr. & Pilati facientium, quæ manus & conſilium* DEI *decrevit, non tamen voluntas ipſa determinatur ad certum effectum: Et qui voluntariæ malitiæ actus, dirigit in ſalutem hominum, ipſam Impiorum voluntatem ad facinus non inclinat aut determinat.* Jóllehet penig az akaratnak gonoſz cselekedete jô végre igazgattatik, mint Herodesè és Pilatusè, hogy azokat véghez vigyék, mellyeket Iſten kezе és tanácſa elvégezet volt, hogy kóllene cselekednyi. *Act.* 4, 28. de az akarat az ô gonoſz cselekedetire nem kinſzeritetik. *Diſponitur namq; omnis liberæ voluntatis creatæ effectûs à Providentia, ſive* DEO *id volente fiat, ſive nolente vel prohibente, ſed non diſponitur ſemper ut fiat, verum ſemper finis ei præfixus eſt,*

quem egredi nequit. Mert akár Isten parancsolattya szerint, akár penig akarattya ellen legyenek az embereknek cselekedeti, de azok mind Isten gondviselésétül vezéreltetnek; és jóllehet nem kénszerittetik arra az akarat, hogy ezt avagy amaz cselekedetet mivellye; de azonban minden cselekedeteknek határt vetet az Isten gondviselése. *Aliud est: Scelus Judæorum, quod in occidendo vitæ Principe designarunt. Act. 3,14. & aliud: Ejus determinatio ad finem bonum.* Igen kûlömböznek azert ezek: A Sidoknak Christus Urunk ellen valò gyûlölsége, vétke és gonosz cselekedete, mellyel Urunkat meg ôlték; és annak az ô Isten ellen valò cselekedeteknek arra â Jò végre valò igazgatása, mellyre nézve Isten az ô Fiát meg ôletnyi engedte, hogy tudnyi-illik, *hôc mediò*, ez által à meg ôletés, által az egész embéri nemzetség meg váltassék. El vigezte vólt, tudnyi-illik az Ur Isten, hogy az ô Fia az emberek váltságáért meg ôlettessék. *Hebr. 9, 22.* de hogy à Sidok ôllyék meg ô szent Fôlségét, aztot

aztot szent tanácsában nem végezte; Mert maga, vagy Angyala, vagy más eszkòz által az ô Decretomát végben vihette vólna; de mivel látta elôre, *Animos Judæorum ad occidendum Christum sponte inclinaturos,* à Sidóknak Christus Urunk meg ôlettetésére hajlandò elméjeket s-igyekezeteket (à melly gonosz szándékjokat nem az Isten causálta, s-erôvel szerzette; hanem à Sidóknak szabados akarattya mivelte) azért meg engedte, hogy à Sidok kezeés tanácsa által ôlletessék meg az életnek Ura, és igy à jò Isten, ezzel à Sidoknak Istentelen s-gonosz cselekedetekkel, jól akart élnyi, az ô szent néve dicsôségére, és az embéri nemzetnek megváltására, és noha nem teczhetet semmiképpen ô Fôlségének à Sidok gonosz cselekedete; de teczet azonban à Christus jò szen ve dése.

Actio displicuit, Passio grata fuit.

§. XXXVI. *Ex eventu igitur non est judicandum de voluntate & proposito DEI decreto.* Nem kôl annakokáért à világ dolgoknak kûlsô folyásábul az Istem

ſzent akarattya és tanácsa felöl itéletet tennyi. *Eccl.9,2.* Mert noha Iſten hire és engedelmé nélkül ſemmi ſem lehet; de az akarattal ſzabadon élö emberektül ſok gonoſz dolgok, és vétkes állapotok léſznek azonban mellyek Iſtentül meg lévén tiltatva ö elöttö gyölölségeſſek. *DEUS quippe voluntatem creaturæ conceſſam non vult cogere, nec naturam arbitrij liberi conceſſi intervertere, aut quam homo ad utrumq; oppoſitorum acceperat poteſtatem, ad unum prædeterminare.* Mert az emberi akaratot, mellyet Iſten nékie adot, nem akarja ö Fölsége eröltetnyi, ſem à ſzabadságot, mellyet egyſzer ajándékozot, el rontanyi; hanem meg akarja az akaratnak mind jö s-mind gonoſzra valö hajlandoságát tartanyi, noha magok ſzabad akarattyokbul vétkeznek, annakokáért az Iſtentelenek mikor gonoſzt cſelekeſznek, â mellyre Iſten öket nem kiſzti, ſem kénſzeriti, ſem arra öket elövé nem rendeli, de azonban *Eventûs*, à meglet gonoſz dolgokat az Iſteni *Providentia*, hogy jóra fordéthaſſa, vagy ſzent

ſzent néve ditsöſségre, vagy hiveinek idvöſségekre, nagy ſzorgalmatoſſan munkálodgya. *Ut aquæ fluentis pronæ lapſus ad inferiora declinans ducto canali poteſt averti Aquilegis induſtria.* Nem kölömben mint à viznek à völgyre valö folyáſa à vizi-meſterség által fölemeltethetik à csátornában: Igy az emberek cſelekedetit Iſten igazgattya, de akarattyokat el nem rontya.

§. XXXVII. Ugy vagyon ugyan, hogy valamint à Királyoknak, igy minden embereknek ſzive Iſten kezében vagyon, s-oda hajthattya, mint à vizek folyását, valahová akarja. *Prov. 21,1. Tangit. 1.Sam.10,26. Flectit. Pſ.119,36. Inclinat animos ad ea agenda. 1. Reg. 8,58. quæ vult. Cor aperit Act.16,4. & carneum dat, pro lapideo. Ez.36,26. & ſeqq.* azokat föl indittya és azoknak megcſelekedéſére, à mellyeket akar, hajtogattya, meg-is nittya à ſzivet, és meg lágyéttya; de azonban ez Iſteni nem *Providentia* az akaratot mindenkor *prædeterminálja*, erövel *tàm in bonis quàm malis*, akár jö s-akár gonoſz cſelekedetekre nem

vonnya; hanem minden embereknek cselekedeteket láttya, s-tudgya, és à mint akarja, szabadosan ugy igazgattya, hogy nem mint az embernek szive gondollya; hanem mint Isten akarja, azoknak ollyan ki menetelét adg a. Azért az emberek szivét hajtogattya néha *Exteriora illis impedimenta objiciendo*, kûlsô akadékot vet eleikben, mint à Dávidot kergetô Saulnak. 1 *Sam.* 23, 26. néha *interiùs certis mediis & rationibus illos sic flectendo, ut ad alia convertant voluntatem, quam ab initio destinaverant*, bizonyos okkal belôl ugy fôl indittya, hogy már mást akarjanak, hogy sem mint az elôt szándekoztanak; néha *immittendo illis soporem oblivionis*, Feledékenséggel ôket meg láttogattya. 3. *Macc.* 5, 18. Néha penig *mentem confundendo impiam*, elméjekben meg habosittya, és erejéktûl megfosztyta. 2. *Macc.* 9, 12.

§. XXXIIX. Jóllehet azért *extraordinariè & miraculosè*, minden emberek dolgaiban munkálkodhatik az Isteni ero, ha akar rend kivûl és csudálatosan,

san és azokat vagy megakádáloztathassa, vagy mint *Lábán és Saulus* szándékát. *Act.* 9. meg változtathassa, de hogy *antecedente decreto & absoluta voluntate ad omnes actiones voluntarias, adeoque ad facinora Pilati, Fratrum Josephi, vel Pharaonis, voluntatem prædeterminet, hoc absurdissimum est, & DEUM facit Autorem peccati*, minden jò vagy gonosz dolgoknak elôve valò meglátása nelkûl csak az ô maga el végezet szent tanácsábûl à szabados akaratot erre â jò, vagy amarra à gonosz cselekedetre rendellye, és meg másolhatatlan, s-megváltozhatatlanképpen kôtelezze, ez Isten ellen valò hamis tanitás, és az Istent à bûnnek okává tévô káromlás, sôtt meg csak az okralan állatokkal-is nem cselekeszik illy *prædeterminativè* mindenkor az isten. Mert noha, *institutum naturæ ordinem interventu plerumq; causarum secundarum peragit*, az ô tôlô szereztetet természetnek rendit és szokot folyását, az ô teremtet állatival, mint valami eszközökkel viszi végben, mert mindenek ô néki szolgálnak,

gálnak, *Pſal.*119,91. De azonban valamint magát *Cauſis ſecundis* à termézetnek rendihez ugy nem cſatolta, hogy vagy azok nelkûl ſemmit ne cſelekedhetnének, vagy penig ſzokot erejeket azoknak, ha akarja, meg ne valtoztathaſſa. *Pſal.*135, 6. *Jobi.* 11, 10. *Sap.* 16,24. avagy akadáloztathaſſa, hanem az ô parancſolattyát mindeneknek ſzabadoſſan adgya. *Eſa.* 40, 26. 2. *Par.* 20, 6. *voluntate ſive ordinaria, ſive extraordinaria,* az ô teczéſe és ſzent akarattya ſzerint, azoknak rendes folyásokat el fordithattya, el annyira hogy à tûz à Babyloniai kemenczében az három Iffjakat meg ne égeſſe, Danielt az oroſzlányok ſzája meg ne sértſe, ſe à vaſat à Prophétak idejében à viz el ne nyelle: Igy *Vires & operationes brutorum,* az oktalan állatoknak erejeket és cſelekedeteket-is egyre mindenkor nem kötelezte el változhatatlanképpen, hanem à természetnek ſzokot folyáſa ſzerint azokat *Ordinariè* ereſztette, *ſine omni prædeterminatione,* minden eröltetés nélkûl, és kénſzeritès kivûl. *Confer ex ſuper* §. *XVI.*

§. XXXIX.

§. XXXIX. Megteczik már ezekbûl: Hogy *Divina diſpoſitio non tollit ipſum hominis arbitrium.* Az Iſteni *Providentia,* az emberi akaratnak ſzabadságát elnem bontya. Honnéd kövétkezik az-is: Hogy azon Iſteni *Providentia, Contingentiam actuum*: à Történetbûl eſendô dologkat-is el nem rontya. A melly *Contingentiát* mind addig elnem ronthatnyi, valameddig az akaratnak ſzabadságát fôl nem bonthatnyi. és mivel, az Iſten *præordinatione ſuá rerum naturas non deſtruit,* az ô elôve való bölcs rendölésével, az ô teremtet állatinak természeteket el nem rontya, hanem à mint teremtette, ugy ôket természetekben és cſelekedetekben meg tartya: azért *non tantùm actus, ſed & actuum modos, lege æternâ ſancitus eſt,* nem cſak à teremtet állatoknak cſelekedettyeket; de még à cſelekedetnek módgyát-is az ô örökkén való törvénye bölcſen mind elrendöltö. *Ut operationes Cauſarum naturalium ſint naturales, morales autem & humanæ ſint, maneantq; liberæ.* Hogy tudnyi-illik à természet ſzerint-való

valò okok, vagy oktalan állatok, kiknek nincsen szabad akarattyok, az ô terméſzeteknek rendi ſzerint ſzûkségesképpen munkálodgyanak, égeſſen à tûz, világoſicſon à nap, s-à viz nedveſitſen. Az okos lélekkel birò emberpenig nem ſzûkségesképpen, hanem ſzabad akarattyábul cſelekedgye, à mit cſelekeſzik. *Qualis igitur eſt rerum natura talis ut ſit, & taliter operetur, Lex æterna ſancit: nimirùm ut neceſſaria, neceſſariò, (vide ſupra. §. XV. Contingentia quæ poterant eſſe vel non eſſe ſic vel aliter eſſe) libera, liberè.* A minemô annakokáért à teremtet állatoknak terméſzetek, ollyan azoknak cſelekedetek-is, hogy à kiknek ſzabad akarattyok vagyon, ſzabad akarattyok ſzerint, à kiknek penig ſzabad akarattyok nincſen *ex naturæ neceſſitate*, az ô terméſzeteknek folyáſa ſzerint, ſzûkségesképpen munkálodgyanak, kiknek munkájok azonban minekûnk tudatlan embereknek néha, *Contingentes operationes* Történetbûl lett dolognak, ſzerencsés vagy ſzerencsételen állapotoknak mondatnak

nak. Mint mikor à repedezet házrul le-eſet tégla, az uton menô embernek fejét bétöri; A földet munkálodô ember az el rójtôt kincſet meg lóli, vagy à Favágò az ô háta mögôt allò ſzomſzédgyát agyon talállya ſujtanyi, midôn ottan aztot nem tudta állanyi. *Contingentia igitur rerum per DEI providentiam adeò non tollitur, ut potius ſtabiliatur, ſiquidem per illam decretum eſt, ut quædam neceſſariò, quædam autem non neceſſariò agerent; ſed contingenter.* Annakokáért à teremtet állatoknak Iſten gondviſelésébûl valò igazgatáſa: à történetbûl léendô *Caſuſ*okat nem cſak ſemmiſſe nem téſzi; hanem inkáb erôſiti, mert ez az Iſteni *Providentia* ugy rendelte és akarta, hogy nem minden dolgok ſzûkségesképpen legyenek: hanem némellyek ſzabad akaratbul és történetbûl eſſenek, s-leheſſenek.

§. XL. Semmi azonban, Iſtenre nézve, történetbûl nem léſzen, mert Eô Fôlsége nem cſak mindeneket tud és lát; *vide ſuprà. §. XI.* hanem valami léſzen, mind az ô gondviſelésébûl és rendô-

rendôléséből, vagy penig ſzent engedelméből és igazgatò erejéből léſzen. *Vide §. XV. & ſeqq.* A mi penig történetnek teczik, à cſak *ratione Cauſarum contiugenter agentium,* mi réánk nézve mondatik. Mert az Iſten régen elöve nem cſak látta, s-tudta; hanem öröktûl fogva el-is-végezte *decreto effectivo,* avagy *permiſſivo* el-is rendelte, (*vide ſupra. §. XXI. XXV. XXVI.*) kinek s-minek, hol, s-mikor és miképpen kôlleſsék meg lennyi? Mit, kitûl és mennyit kôlleſsék akárkinek-is ſzenvednyi, mert az ô kedvében vannak minden ember ſzerencſéjének napjai. *Pſal.31,16.* s-Az ô kezében minden ember életének órâji. *Rom.14,8.* mellyeket ô Fôlsége öröktûl fogva mind el rendelt, *tùm quoad rerum eſſentiam,* mind à dolgoknak állattyára nézve, *decretô effectivô,* hogy legyenek, *tùm quoad circumſtantiam,* mind à körnûl állò dolgokra nézve, *decretô ut plurimùm permiſſivô,* hogy igy, ezen à helyen, ûdôn és módon legyenek. *ex. gr.* Hogy Chriſtus Urunk ſzenvedgyen az embéri nem

zetnek

zetnek meg váltásáért Iſten elvégezett tanácſa akarta, hogy penig à Sidoktûl ſzenvedgyen, Iſten engedelme, à kinek igy hozta ſzent teczéſe. *vide ſup. §. XXXV.* El rendelt, mondom, mindeneket az Ur Iſten, *ſecundùm omnes circumſtantias,* mind helyére módgyára, mind penig idejére nézve. *Ut Cauſa prima,* mint mindeneknek, teremtô, megtartò és igazgatò fô és elsô oka. *A quâ, Per quam, & In qua omnia.* A kitûl, à ki által és à kiben vannak mindenek. De nem *abſolutô quodam & fatali derectô,* nem mindeneket elváltozhatatlan és egy általlyában meg máſolhatatlan olly tanácsábul, à melly minden dolgokat és okokat meg élözzön, s-ki rekeſzſzen; hanem vagy *abſolutè & effectivè,* mint *ex. gr. Suppoſitô peccatô,* az halált, és az Hiveknek ſok féle nyomoruságát, vagy *permiſſivè & diſpoſitivè,* mint az halálnak, és hivek nyomoruságának módgyát. Vigyázván és az ô Iſteni Decretomában bé foglalván, az embernek, mind kûlsô, s-mind belsô, magaviſelését, Iſtenes vagy Iſtentelen életét

s-mind

s-mind penig az élet eſzközeivel való rendes vagy rendetlen életét. A mellyekhez magát ember miképpen *accommodállya*, Iſten-is az ő életét *ordinariè* ugy *diſponállya*, jóllehet *extraordinariè* minden jó dolgokra nézve ſokat cſelekedhetik az ő irgalma. *Quæ igitur nos fortuita eſſe putamus, ea diligenter conſiderata deprehenduntur à Domino ſic diſpoſita & directa eſſe: Nihil enim fit inſcio aut nolente DEO. Nec quicquam accidit fortuito, quod non DEUS præviderit, ejuſq; finem ad Nominis ſui gloriam, & ſalutem noſtram diſpoſuerit.* Valamellyeket mi történetből lennyi gondolunk, mind azokat (hogy ha jobban meg fontollyuk) ő Fölsége elövè tudta jól es látta, s-igy és nem másképpen lennyi avagy *effectivè* az ő el végezett ſzent tanácsábul akarta, avagy penig *permiſſivè* és engedelme ſzerint el ſzenvedte és igazgatta. *ex.gr.* Mi azt gondollyuk, hogy *in Sortilegiis*, mikoron az emberek valamelly ſulyos dolognak jó lölki iſméret ſzerint való el igazitásáért ſorſot, koczkát vagy papyroſt vetnek, hogy *Caſualiter*

liter & fortuitò eveniunt omnia, cſak történetből és mint egy gyermek játékkal léſznek mindenek; de azonban *tota ejus ratio eſt à Domino*, azoknak igazgatáſa az Iſtennek titkos itéletiből vagyon *Prov.16,33.* Mellyre nézve à Juriſták azt mondgyák: *In humana dubietate ſortes Divinam indicant voluntatem.* Az emberi kétséges állapotban, à ſors meg mutattya, hová czilozzon Iſten akarattya. Annakokáért *Sors ſuperiorem ſe, hoc in mundo non habet.* A titkos dolgok felől à ſorſon kivül è világon, ſenkihez föllyebvalohoz nem folyamodhatnyi, ſem ſenkitül nem tudakozodhatnyi. Mi azt gondollyuk, hogy történetből fogatik meg à madár, de Iſten gondviſeléſébül léſzen, hogy eggyiket à madaráſz meg lüjő, à máſikat penig à Sas vagy ſzélvéſz, à földre veſſe. *Matth.10,29.* mi azt gondollyuk, hogy az hal, történét ſzerint, mégyen az haloban. *Eccl.9,14.* De Iſten gondviſeléſe veti az horgot orrában. *Matth.17,27.* mi azt gondollyuk, hogy à vad történet ſzerint mégyen à vadáſz eleiben, s-ugy-

s-ugy-is van à dolog, mert à következendöket mi nem tudhattyuk. Isten azonban az, à ki aztot vezeti à fegyver eleiben. *Gen.*27,7. Ellövi *Acháb* idejében egy ember történetbül s-nem *per prædeterminationem*, belsö kinszeritésbül az ö maga nyilát, és halálosképpen meg sebesiti az Israël Királlyát. 1.*Reg.*22,34. jóllehet penig à vitéz nem tudta, mikor szabad akarattya szerint valò lövéssel fegyverét ki bocsátotta, hogy Achábot meg öllyö; de Isten azonban jól tudta, és hogy nem más, hanem az ö maga szabados akarattya szerint ottan forgolodò Acháb lészen è mérges nyilnak objectuma, látta, nem rendelte mindazonáltal à Királyt ez halálnak módgyára, mert othon maradhatot vólna. Michæás szavát hogy ha fogadta vólna, de maga szabad akarattya szerint menvén az hadban, Isten engédelmébül talált arra az helyre lépnyi, melyre az lévetet nyil sietet röpülnyi. Isten azért *permissivè*, hogy meg öletessék, akarta, és *dispositivè* igazgatta. *Conf.* §. *XIV.*

§.XLI.

§. XLI. *Marcus Lucius* egy Romai fö ember Affricában küldeték egykor követségben, az honnéd hazája felé térvén, feleségevel eggyüt reménségek kivül estek fölöttö igen nagy szerencsétlenségben. Mert à vizen menvén, hajójok à tengeri tolvajok köziben akadot, à kiktül felesége egy Franczia Országban lakò kereskedönek eladattatot; maga pénig à gallyára sententiáztatot, és ottan XIV. esztendökig nyomorgatatot, melly üdö eltelvén ki szabadul ugyan è nyomoruságbul, el szökvén egy kis hajónak alkalmatosságával è nagy fogságbúl: de ismét az hegyi tolvajok el fogják, és azon kereskedö ember fiának el adgyák, à ki felsêgét annakelöttö megvette vala *Lucius*nak; noha penig mind à tengeri nyomoruság, s-mind à tolvajok közöt lévö Tiz esztendös sanyaruság igen meg változtatta à szerencsétlen ember testét és idejét; de azonban mihelyt à kalmár házában bé érke zék Gálliában, felesége, ki az üdö alat ott szolgált, Urát mindgyárást meg is-

 méré,

méré, és Lucius-is elöbbeni házas társát meg ölelé, Melly dolgot à gazdák látván, egy elsöben csudálkozának ugyan; de jobban meg értvén az állapotot, nékiek Ujj menyegzöt szerzének, és nagy vendégséget készítének, itt ül már felesége mellet *Lucius* nagy örömében, de nézd melly nagy szerencsétlenség vagyon è kis szerencsében, s-melly halálos méreg è reménség ellen mutatot mézetskében, mert ime! madárhoz el lövé az uczán egy valaki az ö puskáját, és à meg nyitott ablakon bémenvén à golyobis, mind à Völegénynek s-mind à Menyaszszonynak által járja Fejek kaponyáját. O csudálatos dolog! O szerencsétlen állapot! O reméntelen eset, és az emberi itélet szerint véletlen történet! Isteni *Providentia* az azonban, à ki nem csak elöve è sok változásokat jól tudta, hanem hogy igy legyenek az ö szent teczése szerint-is igazgattya.

§. XLII. Drága kövekkel meg ékesitetett Arany gyüröjét czélul föl tészi egykor Persiának királlya, hogy valaki nyilát

nyilát azon által bocsáthattya, mindgyárást több sok ajándékkal eggyütt à gyürütt nekie ajándékozza. Négy százan vannak azért à nyilasok, kik mind à lövésben *exercitatus*ok; de közülök egy sem nyerheti el az ajándékot, igazittya azonban egy kis gyermek játékképpen à nyilat, és ime! egy kis szelecske történet szerint à gyürün által visi, s-mindeneknek reménsége ellen à királlyi ajándékot elveszi. Lett ez Jò szerencse ö reája nézve, csak történetbül; de az Istenre nézve az ö mindeneket bölcsen igazgató rendelésébül. Megüti à menykö à fát az erdön, de à fa alat lappangò tolvajt elkerüli, Elkerüli azon kö néha az Istentelen embert; de az Istenfélöt meg üti, te azt mondod: Hogy ez veszél esét csak történetbül, de én azt mondom, hogy az Istennek szent rendelésébül, mert az elsövel à tolvajt meg téritenyi akarja, à másodikkal penig az Istenfélöt magához hija. Vermet ás egy valaki à mezöben, és minden gondolattya ellen pénzt talál à földben, mellynek

találása, *est quidem fortuitus effectus, respectu effodientis & invenientis, quia præter scientiam & intentionem ejus evenit, sed non respectu præcognoscentis DEI, & suâ Providentiâ ordinantis, ut eadem thesauri inventio, mediâ illâ causâ peraccidens eveniret, cujus respectu effectus hic per se intentus dicitur & ordinatus,* noha minden szándékja és reménsége kivûl csak szerencséjére lôtt à munkálodò embernek, de gondviselésébûl azonban és igazgatásábul â Jò Istennek.

§. XLIII. A kinek noha szent tecsésébûl vagy engedelmébûl legyenek mindenek; szorgalmatossan kôl azonban mind imádkoznyi, s-mind munkálodnyi à keresztény embernek, szorgalmatossan kôll ellene állanyi minden következhetò szerencsétlenségnek, és szorgalmatossan kôll fáradoznyi el távoztatásáért minden réánk érkezet veszedelemnek, mert az Isten ezek által, ugy mint az imádkozás és munkálodás által áldgya meg *ordinarie*, az ô tûle rendeltetett mód szerint az embereket 1. *Thess.* 5, 17. & 2. *Thess.* 3, 10. és

à mint

à mint elôve meg látta, *Causarum sive naturalium inclinationes naturales, sive liberas voluntariarum actiones,* akár à természetbéli dolgoknak folyàsát, s-akár penig az emberi akaratnak szabados munkálodását, azonképpen hadgya azokat munkálodnyi, és az akaratnak szabadságat el nem igyekezik rontanyi, hanem *ordinarie* à természetnek folyása szerint valò cselekedeteket akarja megáldanyi. *Luc.* 5, 6. *Joh.* 2, 7. és *inadvertenter* mikor eszekben sem veszik. *Psal.* 72, 12. *Prov.* 10, 22. kezeknek munkáját az Istenfélôknék meg szaporittya. *Psal.* 128, 2. mert az Urnak áldása az Istenfélôknek jutalma. *Syr.* 11, 23. A ki, mivel az ô szent áldomásának és világi életünk szerencsés elôb mozditásának alkalmatosságát sokszor ugyan tapasztalhatóképpen eleiben adgya, és mint egy kezében nyujtya az embernek, mellyel ha maga akarattyának szabad voltábul jól nem él, ám légyen, *Faber suæ fortunæ,* Oka az ô maga szerencsétlenségének, nem tartozik Isten, hogy hajánál

fogva erre à jò ſzerencsére hozza, avagy akarattya ellen Menyorſzágban jutaſſa. Ellyûnk annakokáért mi minden dolgunkban, és minden ſzerencsés vagy ſzerencsétlen állapotunkban, *mediis legitimis & ordinariis cum prudentia,* az Iſtentûl engedtetett és ô tûlô rendeltetett eſzközökkel, élyûnk mondom, ezekkel, vigyázván à jò alkalmatoſságra. 1. *Pet.* 4,7. nagy eſzeſséggel. *Matth,* 10,16. *Col.* 4, 5. *Ne mediis neglectis DEUM tentaſſe videamur,* hogy az Iſtent ne láttaſſunk késértenyi, igy gondolkodván: Mivel minden az Iſtenen áll, à ki eggyet fôl magaſztal s-à máſikat meg alázza. *Pſal.* 75,8. Edgyiket ſzegénnyé teſzi à máſikat gazdaggá. *Prov.* 22, 2. meg betegit s-meg gyogyit *Pſal.*118,18.meg ôl s-meg elevenit, à koporſóban viſzen, és iſmét ki hoz. 1,*Sam.*2,6.7. Fogságban viſzen, és ki ſzabadit. *Pſal.*146,7. Eô Fölsége azért, hogy ha akarja, munka, fáratság, s-minden eggyeb eſzköz nélkûl,egéſségemet meg adhattya,fogságbul teſtemet ki-ſzabadithattya,és az énéletemet

életemet meg tarthattya, mert nem okoſságtul vagyon az illyen elmélkedés. *Eccl.*7,10. Mivel, *Ordinariè, DEUS agit per media,* Iſten cſudát mindenkor nagy hatalmának nagy ereje ſzerint *extraordinariè* nem cſelekeſzik, hanem mind életûnknek s-mind világi ſzerencsénknek oltalmazásában az ô tûlô rendeltetett eſzkôzôk által munkáloſzik. *Mediis interim legitimis & Ordinariis aut deficientibus, aut pro voto non ſuccedentibus, non deſperandum ſed Ipſi fidendum.* Hogy ha azonban eletûnknek és világi ſzerencſeinknek eſzkôzei, avagy éppen nincſenek, avagy ha vadnak-is, de azok véghez ſemmit nem vihetnek, *In tali caſu,* mit cſinállyunk ez igye fogyot keſerûségben? Nem kôl-itten-is kétségben eſnûnk à mi ſzivûnkben, kôl inkáb erôſſen biznúnk Iſtenben. *Marc.*11,22. *Ubi deficit humanum auxilium, ibi incipit divinum.* 2.*Pet.*2,9. 1.*Cor.*10.13. hogy ha nincſenis kûlsôképpen ſemmi reménség. *Jobi.* 13,15. de à nélkûl-is meg tarthat bennûnk az Iſteni ſegétség. 2.*Cor.*1,9. A ki

az ôtet félôket ſoha el nem hadgya. *Heb.13,5.Syr.2,12.* hanem ſzenvedéſeknek ebben. *Jobi.* 42,10. vagy à máſik életben 2. *Cor.*4,17. jò kimenetelét adgya. *Confer Infra* §. *LVI.* ſzabad tehát mindenféle bûntetéſnek, ſzabad mindenféle ellenségnek, ſzabad à betegségnek is az Iſtentûl rendeltetett és ôFólségétûl meg engedtetett eſzközökkel ellene állanyi, mivel nem tudhatnyi ez illyen ſujtálò veſzſzökkel meddig avagy mennyi ideig akar Iſten bennünket vagy bûntetnyi, vagy oſtoroznyi, ſzabad à bûntetéſnek elviteléért imádkoznod, és Atyám, távozzék el én tôlem è pohár! azt mondanod; de melléje kôlletik è conditiot adnod: Hogy ha te magad, ugy akarod. *ex Matth.8,2. Cap.26,39.* mert egyébként ez az ô Fólsége ſzent akarattya, *non quidem abſolutè, ſed conditionatè, ſub conditione Actuum humanorum, in mente Divina præviſorum*, és az emberi gyarloságra, s-gonoſzságra nézve, ez az ô ſzent engedelme és tanácſa: Hogy mind addig valameddig ſzenvedésünknek határát elô

elô nem hozza, eztet az ô tûlô réánk bocsátatott kéreſztet és terhes keſerûséget, *ſecundùm omnes circumſtantias: Loci, temporis & perſonarum* minden kôrnyûllò dolgaival edgyûtt férfiui ſzivel, 1. *Cor.16,13. Hebr.*12,12. jò reménséggel és békeſséges tûréſſel viſellyûk. *Eſa.*30,15. és mint Chriſtusnak ſzolgai az Urnak akarattyát ſzivünk ſzerint cſelekedgyûk *Eph,6,6.*

§. XLIV. Avagy azt mondgya itten valaki: Lám az imádkozò, és Iſteni félelemmel munkálodò embernek nyomorultul vagyon leg gyakortáb ezen à világon dolga, ſzerencséſſeb ellenben az Iſtentelen embereknek állapottya. Elvéſz az igaz az ô igaſságában; de à gonoſz ember meg hoſzſzabittya napjait az ô gonoſzságában *Eccl.*7,15. Micſoda annak okáért ennek az oka? hogy illyen boldogságos az hûtôtleneknek uttyok és békeſségben vannak mindnyájan az Iſtentelenek? *Jer.*12,1. hejában ſzolgálunk tehát az Iſtennek: ſemmi haſzna nincſen az ô tôrvénye ôrizéſének, ſem-

mi haſzna nincſen à mi alázatos engedelmeſségünknek, jobban vagyon dolga à kevélyeknek, s-nevelkedik állapottya az Iſtenteleneknek. *Mal.* 3, 15. *Jer.* 12, 2. *Jobi.* 21, 7. *Pſal.* 73, 12. egy ſzóval: Nincſen è világon jutalma az Iſteni félelemnek, à mint fogadása vala â Jò Iſtennek, 1. *Tim.* 4, 8. Mert nevelkedik naponként és ſzaporodik kereſzte à kereſztény embereknek. *Pſal.* 38, 18. 19. Oh melly ſulyos kérdés! s-nehez elmélkedés! bizonyára nem csak az egygyügyû elméket; de még az Iſten Lólkétûl vezéróltetett hiveket-is faraſztotta már régén és bágyaztotta ez à beſzélgetés. *Pſal.* 73. *v.* 3. *&* 16. nem oknelkûl penig. Mert noha jól kóll vala lennyi à mi itéletünk ſzerint az Iſtenfélóknek; de minden felól csak nyomoruság fizetése az Iſtenifélelemnek és minden féle ſzomoruság csak jutalma az Iſtent ſzeretóknek. Hogy à meg áldott oſtyát pénzen nékie eladgya, à Sido egykor à kereſztény Aſzſzonytul aztot kivánnya, kérte mondom, eztet, és az Aſzſzony-is vagy ſzegénységétûl, vagy Iſten-

Iſtentelenségétûl kénſzeritetvén meg igérte, de cſelekedetit, mikor vinné az oſtyát meg bánta, és egy nagy ſzáraz fa alat aztot el áſta, à meg aſzott fa azért, mindgyáráſt meg zóldellik, mellynek csudájára az egéſz tartománynak népe oda gyülekezik; A rétnek penig gazdája, mellyen è fa nevelkedet vala fûvének el tiportatásáért ſzomorkodik, és hogy aztot à fát levágja azon ſzándékozik, el-is kezdi vágnyi à fát, à ki mikor hullatnyi kezdi forgácsát kereſzté változik, ſótt minden levele kereſzteſnek láczik, ſzándékját azért meg változtattya, és hogy è dolgoknak okát meg tudhaſſa, à fának tóvét meg áſſa, és az el rójtót Oſtyát ott meg találllya, à cſelekedó Aſzſzony-is vétkét minden ember elót meg vallya, és az Iſten csuda dolgait magaſztallya. Ez à fa kegyes Olvaſo, à Jeſus Chriſtusban óltózót kereſztény embert példázza: A kiben à Chriſtus kereſztének vagyon ábrázolása. *Gall.* 3, 27. *Cap.* 6, 14. *&* 4, 19. és à kinek mindenfelól csak kereſzte vagyon és ſanyarusága

sága 2.*Cor.*7,5. Onnan fôllyûl, Isten az égbûl kereſztet hány alá reája. *Prov.*3,12. Alol az ordôg à késértetek vizét okádgya. *Pſ.*18,5. Jób keze felôl nyomoruſága vagyon, annya méhétûl fogva ſzintén koporsójáig, *Syr*,40,1. Bal felôl penig à ſok Istentelenek, mint à méhek kergetik ôtet, élte fotáig. *Pſal.* 118,12. Micſoda tehát, az Isteni félelemnek haſzna? hogy-ha mindenûnnen csak kereſzt annak jutalma? hol vagyon az Urnak igérete? és annak valoságos bétellyeſedéſe? 2.*Pet.* 3, 4. *Cauſas, cur DEUS his parcat, illos affligat, nunquam ſatis penetrabimus, dum in orbe meliore Pugillares DEI liceat inſpicere.* Isten miért kedvezzen az Istenteleneknek, és veſzſzôt miért rendellyen az Istenfélôknek, okait ez ô Fôlsége ſzabados cſelekedetinek, *Matth.* 20,13. ez életben minden fogyatkozás nélkûl meg nem tanulhatnyi, mert azoknak meg tudását az ôrôk életre akarta ô Fôlsége hallaſztanyi; mikoron tudnyi-illik az Isten elôt lévô emlékezetnek kônyvét meg olvaſſuk és abban világoſſan meg láttyuk, micſoda

micſoda kûlômbség légyen az Igaz és Istentelen kôzôt, à kôzôt, ki ſzolgál Istennek, és à ki nem ſzolgál ô Fôlségének. *Mal.*3,18. *Confer infra.* §.*LXI.*

§. XLV. Jóllehet penig ennek minden fogyatkozás nélkûl valô okait az Isten ſzent és igaz cſelekedetinek meg ne mondhaſſuk; mindazonáltal, mivel mi kereſztények à mi vigaſztaláſunkat à mi kôzûnknél valô ſzent kônyvekbûl veſzſzûk. 1.*Maccab.*12,9. à ſzent irásbul azérte kôvetkezendô okokat à nyughatatlan elméknek elejekben teſzſzûk hogy tudnyi-illik: Isten ez világon az ô Hiveire leginkáb ſzerencſetlenséget, s-ſzûkséget, kereſztet bocsát és keſerûséget: I. *Ex peculiari ſuô Beneplacitô.* Az ô mi hozzánk valô magános jókedvére nézve. *Phil.*1,29. *Sap.*12,22. 2.*Macc.*6,12. *Hebr.*12,6. *Apoc.* 3,19. hogy az ô Fiának ábrázattyához haſonlatoſſak leheſſünk, à mint à ſzenvedésben, ugy à meg dicsôitésben. *Rom.*8,29. *Pſal.*37,37. 2.*Tim.*2,10.11. De taland te itten azt mondod: Hogy az Istennek veſzſzôlésébûl állô illyen ſze-

relmét nem kivánod. Oh tudatlan elme! S-Oh elmének nagy veſzedelme! Nem tudod, mit mondaſz, magad ſem érted, mit ſzollaſz. Mennyei orſzágát ám adgya Iſten annak, valakinek akarja. Azt mondgya vala régenten egy gonoſz embernek ſzája, csak ôtet világi ſzerenséjében ezer eſztendôkig hadgya; légyen akár kiejé à menyorſzág, te-is azt akarod mondanyi, csak tied leheſſen è fôldi boldogság, mert ha Iſten Orſzágában akarnál bémennyi, annak darabos uttyára is kôllene lépnyi. *Act.*14,22. magas hegyen vagyon à Meny-orſzág, mellyalat keskeny kapu vagyon és nyomoruság *Matth.*7,13. *Sic itur ad aſtra. Per anguſta ad anguſta.* Az Iſtentûl rád bocsátott kéreſztez az ut, mellyen à ſzenvedô ember à dicsôſségben béjut, fôl kôl az hiveknek vennyi à kereſztet, mellyet Iſten keze és kedve nékiek épitet. Ezen méntenekbé Iſten Orſzágában, valakik Idvôzûltenek, ezen mennek ezután-is, valakik meg dicsôitetnek, te annak okáért vagy Menyorſzágban nem

nem akarſz mennyi, vagy ut nélkûl kivánſz abban érkéznyi, Mitt zugolódol azért, s-mitt rugódozol? Nézd meg à világi tiſztért, à nagy Urak fiai mennyit fárodozzanak, ſzenvedgyenek és munkálódgyanak, csak hogy elmulandô dicsôſséget kaphaſſanak, te penig egy kicſiny, egy rôvid és egy ſzempillantáſigtartò ſzenvedés nélkûl akarod à rodhadatlan Coronát el vennyi. 1.*Cor.*9,25. s-azert az Iſten veſzſzólését nem akarod mint ô Fôlsége kedve és hozzád valò ſzerelmének jelét ugy ismérnyi. *Apoc.*3,19. *Hæc via Crucis, via eſt Lucis, quia per ſcalam Crucis ad Cœli lucem aſcenditur.* Ez à kereſzt uttya, à Mennyorſzágnak uttya, mellyen el mentenek à Prophéták, és Iſtenhez jutottanak à Pátriárchák. Kereſztet bocsát Iſten hiveire. II. *Ex ſubſequente majori in vita altera Præmio.* A máſik életben kôvetkezendô jutalomnak nagy voltára nézve. Mert noha moſtan minden dorgálás nem teczik ôrvendeteſnek, hanem inkáb ſzomoruságoſnak, de, *aliud decernet æternitas* à máſik életben az

az igaſságnak csôndeſz gyûmölcsét adgya azoknak, à kik abban gyakorollyák magokat. *Hebr.12,9. & ſeqq.* mert Iſten, mivel nem ennek à világnak, hanem az ôrôk boldogságnak birására teremtet bennûnket, *Sap.2,23. Matth.* 25,34. azért-is nem cſelekedetûnknek avagy ſzenvedésûnknek érdeme,(mert ezek éppen nem haſonlitandok à kôvetkezendô dicsôſséghez. *Rom.8,18. 2.Cor.4,17.*) hanem ingyen-valò igéretinek igaz fogadása ſzerint, meg jutalmazza bûségeſſen igyûnket. *Matth.5,12. 2.Theſſ.1,6.* III. *Ex judiciali ſuo decreto.* Az ô igaz itéletire nézve. Mert nóha meg bocsáttya az ô hozzá igaz hûttel meg téròknek minden bûnôket. *Ezech.* 18,21. de talál ô Fôlsége Igaſsága kinek ſzemei elôt még az egek ſem tiſztá: *Jobi.15,15.* mindenkoron, ſujtáláſra valò elég alkalmatoſſagot mi bennûnk, à kik mint à vizet ugy iſzſzuk à bûnôket, és nálunk hordozzuk tiſztátalan ſzivûnket, *Prov.20,9. Semper DEUS in nobis invenit, quod juſtè puniat, utcunq; culpâ nobis carere videamur.* Mindenkor fôltalállya

talállya Iſten mi bennûnk igaz bûntetésének méltò okát, noha mi megismérnyi nem akarjuk bûneinknek ſulyos voltát. *Quicquid accidit nobis, noſtrô vitiô accidit, qui dulcem dominum in amaritudinem convertimus.* Valami eſikmi rajtunk, mind à mi vétkûnkért tôrténik. A kik à mi édes Urunkat keſerûséggé fordittyuk. *Confer infra. §.LXI.*

§. XLVI. Jóllehet annakokáért ſok ſzép igéreti legyenek Iſtennek, à kegyes Iſteni félelemnek meg jutalmazáſa felôl, de azok nem mindenkor è világban; hanem leginkáb bételyeſednek az ôrôk boldogságban,és noha è világon-is nagy jutalma vagyon à ſzent életnek; de nem mindenkor teſti, hanem leg-inkáb lôlki haſzna vagyon ennek. A melly áll nem annyira à kûlsô ſzerencsés életben, mint à belſô ôrômben és ſzivnek csôndeſségében. Mivel azért Iſten az ô hiveinek megáldáſa, tartáſa s-oltalmazáſſa felôl valò ſok ſzép igéretiben. (1.) *Jus ſuos ſub cruce exercendi ſibi reſervat,* Iſteni hatalmát és Fôlſéges méltoságát magának, à bû-

à bûnök meg engedése után-is fôntartya, hogy az ôtet félôket világi kereſztekkel ſzabadon látogathaſſa. 2. *Sam.* 12,14. (2.) *Promiſſiones ſuas cum exceptione Crucis limitat*; A világi nyomoruſágokat-is igéretinek melléje adgya. *Joh.* 16,33. ſôtt (3.) *Effectum affectus Paterni ſuo pro lubitu diſpenſat.* Az ô fiaihoz valò Atyai ſzerelmét, maga jò teczéſe ſzerint ſzabadon, à mint akarja, ugy mutogattya. *Pſal.* 103,13. mivel mondom, mindazok igy legyenek, és nem az Atyák à fiaktul; hanem ezek fûggenek amazoktul, azért ne kivánnyunk ô Fölſégének eleiben irnyi, vagy pedig cſelekedetinek határt tennyi. *Judith.*7,23. *ſeqq.* *Cap.*8,13. hanem hogy ha ſzintén è világ elôt ſzegények s-bôcsûlet nélkûl valok vagyunk-is, és hogy ha ſzintén meg vetteteknek tartatunk-is. *Ioh.*15,19. 1.*Cor.*4,9. *Jobi.* 12,5. elégedgyünk meg à mi Iſtenünkel *Pſal.* 73,25. à mi Iſteni félelmünkel. 1. *Tim.* 6,6. és az Iſten kegyelmébûl minekünk adatott elédelünkel. *Phil.* 4,11. ſôtt elég gazdagok lévén hitünkben. *Jac.*2,5. s-tôkéleteſſek à reménségben. *Rom.* 12,12. csôndeſzedgyünk meg lólkünkben. *Prov.* 15,14. mert nagyob gazdagság à Chriſtusért valò gyalázat, hogy ſem mint è világi pénzes állapot. *Pſal.* 4,7. vagy à bûnnek ideigvalò haſznával élô dolog, *Hebr.*11,25, *Pſal.*144,15.

§. XLVII. Valamint penig Iſten az ô hiveit ezekért, és ezek kivûl-is többſzent és igaz okokért ſanyargattyá: Igy az ô ſzabados cſelekedete az Iſtenteleneket gyakorta ſzerencséſſeb állapotban meg tartya, s-kivánságok ſzerint valò tiſzttel, gazdagsággal és békeſséggel meg áldgya, melly jò ſzerencsébûl ezek alkalmatoſságot veſznek à tobzódáſra, bûnôs életre, s-tékozláſokra, és igy ôrökkön elveſznek; Ugy teczik, hogy jób let vólna, ha Iſten ennyi javait vélek nem közlöttô vólna, mert à gonoſz életre illy alkalmatoſságok nem lehetet vólna, és el nem veſztenek vólna, ugy tecziek mondom, mint ha Iſten adna nékik alkalmatoſságot à bûnre, és ôrök veſzedelmekre; de távol légyen az illyen gondolat, és

ſzivbéli

ſzivbéli veſzedelmes indulat. Mert, valamint à napot nem azért támaſztya fól Iſten à gonoſzokra, hogy annak világoságánál gonoſzt cſelekedgyenek, lopjanak s-foſzſzanak, embereket ôllyenek: és valamint esôt ád à gonoſzok földére, nem hogy annak termésével bûnre légyen alkalmatoſságok és veſzedelmekre; hanem à napnak fényeſségét fól támaſztya, hogy annak ſzemléléſébûl az ô Iſteni Fólséges voltat az embereknek eleikben adhaſſa. *Syr.* 43, 1. és eſſöjét alábocsáttya, hogy az ô tûlô meg áldatatott földeinknek ſirjátul. *Pſal.* 65, 12. az hálaadáſra fól inditaſſunk, és nem cſak à makkot (amaz egyféle állatnak ſzokáſa ſzerint) avagy à Földbûl ki jövô magot, hanem mind ezeket adò mennyei ſzent Markot-is hálaadò ſzivel láthaſſuk. Igy mindenféle jókat nem azért ád Iſten à gonoſzoknak, hogy azokkal alkalmatoſságok légyen à bûnre *per Conſequens*, veſzedelmekre; hanem hogy alkalmatoſságok leheſſen à jò Iſtennek iſméretire és dicséretire, hogy

hogy ha penig, eſzek s-okoſságok lévén à jóval gonoſzúl élnek, nem Iſten ſzándékja, hanem magok ſzabad akarattya miát elveſznek. *Oſ.* 13, 9. jól cſelelekeſzik azert à Jò Iſten à gonoſz emberekkel. I. *Eö magáért*, vagy ô magára nézve. *DEUS enim noſter blandus Pater eſt, & immorigeris etiam liberis ſeſe offert liberalem ex animo, invitat indulgentiſſimus, impellit largiſſimus, & tantùm non trahit vel invitos etiam ſuper abundantia Bonitatis ſuæ.* Mert Eô Fólsége mindenekkel, még az engedetlen Fiaival-is jól téſzen, hogy az ô jóvoltának bûségével cſak nem mint egy erôvel, minket kegyelmében veheſſen. 2. *Pet.* 3, 9. II. Az ô hiveire nézve. Kiket nem hogy az Iſtentelenek vétkéért magokkal egyûtt el veſſen, kéſzebb inkáb hogy ô érettek az Iſtenteleneknek-is meg kegyelmezzen. *Confer. ſuper.* §. *XIX. p.* 39. III. Eô magokért à gonoſz emberekért, avagy ô magokra nézve, Kiket jóllehet Lélkôk cſöndeſségével meg nem áld, mint az ô hiveit. *Vide fin.* §. *XLVI.* (mert *Multa flagella peccatoris, Pſal.* 32, 10. ez

élet-

életben-is sokféle bûntetése vagyon az Istenteleneknek, mind az ô magok személlyekben, lólkeknek félelme testeknek-is gyakorta rettenetes gyötrelme, mind penig gyermekeikben. *Exod.*20,5.) mindazonáltal az ô maga el végezett szent tanácsábul, bôségessen meg áldgya ôket, *út inimici esse desinerent, & tanti, tamq; benevoli Largitoris ambirent gratiam*: Hogy ô Fôlségének ne lennének ellenségi, hanem inkáb ez bûségessen adakozò Urnak engedelmes szolgai. *Rom.*2,4.5. *Act.*14,17. Mellyet ha el nem kôvetnek, tehát magok menthetetlenekkè léfznek. *Rom.* 2,1. 5,18.*seqq.* és keménnyen meg bûntetetnek. 2.*Pet.*2,9. *Jobi.* 21,13. *Psal.*73,17.18. *Jer.*12,3. *Mal.*3,17.18.

§. XLIIX. Megteczik már ezekbûl; hogy az hiveknek szerencsétlensége és az Istenteleneknek jò szerencséje, nem történetbûl léfzen, Istenre nézve, hanem az ô bôlcs gondviselésébûl és Atyai rendelésébûl. A kinek tudnyillik szent teczése, és titkos igazgatása, elôve néha à kôvetkezendô szerensés vagy

vagy szerencsétlen állapotokat-is megnyilatkoztattya. A mint eztet, egy reszrûl à mindgyáráft meg mondandò Comœdia, és játékbul szármozot ôrvendetes jôvendôlés, meg mondhattya, más reszrûl penig az elô számlálandò szomoru Tragœdia, és keserves jelentés, meg mutathattya. *Franczia*-ban egy Ida névô Groff Aszszonynak három fiacskái, egykor édes Annyok kôrnyûl jádzodoztanak, és mind az hármon szoknyája alat el bujtanak. Attyok azonban *Eustachius* bétálál mennyi, és mit rôjtôt vólna el ruhája alat, feleségétûl kérdez? kinek az Aszszony azt feleli: Három nagy Urakat, kik kôzûl, edgyik Groff, edgyik Fejédelem, edgyik Király. Tudatlanságábul mondgya ugyan, és csak tréfábul à gyermecskék Annya ez szozattyát; de à dolognak ki menetele meg bizonyitotta annak Igasságát. Mert az ôregjebbik fia Godofridus Bullionius meg holt báttyának *Lotharingiai Herczeg*ségét hæreditálta. A második *Baldvinus* â Jerusálembéli Királyságot *occu-*

occupálta. A leg kisſebbik penig *Euſtachius* az *Bononiai Comitatuſt acquirálta*. Bizonyos jele à minékünk ugy teczik à vak ſzerencsének és à történetbûl eſet beſzédeknek; de hogy ha meg gondollyuk, hogy *Caiphas*-is *ex occulto DEI inſtinctu*, az Iſtennek titkos igazgatásábul. *Joh.* 11, 51. jövendölt, eſzünkben vehettyük, hogy, valamint az orának mutatója, az órát meg mutattya, noha mennyi légyen, ô maga à mutatò nem tudhattya: Igy az Iſteni *providentia* azon titkos cſelekedetibûl az emlitet Groffnénak játékos beſzéde által, fiainak eleikben adta (noha beſzédének, *eventuſsát* maga az Aſzſzony nem tudta) hogy az ô Mennyei ſzent tanácſa minemô tiſztre akarná jövendôben ôket magaſztalnyia, s-minemô ſzerencsével akarná meg áldanyia.

§. XLIX. Valamint azonban â jóſzerencsét: Igy à ſzerencsétlen nagy éſeteket-is néha à Mennyei ſzent tanács az embereknek meg nyilatkoztattya, és bizonyos *omen* vagy álom által elôve tutokra adgya. Lakot *Alsátiában*,

tiában, egy gazdág ember az ô ſzép helyén épitetett várában, mellynek, ebédlô Palotájábúl, tiz faluit mindgyáráſt, és azokhoz tartozandò egéſz jóſzágát megláthatta, magát azért naponkint è *Proſpectuſsal* vidámitotta. Valamikor pedig ágyasházában bément ebédgye után nyugodnyi, ágya mellet lévô aſztalán vôrös borral tellyes üveget ſzokot minden nap tartanyi, hogy álmából mihellyen fôl ébredne, itallyára az ô bora mindenkor kéſzen lenne, lefekſzik azért egykor à ſzokás ſzerint egéſségeskoraban, és az ôrökkônvaloság forog gondolattyában, elmélkedik miképp léſzen állapottya, mikoron elérkezik utolsò orája, melly gond miát el nem alhatik, hanem az elôttô lévô üvegre vigyázódik, à melly, mintha meg ütôtték vólna, csôndüléſt adván eltôrik, és à bor belôle kiomlik. Megijed è reméntelen *Omen*tûl à gazda, és ſzolgait jel által eleiben hija, s-à dolgot nékik, à mint történt, meg mondgya. Meg mondgya aztot-is, hogy valamint ez

ûveg el tôrôt: Igy az ô élete-is el vêgezôdôt: és ez vôrôs bornak ki omlása jelé légyen, hogy piros virében lakozò lôlkô testébûl mindgyáráſt ki mégyen; de à ſzolgák Urokat vigaſztallyák, à meg repedezet ûvegben vólt à fogyatkozás, azt mondgyák, s-hogy azért máſt tôlteſſen meg, azt tanácſollyák, hogy el alhaſſék, kimennek elôlô à ſzolgák, de az álom helyet à ſzomorú gondolkodáſok elméjét elfogják. Meg pôndéttetik azonban à máſik ûveg-is és eltôrvén, à bor belôle ki ontatik, melly tôréstûl jóbban meg ijedvén mint az elsôtûl, cſelédgyét és feleségét ſiralmas ſzoval kiáltya, és hogy Gyontatò Atyáért hamar kûldgyenek *ſolicitál*lya, mert mindgyáráſt meg kôl halnyia jól láttya; de felesége cſak az álomnak tulajdonittya è dolgot, vagy *imaginatio*nak, Urát bátorittya és hogy ſemmi véſzedelemtûl nem kôl tartanyi, azt mondgya. Megtôltik iſmét az harmadik ûveget-is, és à gazda ſok vigaſztaltáſa után elnyugoſzik. De Imé! (Oh Iſtennek cſudálatos itélete!) meg

megzôndûl és el tôrik az harmadik ûveg-is, fôl ébred az Ur, és à bor ki foly abbul-is. Elkûldének azert eſtvefelé à más helyben lakò Gyontatohoz, kinek à sôtét, erdôben el bódult kôvete kéſôn jut házához, à ki mig à *Patiens*hez érkezik, lolkô annak más világra kôltôzkôdik.

§. I.. Honnéd léſzen, valaki én tôlem ha azt kérdené, az illy *Omen?* A Régiekkel, én azt feleném, hogy az hiveket ôrizô Iſtennek Angyali ô Fôlsége parancsolattyábul cſelekeſzik az illyen ſzokatlan jeleket à kegyes emberekkel, és ôket vagy valami veſzêdelmes dolog, vagy penig reméntelen jò állapot felôl elôve meg intik, à kik néha belsôképpen valò ſzivbéli *commotio*, indulás által más féle tanácſot és gondolatot, hogy ſem mint elôb gondolt vala adnak ember elméjében; néha penig kûlſôképpen valami jelt mutatnak, és hogy nem arra az utra, mellyen el akar vala indulnyi, hanem à máſikra mennyen, s-nem-is eztet az ô fôl tett ſzándékja ſzerint valò

got tedgye; hanem inkáb à máſikat kezdgye, megintik az embert az Angyalok, és mivel ſzóval azok velünk nem ſzollanak, jel által néha más felé téritik, jóllehet pedig nem mindgyáráſt akkor, de az után ſokſzor eſzében veheti valaki, hogy è kár, è ſzerencſétlenſég és veſzedelem érkezhetet vólna réája, hogy ha amaz uton, mellyen el akart indulnyi el indult vólna, és hogy ha amaz ſzándékot, mellyet el követnyi akart, véghez vitte vólna *e.g.* Reméntelen örôm az el távoztatot gonoſznak jelentéſére, és à jelenvalò vagy következô jónak jelenségére: Néha penig *Timor Panicus* hertelen valò félelem à következhetô veſzedelemnek el kerüléſére ütközik belſöképpen az embernek ſzivében: Mellynek okát maga az ember nem tudgya, miért s-honnéd vagyon ez hirtelen valò változás belſöképpen az ô lölkében, ſött külſöképpen-is valami jel, álom, vagy más féle mód által valò intés ádatatik néha az emberek eleiben. *Fridericus Taubmannus* halálos beteg-

tegſégében láttya, hogy egy koporsò vagyon tétetve ágya eleiben, magát annakokáért az halálhoz kéſziti, melly felöl ötet az Angyaltul-*præſentál*tatot koporsò meg inti. Egy tudos ember Olaſz Orſzágban álmodgya, hogy az oroſzlány kezét nékie meg harapta. *Quid fit?* Más nap à Templom ajtaján lévô kô oroſzlánynak játékképpen ſzájában teſzi az ujját, és harapdel, azt mondgya, ha meg akarſz ölnyi è prædát. Megcſipi azonban az oroſzlány ſzájában lévô ſcorpio kezét, à melly miát el végezi életét. *Ecce Omen; ſed non nudum Leonis nomen.* Ime az Angyalnak álom által valò intéſe, mellynek meg vetéſe miát következet az halálnak mérge. Okoſſabban vigyázot az Omenre *Chriſtianus* néven lévô Dánia Orſzágnak Királlya, kihez *Anno 1559. die 23. Decembr.* be ménvén féjér ruhában lévô Iffijunak képében az Iſtennek Angyala, értelmes ſzóval nékié megmondgya; hogy à következendô Ujj eſztendô napján el kölleſſék ez világot hadnyia, elkéſziti azért

az halalhoz életét, el-is rendôli cseléd-gyét, és à meg nevezet napon Istenének megadgya az ô lôlkét.

§. LI. Noha penig igen ritkán jelenti Isten Angyala által illy tapasztalhatóképpen eszre vehetô Omenét, s-igen ritkán izeni (azért nem-is kôll reménlenyi) szent Angyali által illyen kôvetséget. Elkûldi azonban *ordinarie* az emberekhez az halálnak hármos elô járò kôveti it, és azok kôzôt elsôben à Szerencsétlenségnek esetit. A melly Szerencsétlenség sok-féle, elannyira, hogy senki az emberek kôzûl nem tudhattya, mi kôvetkezhetik ma estveig, *Syr.*18,27. avagy holnap regvelig. *Prov.*27,1. ô reája *Eccl.*9,12. *Vid. sup.* §.X. *p.*21. mellyet à régiek, hogy jóbban elônkben adhassanak, illyen képet irtanak: Irtanak egy-néhány házat à piarczon kik kôzûl eggyikben beteg fekszik, és ágya elôtt az halál lôlkô kimenetelére várokozik. Tûz támad à másik házban. Melly hogy meg ne égesse az házban lévô embereket, az ablakon ki ereszkednek; de némelly

à viz-

à vizben esik és elnyeletik, némelly esik à kôsziklára, és jút mindgyárást szôrnyû halálra. A piarczon penig ledûl à torony, és az ott álló embereknek nagyobb részét agyonûti, s-à maradékját-is menykô és guta meg ûti, à többiek kôzûl némellyek egy mást által szablázzák, némellyeket à vadak el szagatnak, avagy à dühôs ebek ôszvô mardoznak; Sokféle, mondom à Szerencsétlenség; de az Istent félô emberen háromképpen esik leg gyakrabb à veszedelmesség. Melly szerencsétlen esetek nem egyebek hanem à Halál Szekerének elôttô járò szolgái, és annak hirét, s-közel létének jelét hordozò katonái. Háromféle, mondom, à Szerencsétlenség, mert vagy (1.) Jószága; vagy (2.) Hire, neve s-bôcsûlete: vagy (3.) Elete forog gyakorta veszedelemben.

§. LII. Jószága- háza, pénze, gazdagsága; vagy egyéb, akármelly névvel nevezendô marhája el vesz: Tûz, viz, hamis hatalmas ember, tolvaj s-lopò, dôg, avagy más szomorú eset miát,

mint Szent Jóbnak marhái el veſztenek, réſz ſzerint à Sabæuſok és Chaldæuſok miát, réſz ſzerint penig az egbûl alá bocsátatot tûzzel meg emészttetenek, Hire neve s-bôcsûlete gyalázatban forog, à ſok irigy-és Iſtentelen gonoſz emberek miát, mint à ſzent Dávidnak Simei miát. 2. *Sam.* 16, 10. Sôtt még életének ſem kedvez à ſzerencsétlenség. Kû néha. *Iud.* 9, 53. néha menykû. *Ioſ.* 10. 11. vagy fa eſik réája. *Vide ſup.* §. *XXIV.* lába véletlen avagy keze kitórik, tolvajok kezében eſik, meg foſztatik, ſebeſittetik, mezitelenittetik, s-holtelevenen hagyattatik. *Luc.* 10, 30. néha penig hirtelen és véletlen halálnak nemével, (*O abſtruſa! O Judicia DEI arcana*: Oh Iſtennek csudálatos itéleti! Melly igen végére mehetetlenek az ô cſelekedeti! *Rom.* 11, 33.) tûz, viz, kû, menykû, vadak s-madarak vagy más-féle állatok, *Vi & potentiâ mediante*, hamis, hatalmas, és kegyetlen ûldözô Tyrannuſok miát rut, érdémétlen rettenetes halállal ez életbûl ki-is ſzolittatik 1. *Reg.* 13, 24. Jádzadozik egykor *Druſus* Romai fô

fô ember és egy ſzép almácskával mulatozik, fôl hajtya és ismét ſzájával megkapja, ugy azonban béeſik fôl tátot torkában, hogy meg kôllôt fuladnyi az almában. *Bibulus*-is Romai vitéz, Uri nagy triumphuſſal à *Capitoliumban* bé kéſértetik; de ime! tégla eſik fejére, ki miát élete el végeztetik. Királlyá mikoron koronáztatnék, *Philippus Ludovicus* névô Francia Király fia, *Anno* 1129. 29. *Novembr.* és nagy pompával Párisiában az uczákon hordoztatnék; Ime! ugyan azon nap eſtve felé egy artány az Ujj Király lova alá futamodik, melly miát à lô eleſik és az Királynak nyaka kiſzegik. *Aſclepius Medius* huſz eſztendeig valô Révéſége után à vizben, *Fabius Prætor*, à téjben lévô hajſzál meg ételében. *Spurius Saufejus* egy higon ſûlt tyukmonyban, *Tarquinius Priſcus* egy halnak ſzálkácskájában, *Adrianus Pápa*, egy bogaracskában, *Sophocles Poëta*, igy *Anacreon*-is egy ſzôlô magban. *Manlius Torquatus* egy falat kalácsban, *Julius Medicus* egy ital borban, és *Alexander* névû Lituániai

niai Herczeg valamelly gyôngynek fûlében valò bocsátáſſában holtanak meg, reménség kivûl valò nagy bátorságban. Valamelly ſzérencsétlenség meg eſet valakin, mi rajtunk-is meg eshetik. *Scito omnem conditionem verſabilem eſſe.* Tudgyad, hogy minden gazdagság, minden méltoság, minden állapot, s-világi dolog változás és el mulás alá vagyon kôteleztetve: Tudgyad, mondom, és *non putaram,* ſoha ſem gondoltam, hogy ez, vagy amaz ſzerencſétlenſég tôrténnyék én rajtam, aztot ne mondgyad.

§. LIII. Hogy ha valaki annakokáért, akarmelly névei nevezendô világi jóſzágában, akarmelly mód ſzerint meg károſodik, az illyen *Caſusban* háromrul gondolkodgyék. *Elsöben:* Kicſoda adta vólt nékie aztot, à mellyét moſtan à reméntelen eſet el huzot? Nem az emberi okoſſág, vagy elme; *Pſal.*127,1. hanem à mindenekben gazdag *Rom.* 10,12. Iſtennek kegyelme. 2.*Cor.*11,10. és az ô mindenekkel birò. *Pſal.*24,1. *&* 50,12. bûſéges ſzent keze.

Pſal.

*Pſal.*145,16. 1.*Cor.*4,7. *Jac.*1.17. *Prov.*10,22, *Másadſzor:* Kicſoda veheti-el aztot, Iſtennek áldáſa à mit embernek adot? Azon Iſtennek ſzabados jò kedve. *Pſal.*115,3. Az Ur vette el, azt mondgya Szent Job. *Cap.*1,21. mert noha az ellenſégtûl hajtatot el ſok marhájának ſerege, és az ôrdôgtûl ôletetet meg tiz ſzép gyermeke; de mind ezeket mivelte az ô ſzent engedelme. *Vid.ſup.*§.25. Iſten akarattya azért. *Exod.*11,7. *&* 12,35. *Matth.*8,32. avagy ſzent rendeléſe és engedelme, hogy vagy bûneinknek oſtorozáſáért, vagy penig à jóságos cſelekedeteknek gyakorlásáért (*vid.* §.*XXII. in fin. &* §.*XLIV.XLV.*) Az embereknek bûntetésre méltò. (*vid.* §.*XXIII.*) Iſtentelenſége elvegyé aztot mi tôlünk, à mellyet adot vólt ô Fôlségekegyelme. *Conf.* §. *XXIV. c.f. Harmadſzor:* Mit vet el Iſten mi tôlünk? Aztot, à mellyet ajándékozot volt minékünk. Mert az ô javaiban mi cſak sáfárok. *Luc.*16,1. *Matth.*24,45. és ném egyebek vagyunk, hanem kereskedô Iſpányok. *Cap.*25.14. nagy alázatoſság-

gal, és sok térd s-fej hajtással *Alexandriá*ban, nyolczadfél funt aranyat ád egy *Philochristus* névű ember *János Patriarcha*nak, hogy mind azok à szegényeknek ki osztogattassanak. Több aranyom, azt mondgya énnékem, nincsen; hanem Africában eggyetlen egy tizen ött esztendös fiam vagyon; kérlek annakokáért édes Atyám tégedet! bocsásd föl Istenhez érette valò könyörgésedet, hogy jò egésségben haza jöhessen, és igy ennek az aranynak ki osztogattatásán szivem örülhessen, csudálkozik az emlitet Atya ez embernek adakozásán, és illyen sok aranyoknak meg utálásán, csudálkozik mondom, és kivánsága szerint à pénzt kioszto gatván, Fia jò szerencsés meg jövöteljért imádkozik; de ime! nincsen még az imádkozástul fogva harmiczadik napja, hogy ez adakozò ember fiának hajója el merül, és maga-is minden kereskedésével edgyütt az tengerben bémerül. A melly veszedelemnek harmad napra, bizonyos hirét hozza à tengerbül kimenekedet szolga.

szolga. O szegény embernek nagy keserüsége! A kinek oda van mind fia, mind kereskedése és ki osztattatot pénze! Elléggé meg keserithette vólna szivét az hajónak ölzvò törése, hogy ha nem történt vólna-is *immaturus filij obitus*, szerelmes fiának halálos esete. Mit cselekeszik itten à Patriárcha? Es vallyon miképpen vigasztallya è Lölki Atya? Imádkozik és à jò Istennek szive szerint fohászkodik, hogy Eö Fölsége, à ki à nyomorultakat meg vigasztallya, 2. *Cor.* 7, 6. Ez szegény embert-is vigasztalás nélkül ne hadgya. Mivel penig maga è szomoru embert meg látogatnyi ném-is merészli, más okos Ember által azért nékie ezt izeni: *Cave, animum dependeas, Vir optime. Cave DEUM ullius inclementiæ accuses. Erige Te in altum, & delicias æternitatis prospice.* Kétségben ne essél, szerelmes Atyámfia, és mintha irgalmatlan vólna az Isten, ugy ne elmélkedgyél. Az egek felé inkáb föl emelkedgyél, és à boldog örökkönvalóságnak gyönyörködgyél. A mi egy szempillan-

táſig tartandò ſzenvedéſünknek könnyüſége az örök dicsöſſégnek fölöttö nagy állandoságát ſzerzi minékünk. 2.Cor.4,17. *Quæcunq; in terra fiunt, æquiſſimo DEI judicio fiunt, nec ullum tam grande malum aut ſupplicium eſt, quod non in noſtrum cedat bonum, ſi vincamus illud patiendo.* Valamellyek è földön léſznek, mindenek az Iſtennek igaz itéletibül léſznek, nem-is eshetik olly nagy ſulyos bünteté mi rajtunk, melly haſznunkra ne ſzolgálna minékünk, hogy ha békeſſéges ſzivel hordozzuk. *DEUS, Providentiſſimus Pater, ab æterno non tantùm præſcivit, ſed & decrevit, quod maximè nobis expediret. Nos velut Infantes, damnorum noſtrorum ignari, ſæpè nobis noxia poſtulamus, quapropter fide DEO, in cujus manu & navis tua eſt, & filius tuus eſt.* Az Iſten, ki mindeneknek gondviſelö Attya, nem csak elöve meg tudta; hanem ſzent tanácsábul aztot felölünk elis végezte és akarta, à mellyet az ö bölcſeſſége hogy haſznoſſab légyen, ugy tartotta. Mi gyakorta mi ſzolgállyon haſznunkra nem tudgyuk, azért

azért mint amaz kicſiny gyermekek kárunkra valò dolgokat kivánunk, bizzál azért Iſtenben, légy erös à reménségben, mert mind had, s-mind hajód vagyon az ö ſzent kezében. Oh melly igen ſzép vigaſztalás ès à ſzent Irásbul ki vétetett biztatás! De mivel ez à meg keſeredet embernek ſzivét által nem járja, Iſten annakokáért, meg fogyatkozván az embéri ſegitség, maga è ſzomorù lölköt ejjeli álmában meg vigaſztallya, és János Pátriarchát eleiben állittya, ki ötet illyetènképpen ſzollittya: Mitt ſzomorkodol Atyámfia, és miért bánkodol? *Annon rogaſti me peterem à DEO, ut ſalvum haberes Filium? En ſalvus eſt, Crede mihi, ſi vixiſſet ſuperſtes periiſſet.* Nem kértél valaè engemet, kérném érted Iſtenemet, hogy meg tartaná fiadat, s-meg oltalmazná hajodat? Fiad azért meg tartatott, idvözült s-boldogitatot; ki tovàb hogyha élt vólna, hidgyed hogy el veſzet vólna, à mi penig à te hajódat illeti, tudgyad, hogy ha olly bü adakozáſoddal Iſtenedet meg nem

engeſz-

engeſztelted vólna, nem csak az hajod, és abban lévő minden jód; de még egy teſt s-vér atyád fiát-is el veſztetted vólna, de moſtan ôtet az hajò tôrésbûl meg nyerted és ſzemeidděl életiben nézheted. Kelly fôl tehát ſietſéggel, és mind Fiadnak Idvôſſégéért, mind Atyád fiának egéſſégéért, hálaadò diſéret tétellel meny fôl. Fôl ébredvén azért álmából, áldgya az Ur Iſtent ſzivének tellyes voltából, à ki à mi haſznunkért ſujtál bennûnket, hogy Idvôzitſe lôlkûnket.

§. LIV. Valaki annakokáért Igaſságodban, az erôſzakot tévő hatalmas emberektûl, *contra jus & fas*, Tôrvény s-igaſság ellen meg nyomoritattál, vagy penig jóſzágodban lopok, tolvajok, Tûz, Viz, Dôg, avagy penig más féle ſzerencſétlenſég miát, gyakran károkat vallottál, gondold meg az elô ſzámlált punctomokat és vigaztaláſſal tellyes dolgokat, fontold meg mondom; ezeket, és ha békével ſzenveded terhedet, ha cſöndeſzſzen viſeled kereſztedet, olly kédves léſzen Iſtennél, mint-

ha à ſzegényekre oſztóttad vólna, minden elveſztet kincſedet; mellyre nézve igy vigaſztalhatod ſzivedet: *Quicquid acciderit mihi, voluntati Divinæ tribuo, non poteſtati inimici.* Valami esik én rajtam, Iſten akarattyának tulajdonitom ſzent Jóbbal, és nem az én ellenſégem hatalmaſságának. *Vid. ſupra.* §. XL. A ki ezzel à réám bocsátot kárvaláſſal, avagy oſtorozza az ô javaival gonoſzûl élô terméſzetemet, *Luc.* 16, 2. avagy penig probálnyi akar engemet *Gen.*22,1. hogy ki nyilatkoztaſſa békeſſéges tûréſemet, *Apoc.*13,10. & 14,12. valamim énnékem vólt, s-vagyon, mindazok magammal edgyûtt, ô Fôlſégéjé. 1.*Cor.*4,7. kinek kezében lévén mind életem *Rom.*14,8. s-mind ſzerencſém. *Pſal.*31,4.8. ha mit adot, és iſmét elvet. *Jobi.* 1, 21. ſemmi bofzuságot azzal énnekem nem tett. *Jure ſuô*, ſzabad ô Fôlſégének magájébul azt cſelekednyi, à mit akar, nem kôl ſemmit-is ellene zugolodnyi. *Matth.*20, 13,15. ſzabadoſſan bir és diſponál mindenemmel, nem csak világi jóſzágommal; de meg magammal-is; ſzabadoſ-

badoſſan bir nem csak világi szerencsémmel; de még életem és cseledemmel-is, nem az enyimet, hanem csak à maga javait vette el én tőlem. 1. *Chron.* 29.14. A mellyeket kölcsön adót volt ennékem. *Matth.* 25,15. hogy azokkal kereskedgyem, de nagyobb részére elveſztegettem. *Luc.*16,1. nem bizom én à világi eſzközökbén. *Pſal.*62,11. mert tudom, hogy ha szintén bűvelkédnek-is valakinek földi javai, de nem abbul vagyon élete. *Luc.*12,15. hanem bizom csak az egy élő Istenben, à ki bűſséggel meg ád minekünk à mi táplálásunkra mindeneket, 1. *Tim.*6,7. Az ő szent akarattya szerint. 1. *Joh.*5,14. *Matth.*8,3. tudgya ez az én Mennyei Szent Atyám mi és mennyi nélkül szűkölködőm. *Ipſi cura eſt de me.* 1. *Pet.*5,7. ő néki gondgya lêszen én rulam.

Qui paſcit volucres, qui veſtit lilia campi
Is mihi veſtitus ac alimenta dabit.

Ki az égi madarakat, Tartya az hollo fiakat, A ki à liliomakat, Ruházza, à szép rosákat: Ö tenéked kenyerekét, Rendel s-más eledeleket, Teſtedre ád ruhá-

ruházatot, Lélkődre viſel nagy gondot. *Matth.*6,26. Azzal elégszem meg à mit nékem adot, s-nálam szent kedve meghagyot, semmit sem hoztam è világra, kétség kivül semmit ki sem viſzek è világbul. 1. *Tim.*6,6.7. Mezitelen jöttem ez világra, mezitelen térek viſza-is *Jobi.*1,21. *Quod mihi deſtinatum eſt, à nemine mortalium eripi poteſt.* A mit énnékem szent akarattya akart adnyi, sem ember aztot, sem ördög el-nem veheti. *Pſal.*91,7. ha à jót jó néven vettem, à gonoszt-is békével szenvedem. *Jobi.*2,10. à mellyekben vagyok azokkal â jelenvalokkal meg köl elégednem, tudtam à bűséget és elégséget, meg tanulom à szükséget és az ehezéſt-is *Phil.*4,11.12. ő az Ur, cselekedgyék ugy, à mint jóbnak teczik szemei előtt. 1. *Sam.*3,18. Az én tőlem el vett javaimnál többet adhat ha akar szent akarattya. 2. *Chron.*25,9. Vagy ez életben, mint szent Jóbnak, *Cap.* 42,10. Vagy à kövétkezendőben mint az Apoſtaloknak. *Matth.*19,29. Tudom jól, hogy az én ellenségimet ha meg nem

nem térnek, meg bûnteti. *Esa.* 10, 5. *seq.* és vagy ideig, vagy penig örökkön való veszedelemben ereszti. 2. *Pet.* 2, 9. 2. *Thess.* 1, 6. Annál-is inkáb örûlök hogy ha à Christus Evangelioma mellet valami nyomoruságot szenvedek *Matth.* 5, 12. 2. *Cor.* 12, 10. Az ô tanitványinak példája szerint. *Act.* 5, 40. Mert ez az Isteni Gratia nem adatott egyebeknek, hanem csak az igaz hiveknek, à kiknek tudnyi illik magánossan való Privilegiumja és Istennek kiváltképpen való gratiája. *Phil.* 1, 29. *Sit nomen Domini benedictum. Jobi* 1, 21. Légyen áldott az Urnak szent neve! dicsértessék az ô én hozzám való kegyelme! *Det inimicus meis pœnitentiam, mihi verò Patientiam!* Adgyon ellenségimnek megtérést, nékem penig békessèges-szenvedést! *Etsi addit ad dolorem, addat etiam ad patientiam.* Es ha neveli az én keresztemet, nevellye csôndesz türésemet-is és hûtômet! *Conf. inf.* §. *LX.*

§. LV. Hogy ha valaki továbbá hirében s-nevében meg gyaláztatik, annak à szent Irásbûl illyen tanács adatik:

tik: Hogy gonoszszal gonoszt ne fizessen, se szidalommal à szidalomért, hanem inkáb áldással. 1. *Pet.* 3, 9. *Rom.* 12, 17. 1. *Thess.* 5, 15. „Ne-is mondgya; boszut állok rajtad. *Prov.* 20, 22. se à gonoszsnak ellenét ne állya *ex privatâ vindictæ cupiditate*, Boszuállásnak kivánásabul. *Matth.* 5, 38. Ne gyôzetessèk meg à gonosztul, hanem jóval gyôzzô meg à gonoszt. *Rom.* 12, 21. boszut maga magáért ne állyon, hanem adgyon helyt az Isten boszuállásának, mert ô Szent Fölségéje à boszuállás. *Ibid. v.* 19. *Deut.* 32, 35. légyen annakokáért az illyen embernek szivében *I. Patientia.* A Békessèges türésnek fávô. Melly sohol egyebût nem nevelkedik, hanem csak à Golgotha hegyén érettünk szenvedô Jesusnak kereszt fája alat gyökerezik. Azon indulat légyen bennetek, melly vólt à Christus Jesusban-is. *Phil.* 2, 5. Ki mikor szidalmaztatnék, senkit nem szidalmaz vala, mikor szenvedne, senkit nem fenyeget vala; hanem annak hadgya vala à boszuállást à ki igazán itél. 1. *Pet.* 2, 23. Mert erre vadtok hivatalosok

talosok, hogy à ti érettetek szenvedô s-szenvedésével néktek példát hagyò Christusnak nyomdokát kövessétek. *ibid. vers.* 21. A kinek példája szerint (*Esa.* 53,7.) à méltatlan boszuságot és gyalázatos hamisságot szenvedô ember. *Matth.* 5, 11. az ô minden ártatlan *Injuriá*ját és gyalázattyát csöndesszen igyekezik szenvednyi, *accedente insuper* (1.) *DEI mandato*, annál-is inkáb mert meg gondollya mind az Isten parancsolattyát. *Deut.* 37,35. *Prov.* 20,22. *Matth.* 5,44. *Luc.* 9,54. 55. *Rom.* 12,17. & 19. 1. *Thess.* 5, 15. 1. *Pet.* 3, 9. (2.) *Ejus promissò*, mind igéretinek szép fogadását. *Matth.* 5. 11. 2. *Sam.* 16,7. (3.) *Sanctorum exemplo non modo Christi.* *Matth.* 10,24. *Cap.* 11,19. *Hebr.* 12,2. 1. *Pet.* 2,23. *sed etiam aliorum.* 1. *Cor.* 4. v. 12. *Actor.* 24,13. & 26,10. 2. *Sam.* 16,7. & 19,22. *Psal.* 35,12. 13. Mind penig à szenvedô Szenteknek példáját, csöndészen igyekezik, mondom, à keresztény ember az ô sok és nagy injuriáit szenvednyi, és mivel tudgya, hogy à békességes tûrés szûkség ô néki. *Hebr.* 10, 36. ennekokáért az ô lölkét csöndesz békesség-

kessségben birja *Esa.* 30,15. *Luc.* 21,19. Nehéz ugyan, néhez fölöttò igen azoktul méltatlan boszuságot szenvednyi, à kiknek te soha nem igyekeztél vétteny, sött tehetséged szerint javokat kivántad elô mozditanyi, s-jót szoktál azokkal tennyi. *Psal.* 35,11.12. Christus Urunknak-is, Jóbnak, szent Dávidnak, Tobiásnak, az Apostaloknak és minden Prophetáknak, *serpentinâ hâc mercede*, illyen gonosz jutalommal szokot è világ fizetnyi. Hadgyán annakokáért, hogy ha szintén igy vagyon is à dolog, mindazonáltal jò lölki ismérettel légy, Atyámfia! és tisztességes élettel élly, à te jò cselekedetedet látván hamis vádolóid és szidalmazzóid, meg szégyenûllyenek, jobb-is, hogy az jócselekedetért szenvedgy, ha az Isten akarattya ugyakarja, hogy szem mint à gonosz cselekedetért. 1. *Pet.* 2,12. & 3,16.17. Mert igy lölkôdismérete nem vádolódvan. 2. *Cor.* 1,12. A mély szerint tudnyi illik szolgáltál Istennek és embereknek. *Act.* 23,1. nagy bizvást: *Ecce in Cœlo Testis meus.* Ime! az egben vagyon

az

az én bizonyságom, azt mondod *ex Job.16,20.* és az én dolgaimnak tudója, ime! à magaſságban vagyon. *Exemplo Sacræ. Tob.3,24.* Suſannæ *Dan.13,42. & aliorum. Videt DEUS & requiret 2.Par.* 24.22. Láſſa meg az Ur Iſten eztet à méltatlanſágot, és itélye meg! *Pſ.35.17.* Kôll lennyi à méltatlan injuriát ſzenvedô embernek ſzivében. II. *Beneficentia.* Az ô ellenſégéhez valò ſzérelme. Nehéz dolog, ez-is valóban nehéz dolog, hogy nem csak az Iſtentélenektûl méltatlanul ſzenvedgyünk, de még ô vélek jót-is cſelekedgyünk *Durus eſt hic ſermo. Joh.6,60.* kémény beſzéd ez. *Non omnes capiunt verbum iſtud, ſed quibus datum eſt. Matth.19,11.* Nem mindenek veſzik be è beſzédet, hanem csak à kinek â jò Iſtentûl kiváltképpen valò kegyelmébûl illyen ajándék ajándékoztatot, hogyha azért valaki az ô ellenſégét ſzeretô. *Matth.5,45. Rom.* 5,6. & 8. *Luc.23,34.* Chriſtusnak igaz fia akar lennyi, és valoságos kereſztenynek akar neveztetnyi, annak az Iſten parancſolattyáért. *Matth.5,44. Luc.6,27.*

eztet

eztet el kôlletik kôvetnyi: Annak az ô ellenſégét ſzeretnyi, és azokkal kôlletik jól tennyi. *Prov.25,21. Rom.12,20.* Meg kôl, *in tali caſu* gondolnyi à ſzenvedô embernek, hogy az ô bûniért, *Jer.13,22. Mich.7,9.* és *futura pro cautela*, jövendôbeli orvoſságáért, *1. Cor.11,32.* engedte légyen meg az Iſten ez hazug nyelvû s-átkozodò embernek, hogy ôtet ſzidalmazza *2.Sam.16.10.* Megkôl gondolnyi, hogy azokat noha nem-cſelekedte à gonoſságokat, à mellyekkel ôtet az Iſtentelenek nyelve mocskollya; de másféle ſok és rût vétkeivel, több ſzidalmas ſzókat, s-ſulyosb bûntetô oſtorokat érdemlet Iſtenétûl. *Jobi.11,6.* igy oſztán è kereſztény ember az ôtet gyalázò elleségét, (à ki csak ezért-is à méltatlan káromlásért à pokolnak ajtaján forog,) ſzereti, *conſideratione Divinæ benignitatis & humanæ fragilitatis, tùm quia homo eſt,* Mert (1.) az ô ellenſége-is ember, *in cujus amorem jure naturali compellitur,* kinek ſzerelmét az emberi terméſzetnek tôrvénye parancſollya, à mint egyéb állat-is az ô hoz-

zája hasonlò természettel birò társát szereti és nem utállya, *tùm quia peccator est.* Mert (2.) valamint az ô Felebaráttya ô ellene vétkezet; igy ô-is Istene ellen sok bûnt cselekedet. *Jac.3,9. Syr.* 28,2. és valamint ellesége miát ô mostan gyalázatban forog: Igy az ô ellensége szánakodásra méltò tévôlgésben és veszedelemben bollyog. *Tùm deniq, quia homo est, Divinæ gratiæ, vitæq; æternæ, quam Christus omnibus acquisivit capax, adeoq; ejus in Christo Commembrum Concivis & Christianus.* Mert (3.) az ô ellensége az Istenhez még meg terhet, és ô velé eggyûtt az ôrôk életben részes lehet. Ezekre, mondom az okokra nézve ellenségét, à keresztény ember igyekezik szeretnyi, innya ád néki és ennyi. *Prov.* 25, 21. gonosságat annak, jóval meg gyôzi, hozzája valò jótéteményének szenivel fejét égeti, és igy à szelid engedelemre kinszeritti, *Rom.* 12, 20. hogy magában szállyon és Saullal igy szóllyon: *Peccavi nequaquam ultrà Tibi malefaciam.* 1.*Sam.*26,21. Vétkeztem, többé nem cselekeszem gonoszul

noszul veled. *Benedictus sis mi fili.* Aldot légy, édes Atyám fia! *Ibid. vers.*25. vagy eztet ha nem cselekeszi az ô magalólkò bizonyság légyen ellene, hogy è kegyes ember kit ô ellenségesképpen gyûlôl és áldôz, minden jót akart véle cselekednyi; de ô à jót nem akarván, pokolban igyekezet sietnyi. Kôl lennyi à szivben. *III. Oratio devota.* Istenhez fôl nyujtandò kônyörgése. Isten tisztiben, mellyel az ellenségen boszut akar ô Fôlsége állanyi, nem kap à kegyes ember, maga meg akarván magának fizetnyi: Egyébként az Istennek mind azért, az ô magános boszuállásáért kôvetkezhetô bûntetését el nem kerûlheti. *Ezech.*25,12. mind penig amaz bûntetést, mellyel à boszutévôt meg akarta bûntetnyi. *Deut.*32,35. ô magára téritti; hanem à ki ellenségén valójában boszut akar állanyi, az ollyan ember â Christus példája szerint minden *Injuriáját* és boszuállását az igazán itélô Istenre szokta hadnyi, 1.*Pet.*2,3. és ez Isten boszúállásának helyet hadnyi, és idejét meg akarja adnyi.

*Rom.*12,9. Vár az Istentûl, ki az ô népét el nem hadgya. *Psal.*94, 14. 15. és az idôtûl. 1.*Cor.*4,5. hogy hirtelenkedése miát ô néki-is irgalmasság nélkûl valò itélete ne légyen. *Jac.*2,13. Mivel penig nincsen senki, világi mód szerint párt fogójá, azért Istenének méltò panaszszát illyeténképpen bé mondgya: Ur Isten, látod ezeket, verd meg vakmerôségeket, kezed szájokra eresszsed, és tôlem Uram ne lédgy messzé. *Ps.*35,12. Te tudod az én gyalázatomat, az én szégyen-vallásomat, és szidalmamat, Te elôtted vannak minden én ellenségim *Ps.*69,20.21. Seregeknek Ura, Igaz Biro, ki az embereknek veséjeket és sziveket meg próbálod, lássam meg ellenségemen à te bûntetésedet, mellyel meg bûnteted ôket, mert Tenéked jelentéttem meg az én igyemet. *Jer.*11,20. A melly keserûséggel egyelitett Imádkozást Isten maga eleiben bocsáttya. *Syr.*53,19. *seqq.* boszuállását sokára nem hallasztya, hanem az irgalmatlanoknak derekokat meg rontya, boszutáll, A boszuság tévôk-

tévôknek sokaságát el veszti, és az hamisáknak birodalmokat elbontya. *Ibid, vers.*20.21. A nyomorultaknak pusztitásokért és à szegényeknek fohászkodásokért mindgyárást fôl kelek, azt mondgya: *Psal.*12,5.6. Fôl kél azért, és ha szintén hamar sententiát nem mond-is ellenek. *Eccl.*8,11. hanem meg térûlésekre, hogy magok menthetetlenek legyenek, hoszszu tûréssel várakozik. *Rom.*2,1.*seq.* de ha meg telik gonoságoknak mértéke. *Gen.*15,16. mind ez életben *mediatè*, *Magistratus Rom* 13,1. vagy más eszközô által. *Vide supra.* §. *XXIV. p.*50. avagy *immediatè*, kemény és rendkivûl valò ostorával, maga hatalmas keze által, s-mind penig à másikban ôrökkön elveszti.

§. LVI. Hogy ha valaki végezetre élete veszedelmében forog illyenkor *In spem, contra spem*, minden emberi reménség elfogyván, Istenben kôl hinnyi, ki az holtakat-is meg elevenitheti, és azokat à megtartásra valò eszközôket, mellyek most nincsenek elô szolithattya mindgyárást, mihelyt akarja,

szintén ugy mint ha immár volnának. *Rom.*4,17.18. 2.*Cor.*1,9. *Jobi.*13,15. *Psal.*42,6. *Prov.*3,5. *Syr.*2,12. 1.*Macc.*2,61. *vide supra.* §.*XLIII.* A melly jò Isten életét embernek à nagy szerencsétlenségben, és akármi névvel nevezendò veszedelmek kòzòt, vagy meg tartya, vagy penig halálra adgya, ha kinek élete *in tali casu,* meg tartatik, ismérje meg az olly ember veszedelmének melyben eset vala nagy voltát, és hálaadò szóval dicsérje, à megtartò és szabaditò Istennek irgalmát; mondván: Erôm fôlôt meg terheltettem vala haboruságimban, mellyek rajtam estenek vala, elannyira, hogy életem felôl-is kétségben estem vala: sôtt magamban ugyan el végeztem vala, hogy meg kôl halnom, hogy ne biznám magamban; hanem csak az Istenben, ki az halotakat-is fôl támasztya, és à ki illyen nagy halálbul meg szabaditot, s-meg szabadit, kiben vagyon reménségem, hogy ez után-is meg szabadulok. 2. *Cor.* 1,9. Azt gondolom vala az én hirtelenségemben, el-vettettem à Te szemeid elôl,

elôl, én Istenem! de még-is meg halgattad az én kônyörgésemnek szavát, midôn kiáltottam te hozzád. *Psal.*31,22. Kegyelmes az Ur, és Igaz, és à mi Istenünk Irgalmas. *Psal.* 116,5. kiálték az én keserûségemben az én Uramhoz, s-meg halgatot engemet: A koporsonak torkábul kiálték s-meg halgatá az én szómat, nagy veszedelemben vetettél vala engemet, annyira, hogy én azt gondolnám: El vettettem à Te szemeid elôl, mindazonáltal megszabaditád az én életemet az rothadástul, Oh én Uram Istenem! Mikor az én lôlkôm el fogyatkozot vólna, meg emlekezém az Urrul, és bé méne az én imádságom Te hozzád, à te Szent Templomodban. En penig hálaadò szóval áldozom Tenéked, es à mit fogadtam, meg adom Tenéked. Az Uré à szabaditás, *Jonæ* .2,3. Jûjetek el és hallyátok meg, és megbeszéllem minden Istenfélôknek à mellyeket cselekedet az én lôlkômmel, ô hozzá kiálték az én számmal és meghalgata engemet, és az én kônyörgésemnek beszé-

dére figyelmezet. Aldott az Isten, à ki meg nem vetette az én könyörgésemet, és irgalmasságát nem vonta meg én tőlem! *Psal.66,16.* Az én sok nyomorúságimbul ki szabaditot engemet, és az én számtalan háborúságimban-is nem illetet à veszedelem engemet. *Jobi. 5,19.* Aldott vagy, Uram! mi Atyáinknak Istene. Dicséretes à Te Neved, és mind örökkön dicsőséges. *Dan.3,26.28. Confer. Syr.51. à vers.1. ad 17.*

§. LVII. Hogy ha peniglen hirtelen és véletlen halálok történnék; hogy ha várotlan és kivánatlan halálnak nemével, Tűz Viz, fegyver, menykő, vagy más reménségkivül való módon ez életbül az emberek kimennek, hallyuk meg azok felől az elevenek mely sokféle itéletben legyenek. *Az Epicuræusok Elsöben,* és testi vak merő bátorságban bé merült Istentelen gondolatu emberek; nem az Isten gondviselésének, hanem csak à vak szerencsének, avagy történetnek tulajdonitanak mindeneket. Történet szerint születtettünk, azt mondgyák, történet szerint-is élünk

elünk, avagy meghalunk. *Sap.2.à vers.1. ad 21.* Együnk igyunk holnap meg halunk. *Es. 22,13.* hogy ha penig meg nem halunk, holnap mint ma szintén ugy, sőtt még jobban-is lakjunk *Cap. 56,12. A Stoicusok Másodszor,* és vastag s-goromba elmével biró személyek. *Inevitabili causarum primæ & secundæ conceſſioni,* Az Isten titkos, és à teremtet állatul ellene ném állható tanácsátul, s-az Teremtet állatok felől való, és egy általlyában szükségesképpen meg léendő, s-meg másolhatatlan akaratyátul, mondgyák lennyi ez világi dolgoknak szerencsés vagy szerencsétlen folyását, és az emberi életnek minden módgyát. Sőtt *Harmadszor* Némelly magok igaságában bizakodó rendek, egyebeket amaz kérkedő Phariſæusſal. *Luc.18,11.* ő magoknál bünösebbeknek alitván, *Impium ex eventu judicium ferentes,* itéletet tévén à meg lett dolgokbul azt állittyák, hogy nagy vétkeivel érdemlette à Patiens à réa érkezet nyomoruságnak, vagy halálnak módgyát, és hirtelenkedvén hirtelen itéletekkel

életét à meg hóltnak kárhoztattyák. A mint cselekedtek Szent Jobnak baráti *Cap.* 4,7. és à *Melite* szigetének-is lakosi. *Act.*28,3. Az illyenek egyebeknek kárán ugyan vigadoznak. *Psal.*35, 21. & 25. De az Istenfelô kegyes hivek, semmi illy gonosz itéletet felôlôk nem tesznek; hanem az Istennek csudálatos itéletétûl rettegnek. Mert tudgyák, hogy vagyon *Numen Providum*, Isteni gondviselés *Sap.*6,8. *Cap.*12,13. & 14,3. Kinek engedelme, és *singularis directio*ja nélkûl csak leg kisseb Casusok sem lésznek *Matth.*10,30. *Luc.*21,18. *Jobi.*1. *Creatura enim rationalis Providentiæ divinæ est subordinata.* Mert noha ô Fölsége az emberi akaratnak szabadságot adot. *Gen.*4,7. de annak igazgatásában magának leg fôjeb szabadságot hagyot. Az illyen Casusokban azért az Hivek, mikoron nem szántszándékbul vagy embernek maga gondviseletlenségétûl causáltatot; hanem minden emberi reménség ellen valò esetek tôrténnek, leg elsôben az Istenre néznek, kinek meg nyugodván végére mehetetlen

tetlen szent akarattyán, tudgyák, hogy ô Fölségének noha mi tôlünk eltitkoltatot; dé azonban elég, Szent és Igaz okai legyenek *Sap.*9,16.17. à mellyekre nézve az illyen esetek meg lésznek. Tudgyák mondom, s-azért-is az illy végére mehetetlen dolgoknak és okoknak meg tanulásában elméjeket nem sokat faraszтyák: *Psal.*39, 2. & 9. hanem nagy fiui és leányi engedelmességgel, meg hajtván Isten elôt magokat, csudálkozva azt mondgyák: *Omnia Justa sunt & bona, quæ facit Dominus.* O Isteni bôlcseségnek és tudománynak mélységes Gazdagsága! Melly igen meg tudhatatlanok az ô itéleti, és végére mehetetlenek az ô utai! Mert végére még senki nem mehetet az Isten akarattyának! *Rom.*11,33. Igaz vagy Uram, és igazak minden te itéletid. *Psal.*119,137. Minden Te utaid Irgalmasság és Igasság. Igaz és meltò itéletet tész mind ôrôkkôn. *Tobi.*3,2. Annákutánna à szenvedô emberre tekintenek. A ki, hogy ha életében az Isten igéjében gyônyôrkôdô Szent és

kegyes ember volt, noha testére nézve à vétkeknek, mellyeket meg cselekedhetet vólna, eltávoztatásáért megsányargattatott (Mivel hogy ô-is gyarlóság alà kôteleztetet bûnôs ember volt. *Psal.*19,13. 1.*Reg.*8,46.) à jò Isten kiváltképpen való jò akarattyábul. 2. *Macc.* 6,13. hogy è világgal együtt el ne veszszen. 1. *Cor.* 11, 32. *Sap.* 4, 11. de lólkére nézve semminémû veszedelem nékie nem ártot; *Rom.*8.33. sôtt inkáb nagy haszsnot hozot. Mert egy szempillantásigvalò kônnyû halála által az ôrôk életre jutot. 2.*Cor.*4,17. *Non poteſt malè mori, qui benè vixit.* Nem lész annak rosz halála, kinek vólt kegyes világa *Non quali morte, ſed qualis quis exeat, attendit DEUS.* Isten nem néz az halálra; hanem az élet módgyára; hogy hapenig az halált szenvedô Ember, Istentelen vólt, tehát Istené az itélet felôlô és nem embereké. Mert halála orájàn-is, amaz tolvajjal. *Luc.*23,42. meg térhet, és à Jó Istennek kegyelmé megerôsítheti ôtet. *Rom.*14,4. *In eodem articulo temporis, cum anima jam feſtinat ad*

ad exitum, & egrediens ad labia expirantis emerſit, Pœnitentiam Clementiſſimi DEI Benignitas non aſpernatur. Non ſerum eſt, quod verum. Nec quantitas criminis, nec brevitas temporis, nec horæ extremitas, nec vitæ enormitas excludit à venia, ſi vera confeſſio, ſi pura fuerit voluptatum mutatio. Szinté abban à szempillantásban-is, mellyben már à lélek siet à testbûl valò ki menetelre, és érkezet à meg halò embernek nyelvére, az igen kegyelmes Istennek Irgalmasága, à bûnôs ember hozzája valò meg teréſét meg nem utállya. Nem kéſô à meg térés, à melly igaz hûtbûl léſzen épitetve. Senkit ki nem rekeſzt Isten kegyelmébûl, és az ôrôk élet elvételétûl à bûnôknek sokasága vagy az ûdônek rôvid volta: Napjainknak az utóllya, vagy eletnek gonosága, csak igaz légyen à meg térés, és Szent életre való igyekezés. A kegyes emberek végezetre, *in tali caſu.* Az hirtelen és helytelen itéletet tévô emberekre feddôdnek. Kicsoda vagy te, azt mondgyák, hogy az Istennek szolgáját kár-

hoztatod, hiſzem az ô Urának áll, vagy eſik. Meg erôſittetik penig mert az Iſten meg erôſitheti ôtet. *Rom.* 14, 4. Oh boldog Iſten! Ime! melly ſzemeſek az emberek máſok vétke ſzemléléſében; de ellenben ime! melly ſôrények magok bûnök paláſtolásában, és elrôjtéſében! Szálly kérlek magadban, oh vakmerô itéletet tévô ember! s-jô lélkiiſmérettel viſgáld meg gyermekſégedtûl fogva való minden életedet, meg kérdezvén lélkôdet: Nincsè s-nem vóltè olly vétek valaha te benned, mellyért Iſten igaſságos itélete haſonlò, vagy nagyob bûntetéſével-is, meg bûntethetne tégedet? Tudakozodgyál kérlek, minden cſelekedeted, gondolkodáſod és ſzollâſod felôl? ki tudgya? Taland penig lélkôdiſmérete meg mondgya, hogy más ſzemében mikor piſzkálod â ſzálkát, látnyi magadéban nem akarod â gerendát? *Luc.* 6, 41. Hogy ha bûnôs nem vagy, ám légyen ſzabad néked kôvet vetned leg elsôben â véletlen halállal meg holt embernek temetéſére. Hogy ha penig mind

mind ſzived, 1. *Joh.* 3, 20. S-mind nyelved, *Jobi.* 9, 20. *Cap.* 15, 6. kárhoztatnak tégedet, *ſiſte gradum*, kérlek ûdô elôt ne itély ſenkit. 1. *Cor.* 4, 5. *Luc.* 6. 37. egyébként hidel, hogy bizony meg cſalod magadad és ſemmi igaſság nincſen te benned. 1. *Joh.* 1, 8. ſôtt hazuggá téſzed az Iſtent ki â bûn alá rekeſzt mindeneket. *Rom.* 11, 32. és az ô igaz beſzédét. 1. *Joh.* 1. 10. â ki hogy ha cſak az embereknek vétkeit, és nem az ô kegyelmeſſégének viſgálná mélyſégét, nem vólt ſenki â bûnôſök kôzûl, s-nem-is léſzen ſoha, â ki az halálnak akar melly rettenetes nemét-is meg nem érdemlette vólna. Mert ha az ôrôk halálnak ki beſzélhetetlen kinnyát, miért nem érdemlené meg az ideig való halálnak akár mellyik módgyát? Menthetetlen vagy tehát oh Ember, valaki máſt kárhoztatz, mert ugyán azonnal, mellyel máſt kárhoztatz, magadat kárhoztatod. Mivel ugyan azokat miveled, â mellyekért máſt kárhoztatz. Alitodè penig oh ember, ki kárhoztatod azokat, â kik azt cſelekeſzik, â mellyet te

cſele-

cselekeſzől, hogy az Iſten itéletit te-is eltávoztathatod? *Rom.* 2,1. Ne tévólögj, kérlek, az Iſtent meg nem csúfolhad, ſem penig meg nem csalhad. *Gal.* 6,7. Idô elôt azért, iſmét intlek, ſenkit meg ne itély, mig elnem jôn az Ur, ki à ſötétſégnek titkait világoſságra hozza, és à ſziveknek tanácſit megjelenti, és akkor léſzen Iſtentûl mindennek dicſéreti. 1.*Cor.*4,5.

§. LIIX. Ne-is mondgyad. Tégedet-is ugy bûntetne Iſten, ha haſonlò bûnôs vólnál. Mert mind tégedet s-mind engemet meg bûntethetne ugyan azon Iſten; de nem mindenikünket ugy bûntet: hanem edgyet, à kit akar, illy hirtelen halállal ugy bûntet hogy à második annak példájából eſzére jôhet, meg térhet, s-idvôzûlhet. *Luc.*13,5. Várgy csak idôtûl, meg te rajtad-is haſonlò *Caſus* történhet. Ha à nyers-fának nem kedvez à tûz, à ſzároznak inkáb nem kegyelmez. *Cap.* 23,31. *Percutitur catulus ut ſapiat Leo.* Meg ûti à kû à fát de rettentenyi akarja à fa alat lévô tolvaj gondolattyát. *vid. ſupr.*

ſupr. §.*XLII.* Abban magadad elne hid, hogy ſententia nem mondatik ellened. *Eccl.* 8,11. melly à te gonoſságodnak bûntetéſſére vólna. Mert ha meg nem térſz, *Tarditatem iræ, pœnæ gravitate recompenſat. Deut.*29,19.20. haragjának kéſedelmes voltát, bûntetéſének ſulyoſságával meg jutalmazza. Nem ſietô ugyan az Iſten, hanem hoſzſzu-tûrô. *Syr.*5,4. és békeſſégben várakozò: de azonban nem kéſik, mint némellyeknek kéſedelmeſnek láczik az ô cſelekedete. 2.*Pet.*3,9. Sem penig à bûnôkrûl el nem feletkezik, *Jer.*17,1. hanem az ô idejében, mikor à gonoſságnak mértéke meg telik. *Gen.*15,16. *Pſal.*94,15. Az Iſten, ki à fizetéſnek Ura, mindeneknek cſelekedete ſzerint, *Rom.* 2,6. igazán meg fizet. *Jer.*51.56.

§. LIX. Mivel penig illyen hamar változò, ſôtt nagy, hirtelen el-is mulò embernek élete. Micſoda tehát à kereſztény embernek mindennapi tiſzte? Hogy tôrténvén akar mellyik nap reméntelen halála, Idvôſſéges leheſſen annak ki muláſa?

Funde

Funde preces; confide DEO, procedito caute.
Semper & hoc ipso præside tutus eris.

Minden regveli Imádkozásodban, Lélkéd tésted s-életed Istennek ajánlad markában. Hidgy ô Félsége oltalmazásod felôl valò igaz mondásában, és maradgy meg hivatalodban, s-tehetséged szerint à bûnt távoztatván szorgalmatossan járgy el abban. *Syr.* 11, 21. *Cap.* 5, 4. *&* 21, 1. *seqq.* Bizzad à többit az Istenre, és az ô mindeneket jól cselekedô kegyelmességére. *Psal.* 37, 5. ô nékie gondgya lészen te rólad. 1. *Pet.* 5, 7. Parancsol felôled szent Angyalinak, hogy igaz igyedben tégedet oltalmazzanak. *Psal.* 91, 11. A kik à te halálodban, lélkédet viszik Isten országában. *Luc.* 16, 22. Meg történhetik ugyan-is à szerencsétlenség nem csak az Istenteleneken; de még az Isten félôkön-is, mint szent Jóbnak tiz gyermekein, Abelen és égyebeken-is: Megeshetik az halálnak véletlen módgya és neme, még à kegyes embereken

reken-is, à mint eztet à Régieknek imez historiája, vagy penig okos találmánnya világossan elônkben adhattya. Imádkozék, azt mondgyák, szûntelen egy Ember, és hogy az hivek szerencsétlenségének, s-leg kiváltképpen penig az Isten csudálatos cselekedetinek okait meg tudhatná gyakorta fohászkodot. Egykor azért hozzája Angyal küldetet, à ki néki illyetén-képpen beszéllet: Jer el velem, Atyám fia! én velem járkálnyi, és az Isten csuda cselekedetire meg foglak téged tanitanyi. Mennek azonban egy nagy erdôn, holot láttyák, hogy az Oroszlány egy Istenfélô embert ôszvô szaggatot. Melly felôl az ember az ô Angyal társának igy szóllot. Ezt én az embert ismértem, ki mivel élt szent és jámbor életet, mi lehet az oka, hogy Isten engedelmébûl még-is à vadtul meg ôletet? Halgatván az Angyal, jutnak egy folyo viz mellet lévô magas kôsziklás várban lakozò gonosz emberhez, ki elôbbi kegyes életét megbánta, és magát mindenféle gonosságra

nosságra adta. Inti az Angyal bűneinek el hagyására, és életének meg jobbitására, de à gazda : gyönyörködtem, úgy mond, én-is az elöt az Istenes életben, látván azonban, hogy haszna semmi sincs è világon az Isten félelmének: sőtt inkáb, ménnél gonoszszab valamely ember, annál bűveb szerencséje mint valamely tenger; nem kivánok azért többé jámbor lennyi; hanem gonoszùl akarok az utánis élnyi. Nehéz dolog à jámborság, jutalma pedig csak nyomoruság, kinek beszédére az Angyal azt mondgya: Atyám fia! nem csak à jelen valokat kölletik szemlélned; hanem à következendö jókat-is köl inkáb reménlened, ha à Menyországot akarod meg nyerni, és az örök kárhozatot el kerülnyi. Gondold meg aztot-is, melly keserü kinokkal váltot meg Christus tégedet, és ne foszszad meg megváltatot lólködnek kincsétül ötet: *Momentaneum est, quod delectat, æternum quod cruciat.* Csak szempillantásig tart, melly most örvendeztet, de örökkön való lészen,

à melly

à melly tégedet gyötörhet. Halvan az Angyal beszédet, szivében bocsáttya à gazda : és, Isten légy irgalmas nékem bünösnek, azt mondgya! légyen hálá tenéked, én Istenem! hogy hozzám illy kegyés uton járokat küldöttél, és azok által engemet, megtéritettél, Mellyért én-is elöbbi vétkeimet elhagyom, és hátra maradot életemet Tenéked adom. Mit csinál továbbá az Angyal? Fogja è szép beszédére az Istenhez meg tért embert; és magas helyébül à vizben alá taszitván életétül meg foszttya. Honnéd el menvén jutnak harmadik estve mas vendégfogadò házban, holot nem csak jò szivel bé hija à gazda meleg szobájában, hanem itattya-is öket aranyos pohárában, de regvel az Angyal gazdája pohárát el lopja, és meg sem köszönvén gazdálkodását korán az ö társát uttyára indittya. Kik bé mennek ismét estve üdön valamely szitkozódò emberhez, ki öket, nem csak semmi étellel sem kinállya, hanem ki üzvén az házbúl hálnyi egy ganéjos ólban taszittya

ſzittya, honnéd fôl kelvén jò regvel, ez alkalmatlan ſzálláſt ſzépen kôſzôni, és mint ha ſok jót tett vólna vélek à gazda, az arany cſéſzét-is nékie kûldi. Utollyábban jutnak egy gazdag emberhez, melly hozzájok nem cſak jò akarattyát mutattya, s-nem-is cſák étkeivel ôket, jól tartya; hanem mivel azt mondgyák, hogy ôk az utat nem túdgyák, edgyetlen egy kis fiacskájátis vélek el bocsáttya, uttyokat ezeknek hogy meg mutogathaſſa, kinek az Angyal nyakát kitekeri, és meg ôletet teſtét, mélly árokban béveti. Ez ſok és rendetlen állapotokat láttya mind, az Angyallal járò ſzent ember, és magát már tovàb meg nem tartoztathatván, uti-társának azt mondgya: ôrdôg vagy te, és nem Angyal: Gyilkos vagy te és tolvaj, tôbbet veled nem járok én, mert minden cſelekedetid cſak veſzedelmek és károk, veſzel tôlem à pokolban, s-meg érdemlet kinnyaiban. De az Angyal: Ne hirtelenkedgyél beſzédedben, igy felel, ſe ne vétkezzél eſztelen elmélkedéſedben.

Te

Te vagy; hiſzem az az ember, Iſtennek ki ſzûntelen kônyôrgôttél, hogy cſuda itéletinek iſméretire léphetnél. De az eggyûgyû ember: Nem Iſtennek itéleti ezek, azt mondgya; hanem, è lopás, s-gyilkoſság az ôrdôgnek cſelekedeti. Ne kâromlyad, oh ember, iſmétigy ſzol az Angyal, az Iſtent és az ô cſelekedetit. Mert én mellyeket veled jártomban miveltem, mindeneket az ô akarattyábul cſelekedtem. Kiknek okait noha elméje ſenkinek fôlnem érheti, *Habet tamen DEUS cauſas omninm ſanctiſſimas & juſtiſſimas*: de az Iſteni bôlcſeſség mind jól érti, kinek s-minek és idvôſſégeſſebben miképpen kôlleſſék meg lennyi, tudgyad azért hogy amaz oroſzlánytúl meg ôlettetet ember Iſtenének ſzûntelen azon kônyôrgôt, hogy Fia az Ur JEſus, mivel ô érette ſzenvedet, ſzenvedheſſen annakokáért ô-is à Chriſtus Jeſusért és Mártyrommá leheſſen; mivel penig Iſten elôt mind egy, akár vadtúl, s-akár más Tyrannuſtúl ôletteſſék meg az ember, Martyr lett tehát ez oroſzlánytul meg

ôletet

ôletet ember. Megtért intésemre amaz magas várban lakò gazda az ô Istenéhez, kinek parancsolattyábúl à vizben vetettem, hogy többb bûnt ne tehessen, hanem inkáb idvôzûlhessen. Az aranyos pohárbul ivò gazda-is szent vólt egy ideig és à kegyességben gyônyôrkôdôt, de mihelyen szegénységébûl kimenekedet Istenérûl mindgyárást el feletkezet. Imádsága között-is elmélyében szûntelen aztot forgatta, miképpen ô jobban jobban meg gazdagulhatna. Isten azért általam arány pohárátúl-is meg fosztatta, hogy annal-is inkáb kônyôrgését az egekben minden akadék nélkûl fôl bocsáthassa. Holot, mivel sok gonosága miát semmi része nincsen à negyedik embernek, néki adtam azért az aranyas csészét, hogy légyen valami kis dicsôsége è fôldôn az ô elveszendô lôlkének. Szelid vólt, magtalan mig vólt az utolsò ember-is, de mihelyen fia lôtt, mindgyárást meg fôsvényedet, és annak, gazdagságot szérzényi igyekezet, à reménielen halál által idvôzitenyi akarta

akarta azért Isten kis fiát, s-annak alkalmatosságával meg térittetnyi kivánta az Attyát. Mint teczik immáron tenéked Atyám fia! à véle bujdosò embernek az Angyal még-is azt mondgya? Nem igazaké az Istennek itéleti? Nem jóké, avagy az embereknek nem hasznokra szolgálandókè, az ô szent, titkos, és bôlcs, s-igaz cselekedeti? Ezeket mondgya mondom nékie az Angyal, és ôtet mindgyárást el hadgya. Melly Isten Angyalának, ha mi az ô véle beszélgetô embernek képében felelnyi akarnánk, nagy bátorsággal igy szolhatnánk: Ugy vagyon Uram! Mert noha à mi szemeink elôl csudálatosak; de azonban igen igazak az Istennek minden utai. 4. *Esd.* 4, 2. és lôlkûnk épûletire szolgálandók minden dolgai. *Rom.* 8, 28. à mi itéletûnk elôt ugyan semmi dorgálás nem láttatik most ôrvendetesnek, hanem inkáb keservesnek, végezetre mindazonáltal az igasságnak cséndesz gyûmolcsét adgya mind azoknak, valakik abban gyakorollyák magokat. *Hebr.* 12, 11.

§. LX. Igy lévén penig à dolog; ſzükſégesképpen meg kôl Iſten cſelekedetin nyugodnunk, és felôlôk ſzüntelen igy gondolkodnunk: *Hoc à DEO eſt. Ergò optimum eſt. Et ſi optimum: Prompte ergò & placidè cumq; gratiarum actione ferendum eſt. Hic morbus. Eſ.38,1. Hæc Injuria. 2.Sam.16,10. Hoc infortunium. Jobi.1,21.* Ez betegſég, ez à boſzù cſelekedés, s-ez à nagy ſzerencſétlenſég az Iſtentûl vagyon. Jò azért: és cſöndeſz ſzivel hordozom: Az Ur haragját békeſséges tûreſſel hordozom, mert vétkeztem ô ellene. *Mich.* 7,8. Hordozom az Ur haragját, és az én ſzerelmes Atyámnak kezébûl adatatot zavaros bornak *Pſal.75,8.* izetlen poharát, hálaadò ſzivel meg iſzom. *Joh.*18,11. Az Iſtentôl vagyon, és az ô engedelmébûl minden én ſzerencſétlenſégem. *Vid. ſupra.* §. *XXIII. XXV. XXVI. & XL. ac LIV,* Mert jóllehet ördög kiſztésébûl à tolvaj lopta el marhámat, à gonoſz ember vette el jóſzágomat, gyujtotta meg tûzzel házomat, ôltò meg felebarátomat, s-ſzidalmazta ártatlanságomat: ſem ördög mindazonáltal ſem ember nem cſelekedhette vólna hogy ha Iſten *Sciens volens* tudva s-kéſzakartva ez hatalmaſkodáſt nékiek nem engedte vólna, *Joh.*19,11. *vide ſup.* §. *XXIIX. p.*63. egyéberánt ha ô Fölſége egy általlyában meg engednyi nem akarta vólna, igen könnyen *vel ſolo nutu,* cſak egy beſzédével. *Matth.*26,53. avagy intéſével *Cap.*8,26. ſzándékjokat meg akadáloztathatta s-el változtathatta, ſött magokat-is ſemmivé tehette s-mind el veſzthette vólna. *Vide* §. *XXXIIX. Omnia quæcunq; patimur, DEO volente patimur,* Valamit ez életben ſzenvedünk, Iſten akarattyábul ſzenvedgyük. *Qui ab æterno non tantùm prævidit; Sed & voluit, ut unuſquiſq; in eas omninò miſerias incideret, in quas revera jam incidit.* A ki elôve nem cſak meg látta, hanem ugyan ſzent tanácsában el-is végezte, és ugy akarta, hogy akár mellyikünk-is abban eſſék à nyomoruságban, à melyben eſik. Más à bûn, Más à bûntetés. Az elſôt éppen ſemmiképpen

nem akarhattya; de mivel igaz, à máſodikat akarja (mert à bûnt, mellyet nem akart *effectivè*, hanem cſak *permiſſivè* meg lennyi engedet) az ô igaſsága bûntetés nélkûl nem hagyhattya. *Vide §.XL. A DEO ergò DEIq́, voluntate & providentia univerſæ calamitates & ærumnæ in nos immittuntur.* Iſtentûl bocsátatnak tehát, s-Iſten akarattyátúl mindenféle nyomoruságok mi hozzánk, Iſten gondviſeléſébûl jônek minden ſanyaruságok mi réánk, Iſten ugy akarta, hogy bûneinkért ſzenvedgyûk mind azokat, valamellyeket ſzenvedûnk. Szûkſégesképpen kôl azért minekûnk â jò Iſten cſelekedetin meg nyugodnunk, és valamit Szent teczéſe, vagy igaz itélete réánk bocsát, aztot akarnunk, és békével hordoznunk. Egyébéránt valamit az Angyallal beſzélgetô ember, igy mi-is cſak kônnyen, illetén ſzókra fakadunk. Ördôg cſelekedeti ezek. Ezek à boſzorkányoknak, vagy más gonoſz embereknek igyekezeti, és nem az Iſtennek itéleti. Az ôrdôg hozta ezt az embert én hozzám.

hozzám. Az ôrdôg bocsátotta è kereſztet én réám. Nem rendeſſek ezek à beſzédek, nem-is egyeneſſek az illyen elmélkedéſek; Meg kôl annakokáért corrigálnod, és ſzént Jóbbal igy kôlletik ſzollanod: Iſten dolga ez, ez à jò Iſten ſzent akarattya, és felôlem végezet bôlcs tanácſa. *Tuarum & omnium in mundo afflictionum Autor eſt DEUS, Culpæ vindex, liberum eſt ei, quocunq́, uti velit caſtigationis ſuæ bacillô, virgâ & inſtrumentô.* Minden te ſzenvedéſednek, s-minden világi keſerûſégnek Iſten akarója, à ki à bûnnek bûntetô oka. Szabad ô néki, à mit akar, azt cſelekednyi, és akár ôrdôg, akár Tolvaj, tûz, viz, vagy másféle eſzkôz által oſtoroznyi, tenéked cſôndeſz lélekkel Atyai látogatását ha veſzed, az ôrôk életet ajándékozza: Az ô maga gonoſzsága penig, és ſzabad akarattya ſzerint tégedet káromlò, s-tenéked kárt tévô ellenſégedet, kivel él Iſten, mint egy eſzkôzzel, ôrôk veſzedelemre taſzittya. *Nulla afflictio, Tentatio nulla, nullum malum, Calamitas*

nulla eſt, quæ non à DEO ſit ejuſq; providentia & voluntate. ſemmi nyomoruság, ſemmiféle ſanyaruság nem kövétkezhetik réánk, Iſten hire nélkûl, Iſten gondviſeléſe nélkûl, Iſten ſzént tanácſa és akarattya nélkûl, *ſicut Domino placuit, ita factum eſt, ita fit, ita fiet, ita optimè fiet.* A mint az Urnak teczet, ugy lett, ugy léſzen, és ugy igen jól léſzen. Nem-is csák â jò ſzerencſe, de ô túlô vagyon meg à gonoſz ſzerencſe-is, és noha az emberi gyarlóságnak fejében nehezen fér-is è dolog, mellyre nézve elméjében ſzüntelen è forog. Ha velünk vólna az Iſten, nem találtvólna minket è nyavalya; mert az ô régi hatalma, az ô hiveit meg ſzabaditotta minket penig Iſten elhagyot, és è kereſztviſeléſnek kóziben, avagy à mi ellenſéginknek kezében adot. *Iudic.* 6,13. Ez forog, mondom, à ſzenvedô embernek gyakorta elméjében, melly miát ugyan dobog és tibolyog az ô zivében, mert azt gondollya, hogy Iſtennek az hol vagyon kegyelme nem lehet otton az embereknek ſemmi ſérelme, hanem mindenben kivánatos ſzerencſéje; de vétkezel, valaki Iſten dolgai felôl igy elmélkedôl, mert mind à kettô Iſtentûl vagyon, mind à jò ſzerencſés dolog, s-mind penig à ſzerencſétlen állapot. *Prov.*22,2. Sôtt leg gyakrabban aztot oſtorozza, à kit maga fiává fogad, és à kire ſujtáláſat nem bocsáttya, fattyu az, és réá Iſtennek nincs gondgya. *Hebr.* 12,5. *& ſeqq.* Mert ez ô Fölſége ſzokáſa: Meg aláz, hogy fôl emelheſſen, meg ôl, hogy elevenitheſſen, meg ſebeſit, hogy bé kôtözheſſen, meg nyomorit, hogy idvözitheſſen. 1. *Sam.* 2,6. Nem tart azért roſas kertben, és kedvünk ſzerint valò életben, hanem táplál ſiralmas kennyérrel, és keſerû italt ád nagy mértékkel. *Pſal.*80,5.

§. LXI. Ha azért az Urnak akarſz ſzolgálnyi, kiſzitſdel magadat, minden-napi buzgò imádságod által, à kéſértethez és ſzenvedéshez, kiſzitsd hozzá à te ſzivedet és tûrgy, és az háboruságnak vagy nyomoruságnak idején ne fély, ragaſzkodgyál az

Istenhez és el ne szakadgy ô tûlô. Valami jôn te réád, vedel ôrômôst, és à te meg aláztatásodnak el valtoztatását reménlyed hoszu tûréssel, és bátor elmével, hidgy ô neki és reménséged légyen â jók felôl. *Syr.2. à vers.1.* Ha à jót jô néven vetted, miért nem vennéd à nyomoruságot-is jô kedven. *Jobi.2,10.* az Isten kezébûl. *Joh.18,11.* A mindeneket jól, és jô végre cselekeszik. *Marc.7,37.* nem csak mikor fôl magaszta. *Psal.75,7.* hanem meg mikor meg aláz-is. *Psal.119,71.* Mindeneket mondom, *ex intentione & directione sua,* az ô szent szándékja és igazgatása szerint, à mi hasznunkra cselekeszik. *Rom.8,28. Vide sup. §. XXIII. p.45. c.f.* hogy ha szintin okát mi az ô cselekedetinek mindenkor nem tudgyuk-is. *Joh.13,7. Constabit DEO facti sui ratio, etiamsi nobis non constet.* Tudgya Isten, mit és miért cselekeszik, hogy ha azért mi nem tudgyuk-is az okát, de nem kôl azt tudakoznyi: Miért cselekszi Isten mivelünk eztet, avagy amaztot, miért cselekeszi? elégedgyünk meg azzal,

azzal, hogy tudgyuk kicsoda? Tudnyi-illik: Az Isten cselekeszi. *Firmissimè tene, & nullatenus dubites, nihil prorsus in hoc mundo sine DEO geri, aut enim voluntate, aut permissu ejus fieri fatendum est.* Tôkéleteséssen el kôl hinned, és nem kôl ebben semmit kitelkedned, hogy ezen à világon Isten nélkûl semmi sem lészen, sem jô, sem gonosz az ô gondviselô igazgatása nélkûl véghez nem mégyen; hanem valami lészen, lészen vagy az ô szent rendelésébûl, vagy penig igasságos engedelmébûl. Elégedgyünk meg azzal, hogy à mi javunkra. *Rom.8,28.* vagy jelen valô bûneinknek bûntetésiért. *Jer.13,22. Cap.30.10.* vagy à régen el multaknak eszünkben jutatásáért. *Gen.42,21.* vagy hitünknek és egyéb jóságos cselekedetinknek nevelkedésiért. *Deut.8,2.* vagy pedig idvôsségünknek szerzésiért. *1.Cor.11,32.* cselekeszi. *Fieri tamen poterit, ut sit etiam alia ratio & causa secretior, quam DEUS novit solus, eam tamen scrutari curiosè non licet.* Lehetnek azonban ô Fôlségének más titkos okai-

okai-is, mellyeket embernek nem szabad ez életben visgálnyi, mert azoknak meg tanulását az örök életre akarta Isten tartanyi.

§. LXII. Rövid szóval: Nem szabad minekünk à szent iráſnál tovább mennünk; hanem abban elönkben adatott Isten akarattyával kölletik meg elégednünk, és valamit réánk bocsát ő Fölsége, hálaado szivel vennünk. Illyen szokáſt tartot Egy *Crepicordia* névő várnak Ura *Johannes de Monte Mirabili*, hogy valamikor vendégſéget tartot, à vendégek köziben mindenkoron szegényeket hivatot. Történt annakokáért egykor, hogy à többb nyomorultak közöt egy vak találkozot, ki nem köszönto annyira az ebédet, mint à melly jót véle az Ur elöb cselekedet, kérdé azért tülö az Ur. Mi vólna az à nagy jö, mellyet à koldus olly igen hálálna és magaſztalna? Kinek felele à vak ember: Hogy ugy mond, Uraságod ennekem mind à két szemeimet ki tolyatta. Mert én-is az elöt vitéz ember voltam, de egyszer

egyszer s-mind sokat loptam, öltem, paráználkodtam és foſztogattam, melly gonosz cselekedetimért kegyelmed engem meg fogatot, s-mind két szemeim világátul meg foſztot, ezzel nékem alkalmatoſságot adot, hogy Istenemhez térhessek, és már kereszténi módon élhessek. E nagy jö tetemént elegendöképpen, igy szól tovább, én meg nem köszönhetem, sem hálaadó szivel érdemesképpen, nem emlegethetem, mivel nagy tiſztem, s-jövedelmem lévén, két szemeimmel elköllöt vólna veſznem pokolban; de moſt vak és szegény lévén igyekezem jutnyi menyországban. Igy köszönto meg à vakságot, és jóllehet hasonlò ez koldushoz még ennyi ezer ember közül sem találtatot; de nékünk azonban, hogy Istentül, à mit réánk bocsát, hálaadò szivel vegyük, példát adot: A kinek mind à jókért s-mind à gonosz dolgokért hálaadáſſal tartozunk. A bőségben és jó szerencsében, Istent dicsérnyi nem nagy meſterség; de à gonosz szerencsétlenségben Istennek

ſzent Jóbbal hálát adnyi, ez nagy kereſzténység. 1. *Theſſ.* 5, 18. *DEUS laudandus eſt, & cùm punit, & cùm ſupplicio eximit. Utraq; enim ſunt curationis & bonitatis ſigna.* Ha bûntet-is, Iſtent kôll dicſérnyi, ha az bûntetésbûl ki ſzabadit-is, ô néki kôlletik hálákat adnyi, mért mindenek az ô gyogyitásának és jóvoltának jelei. Nem cſak akkoron kôl Iſtennek hálákat adnunk, mikor Imádságunkban valò kéréſûnket meg adgya; hanem akkoron-is, mikor kivánságunkat meg vonnya, mert ſzintén ollyan Atyánk mikor meg tagadgya, mint mikoron meg adgya, mi nem tudgyuk, hanem ô tudgya, mi ſzolgál haſznunkra minekûnk. *In adverſis unum DEO gratias plus valet, quàm in proſperis Sex Millia.* A ſzerencſétlenſégben kedveſſebb Iſtennél egy hálaadas, hogy nem mint hat ezer à jò ſzerencsében. Minekokáért ha jól tett Iſten teveled, dicſérjed az ô irgalmaſságát, ha penig ſzerencſétlenſéged érkezet, dicſérjed Igaſságát. *Gratiarum actio eſt ad plura danda invitatio.*

Ha

Ha à mit adot jò néven veſzſzûk, tûlô bizonnyal mi tôbbet nyerûnk. *Matth.* 25, 23.

§. LXIII. Szenvedgyûk tehát békével, ſzenvedgyûk à mit kôlletik ſzenvednûnk hálaadò ſzivel, és aztot ne mondgyuk: Nem ſzenvedhetem è térhet, nem viſelhetem továb è kereſztet, ſôtt inkáb ha kérdi valaki: Megihattyátokè ez pohárt, és à ſzenvedéſnek keſerû itallyát? *Matth.* 20, 22. Akkoron igy felellyûnk: *Poſſumus non noſtris, ſed Divinis freti viribus, poſſumus.* Meg ihattyuk: Es terhûnket továbbis mig akarja 1. *Pet.* 3, 17. ſegitſégét nyujtanyi, hordozhattyuk. *Pſal.* 68, 19. Mert hiv az Iſten, és Igaz, nem hágy fôllyéb kiſértetnyi annál, à mint el ſzenvedhettyûk, ſôtt mind à késértettel egyetemben, à ſzabaduláſra utat-is nit, hogy el ſzenvedheſſûk. 1. *Cor.* 10, 13. *& ſeqq.*

§. LXIV. Azon-is légyûnk ſzorgalmatoſsággal, hogy Iſtenûnk ellen ne zugolodgyunk, *Thr.* 3, 39. Es felebarátunk ſzerencſéſſebb állapottyára

 nézvén,

nézvén, igy ne ſzollyunk: Miert nem bůnteti Iſten az én bůnôs felebarátomat? Miért nézi cſak az én gonoſzságomat? ha máſt nyomoruságra ereſztet, iſmét ki ſzabaditot, engem penig ki nem ſegitvén, benne hagyot. Mert az Iſtennek ſokféle cſelekedeti az emberektůl el titkoltattanak. *Syr.* 11, 4. *Vide ſupra* §.*XLIV.* Tůdgya jól ô okát minden cſelekedetinek, hogy ha ſzintén mi nem tudgyuk-is fundamentomát ſzent rendeléſének. Minden cſelekedeti jók, és nem ſzabad mondanod: Ez amannál aláb valò. Bizonyára az Iſten gonoſzúl nem cſelekeſzik, és és à Mindenhattò az itéletet elnem fordittya *Jobi.*34,12. Nem ollyanok., mint à mieink, az ô gondolati, *Eſ.*55,8. ſôtt inkáb végére mehetetlenek az ô Utai. *Rom.*11,33. Vannak ô Fôlſégének ſok okai, à mellyeket ez életben meg nem tanulhatnyi, valami jôn mi réánk, elégedgyůnk meg azzal, mivel tudgyuk, hogy Iſtentůl bocsátattanak mi réánk, némellyeket à nyomoruságbul hamar ki ſzabadit, mint Danielt az oroſz-

oroſzlányok vermébůl, vagy amaz Iſſijakat à tůzes kemenczébůl, egyebéket mind halálig à ſzomoruságban taſzét, mint Jánoſt, Lázárt és Jakabot. *Matth.*14,10. *Luc.*16,22. *Act.*12,2. De mind à két rendbéliéket meg ſzabadittya. Az elſôket ugyan teſtimódſzerint, hogy az hitetleneket meg ſzégyenécſe, à máſod rendbélieket penig lôlkiképpen, hogy az hiveket à békeſſéges tůréſre el kiſzétſe. *Hebr.*13,7. *Jacobi.*5, 10.11.

§. LXV. Valaki annakokáért mindennapi ſzerencsétlen ſok eſetedet, vagy kereſztedet meg-gondolod, és valaki *tam impares Mortalium pœnas,* Az embereknek egymáſtul kůlônôzô bůntetéſeket meg fontolod, illyetén ſzókra kôlletik tenéked fakadnod: Igaz vagy Uram, és igazak à te cſelekedetit. *Pſal.*119,137. En valamit ſzenvedek, ezerſzer meg érdemlettem. *Luc.* 23, 41. *Majora promerui, minora patior. Jobi.*11,6. *Reputo peccatis meis ſupplicia minora eſſe. Judit.*8,22. kiſſebb à mit ſzenvedek, hogy ſem mint nagy bůneimmel

mel érdemlettem. Esmérem á te Igasságodat esmérem az én méltatlanságomat-is. *Dan. 9,7.* Egyebek, és leg kiváltképpen, az Istentelenek mit szenvedgyenek, s-micsoda állapotban legyenek, *Quid ad me? Joh. 21,22.* arra nékem gondom nincsen, Az Uram Isten, te dolgod. *Psal. 39, 9. seq.* aztot Uram Isten, mitt s-miért cselekeszöl te tudod: *Joh. 6,6.* Szabad akaratodban áll, ajándékidat mikép' osztogatod. *Matth. 20,15.* Ez élétben én á te cselekedetidet nem tudom az után penig megtanulom. *Joh. 13.7.* Eztet tudom az eggyet, hogy *Judicia tua abyssus multa. Psal. 36,7.* A te itéletid mélységesek. *Tob. 3, 2.* Ezt tudom: Hogy olly jó az Isten, *Matth. 19, 17.* hogy mindeneket jól cselekeszik. *Marc. 7, 37.* Es hiveire soha gonoszt nem bocsátana, *Gen. 15, 20.* ha jót abbul ki hoznyi szent akarattya nem tudna. *Prov. 12. 1. Hoc procertò habeo, quod omnis, qui Te colit, si vita ejus in probatione fuerit, coronabitur: si autem in tribulatione, liberabitur, Et si in correptione fuerit, ad misericordiam tuam*

tuam venire licebit. Non enim delectaris in perditionibus nostris, sed post tempestatem tranquillum facis, & post lachrymationem & fletum exultationem infundis: sit nomen Tuum, DEUS Israël, benedictum in secula! Tobiæ. 3,21. Eztet én bizonnyal tudom? Hogy minden, valaki tisztöl tégedet, ha élete kéfértetben vagyon; meg koronáztatik, ha keserüségben; meg szabaditatik, és ha meg feddésben vagyon, á te Irgalmaságodhoz folyamodhatik, mert nem gyönyörködöl á mi veszedelmünkben: hanem á szél veszek után csöndesz üdöt adhatz és á siralom s-könyhullatás után örömre jutathacz. Légyen áldott, Oh Israëlnek Istene, á te neved mind örökkön! En á te szent akaratodon meg nyugszom. *1. Sam. 3,18.* és életemet szent kezeidben ajánlom! *Psal. 31,16. Fremat Orbis & Orcus.* Ha mind örödög, s-világ föl támad-is ellenem; de ugyan Isten lészen mindenkoron reményem. *Psal. 27. & 46. Mich. 7. v. 7. & 9.*

§. LXVI. Igy köl á szerencsetlenségben esett embernek Istenével beszélget-

ſzélgetnyi, és nem gondolván máſok ſzerencſéſſeb allapottyával, maga kereſztit Iſten akarattyával és maga akarattyának-is ô Fôlſége akarattyához valò ſzabogatásával kônnyebittenyi. Ugyan-is: *Quicquid accidit Juſto, contra voluntatem noſtram, noveris non accidere, niſi de voluntate DEI, de providentia Ipſius, & de legibus ipſius. Et ſi nos non intelligimus, quid, quare fiat, demus hoc Providentiæ ipſius, quia non fit ſine cauſa.* Valami ſzerencſétlen dolog eſik az Igaz emberen, à mi kedvûnk, s-akaratunk ellén, tudgyad, hogy nem eſik az Iſten akarattya ellen; hanem minden az ô gondviſeléſébûl léſzen, és felôlûnk el végezet ſzent tôrvényébûl, és hogy ha mi ſzintén nem érthettyûk-is, miért léſzen, à mi léſzen, tulajdonitſuk azt az ô jò gondviſelésének, hogy ok nélkûl nem léſzen. Nem jobbè, hogy ô Fôlſége ez világon oſtorozzon, és az ôrôk életben magához fogadgyon, hogy ſem mint itten kedvezzen, és magátul amottan elveſſen? Valamint à világi ſzerencſe gyakorta nagy

nagy veſzedelemnek jele. *Pſal.37,1.ſeq q.* Igy à ſzerencſétlenſég, noha mi eſzûnkben nem akarjuk vennyi, az Iſteni kegyelemnek bizonyos jegye. *Hebr.11,25. Cap.12,11.* Mint à kevélyſég à veſzedelmet, igy meg elôzi à ſok féle inſég à dicſôſſéget. *Prov.16,18. & 18,2.* Szenvednyi kôllôt elôb az Ur Jeſusnak s-ugy oſztán az ô dicſôſſégében bé mennyi. *Luc.24,26.* Szenvednyi kôl, elſôben az ô hiveinek-is, s-azután Iſten Orſzágában bé mennyi. *Actor.14,21.* à melly ſzenvedés az Iſten juhainak jegye. *Signum DEI vivi, quô ſignati ſunt ſervi DEI in frontibus eorum, eſt Crucis Myſterium.* Ez az élô Iſtennek amaz pôcſéte, mellyel az ô ſzolgait az ô homlokokon meg jegyeztette, az ô hiveinek kereſzte. *Apoc.7,3. Ezech.9,4.* A kereſztes T bôtû az Iſten hiveinek jegye, és à kereſztnek réánk bocsátáſa az Iſten nagy jò akarattyának jele, mellyekkel mikor oſtoroztatunk *ad emendationem, & non ad perditionem noſtram eveniſſe credimus. Judit.8,22.* Meg terûléſûnkre, és nem veſzedelmûnkre ſujtál-

ſajtáltatunk mert az eleſteket egy keveſſé Iſten meg oſtorozza, bűnöket nékik eſzekben jutattya, és meg inti, hogy à gonoſságot el hagyván ô benne bizzanak. *Sap.*12,2. Nagy jóakaratnak jele azért, hogy nem engedtetik hoſszù ûdô à bűnöſöknek vétkezéſekre, hanem meg büntetetvén hamar à meg téréſre föl ſórkentetnek, mert nem cſelekeſzik Iſten ugy mi velünk, mint egyéb bűnöſökkel és Iſtentelenekkel, kiknek büntetéſeket ſok ideig hallaſztya, miglen az ô bűnöknek mirtékét föltöltik, hogy minket-is az után büntetne, minek utánna à bűnöknek ſokaságat föl-raktuk. Annakokáért az ô Irgalmaſságát tőlünk meg nem vonnya; de az ô népét ſzerencſétlen eſetekkel meg látogattya. 2.*Macc.*6,12. A melly ſzerencſétlenſég Elſô; kövétkezik immár Eô utánna

Caput

Caput II.

Máſodik követtye à Halálnak:

Tudnyi-illik:

A BETEGSEG.

§. I.

NOha à Jó-egéſſég Iſtennek olly ſzép Ajándékja, melly minden aranynak és világi gazdagságnak drága voltát föllül halladgya: Mert nincſen olly gazdagság, melly jobb vólna à teſtnek egéſſégénel, és jobb ſokkal az egéſſéges ſzegény à teſtében meg ſanyaritatott gazdag embernel, *Syr.* 30, 14. Nem lehet azonban mindenkoron, hogy egéſſéged légyen; hanem gyakorta betegſéget-is kőlletik ſzenvedned. Regvel az Ember egéſſéges, de eſtvére beteges. *Syr.*18,27. Es mikoron nem-is gondolnád à békeſſégnek idején keſerűſéges keſerűſég eſik rajtad. *Eſa.*38,12.13. Illyen folyáſa vagyon à romlott terméſzetnek, hogy hamarsággal változáſa légyen mindeneknek. *Syr. l.c.* és el távoztathatatlan,

Hebr.

Hebr, 9, 27. néha penig hirteten valò, *Jobi*.34,20. *Jer*. 17, 11. *Jobi*. 15, 32. halála az embernek; de minekelòttò Isten azò hiveit az halál által magához hija, ò Fölsége tòbb kòveti kòzòt, (ha *extraordinarie & inopinatò* nem akar vélek bánnyi) A betegségnek seregét-is, az halál szekere elòt, hozzájok bocsáttya. Mellyel akarkinek-is azt mondattya: *Dispone Domui tuæ*. Rendeld el házodat, s-tégy testamentomot, mert meghalsz, és nem élsz. *Esa*. 38. 2. *O dirum! O durum Nuncium*. 1. *Reg*. 14, 6. Oh melly szomoru kòvet! Oh kedvetlen izenet! A mellyel szived ajtaja elòt az Ur Isten zòrget. *Apoc*.3,20. kiáltván: Minden te dolgaidban emlékezzél meg utolsó végedrûl, és òrökké nem vétkezel. *Syr*.7,38. Majdan egy általlyában meg halsz; vigyáz azért, hogy az embernek Fia elòtt meg álhass. *Cap*. 14-18. *Luc*.21,36. Oh szegény Beteg; ki sok fájdalmid miát éjjel sem nyughatol, hanem csak siránkodol, orczádon könyhullatásid le folynak. *Thren*. 1, 2. mellyekkel vánkosid ázdogalnak.

Psal.

Psal.6,6. forgódol ágyodban, csevegsz mint à fòcske, s-nyògòdòl mint à galamb, *Esa*.38. *vers*.2. *&* 13. és szûntelen csak azon tudakozódol: El multè az éjjel? Meg verradè? El multè az éjjel? *Esa*. 21, 11. Az én bûnömhöz (igy panaszolkodol) mint az husomhoz ugyan hozzà szárodtanak az én csontaim, fogaimat-is alig tudom bé fòdòznyi, kònyòrûllyetek rajtam, oh ti én barátim! kònyòrûllyetek rajtam, mert az Istennek keze engemet meg vere! *Jobi*.19, 20. Tekintsétek meg, és lássátok meg, ha vanè olly bánat, mint az enyim, mert keserûséggel illetet az Ur engemet! *Thren*.1,12. Jaj nékem! El fogyatkozot az én lòlkòm! *Jer*.4,31. Jai fejem! 2.*Reg*.4,19. Tekints meg, Uram Isten! mert gyòtrelemben vagyok, elepedet az én belsò részem, el fordúlt bennem az én szivem. *Thren*. 1,20.oda vagyok. Az én életem èn tûlem el vétetet. *Esa*. 38, 12. Jaj meg halok! estvéig el fogyok. Uram! adgy nyugodalmat énnnékem! *Esa*. 38, 12. *seqq*.

§.II.

§. II. Ez te betegſégedben azonban, Oh ſzegény ember! ne keſeregj annyira ſzivedben, bizzál inkáb Iſtenben, à ki nem hágy el tégedet erőtelenſégedben; *Pſal.*42,5. Es háromra Vigyáz ſulyos inſégedben. Tudnyi-illik. I. A Betegſégnek eredetire. II. Orvoslò meſterſégére. III. Es annak haſznos győmőlcſéré. Mellyekrűl én-is Iſten kegyelmébűl rendel akarok elmélkednyi, és az elſőrűl, §. III. A máſodikrul. §. IV. Az harmadikrúl penig. §. XXXIX. irnyi.

§. III. Gondoldmeg azért *Elsőben*: *Morbi Originationem* Betegſégednek eredetit. Melly felől meg kől jegyezned az embereknek kűlőmbőző itéletit. A vakmerő bátorságban élő világnak fiai, tőkéleteſſen el hitettik magokkal, hogy noha csak tőrténet, ſzerint ſzűletetnek, de ſzűkſégesképpen meg halnak, vagy betegeskednek. *Sap.*2,12. Mikoron ſzép űdő vólt ſokáig (azt mondgyák) meg változik az után, és eſſő eſik: S-ha békeſſég vólt, végtére háboruság következik. Igy hogy

hogy ha ſzintén egy ideig egéſſég vóltis; de nem ſokáig halál és betegſég érkezhetik. A terméſzet viſgáló Phyſicuſok penig és Aſtrologuſok. A betegſégnek más okait adgyák előnkben, Mellyek kőzűl némellyek kivűl, némellyek belől vannak az emberekben. *Kűlsőképpen* okai, azt mondgyák, à betegségeknek: Az Egi Planétáknak ártalmas egyben menetele; nap s-hóldnak ſötétſége, űſtőkős cſillagok és egyéb levegő egi tűzes jegyek jelenéſe. Iſmét? Azon levegő Egnek egéſſégtelenſége, és bűdős helyeknek ártalmas mérgeſſége. *Belsőképpen* penig ezeknek értelmek ſzerint causállyák à betegeskedéſeket: à teſtben, s-legkiváltképpen à gyomorban lévő ártalmas ſok nedveſſégek. Mellyek őſzvő gyűlnyi ſzoktak az emberben, vagy à ſok rendetlen és mértékletlen tobzodásbul, vagy à vaſtag egéſſégtelen, és à gyomortul könnyen meg nem emészthető ételbűl, s-italbul, melly nedveſſégek ollyanok, mint valami taplő, à kibűl annakutánna à beteg-

ségek következnek. Jóllehet penig mind helyesség ezek à természettudó bólcs embereknek gondolkodási; minékünk azonban keresztényeknek más okait-is adgya elönkben à szent Irás à betegségeknek, mert az Isten megjelenti à nyomoruságnak okait az embereknek fülében. *Jobi.33,16.* A mi bűneink tudnyi-illik okai, mellyekért bocsátatnak réánk Istentül mindenféle betegségink, hallyad Moyseſt: Hogy ha nem engedendesz, à Te Urad Istened beszédének, hogy meg őrizzed, és meg tartsád minden parancsolatit és rendeléſit, réád jönek minden átkok, és meg környékeznek tégedet â te cselekedetidnek gonosságáért, mellyek által el hattad az Istent, és meg vér tégedet az Ur dög halállal, száraz betegséggel, hideglöléſſel, gyullasztó és izzaztó betegséggel. *Deut.28,15.* gyójt réád minden nyavalyákat, az ő nyilait mind hozzád lövöldözi, megeméſzt éhséggel, betegséggel és keserü halállal. *Cap. 32, 23. Confer. Levit.26,14. Pſal.90,7.* Halgasd Elihut:

Elihut: Az Isten fájdalommal az embert ágyas házában meg feddi; és az ő csontainak sokságit, erős fájdalommal bűnteti gonosz cselekedetiért, és kevélységéért. *Jobi. 33, 19. & 17.* Figyelmezzel szent Dávidra, és annak az Istennel beszélegő mondására: Midőn az hamisságért, Uram, az embert meg fedded; az ő szépségét, mint à moly meg eméſzted. *Pſal.33,11.* A Bűnökért jön tehát à betegség az emberek köziben, mert Teremtőjö ellen à ki vétkezik, esik az, az Orvosnak kezében. *Syr.38,15.* melly bűn mivel még az Istenfélőkben-is találtatik, *Pſal.32,6.* azért annak büntetése, minemü à betegség, vagy az Istennek másféle itélete, à kegyes emberen leg gyakrabban kezdődik. *Jer.25,29. 1.Pet. 4, 17.* Mellyre nézve az Istenfelö ember-is sokszor betegeskedik, betegeskedik; mondom, gyakorta az Istenfelö ember-is, mind ő magára nézve, hogy szenvedgyen itten à Chriſtussal és meg hallon, à más világon penig ő vele uralkoddyék és éllen. *2.Tim.2,11.*

Mert mikor bûntetetûnk vagy betegeſkedûnk, az Urtul tanitatunk, hogy è világgal el ne kárhoztaſſunk. 1. *Cor.* 11, 32. S-mind az Iſtenteleneknek rettentô példájára nézve. *Percutitur catulus, ut ſapiat leo.* Ha à zôldellô fán Iſten azt miveli, mi eſik tehát à ſzáraz fán? *Luc.* 23, 31. Ha az Igaz è fôldôn meg ſanyargattatik, mennyivel inkab az Iſtentelen meg nyomorittatik. *Prov.* 11, 31. Ha az Igaz-is cſak alig maradhat meg, à gonoſz ember tehát miképpen maradhatna meg? 1. *Pet.* 4, 18. Es mivel minden tagainkal vétkezûnk, *Rom.* 6, 19. *Eſa.* 1, 6. Azért nem cſuda, hogy *Quot membra, tot morbi,* minden tagainkban betegſéggel bûntetetûnk. *Rom.* 6, 23. Mellybûl eſzûnkben vehettyûk, Iſtenûnket elhagyván, melly nagy gonoſzt cſelekedtûnk. *Jer.* 2, 19. *Confer. infra.* §. *XLVII.*

§. IV. Gondold meg *Máſodſzor,* Oh ſzegény beteg! A te betegſégedben, *Morbi Medicationem.* A Betegſégednek orvoslò meſterſégét. Eredetit az orvos Doctor, és erejét minekutánna meg tanulta

tanulta à betegſégnek, Receptát ir (hogy egéſsége meg nyeréſéért éllyen véle) à beteg embernek, kinek ád, leg kiváltképpen három féle Orvoſságot. *Elsöben:* Izzaſztót, akarván azzal gyogyitanyi à betegſégnek eredetit, hogy minden ártalmas nedveſſég à teſtbûl ki ûzeteſſék. *Máſodſzor:* Sziv erôſitôt, hogy à ſziv, melly à tagok kôzôt leg tôbbet ſzenved meg erôſiteſſék. *Harmadſzor.* Tagokat enyhitôt. Hogy minden tag laſſan laſſan meg erôſiteſſék. Kôveſſe à kereſztény beteg ez orvoſok cſelekedetit, és hogy à betegſégnek elſôben Kut fejét, melly à bûn, annakutánna penig erejét orvoſolhaſſa betegſégének, azon igyekezzék, azon igyekezzék mondom, hogy lôlkében elſôben, s-azután teſtében *Matth.* 9, 2. 6. meg gyogyitaſſék, melly igy mégyen végben: Hogy ha elſôben. Bûneit meg iſmérvén, azokon ſzivében keſereg és bánkodik, máſodſzor, hogy ha kônyôrôgvén Iſtennek bûnô bocsánattyáért, és betegſégébûl valò fôl ſzabadulásáért imádkozik:

Es hogy ha harmadſzor, â Jò Iſten ſegitſégére cſöndeſz ſzivel várakozik. Izzaſztò az elſô, à máſodik ſziv erôſitò; A Beteg tagokat könnyebbitô az harmadik orvoſság.

§. V. Mitt cſinálſz azért betegſégedben, és miképpen kezdeſz az orvoſſághoz nagy erôtelenſégedben? Lölkôdre viſely gondot legelſôben, annakutánna vigyáz teſtedre. Teſtedet miképp' gyogyitaſſad meg, Iſten után aztot az orvoſoknak rendes eſzközeire bizom (Láſd meg oda alább. §. *XXXIII. & ſeqq.*) Ennékem lölkôdre vagyon leg-inkáb gondom. A mellynek, teſti fájdalmid kôzôt, háromféle orvoſſágot mutat à Mennyei Orvos *Exod.*15,26. Ki az Ur Jeſus az ô Paticájában, avagy à ſzent Irásban, hogy bûneidbûl ki ſzabadulhas, tudnyillik: *Pœnitentiam, Orationis eminentiam, patientiam.* Az Iſtenhez valò igaz megtéréſt, A Buzgoságos könyörgéſt, Es à Békeſſéges ſzenvedéſt. Az *Elsö* izzaſztò. A *Máſodik* ſziv erôſitò, Az *Harmadik* minden tagokat könnyebbitô

bitò orvoſſág. Moſtan az Elſôrûl elmélkedgyünk, à Máſodikrul penig. §. XI. és az Harmadikrul §. XXIIX. beſzélgeſſünk. *Elsö* Lölki orvoſság, A *Pœnitentia.* Avagy az Iſtenhez valò igaz meg térés: Melly áll (1.) A bánók meg iſméréſében. (2.) Azoknak meg ſzánásában s-bánásában, Es (3) Elhagyásában. A mellyekért az igaz kereſztény ember izzadoz és retteg, ſir, keſereg, könyvez, mint valami izzaſztò Orvoſságban. Betegségedbûl azért, hogy ha fôl akarſz hamaréb Oh ſzegény ember! ſzabadulnyi, nem kôl az Iſten elôt magadat igaznak mondanyi; 1. *Joh.* 1,10. igy ſzolván: Mi ſoda bûnnel érdemlettem è betegſéget? vagy: Miért bocsátta réám Iſten ez inséget? *Jer.*16,10. Mert Iſten könnyen erre igy felelne, mondván: Miért kiáltaſz à te romláſodért? Azért hogy néhez à te fájdalmad? A te gonoſságodnak ſokaságáért, ès à te bûneidnek el áradásáért cſelekedtem ezeket teveled: *Jer.*30,15. (*Láſd meg el alább §. IX. és oda föllyeb-is a Szerencſétlenſég felöl.*

felöl. §. *LXI.*) Sôtt inkáb à tiz parancſolatbul (mellyben meg mondotta Iſten tenéked, mit kiványon tôled. *Mich.6,8.*) meg ismêrvén betegſégednek érdemlô okát à te bûnôdet, ne hallogaſſad Iſtenhez valò meg téréſedet, és egy naprul máſra ne vontaſſad, Mert hirtelenſéggel el jôn az Urnak haragja, mellyel meg rontatol, mikoron arrul nem-is gondolkodol, és à boſzuálláſnak idején elkárhozol. *Syr.5. verſ.8.9.*

§. VI. *Conradus* nevû Angliai Királynak, vólt régenten egy igen kedves, de Iſtentelen Fô ember ſzolgája, kinek elôbbeni gonoſz életét jól tudgya à Király, azért meg-is látogattya s-inti az ô bûneinek meg iſmérésére, és az Iſtenhez valò meg térésére, de à begteg igy felel: *Ne jam, ne id metu mortis feciſſe videar.* Moſtan meg nem gyonom, hogy az Udvar meg ne gunyollon, mint ha az haláltul félnék, s-Iſtenhez azért meg térnék. Ma vagy holnap meg gyogyulok, Iſtenemhez akkor futok, nevelkedik azonban à beteg fájdalma

fájdalma, és az halál jobban jobban kezdi ſzorongatnyia. Inti azért à Király ismét az ô ſzolgáját, hogy ideje mig van, ſolicitállya az Urnak irgalmát. De à beteg. *Non eſt modo Tempus vitam mutandi, cum ipſe viderim Judicium meum eſſe completum*; Nincs már ideje, azt mondgya, à meg téréſnek, mert jelen vóltat látom veſzedelmemnek, kezdi azonban à Királynak beſzéllenyi, hogy ô hazzája két Angyalok jôttenek Mennyegbûl, és nagy ſereg ôrdôg à pokol fenekérûl. Az Angyalok jò cſelekedeti felôl tudakozodtanak, mellyeket nem talalván, tûlô el futottanak, de azôrdôgôk egy könyvbûl vétkeit elô ſzamlálták, és ôtet prædájoknak lennyi mondották, és mihelyt el végezte illyen beſzédét, pokolba mindgyáráſt kiereſztette teſtébûl lólkét.

§. VII. *Utinam nemo pereat!* Szabad légyen itten Chryſoſtomuſſal fôl kiáltanom. Oh ne veſzen igy el! Oh Uram JEſus Chriſtus! cſak eggyetlen egy beteg ember ſe veſzen igy el.

Térjen meginkáb minden ember tellyes szivbûl az Istenhez, és bûnein való keserûséggel járullyon ô Fölségéhez, mert ô kegyelmes és irgalmas, késedelmes az haragra, és nagy az ô kegyelmessége, meg tartózik à bûntetéstûl. *Joel.* 2, 12. Térjen viszsza, mondom, az Istenhez, és el veszi haragját ô róla, csak hogy ismérje meg az ô hamisságát, hogy elhadta az ô Urát Istenét. *Jer.* 3, 12. Ismérje meg, melly gonosz és keserû légyen, hogy nem félté az ô Teremtôjét. *Cap.* 2, 19. Ismérje meg, mondom, az ô bûneit. *Psal.* 51, 3. És Azoknak. *I. Magnitudinem* nagy súlyos voltát, kicsínynek teczik ugyan-is és könnyûnek à bûn, mikor az emberek aztot cselekeszik, de az után minden súlyos terhnel nehezebnek ítéltetik. *Psal.* 38, 5. Melly alat az embernek minden csontya ôszvô tôretetik *Esa.* 38, 13. *II. Multitudinem.* Az ô bûneinek sokaságát. Kicsoda tudhadtya meg à vétkeket? *Psal.* 19, 13. Többek azok à tenger fövényinel. *Orat. Man.* Többek haj szálainknak sûrûségénél,

ségénél, *Esd.* 9, 6. *III. Turpitudinem.* A bûnöknek utálatosságat. Minemô utálatos légyen Isten elôt à bûn, nyelve embernek elegendôképpen meg nem mondhattya, mert annak cselekedete még az Angyalokat-is az embertôl el távoztáttya, Szent Bernhárd azt szokta vala mondanyi: Hogy ô inkáb az égô kemenczében akarna bebujnyi, hogy sem mint áz ôrdôgôt utálatos személlyében meg niznyi. A kinek honnéd vagyon vallyon illyen utálatossága, holot ô az elôt volt szép fényes világosságnak Angyala? *Esa.* 14, 12. A bûntûl. A melly Isten elôt minden bûdôs dôgnél ruttyabbá, és az Szent Angyalok elôt, minden undok ganéjnál tészi az embert utálatossabbá.

§. IIX. Mind ezeket meg kôl bûneid felôl, Oh Beteg ember! ismérned, és mintha valamelly melegitô Orvosság miát izzadozva veritékeznél, szemeidbûl Péterrel *Matth.* 26, 75. sûrû könyhullatásokat kôl ereszténed, és azokkal, mint szent Dávid, ágyadat öntôznôd. *Psal.* 6, 7. Az ô testének napjai-

ban az Ur Jesus nagy kiáltással, és könyhullatásokkal való könyörgéseket és Imádságokat vitt Isten eleiben: *Hebr.* 5.7. Sirvan à mi bûneinkért. *Luc.* 19,41. mint eztet ô maga à szent Dávid szája által ezer esztendôknel-is elôbb megmondotta vala: Sirok én keserveszlen de egyebek engem csufolnak rettenetesslen, kinek keseryes könyhullatási, minbennünk à Pœnitentia tartásnak siralmát szerezhetik. Sirjatok à sirokkal int bennünket az Apostal. *Rom.* 12,15. Nem állik tehát à sirò Ur Jesusnak könyhullatásit, minden szivbéli indulat avagy sirás nélkûl nézegetnünk. Sir ô keserveszlen másoknak vétkéért, hát mi sûrû könyveket nehullasunké à mi bûneinkért? Ne sirjatok én rajtam, Idvözitônk azt mondgya; hanem ti magatokon, és à ti magzatitokon. *Luc.* 23,28. leg kiváltképpen penig à ti szíveitekn k gonosz magzatin. *Matth.* 15,19. vagy bûnôtôk sokságin. Ez valoságos igasság, hogy az Isten szemei elôt, akár melly drága gyöngy sém olly kedves, mint az ô bûnein bánkodò

ember-

embernek könyhullatási: Mellyek noha ô magokra nézve, nem olly eszközök, hogy à bûnöket el tôrülhetnék, vagy az Istent meg engesztelhetnék: mindazonáltal à bûnein bánkodó embernek szivébûl ki folyò könyhullatási kedveszlek Isten elôt, mert Istenünkhöz való meg téréssünknek bizonyos jelei. Ezek à könyhullatások mint egy vére à tôrôdelmes és alázatos szivnek. Ezek mint egy vize à tôrvény pálczájától meg úttetet kemény szív kövének. Nem olly viz ugyan, melly az Isten haragjának Tüzét el olthatná, hanem ez à szent Lélek Isten által hûttel és szeretettel langadozò szivnek veritékje, jele annak, hogy az Isteni meg emésztô Tüz, az Ur JEsus vérének csöpögô sûrösségével és könyhullatásának erejével eloltatott.

§. IX. Meg holt egykor nagy hirtelen egy egésséges Ifiju, kinek reménytelen halálán csudálkozván à Doctorok, és halálának okát tudnyi akarván, az holt testet fôl meczik, és min-

den tagait helyesnek itélik, de mikoron szivét fôl meczenék egy férget találnak benne, melly kôrôskörnyûl aztot meg rágta és sebesítétte, eztet azok vizben, borban s-eczetben ereszti; de mind addig meg nem hal, s-ôletik, mig ûrômnek keserû vizében nem vetik. A gonosz Lélki-ismeret ez à féreg, à melly semminémû Orvosságnak vizében vagy eczettyében meg nem hal kûlômben, hanem ha az Ur JEsus Christus keserves könyhullatásának bémeritetik ûrmôs vizében. *Quibus lachrymis peccata noſtra non tantum deflevit, ſed & delevit.* Mellyekkel à mi bûneinket nem csak siratta, hanem el-is törlöttö és mosta. Noha annakokáért à Pœnitentia tartô ember könyhullásának vize à lélki-ismeret-rágô férget meg nem ôlheti, (mert aztot cselekszi egyedûl à Jesus sirásának ereje) de azonban, hogy à JEsus vérével az à féreg már megôletet, és à léleknek minden sebe bé kötöztetet, azért aztot jelenti.

§. X.

§. X. Tudakozza vala egy bünös ember, hogy Istene irgalmára miképpen juthatna? Kinek egy öreg ember azt tanâ sollya: Hoz eredgy olly vizet, melly à vôlgyrûl az hegyre egyenessen fôl follyon, és tenéked bünödet mindgyárâst, Istennek képében megbocsátom. A szegény ember csak bötü szerint erti à tanitónak beszédét, Erdôt azért el jár és mezôt, hegyeket befutkoz és vôlgyeket, keresvén valahol à mélységbûl hegyre menô vizeket; de mikoron sohol nem találhatna, viszsza tér az ô tanitójához nagy sirva, és haszontalan faratságát nékie meg mondgya kinek az öreg Jámbor válaszul ezt adgya: Ne fély, sôt békével légy, szeretô fiam, én te tôled eztet à könyhullatásnak vizét kivántam, Ez ám amaz viz, mélly à melly vôlgybûl fôl mégyen à magas hegyre, mert szivedbûl fôl buzog szemedre, és abbûl fôl-is hat à magas egeken föllyûl lévô egekre. Megbocsátattanak tenéked hûtt által minden bûneid, à mellyek miát foldogalnak szemeid. Sirnod kôl

kôl annakokáért, oh szegény beteg! tenéked-is bûneiden, és keserû könyveket hullatnod, Elôbbeni örömödnek siralomra, és nevetségednek, fordulnyi kôlletik szomorusagra. *Jac.*4,9. Sirnod kôl mondom, és Jeremiással azt mondanod: Oh hogy ha valaki az én fejemet vizekké változtathatná, és az én szemeimet könyhullatásoknak kutfejéve, hogy mind éjjel, s-mind nappal sirathatnám az én bûneimet! *Cap.*9,1. Mert ezekkel à te bûneid meg bánásábul származò könyvekkel, Istent, s-az Angyalokat meg örvendezteted. *Luc.*15,10. Az ördögöket penig meg keserited.

§. XI. Sirnod kôl az Apostallal *Matth.*26,75. bûneiden, és azokat szent Daviddál 2.*Sam.*12,13. meg vallván, A beteg Ezechiással *Esa.* 38,2. imádkoznod: Mert az Imádság ollyan, mint egy szív erôsitô lôlki Orvosság. A beteg embernek azért az Ur Jesustul mutatot *Második* Orvossága *Oratio devota.* A Buzgoságos imadság. *Oratio est Rhetorica Divina, cujus Exordium, Humilitas.*

militas. Propositio, Rerum petendarum multiplicitas. Narratio, Nostra necessitas. Confirmatio, Promissionis divinæ veritas. Epilogus, Spei nostræ in DEO *fixæ soliditas.* Az Imádság Isten elôt valò ékes szollás, à mellyért alá szál mennyegbûl à szabadulás. *Oratio Justi, Clavis est Cœli. Adscendit precatio, & descendit* DEI *miseratio. Licet alta sit Terra, altum Cœlum, audit tamen* DEUS *hominis linguam, si mundam habet Conscientiam.* Az igaz embernek Imádsága, à Meny-Országnak kulcsa. Fôl mennek à könyörgések, s-alá jônek à könyörûletességek: Mélly ugyan à fôld, Magas penig az Egh, meg hallya mindazonáltal Isten az imádkozò ember beszédét, hogy ha láttya tiszta Lôlkò ismeretit. Szenvedé azért valaki ti közöttetek? Szent Jacab *Cap.*5,13. azt tanácsollya. Betegé valaki? Imádkozzék és imádkozzanak érétte az Urnak nevében, és az hittbûl származot Imádság, meg tartya à beteget, és fôl segélli ôtet az Ur, hogy ha bûnt cselekedet, meg bôcsátatik ô nékie, azon Apostal

vers.

*vers.*14. bizonyittya. Imádkozzál tehát te-is, oh szegény Beteg! segétségül hiván az Istent nyomoruságodban. *Psal.*50,15. és hálákat adván ô Fölségének, minden teveled közlôt sok lólki és testi jó tétéményéért, à Christus JEsus által. 1.*Thess.*5.17. és ezért-is az ô atyai látogatásáért, mellyel jódra igyekezvén, hogy tudnyi-illik è világgal eggyûtt el ne veſznél 1.*Cor.*11. kegyelmessen mostán téged meg látogatot. *Lásd meg oda föllyeb à Szerencsétlenség felól.* §. *LXII. & LXVI. Summa Religio est, Qui in infirmitate gratias agit.* Szép Isteni szolgálat, à betegségben való hálaadás, jusson eszedben ez betegségedben az Istennek sokszor meg hallot beszéde. *Esa.*28,19. nézzenek szemeid az Israëlnek szent Istenére. *Cap.*17,7. Hûtôdnek elkezdôjére, az Ur JEsusra, és el vegezôjére. *Hebr.*12,2. Es mostani insségedben könyörögj alázatossan bizodalmassan és buzgóságossan ô nékie. *Esa.*26,16. Mert *sicut est orantis affectus, ita erit Orationis effectus.* A mint vagyon az Imádkozò

szivnek

szivnek indulattya, ugy léſzen az Imádságnak-is haszna. Könyörögj, mondom ô Fölségének. I. A te bûneidnek bocsánattyáért. II. A betegségnek el távoztatásáért. Es III. Az Szent Léleknek vigasztalásáért.

§. XII. Könyörögj Istennek, oh szegény beteg! Leg elsôben: *Pro peccatorum remissione.* A te bûneidnek, mellyekkel è bétegséget érdemletted, meg bocsátásáért, és illyeténképpen imádkozzál ô Fölségének: Könyörûly rajtam én Istenem! à te irgalmaságod szerint, és à te irgalmaságodnak sokasága szerint tôrûld el az én bûneimet, mert az én bûneimet jól ismérem, és az én bûnôm szüntelen elôttem forog ennékem. Tenéked, csak tenéked vétkeztem, és gonoságot cselekedtem à te szemeid elôt, hogy igaznak itélteſſél à te beszédedben, és tiszta légy, mikor itélsz. Ime! én álnokságban fogantattam, és bûnben fogadot engemet az én Anyám az ô méhében. Mos meg engemet az én álnokságimbul, és az én bûneimbûl tiſztits-

ki

ki engemet! Moſs meg engemet à JEſus Chriſtus vérével mint valami iſóppal, és feherjéb léſzek az hónál. Fordétſd el az én bûneimrûl à te orczádat, és minden álnokſágimat tôrûld, el! *Pſal.* 51. Ne pôrölly Uram, à te ſzolgáddal, mert egy igaz ſem találtatik elôtted az elôk kôzûl. *Pſal.* 143, 2. Es ſok ezerek kôzûl-is egy meg nem felelhet Teneked. *Jobi.* 9, 3. Mert à te ſzemeid elôt az egek ſem tiſzták, mennyivel inkáb utálatos és dohos az ember, ki mint à vizet, ugy iſzſza minden nap az álnokſágot. *Cap.* 15, 15. Sok, Uram Iſten! meg vallom, fôlôttô igen ſok az én hamiſságom, és nem vagyok méltò, ki à magas egekre fôl tekintſek, az én bûneimnek ſokaſága miát. Mert az én bûneim à tenger fövényének ſzámlálhatatlan ſokaſágát fôllyûl halladgyák, mellyekért meg betegûltem, és annyira meg erôtlenûltem, hogy fejemet ſem emelhetem fôl, mert haragodat fôl gôrjeſztettem, parancſolatidat meg ſzegtem, és azok helyet minden utálatos dolgokat cſeleked-

tem.

tem. *Ex Orat Manaſ.* Vétkeztem Uram ellened, és engedetlen voltam tenéked, s-azért nem kedveztél ennékem. *Thren.* 3, 42. Igaz vagy Uram, és igazak à te itéletid. *Pſal.* 119, 137. Igazak à te itéletid, és igazán oſtoroztál engemet. Igaz az Ur, mert az ô ſzája ellen rugodoztam. *Thren.* 1, 18. Igaz vagy Uram, és minden te utaid irgalmaſſág és igaſság. Igaz és méltò itéletet tészſz mindeneken. *Tob.* 3, 2. Tenéked Uram! tulajdonitaſsék az Igaſság énnekem pedig orczámnak piruláſa, mert vétkeztem tenéked. *Dan.* 9, 7. 8. *Majora promerui, minora patior. Jobi.* 11, 6. Meg érdemlettem bûneimmel nem cſak è betegſéget; hanem ſok ezérſzerte nagyob inſéget-is érdemlettem; (*Láſd meg oda fôllyeb à Szerencſétlenſég felôl.* §. LXV.) De Te, Uram Iſten, nem à Te Igaſságodnak kemény vólta ſzerint, hanem ſzelid kegyelmeſſégednek lágy irgalma ſzerint, cſelekedtél én velem! *Pſ.* 103, 10. Oh minden irgalmaſságnak Attya, kinek kegyelmeſſége még à magas Egeket-is fôllyûl hattya, hiſzem Te

vagy

vagy amaz Fölséges nagy Ur, kégyelmes, nagy türhetö és igen irgalmas, ki az embereket meg szánod, és meg bocsátasz azoknak à kik ellened vétkezendenek, és à te nagy kegyelmességed szerint adsz meg-téréſt à bünösöknek az ö idvösségekre! *Or. Man.* Oh Ur Isten! Te mi érettünk bünösökért neveztetel irgalmasnak, akkor hivattatol irgalmasnak, ha mi velünk Irgalmasságot cselekeszöl. Mi velünk, mondom, kikben semmi igasságnak cselekedeti nincsenek, mert bizonyára senki nem születetet, ki Istentelenül nem cselekedet vólna. A te igasságod penig Uram, és irgalmasságod, è dologban hirdettetik, hogy könyörülsz azokon, kiknek semmi jó cselekedetek nincsen. 4. *Esd.* 8,31.

Nam nisi peccassem, quid Tu concedere posses?
Clementis Nomen non habiturus eras.

Vétkeztem Uram Isten! ellened, vétkeztem, és az én hamisságomat jól-ismérem! De az én szivemnek térdeit meg

meg hajtom elötted, és kegyelmet kérek Te töled. Kérlek tégedet, bocsáss meg énnékem, bocsáss meg Szent Fiadért minden bünеimet az Ur JEsus Christusért! engemet hamisságimmal éggyütt el né veszess, és à te haragodban à pokolnak meg érdemlett kinyára ne eresz, mert te vagy à Pœnitentia tartok Istene. Mutasd meg azért én bennem minden jóvoltodat, engemet méltatlant meg szabaditván bünеimbül, à te nagy irgalmasságodbul. *Ex. Or. Man.* Hol vagyon Uram Isten! az elöbbeni buzgó szerelmed és hatalmasságod? Hol vagyon à te elöbbeni kegyelmed és sok irgalmasságod? Avagy el röjtötedé, és en tülem egyedül meg tartoztatotté? *Es.* 63,15. Avagy nem terjedheté én réám-is, méltatlanra, à Te irgalmasságodnak leg kisebbik morsalékja? *Matt.* 15,27. Hiszem ha bövelkedik-is az én bünöm; de à Te irgalmasságod föllyeb bövelkedik. *Rom.* 5,20. Mert Te nálad böséges megváltás vagyon. *Psal.* 130,8. Avagy csak én érettem nem holté meg à Te Szent Fiad,

Fiad, az en Uram JEsus Christus? Hiszem, ugy szeretted inkáb è bûnös világot hogy érétte egyetlen egy Fiadat halálra adtad, hogy minden, valaki hiszen ô benne, el ne veszszen, hanem ôrôk élete légyen. *Joh.3,16.* ô az Istennek báránnya, à ki è világnak bûneit hordozta. *Joh.1,29.* A kinek vére minket meg-is tisztogat minden bûneinkbôl. 1.*Joh.1,7.* Mivel penig én-is è világi bûnös emberek közûl valò vagyok, Igaz beszéd annakokáért, és minden hitelre méltò, hogy az JEsus Christus engemet-is jôtt idvözétenyi, és az ô könyûrûletességének minden kegyelmességét én velem-is nagy bûnössel akarta közlenyi. 1.*Tim.1,15. Certus sum Domine! quod peccatis meis commerui æternam damnationem, Certior, quod pœnitentia mea non sufficit ad satisfactionem: Certissimus autem, quod Misericordia Tua superat omnem offensionem.* Bizonyos vagyok Uram! abban, hogy az én sok bûneimmel ôrôk kárhozatot érdemlettem. Bizonyossáb vagyok, hogy Pœnitentia tartásommal tenéked ele-

elegendôképpen meg nem fizethetem: leg bizonyossáb penig, hogy hitbûl hozzám kapcsolt nagy irgalmasságoddal minden vétkeimet béfôdözhetem. Jóllehet azért sok, és méltò okaid legyenek tenéked, én Istenem, az én bûntetésemre; s-jóllehet kiáltsanak és vádolodgyanak ellenem az én vétkeim oda fôl az egekre: de Te Oh minden kegyelemnek Istene! Ki hitál engemet, à te ôrökkön valò dicsôsségedre à JEsus Christusban. 1.*Per.* 5,10. Tekints én réám kegyessen, és emlékezzél meg rólam kegyelmessen, s-ne álly boszut rajtam az én bûneimért! *Tob.3,3.* Sôtt inkáb emlékezzél meg nem az én gonoságimrul, hanem à te sok irgalmaságidrul. *Psal.25,6.* Es à te Sz. Fiadnak az én érettem te elôtted közben járò. 1.*Tim.2,5.* és imádkozò, 1.*Joh.2,2.* JEsusomnak halálárul! *Rom.8,34.* Ne szály pôrben, Oh Uram! Ne szály pôrben én velem! Se ne hij engemet kemény itéletedben. *Psal.143,2.* Ha à bûnôket meg tartanád Uram, Te elôtted senki meg nem

maradhatna, *Psal.* 130, 3. és csak egy gyetlen egy ember sem idvôzûlhetne, *Matth.* 19, 25. De te nálad kegyelem vagyon, *Psal.* 130, 4. és hoszszu tûrés. *Rom.* 2, 4. Nem akarván, hogy valakik el veszszenek, hanem inkáb mindnyájan meg térésre igyekezzenek. 2. *Pet.* 3, 9. Azért mindeneken kônyôrûlsz, mert mindeneket tehetsz, és az embereknek bûnôket, (mintha nem-is tudnád. *Psal.* 50, 21.) elhalgatod, hogy meg térjenek. *Sap.* 11, 24. Es à te fiaidnak jò reménséget adsz, hogy nékiek, à bûnôkbûl valò ki térésre helyet adsz. *Job.* 12. Mivel annakokáért nem bûnûnk szerint cselekeszöl mi velûnk, sem nem à mi álnokságunk szerint fizetz minekûnk; hanem mely távul vagyon à napkelet à napnyugottul, olly messze veted bûnôket à te hiveidtûl: *Psal.* 103, 12. Engesztelteséél meg tehát én hozzam-is, oh mi jò Istenûnk! Te magadért! *Esa.* 43, 24. A te szent nevedért! *Jer.* 14, 7. A te irgalmasságodért! *Tit.* 3, 4. A te fogadásodért! *Ezech.* 18, 30. A te kegyelmességedért, és Irgalmasságodnak nagy voltáért! *Dan.* 18, 30. A te minden igasságodért! *Cap.* 9, 16. Engesztelteséél meg Uram Isten! én hozzám, és bocsásd meg minden bûneimet az Ur JEsus Chriſtusnak minden érdemiért. *Joh.* 16, 23. Vegyedbe Szent Atyám! adosságomnak fizetésében, à JEsusnak érdemét, vegyedbé helyettem engesztelô áldozatul Szent Fiadnak szép vérét. *Objicio Tibi Verbum Domine Tuum, quoniam Tu dixisti: Quærite faciem meam, Faciem igitur tuam requiram.* A te magad szent szavát támasztom elôdben, és eskûveséel tett szép fogadását. *Psal.* 27, 8. Hiszem azt mondottad, Oh Igaz mondò Jò Isten! *Psal.* 33, 4. kinek szavában soha semmi változás nincsen, vagy fogyatkozás. *Jac.* 1, 17. Keresséétek az én orczámat. A te orczádat azért meg keresem, *Psal.* 27, 8. Te hozzád kiáltok, Uram, az én imádságom minden regvel te hozzád érkezik ne veséel engemet à te orczád elôl, és à te kegyelmes orczádat ne rôjts el én tôlem. *Psal.* 88, 13. Mutasd

meg inkáb à te irgalmaſságod orczáját ennekem, és meg ſzabadulok. *Pſal.* 80,7. A te magad ſzent ſzavát támaſztom Uram Iſten! elôdben, és eſkôvéſſel tett Igaz fogadáſodat. Hiſzem azt mondottad, oh Irgalmas, kegyelmes, kéſedelmes haragú, nagy irgalmaſságù és Igaſságù Szent Iſten, ki meg tartod irgalmaſságodat ezer iziglen, elveſzed az hamiſságot, à bûnt, és à vétket. *Exod.*34,6. Hiſzem azt mondottad: En réám nézzetek, hogy megtartaſſatok è fôldnek minden határin. Mert én vagyok az Iſten, és nincſen több én nálamnál. En magamra meg eskûdtem, kiment az én ſzámbúl az igaſságnak beſzéde, és meg nem változik. *Eſa.*45,22. Te réád annakokáért, csak te réád néznek az én ſzemeim. 2.*Chron.*20,12. Oh Iſraëlnek reménysége, Szent Iſten! *Jer.*17,13. és te tôled várnak egyedûl ſegitséget! *Pſal.* 62,1. Hiſzem eskûvéſſel fogadtad: Elek én Iſten! nem akarom à bûnôſnek halálát; hanem hogy meg térjen és éllyen. *Ezeh.*33,11. *Cap.*18,21. Hol vannak Uram!

à te elôbbeni irgalmaságid, mellyeket eskûveſſel fogadtál à te tôkélleteſſégedben! *Pſal.*89,49. Az igaz mondás te kôrnyûlôtted vagyon. *Ibid. verſ.* 8. Kegyelem és tôkélleteſſég jár à te orczád elôt. *verſ.*14. Irgalmaſságodat azért én tôlem el nem veſzed, ſem Igaz mondáſodat el nem változtatod. Nem rontod meg à te ſzövetségedet, és à melly ſzò ki ment à te ſzádbul el nem változtatod. Egyſzer meg eskûdtel à te ſzentſzégedre, à te igéretedet el nem változtatod. *Ibid. verſ.*33. Te mondáſod ez, Urám Iſten! és kegyelemmel tellyes ſzent fogadáſod: Térjetek meg, hadgyátok el álnokságtokat, és à nem leſzen néktek romláſtokra. Veſſétek el tôletek minden álnokságtokat, mellyel vétkeztetek, és ſzerezzetek magatoknak ujj ſzivet, és lélkôt és miért halnátok meg Iſraël háza? Mert nem gyönyörködôm az halálravalónak halálában. Térjetek meg azért és éllyetek. *Ezech.*18,30. *ſeq.* Térj meg oh viſzſza vonyò Iſraël! *Jer.* 3,12. En vagyok, En vagyok, à ki el-

tôrlôm à te álnokságodat, En magamért, és à te bûneidrûl meg nem emlékezem. *Eſa.*43,25. Az én tiſzteſségemért meg mértéklem ellened valò haragomat. *Cap.*48,9. El tôrlôm à te álnokságodat, mint à fôllyeget, és mint à fólyhôt à te bûneidet. *Cap.* 44,22. Ha meg tér az hitetlen az ô bûneibûl, élvén él, ſemmi gonoſságárul meg nem emlékezem. *Ezech.*18,21. Nem másért, hanem az én Szént nevemért. *Cap.*36,22. Jôjetek én hozzám mindnyájan, à kik ſzomjuhoztok, *Eſa.*55,1. Valakik munkálkoſztok, és meg terheltetve vadtok, én meg eligétlek, és titeket meg könnyebbitlek. *Matth.*11,28. A ki igaz hûttel én hozzám jôn, el nem vetem tôlem. *Joh.*6,37. kihéz mennék azért én-is, Uram! hanem à te kegyelmeſſégednek még mig helye moſt vagyon és ideje. 2. *Cor.*6,2. ennyi ſok igéretidtûl édeſitetvén, csak te hozzád egyedûl, hogy meg halgaſs engemet, és hogy jól tégy én velem. Nálad, hiſzem, az ôrôk élet beſzéde. *Joh.*6,68. Te vagy az élet kenyere *verſ.* 48. és Idvôſſégnek kutfeje

feje. *Pſal.*36,9. *Joh.*4,10. En Iſtenem! csak te benned nyugſzik meg az én lólkôm. *Pſal.* 62,1. Csak te benned bizom. *Pſal.*31,1. Csak te hozzád folyamodom. *Pſal.* 143, 8. Ne rôjts el à te Orczádat én elôttem, ne ves el haragodban engemet, Te vagy énnekém ſegétségem, ne hadgy el engemet, én idvôſſégemnek Iſtene. *Pſal.*27,9. Sôtt inkább, è te ſzép igiretidet tellyeſits bé én bennem à Chriſtus JEſusért. 2. *Cor.* 1,20. Bocsásd meg bûnômet. *Jobi.*7,21. S-nevellyed hûtômet. *Luc.*17,5. Cſelekedgyél én velem jól, Oh én Uram Iſtenem! à te jò nevedért, mert jò à te irgalmaſságod. *Pſal.*109,21. Te tôléd én el nem távozom, ſem el nem bocsátlak tégedet, mig meg nem áldaſz engemet. *Gen.* 32.26. Hajts le, én Iſtenem! à te fûleidet, és halgaſs meg engemet! Nyſd meg à te ſzemeidet, és tekints még az én inſségemet! Mert nem az én igaſságomnak bizodalmában vetem elôdben az én kônyôrgéſemet; hanem à te nagy irgalmaſságodban valò bizodalmamban terjeſztem elôdben eſedezéſemet!

Uram, halgaſs meg! Uram, légy kegyelmes! Uram, légy figyelmes! Szerelmes Szent Fiadert, à mi Urunk JEſus Chriſtusunkért! *Dan.*9,17.19. Amen.

§. XIII. Hogyha illy buzogoságos bizodalommal imádkozol, Atyám fia! és Iſtenedhez igaz hûtbûl. *Jac.*1,6. fôl fohászkodol, valamit imádkozáſodban kérendeſz, hidgyed, hogy el veſzed, s-minden kétség kivûl meg adatik tenéked. *Marc.* 11, 24. Meg indétod az Iſtennek belsô réſzét, hogy kônyôrûlvén kônyôrûllyôn te rajtad. *Jer.* 31, 20. Szánakodáſra forditod ô Fôlsége ſzent ſzivét, hogy meg bánnya az ô igyekezetit, és el változtaſſa haragjában valò buſulásának cſelekedetit. *Hoſ.*11,8. meg-is bocsáttya ſzivednek vétkeit. *Pſal.*103,3. mondván: Bizzál Fiam! Meg bocsáttattanak tenéked à te bûneid. *Matth.* 9, 2. Bizzál Leányom, à te hûtôd meg tartot tégedet. *Ibid.* 22. Menyel békeſſéggel. *Marc.* 5,34. Eregy el, többé ne vétkezzél. *Joh.* 8,11. Nem hiſzedé ezeket? ha hiſzed, bátorságban lehetz. *Eſa.* 7, 9.

Mert

Mert Iſten háta môge veti bûneidet. *Cap.* 38, 17. Elveſzi álnokságidat, el halgattya gonoſságidat. Nem mind ôrôkkôn tartya meg az ô haragját. Mivel gyônyôrkôdik az irgalmaſságban, azért te hozzád térvén kônyôrûl rajtad, el tapodgya álnokságidat, és az Ur Jeſus vére tengerének mélységes ôrvényében veti minden bûneidet, nyilván meg mûtattya az ô fogadásának igaſságát, és az ô eskûvéſével igért irgalmaſságát. *Mich.* 7, 18. Kônyôrûlt az Ur Jeſus-is mi rajtunk, és à mi bûneinkért emberre lévén ſzenvedet, à tôrvényt és az Iſtennek minden akarattyát bé tôltôttô, és à mi bûneinket maga ſzent vállaira fôl vette, és à mi adoſságinkat érettünk Mennyei Szent Attyának meg fizette. *Pſal.*69,4. *Eſa.*53, 4.5. 2.*Cor.*5,21. *Gal.*3,13. Igaz beſzéd ez, hogy â JEſus Chriſtus à mi meg tartónk. *Tit.*3,7. Igaz beſzéd ez, és minden bé vételre méltò, hogy à Chriſtus JEſus jôt è világra à bûnôsôket idvôzitenyi. 1.*Tim.*1,15. *Matth.*9,13. Ne fely annakokáért, Oh bûnôs! cſak hidgy.

Marc.5,36. Hidgy Isten eskûvésének. *Ezech.33,11.* hidgy az Ur JEsus eskûvéssel tett Igéretinek. *Joh.6,47. Cap.3,36.* Es örök életed lészen *Joh.3,16.17.18.* Légy jò reménségben. *Matth.9,2.* Istennek erejétûl ôriztetel hût által az idvôsségre. *1.Pet.1,5.* Ha tellyes szivbûl hiszed â Jesus Christust, à kiben meg kereszteltkedtél Isten Fiának lennyi, *Act.8,37.* idvôzûlsz, semmitse kételkedgyél, hogy hasonlò ne légy à tengernek habjához. *Jac.1,6.* hanem hidgy az Ur Jesusban, és idvôzûlsz. *Act.16,31.* Az Isten szemei à te hûtôdet nézik. *Jer.5,3.* Ha penig nem hiszed az Istennek vigasztalással tellyes szent beszédét: hazuggá tészed az igazán eskûvô Istent, mintha nem tartaná meg igéretit. *1.Joh. 5,10.* Sôtt te magadat elveszted. *Hos. 13,9. O Nos felices, quorum causâ DEUS jurat! O infelices, si ne juranti quidem DEO credere volumus.* Mikor Isten mi érettünk eskûzzik, boldogok vagyunk; de bolgotalanok, ha az eskûvô Istennek-is nem hiszünk.

§. XIV.

§. XIV. De taland kicsiny, azt mondodé, Gyönge à te hûtôd és erôtelen? hadgyán Atyámfia! ha igy vagyon-is à dolog, ugyan jò rendben vagyon azért állapotod. Mert illyen vólt s-lészen-is minden szent embereknek hûtô. Dávidé. *Psal.73,2.* Péteré. *Matth.26,72.* Thamásé. *Joh.20,25.* és à Tanitványoké. *Matth.8,26.* sôtt meg nem vólt senki olly erôs hûttel birò ember, kinek hûtô valamikoron meg nem erôtelenedet, meg nem kicsinyedet vólna, mint Abrahámnak. *Gen.20,2.* Moyses Prophétának. *Num.20,11.* és egyebeknek. Nem vólt még senki olly erôs hittel birò ember, à ki Gyönge hitinek erôsitésiért, az Isten beszéde nélkûl nem szûkôlkôdôt vólna. *Psal. 119. vers.92.50.* Miért esnél azért, oh kicsiny hitû ember kétségben? *Matth. 14.31.* Kiálts inkáb, hogyha szintén csak olly gyönge, hogyha szintén csak olly erôtlen-is hûtôd mint à tôredezet nád szál, vagy fûstôlgô csöppû. *Esa.42.3.* Kiálts inkáb Istenedhez, hogyha szintén csak olly kicsinyke-is hûtôd mint

à kis muſtár magocska. *Matth.*17,20. Kiálts mondom, Péterrel: Uram tarts megengemet! *Matth.*14,30. és à Tanitványok egéſz ſeregével: Nevellyed az én hûtômet! *Luc.* 17,5. Sôtt amaz gyönge hitû emberrel igy fohâſzkodgyál: Légy ſegitségûl Uram! az én hihetetlenségemnek! *Marc.*9,24. Kiálts s-ſzivbûl imádkozzál és meg halgattatol. *Matth.* 6,6. Ad az Ur Iſten Szent Lélkôt azoknak, à kik ô tûlô kérik, *Luc.*11,13. és az által igaz hûtôt. *Rom.*8,26. Jóllehet annakokáért az hût légyen amaz diadalom, melly meg gyôzi è világot. 1. *Joh.* 5, 4. A mellyel ellene álhatnyi meg az ördögöknek-is. 1. *Pet.* 5,9. *Eph.* 6, 11. *ſeq.* Midôn tudnyi-illik, fôl ôltôzûnk az hûtnek és ſzeretetnek melly vasában, és ſiſak gyanánt az idvôſſégnek reménségében. 1. *Theſſ.*5,8. fôl vévén az hûttnek paiſsát. *Eph.* 6,11. *ſeq.* Mindazonáltal ez az hût változásokat ſzenved gyakorta mint az hóld, és neha névelkedik, néha pedig meg kicſinyedik, à melly hogy à késértetéknek oſtromláſi közôt meg ne hanyatlyék,

lyék, avagy az ördögnek tûzes nyilai miát el ne romollyék, ſzûkségesképpen hûtôd erôſitésére és nevelkedésére kivántatik, *I. Ardens precatio.* A buzgoságos könyörgés. Mellyben à mi hûtünknek el kezdô, s-végezô Urától, nagy ſzivbéli eſedezéſſel kérjed az Ur Jeſuſtul. *Hebr.*12,2. hogy à kételkedéſnek minden indulatit ô Fölsége ſzivedbûl kivégye és à fûſtölgô cſôpûhöz haſonlô gyönge hûtôt Szent Lélkével illeſzſze. *II. Sedula verbi meditatio.* Az Iſten igéjérûl valò figyelmetes elmélkedés. Mert ez Iſteni Ige, valamiképpen az ember ſzivében az hûtôt elsôben meg gyujtya. *Rom.* 10, 16. Igy meg à kisérteteknek habjai közôtt-is, annak ſzikráját fujdogallya és gyarapittya. *Phil.*1,6. *Cap.* 2, 13. Gondold meg cſak à Szent Irásbul: Az Iſten igéretinek Igaſságát emberekhez valò Attyai jò akarattyát, s-az ô Fölſége kegyelmes gondviſelésének cſudálatos *diſpoſitioját*: Az híveknek nyomoruságokbúl valò reménielen meg ſzabadulását, és à kegyetleneknek rettenetes meg romlását.

Gondold meg, mondom, ezeket, és jò szerével fontold meg, annakutánna osztán fordullyon akármiképpen à dolog vagy forogjon, de hûtôd könnyen meg nem tántorodik, sem tellyességgel el nem fogyatkozik. *Psal. 94,19. & 119,50.92. præprimis. Psal. 107. à vers. 1. ad fin. III. Devota Sacramentorum usurpatio.* A Szent Sacramentomokkal valò idvôsséges éles. Mellyek à kegyelemnek nem csak puszta s-mutogatò jelei! hanem inkáb az Istennek olly bôséges adakozò közei, à mellyekkel az ô kegyelmét, s-kegyelmébûl származandó javait, Atyaiképpen nékûnk osztogatván, meg pôcsétli szivünkben és meg erôsétti. A Szent kereszтségben à bûnöknek minden mocskjátul ki tisztulunk. *Zach. 13, 1. Eph. 5,26. Tit. 3,5.* Az Isten országának birására ujjonnan szûlettetünk; *Joh. 3,5.* és à Christusban plántáltatunk, és ô beléje ôltôzünk. *Gal. 3, 27. Col. 2, 7.* Valamennyiszer immár â kisértetek habjai közôt hányattatot ember, errûl meg emlékezik az ô kereszтségérûl, és

és az Istennek véle tett frigy kôtésérûl. *1. Pet. 3,21.* mindannyiszor az Istennek meg változhatatlan indulattya, szive, kegyessége, s-fogadása felôl olly bizonyosá tétetik, mintha az ôrôkkôn valò és meg másolhatatlan szôvetség ôvéle ugyan csak azon szempillantásban szereztetet vólna: A melly szôvetségben Isten azt fogadgya, hogy el hadnyi ôtet soha sem akarja, és eztet Isten az ô fogadásának igasságát az ô részérûl változhatatlanképpen meg tartya, hogyha szintén némellyeknek hihetetlensége attul magát elszakaszтya-is; de ha meg térnek, annak gyûmôlcsében szintén ugy részesûlnek, mintha ujjobban meg kereszтzteltetnének. *Rom. 3,3.* (*Lásd megoda aláb à Boldog Halál Szekerének. §. IX.*) A Szent vacsorában penig, à Christus JEsus Sz. Teste és Vére ételével és vételével bûnünk bocsánattya felôl valò hûtünk és à Christussal valò egyesülésünk ugy meg erôsitetik, hogy minden késértetekben gyôzôdelmeskedhetik. *Terribiles etiam ipsis Diabolis hâc mensâ efficimur, cum*

cum vident labia noſtra rubentia Sanguine Chriſti: Mikor mi è Szentséggel élünk, még az ördögök-is rettegnek mi tőlünk, látván à JEſusnak piros vérét mi bennünk. *Hæc accepta & hauſta faciunt, ut Chriſtus ſit in nobis & nos in Chriſto.* Midőn à Chriſtus Szent teſtit eſzſzük és vérit iſzſzuk, à Chriſtus mi bennünk és mi ő benne lakozunk. Hogyha penig JEſus Chriſtus vagyon mi velünk: mellettünk, s-mi bennünk, kicſoda támadhatna föl lölkünk éſmeretinek ſerelmivel vagy idvőſségünknek veſzedelmével mi ellenünk? *Rom.* 8,31. és miképpen fogyhatna el hűtünk, hogyha annak erőtelenségében, az Iſten Fiának teſtével, és vérével érősítetünk. Ugy de, hogyha ezzel az Ur JEſustul ſzereztetett *Sacramentom*i vendégséggel, az hol mód nincſen, nem élhetnyi, Mitt kől akkoron *in tali caſu*, cſelekednyi? O ſzegény beteg! tudgyad: hogy è Szent vacſorával való élés, igen-is ſzükséges: Mert è gyönge hűtőknek erőſſége, halhatatlanságnak orvoſsága, és az halálhoz kéſzülgető

embernek uti költsége, s-boldog föl támadásának bizonyos pőcséte; de mindazonáltal, hogy à nélkül, mikor módod nincſen benné, nem idvőzülhetnél másképpen annyira nem ſzükséges. *Contemtus, non privatio damnat.* Mert I. nem kárhozik el azért à beteg, hogy noha örömöſt élne è Szentséggel; de nem élhet véle, mert módgya nincſen benne, nincſen igaz Evangelica vallásán lévő Tanitó ő környülőttő: hanem azért kárhozik el, Mikor módgya lévén az éléſſel, meg veti aztot, és nem él è Szentséggel. Nem él jó ſzerencséjében è Szentséggel. Egy főſvény Kereskedő azt gondolván hogy halála oráján-is meg békélhetik Iſtenével. Elérkezik azonban az halálos nyávalya, melly ötet az Iſten felől való gondolkodáſra indittya. El-is jőn à Gyontató Atya, hogy à meg áldatott oſtyát ſzájában adgya de à beteg őſzvő ſzorittya ſzáját, kéſſel-is el nem válaſzthatnyi egy máſtul fogát, Sőtt à fal fele-is fordittya orczáját. Garaſt hoz azonban, az ágyra föl máſzó egy varakas béka ſzájában, és tűlő à

beteg à Szent Oſtya helet fôl nyilt ajakakkal bényeli torkában. II. Az illyen *Caſus*ban meg kôl az Ur vacſorájával nem élhetô betegnek emlékeznyi, à Szent Kereſztségben az ô véle tött Iſteni ſzövetségérûl. Melly az Iſten réſzérûl (*à mint föllyebb-is mondám*) ſzentûl meg ôriztetet, noha à mi réſzünkrûl hihetetlenségünk miát, gyakran meg ſzegettetett. III. Sôtt à te ſzivbéli buzgô kivánságod, mellytûl viſeltetvén, kivánnál élnyi ez Szent vacſorával, hogyha módod vólna benne, Nagy nyereséged gyanánt léhet neked è *Caſus*ban, nem kûlômben, mint régenten, ha kik à Pogányok kôzûl à kereſztény hitre térvén, meg kereſztelkednyi akartanak, de à kereſztségnek fôl vétele elôtt, meg holtanak, à Szent kereſztſégnek haſznai mindazonáltal, St. *Ambrus* tanitáſa ſzerint, az ollyaténoknak-is tulajdonitattanak. Azért *Crede, & manducaſti*, mivel más módod nincſen benne, Hidgy és ánnyit téſzen mintha éltél vólna véle. Meg indul annakokáért, az Ur JEſus, à te erôtelenségedenden. *Hebr.*4,15. Es midôn te imádkozol hûtôd meg erôſitiſiért, és à rôvideden elô ſzámláltt eſzkôzôkben, ugy à mint illik foglalatoskodol. Imádkozik ô Szent Fôlsége-is te éretted. *Joh.*17,20. Imádkozik, hogy el ne fodgyon, à te hûtôdért-is. *Luc.*22,31. Imádkozik, mondom, és meg halgattatik. *Joh.*11,42. A ki hûtôd meg repedezet nád ſzálát meg nem rontya, ſem annak à fûſtôlgô cſöppûhöz haſonlô kicſiny ſzikrácskáját el nem oltya, *Eſa.*42,3. hanem Iſteni erejével kôtôzi inkáb, fujogattya és neveli. 2. *Cor.*12,9. haſonlatosképpen à Lélek-is ſegitti à te erôtelenségedet, mert hogyha nem tudod-is, mit kôllôn, és miképpen kérnünk, ô eſedezik mi erettünk, meg mondhatatlan fohászkodáſokkal, ô ſzivedet jól lattya, és lólkôdnek mi légyen kivánsága, jól tudgya. *Rom.*8,26. Kôzel vagyon tudnyi-illik à Mennyei Ur à tôrôdelmes ſzivekhez, azokat meg nem utállya. *Pſal.*34,19. & 51,19. Magának lakó helyûl válaſztya; *Eſa.*57,15. Es azt mondgya: ſegitségûl hivot engemet, meg

meg halgatom ôtet, véle vagyok nyomoruságában, meg mentem, meg dicsôitem. *Psal.* 91, 15. hogyha penig, az Atya, à Fiu, és Szent Lélek, hutôd segitôjô nevelôjô, s-megôrizôjô: miért kételkednél tehát az Istennek kegyelme, bûneidnek meg bocsátása, és hûtôdnek meg erôsítése felôl? Hogyha Atyámfia? csak ollyan kicsiny hûtôd vagyon-is, mint à kis mustár mag, *Matth.*17,20. hiszem ugyan hogy igaz hûtôd vagyon. Hogyha à mustár mag nincsen-is ollyan nagy, mint amaz fákon nevelkedô cser mak; de azonban ugyan valoságos igaz mag. Hogyha à te hûtôd nincsen-is ollyan nagy, mint Abrahámnak nagy hûtô, *Rom.* 4,12. de hiszem, *quantitatè non obstante*, ugyan valoságos igaz hût. Amaz gyônge, kicsiny, és erôtelen ember, szintén olly igaz ember, mint à nagy, magas és erôs ember. Az arany gyûrûben lévô drága kônek méltosága el nem vész, akár gyônge, akár penig nagy és erôs férfiu hordozza. A beteges kolduſnak erôtelen keze szintén ugy

ugy el veszi az ô nékie adott Eleemosynát, mint az egésségesseb szegénynek keze, az igaz hûtnek-is méltósága, nem az ô maga erôtelenségében; hanem áll az Ur JEsusnak érdemében. Nemis azért fogja meg az igaz hût à Christust, és à Christusban az Isten Kegyelmét, bûnûnknek bocsánattyát, és az örôk életet; hogy ô erôs; hanem azért, *Quia Fides est*, mert hogyha erôtelen-is, de ugyan. *Ejus infirmitate non obstante*, Igaz ez az hûtt. Az erôs hûtt erôsseben ragaszkodik à Christushoz; de à gyônge hûtt sem veti, vagy ereszti el ô magától à Jesust; hanem idvôsségessen hozzá kapcsolódik. *Gen.*32.24.*seqq.* A kicsiny hût-is, à Sz. Lélek Isten munkája, mint szintén az ôreg nagy hûtt. *Joh.*6,28.29. Mert mi magunktul semmi jót nem tudunk gondolnyi. 2.*Cor.*3,5. mondanyi. 1.*Cor.*12,3. avagy cselekednyi, *Joh.*15,5. hanem à Sz. Lélek Isten kezdi el à Jó dolgot és el-is végezi. *Phil.*1,6. A ki az ô maga munkáját meg nem utállya, vagy veti, de inkáb az ô ingyen valò Jó kedvébûl erôsitti,

és

és véghez-is viszi. *Cap.*2,13. Ollyan itt az Isten mint az édes Anya, kinek kicsíny Gyermekire vagyon nagyob gondgya, hogy sem mint az öregjebbekre, vagy erősekre: amazokat azért könnyebben tartya, hordozza és gyakrabban vigaztallya: *Esa.*66,13. Igy à Jó Isten-is erötelen hütödet meg nem utállya, avagy rontya, hanem mint gyöngécskét kezével tartya; *Psal.*37,24. fölemeli. 146. *vers.*8. Job kezedet fogja, *Ibid.*73.23. és az Ur, à te meg váltód, az Istaëlnek Szent Istene azt mondgya: Ne fély, En meg segitlek tegedet, én segitségül lészek tenéked. *Esa.*41,14. Ne fély, én szolgám, én választottam! En szolgám vagy te, én választottalak tégedet, én meg nem utállak tégedet. Ne fély, mert én te veled vagyok, meg ne retteny, mert én vagyok à te Istened, ki tégedet meg erősitelek, annak fölöttö meg segitelek, és az én Igasságomnak Jób karjával támogatlak tégedet. *Ibid. vers.*8.*seqq.* Ne fély, azt mondgya az Ur, à te teremtöd, mert meg váltot-

váltottalak tégedet, à te nevedrül neveztelek tégedet, Enyim vagy te. Mikor à keserüségeknek vizén által menendesz, veléd lészek, és azok el nem buritnak tégedet. Mikor à késerteteknek tüzén járandasz, meg nem pörsöl tégedet. Mert én vagyok à te Urad Istened, à te meg szentölöd, és még tartód, *Cap.*43,1.*seq.* En vagyok, En vagyok, ki el törlöm à te álnokságidat, En magamért, és à te bünеidrül meg nem emlékezem. *v.*25. Né fély, én szolgám, én szerelmesem, én választottam, *Cap.*44,2. Emlékezzél meg az én igéretimrül, mert én szolgám vagy te, én formáltalak tégedet, én szolgám vagy te, el ne feletkezzél én rólam, Eltörlöttem à te álnokságidat mint à föllyeget, és mint à fölhöt à te bünеidet, térj én hozzám, mert én váltottalak meg tégedet. *vers.* 21.22. Ollyan itt az Isten, mint amaz Jó Pásztor, *Joh.*10,11. Ki az ö erötelen s-gyönge Juhacskáit öliben viseli, *Esa.* 40,10. Örizi. *Jer.*31,10. Legelteti, *Ezech.*34,13. *Psal.*23,1. és à farkasoktul meg

meg menti. *Joh.* 10, 11. Ollyan itt az Isten, mint à Jó orvos, kinek nagyob gondgya vagyon az erôtelen betegekre, hogy sem mint az egésségesekre. *Matth.* 9, 12. *Psal.* 147, 3. Ha léízen annyi hûtôtök, mint à mustár, az hegyeket egy helybûl másban vihetitek, igy szol az Ur Jesus Szent szája, *Matth.* 17, 20. Hogyha penig az Isten hatalmábul csudákat cselekedhetô hûtt. *Matth.* 10, 1. à mellyel az Apostalok kôzûl nem mindenek; hanem csak némellyek dicsekedhettenek, *Joh.* 10, 41. ellenben penig az hitetlenek-is kérkedhettenek. *Matth.* 7, 23. Hogyha, mondom, ez csudákat cselekedhetô hûtt, az hegyeket helyébûl Urunk mondása szerint, el mozdithatta, miért nem cselekedhetné tehát azon mustár maghoz hasonlò erôtelen Igaz hûtt-is, hogy azon Isten ereje által à késérteteknek, és kételkedéseknek hegyeit el ronthassa, 2. *Cor.* 10, 4. Annál-is inkáb, mivel â Jó Isten kegyelme nem vonsza, meg ô magát mi tôlünk, s-akar-is Igaz, Idvôzitô hûtôt

gôrjesz-

gôrjesztenyi mi bennünk, csak *morosè & obstinatè* vakmerôképpen mi magunkat ellenében ne vessük. *Ose.* 13, 9. hánem erôtelenségünket meg ésmérvén az Isten igéretinek és Szent beszédének erôs támadékjára ereszkedgyünk. *Psal.* 23, 4. Légy erôs tehát, szeretô Atyám fia az Urban, és az ô hatalmasságának erejében. *Eph.* 6, 10. Ha penig erôtelen vagy, mondgyad, hogy meg erôsôdhessél: Hiszek Uram! te benned, hiszek noha gyônge, de azért ugyan igaz hûtômmel hiszek. Te légy segitségûl, nevelvén hûtômet. *Luc.* 17, 5. Te, Uram JEsus, légy segitségûl az én hihetetlenségemnek. *Marc.* 9, 24.

§. XV. De miért kicsiny s-vallyon miért erôtelen és gyônge az te hûtôd? Azért igy feleszt. Mert sok igen és nagy à te bûnôd mellyekrûl bizonyságot tészen lélki-ésméreted, sok annak fôlôttô és igén nagy, az Isten elôt ellened vádolódó sereged. A kik, mint egy *Syllogismus*ban, be foglallyák à vádolásoknak summáját az *Actio*ban.

Majorem format Moſes. Elkezdi, és az elsô *Propoſitiot* ki beſzélli az Iſtennek Tôrvénnye: Valakik à tôrvénynek Igéjét, cſelekedettel, annak minden réſzéiben, bé nem tellyeſittik, mind azok átkozottak. *Deut.*27,26. *Jac.*2,10. *Subſumit Conſcientia.* Utánna veti à máſodik *Propoſitiot* à Lôlki iſméret: Te, bé nem tellyeſitetted à tôrvénynek minden Igéjet, annak minden réſzeiben. 1. *Joh.*3,20. *Sap.*17.10. *Concludit Diabolus.* Az ôrdôg è két *Præmiſſákbul* illyen *Concluſiot* cſinál: Tehát te átkozot vagy. *Argumentum irrefutabile prorſus, & Herculeum.* Emberi eſzeſſég erre meg nem felelhet; hanem cſak az Iſteni bôlcſeſſég az, à ki ennek eleget tehet. De, hogyha ſzintén igy vagyon-is à dolog, nincſen azonban még tellyeſſéggel utolsó veſzedelemben az állapot. Mert, hogyha ember erre magától meg nem tud-is felelnyi, vagyon mindazonáltal valaki, à ki, à gyônge hûttel birô lôlkôt fogja ſegittenyi. Ha kérded hogy ki légyen az? JESUS CHRISTUS az, Seregeknek Ura,

Ura, kinél nincs tôb Iſten, Annál vagyon à gyôzôdelem. Eô, *Angelus magni Conſilij. Eſa.*9,6. Amaz nagy tanácſú Angyal. Eô, A Kôzben járô. 1, *Tim.* 2,5. Eô, Iſten elôt à ſzó ſzóllô. 1. *Joh.* 2,2. Es ô tûlô mi hozzánk bocſátatott tanitó. *Joh.*3,2. Kinek az Ur Iſten adot bôlcs nyelvet, hogy alkalmatos idôben tudgya az Igét ſzolgáltatnyi. *Eſa.*50,4. Azért igaſságot ſzol, és elégséges à meg tartáſra. *Cap.*63.1. *Ab ipſo omne Conſilium & Auxilium Jer.*32.19. & *Eſ. l. c.* Kitûl vagyon minden tanács, és elegendô ſegétség. Tanácſot ád, és meg mutattya az utat, melly minket az ôrôk életre jutat. *Pſal.*32,8. *Si juſtitia cauſæ in foro non patrocinatur Reo, ad gratiam confugiendum eſt, deprecanda culpa, venia ſupplicitèr petenda.* Hogyha à tôrvényben Igaz Igye nincſen az *In Cauſam Attractus* bévádoltatott és à birô eleiben citáltatot embernek, cſak kônyôrgés akkoron dolga, s-annakokáért az Urak Grátiáját ſolicitállya. Igy, mivel cſak egy igaz ember ſincs è világon, à ki jót cſelekedgyék, és

ne vétkezzék. *Eccleſ.* 7, 21. 1. *Reg.* 8, 46. Az az: Nincſen ſenki, à ki à tôrvénynek Igéjét cſelekedettel bé tôlthetné. Mert à tôrvény elviſelhetetlen iga, *Act.* 15, 10. mellynek cſelekedetibûl egy ember ſem igazulhat meg Iſten elôt, mert mindenek vétkeztenek, és az Iſten dicsôſſégétûl ki rekeſztettenek. *Rom.* 3, 20. 23. & 28. *Pſal.* 143, 2. *Prov.* 24, 16. *Gal.* 2, 16. Hanem meg igazalunk Iſten elôt ingyen, Iſten kegyelmébûl az JEſus Chriſtusban lett váltságnak általa. *Rom.* 3, 24. & 28. A ki miérettünk à tôrvényt bé tôltôttô, *Cap.* 8, 3. 4. és azt à bétöltéſt minékünk tulajdonittya és ajándékozza. *Cap.* 10, 4. Hogyha penig ingyen. *Rom.* 3, 24. Hogyha meg igazulunk Iſten kegyelmébûl hûtnek általa, *Eph.* 2, 8. tehát nem à cſelekedetekbûl, mert ugy à kegyelem nem vólna kegyelem. Ha pedig à cſelekedetekbûl, tehát nem kegyelembûl, mert à cſelekedet nem vólna igy Jó cſelekedet. *Rom.* 11, 6. *Gal.* 2, 16. *Act.* 15, 11. 2. *Tim.* 1, 9. *Tit.* 3, 4. & 5. Mivel azért ſenki ſincs, à ki bûneit el tagadhaſſa. 1. *Joh.* 1, 8.

Annak-

Annakokáért eztet az Idvôſségnek el rôjtetet titkát. *Rom.* 16, 25. *Col.* 1, 26. Az Iſtennek egy ſzûlôtt Fia, ki az Attyának kebelében vagyon, meg beſzéllette minékünk, hogy nem à tôrvény által, hanem az Iſten kegyelme által idvôzûlünk. *Joh.* 1, 17. 18. Az az: *Docuit nos à DEO irato, fugere ad placatum, à throno Juſtitiæ ad thronum Miſericordiæ, à ſententia damnatoria ad abſolutoriam.* Meg tanitot minket ez az Ur JEſus, hogy à meg haragudot Iſten elôl, à Chriſtus által meg békéllet Iſten eleiben kôlleſsék mennünk, és az ô kemény Igaſságának ſzéki elôl, az ô ſzelid Irgalmaſságának eleiben kôlleſſék burulnunk s-à meg érdemlet kárhozatnak ſententiája helyet, à mi bûneinkbûl fôl ſzabaditô kegyelmes vigaſztalásáért nagy fiui és leányi bizodalommal eſedeznünk, hogy Irgalmaſságot nyerjünk, és kegyelmet találjunk, az alkalmas ûdôben valô ſegitségre, az ô vére által. *Hebr.* 4, 16. *Cap.* 9, 24. & 10, 19. *Eph.* 2, 18. & 3, 12. Mert *Ipſe eſt legis tranſlatio. Hebr.* 7, 12.

A Chriſtusban lett à tôrvénynek változásá. Jóllehet annakokáért, valakik à tôrvény cſelekedetibûl akarnak meg igazulnyi, mind azok (*juxta Argumentum propoſitum*) az átok alat vannak. *Gal.*3,10. De az Iſten Fia mi érettünk à tôrvény alá adta magát, hogy azokat, kik à tôrvény alat vannak, meg váltaná. *Cap.* 4, 4. A mint hogy à tôrvényt bé tôltvén, *Matth.* 5, 17. meg-is váltot minket az Iſten haragjától, 1. *Theſſ.* 1, 10. Az ôrôk kárhozattul, *Ibid.* és à tôrvénynek átkától, mikor mi érettünk átokká lôtt. *Gal.*3,13. Mint meg vagyon irva: Atkozott az à ki à fán függ. *verſ.*14. Es mikor à mi bûneinket hordozta az ô teſtében à fán, 1. *Per.*2,24. el tôrûlvén, ſôtt à kereſzt fára fôl fûggeztvén, à mi ellenünk valò kézirâſt. *Col.*2,14. A tôrvénynek véget vetet. *Rom.* 10, 4. S-amaz terhes és el-viſelhetetlen igát. *Act.* 15, 10. à mi hátunknak veſzſzejét, és à minket nyomorgatoknak pálczáját meg rontotta. *Eſa.*9,4. Igy à mi bûneinknek bûntetését hordozta! 2. *Cor.* 5, 21.

Hogy

Hogy ne lennénk tôbbé à tôrvény alat, vagy à tôrvénynek átka alat; hanem à kegyelem alat és Iſten kegyelmében. *Rom.*6, 15. Mert az élet Lôlkének tôrvénnye az Chriſtus JEſusban, Az az: A Chriſtus JEſusnak hûtt által nékünk tulajdonittatott Igaſsága; meg ſzabaditot minket à bûnnek és halálnak tôrvénnyétûl. *Cap.*8,2. *Solvit mea debita Chriſtus. Pſal.* 69, 6. Meg fizette adoſságomat érettem az Ur JEſus. A ki ſzeretet engemet, és adta ô magát én érettem. *Gal.*2,20. Bizonyára à mi betegséginket ô viſelte, és à mi fájdalminkat ô hordozta; Az ôrôk halált érdemlô bûnt, mi rólunk el vette, és az ô maga vallára tette, s-à pokolig le nyomó terhet maga viſelte. Meg ſebeſittetett à mi álnokságunkért, meg rontatott à mi bûneinkért. A mi békeſſégûnknek vereſſége vagyon ô rajta, és az ô kék ſebeivel gyogyultunk meg, à kire, az Ur mindnyájunknak álnokságinkat vetette. *Eſa.* 53. 4. *ſeqq. O mirabilem commutationem!* O cſudálatos változás! O nyereséges

cſerélés. Az Ur JEſus, à mi bûneinket el vette, s-azokért réánk kövétkezhető bûntetéſeket viſelte, és az örök halált mi rólunk el téritette: Ellenben penig maga igaſságát nékünk ajándékozta, s-az halál helet az örök életet adta. 2. *Cor.* 5, 21. *Pſal.* 32, 2. *Eſa.* 61. 10. Azért: ſemmi kárhoztatáſok nincſen már azoknak, kik à Chriſtus JEſusban vannak, *Rom.* 8, 1. és hütt által meg igazultanak. *Gal.*2,16. Mert ez à JEſus Chriſtusban valò hütt által, az ö igaſsága nékik tulajdonitatván, *Rom.*4,24. az ö vétkekrûl Iſten meg nem emlékezik. *Eſa.*43,25. *Ezech.*18,22. Azokat nékiek nem tulajdonittya; 2. *Cor.* 5,19. hanem háta mögé veti. *Eſa.*38.17. Meg bocsáttya, s-el födözi. *Pſal.* 32. 1. El töröli. *Eſa.*43,25. & 44,22. El véſzi, és à JEſus vérének tengere mélységében el meritti. *Mich.*7, 18.19. Melyre nézve, az Iſtennek Követe, à Moyſes átkozódò ſententiája helyet, Iſten kegyelmét illyeténképpen hirdette: Tudtotokra légyen néktek, Atyámfiai! hogy az hallottaibul föltámadott Ur JEſus által hirde-

hirdetetik tinéktek à bûnnek bocsánattya, és mindenekbûl, valamellyekbûl, à Moyſes törvénnye által meg nem igazitathattok, ez által, à ki hiſzen, idvözûl. *Act.* 13, 38.39. Mert errûl minden Prophétak bizonyságot teſznek, hogy bûneinek bocsánattyát veſzi minden à ki hiſzen ö benne. *Ibid.*10. *verſ.* 43. Igaz beſzéd, tudnyi-illik, és mindenképpen méltò, mellyhez hütt által ragaſzkodgyunk, hogy à Chriſtus JEſus jöt è világra à bünösöknek meg tartására. 1. *Tim.* 1, 15. *Rom.* 10, 8.9. Ez ellen penig à Jó Iſten kegyelmes izenete ellen ſemmit Moyſes egyebet nem *Excipi*álhat, ſemmit egyebet à vádoló törvény nem mondhat, hanem ha aztot állittya: *Anima, quæ peccaverit, ipſa moriatur. Ezech.*18, 4. & 20. *Deut.* 24,16. *Jer.*31,30. A melly lélek vétkezendik, annak kòl meg halnyi. De erre-is mitt felellyünk, meg tanit az Ur JEſus. A ki meg mutattya (mint oda föllyebb-is meg vagyon irva) hogy mindnyájan vétkeztenek ugyan, és az Iſten dicsöſségétûl, ki rekeſztetnek,

tenek; de meg igazulunk ingyen Isten kegyelmébûl, â JEsus Christusban lôtt váltságnak általa, kit az Isten rendelt meg engesztelô áldozattul, az ô vérében valô hûttnek általa, az elôbbeni bûnöknék még bocsáttásában valô igaſságnak meg mutatására. *Rom.*3,23.24. Azért kûlômbséget kôl tennûnk: *Inter Jus ſtrictum, ſecundùm quod, nemo pro alio mori aut ſolvere poteſt, juxta Ezech.*18,19. *Sed anima quæ peccaverit, moriatur: Et Jus Clementiâ temperatum, Act.*13,38. Az Istennek kemény és ſzoros igaſsága kôzôt, mellyre nézve másért ſenki meg nem halhat, vagy penig meg nem fizethet, hanem valamelly lélek vétkezendik, annak kôl meg halnyi: Es azon Istennek irgalmaſságával meg egyelitetett, és kegyeſſégének ſzelid olajával meg mértékôltetett igaſsága kôzôt. Melly meg elégeſzik azzal, hogy az adoſság ô nékie meg fizettetik, ſemmit azzal nem gondolván, akar az ados, akár penig â kezes fizeſſe meg. Isten az el efett Angyalokkal, az ô igaſságának kemény

kemény vólta ſzerint cſelekedet, kiknek, midôn vétkeznének nem kedvezet; hanem â méllységben taſzitván, â ſôtétségnek vas lánczáival adta meg tartatnyi â kárhozatra, 2. *Pet.* 2, 4. de az emberi nemzettel igy nem cſelekedet; hanem valamint O Teſtamentomban, Isten rendeléſébûl, barom holt meg az emberért. *Levit.*17,11. Igy az Ujban, az egy Christus ſokakért. *Matth.* 20, 28. Es valamint az egy fôl emeltetet ércz kigyô elegendô volt ſok meg ſebeſiteteknek gyogyitására; *Num.* 21, 9. Igy â Christus-is elegendô, minden lôlki ſebeſſeknek meg orvoſlására. *Eſa.* 53, 4. *Matth.* 9, 12. és igy â Christusnak lôlkô, â ki nem vétkezet, hanem igaz vólt, 1. *Pet*, 3. *verſ.* 18. az Istennek tanácsábul és rendeléſébûl, *Act.* 2, 23. adatatott â bûnôsôkért halálra, mivel Isten magával minket meg békéltetet, â Christus által megengeſztelvén magának è világot. 2. *Cor.*5,18.19. Az Isten igaſságának azért elég tétetett, mert â Christus mi érettûnk meg fizetet: Az Igaſság penig irgalmaſság-

gal elegyitetet, mert Istentôl ô magátúl mi helyünkben à Christus réndôltetet, és ez à mi kezesünk, az Ur JEsus, mi érettünk Istennek meg-is fizetet, à miképpen tudnyi-illik, csak világi mód szerint-is, valamelly Fejedelemnek fia sok alatta valò jóbbágyinak vétkeket magára veheti, és Attyát éréttek, *non secundum Jus strictum, sed misericordia temperatum,* meg engesztelheti. Nem-is vétet itten az Isten, az ô igassága ellen, semmit nem-is cselekedet, midôn az ô ártatlan és bün nélkül valò fiát, à bünôsôkért halálra adta. Mivel hogy à Christus, nem az ô maga kedve s-akarattya ellen büntetetet meg az emberek vétkéért; hanem maga szabad jò akarattya és teczése szerint ôletett meg mindenekért. *Psal.*40,9. *Esa.*53,7. *Joh.* 10,18, *Hebr.* 10. 7. 9. 10. Ne-is tudakozodgyék az emberi okossàg, mondván: Hogy hogy lehet ez? Miképpen lehet ez? Mert végére è titkos mélységnek nem mehet à gyarlóság. Tudta Isten az ô bôlcsessége szerint, és ugy rendôlte irgal-

irgalmassága szerint. Tudgya módgyát, miképpen kôllessék igasságának eleget tennyi. Tudgya határát, mennyire kôllessék irgalmasságának ki terjednyi. *Omnia ordinavit sapienter, & exequitur misericorditer.* Mindeneket bôlcsen rendôlt, és irgalmassan véghez-is vit. A Paradicsomban ô Fôlsege az eset elôt azt mondotta: Valamelly napon evendesz à meg tiltot fának gyümôlcsébül, halálnak mindgyárást halálával halsz meg. *Gen.*2,17. Evet penig abban az ember, *Cap.*3,6. és igy az Istennek haragjában eset, sôtt az ôrôk halálra kôteleztetett, Isten azonban sem maga Igasságát meg nem tagadhatta, sem penig kimondott tôrvényét meg nem változtathatta, ember azért az ô maga fejére ô Fôlsége kemény büntetését várhatta; de az Isteni kônyôrületességnek és bôlcsességnék kôzben vetése által, az ô Igasságának kemény vólta meglágyitatot, meg enyhitetet, s-meg mértékeltetet, és à mi büntetésünkre ki-nyujtatot keze meg tartoztatot, éles fegyvere viszsza

 nem

nem vonyatatot. *Ecce igitur temperamentum Juſtitiæ & miſericordiæ, quod Divina invenit ſapientia.* Ime! azért az Iſten igaſságának és irgalmaſságának egyben egyelitetet meſtersége, à mellyet talált az ô Fôlsége bôlcseſſége. Iſtent, az eſet után, hogy az emberi nemzetség veſzedelmén kônyôrûlyôn, fôl inditotta az ô meg viſgálhatatlan nagy irgalmaſsága; de hogy, *Juſta fiat injuriæ compenſatio,* az adóſság meg fizetteſſék, s-hogy az ô tôrvényének elég tétetteſſék, azt kivánta az ô igaſsága. Mivel penig az ember vétkezet, ô néki kôlîôt annakokáért, vagy el veſznyi, vagy meg fizetnyi. Ezt akarta az Iſtennek igaſsága, eztet kivánta à tôrvénynek ki mondott ſententiája; de à puſzta ember Iſten haragjának eleget nem tehetet, mivel *Æquivalens & infinitum precium requirebatur pro offenſa hominis, qui ab infinito Bono, ſcil. DEO ſe averterat,* végére mehetetlen és megbôcsûlhetetlen olly fizetés kivántatott, mellyel, à végére mehetetlen Iſtennek nagy haragja meg-

megeligedhetet vólna, à kitôl ſzabad akarattya ſzerint az ember elſzakadot. *Sed ab homine nec infinita præſtari poterat ſatisfactio, nec Juſtitiæ Divinæ ſatisfieri poterat ſine infinito pretio,* de olly *infinitum & æquivalens pretium*ot, s-illy meg bôcsûlhetetlen drága fizetéſt, ember magában meg nem találhatot. Iſten igaſságának azért, elegendô jutalmat nem adhatot. Elôl járúlt annakokáért az Iſtennek bôlcs tanácſa, és à mi meg váltáſunknak illy módgyát találta, s-illyen orvoſságát gondolta: Hogy az Iſtennek ôrôkkôn valô Fia emberré légyen, à ki, *& deberet & Juſtitiæ DEI infinitæ ſatisfacere poſſet,* Ember lévén, az adoſsággal tartoznék, de Iſten-is levén azon egy ſzemélyben, *infinito pretio* elegendôképpen meg fizethetne. *Ita ergò in Redemptione noſtra, mixta apparet cum miſericordiâ Juſtitia, & utramq; temperavit ſapientia.* Igy tetzik meg, à mi meg váltáſunkban, az Iſten irgalmaſságának Olajával meg lágyitatot igaſságának fegyvere. A melly igaſ-

ságot

ságot és irgalmaſságot ôſzvô alkutatot az ô Iſteni nagy bôlcſeſſége, olly cſudálatoſſan, hogy mar elegendôképpén mind az Iſten igaſságának elég tétetet, mind penig ſokaknak halálokért az halálra cſak egy ember rendeltetet. *Matth.* 20, 28. *Eſa.* 53, 4. Isáákért régenten egy kos megôletet. *Gen.* 22, 13. egy bak à bûnôkért valô áldozatra rendeltetet. *Lev.* 16. Egy vôrôs tehénnek vére à megtiſztulásért el hintetetet. *Num.* 19. Igy, az egy Chriſtus JEſus mindnyájunkért ſzenvedet. 1. *Pet.* 2. 21. *Acceptavit igitur DEUS alienam pœnam pro propria, alienam ſatisfactionem pro damnatione noſtra* : El vette tehát à más bûntetését az Iſten, à mienkért, el vette à más fizetését à mi adoſságunkért, és kárhoztatáſunkért, mondgya azért az emberi okoſság: Hiſzem másért ſenki nem halhat meg: Hiſzem à bûnôsért à bûnnélkûl valô nem bûntetethetik meg. De az Iſteni bôlcſeſſég más módot talált à dologban. Az Iſten igaſságának *rigor*ja, és kemény ſententiája ſzerint,

ſzerint, mindnyájunknak meg kôllôt vólna halnunk; de az ô irgalmának és igaſságának *temperamentuma* ſzerint, más orvoſság találkozot. Iſten igaſságának cſelekedete, hogy à bûnért embert meg bûntette; de Iſten irgalmának cſelekedete, hogy nékûnk tulajdonitatik à Chriſtus elégtétele, és mintha mi fizettûnk vólna meg, Iſten à Chriſtus fizetését ugy veſzi. Az Iſten bôlcſeſſégének penig cſelekedete, hogy à Jó Iſtenben az igaſság ugy vagyon à irgalmaſsággal ôſzvô egyelitetve, hogy egy más ellenében nem tétetenek, hanem à ſzegény bûnôsôk javára igen ſzépen és nagy bôlcſen meg eggyeztenek. Igy lévén immár à dolog, *appellare poſſumus imo de'emus à foro juſtitiæ, ad forum miſericordiæ*, Az Iſten igaſságának ſzéki elôl, appellálhatunk az Iſten irgálmának ſzeki eleiben. Mert amottan, kicſoda lenne Procátorunk? *Jobi.* 9, 19. Itten penig vagyon ſzóſzollonk. 1. *Joh.* 2, 2. Appellálhatunk, mondom, és igy ſzolhatunk: Hallaſztom és idezem igyemet, à te igaſságodnak

nak ſzéki elôl, Oh nagy igaſsággal és haſonlò irgalmaſsággal bûveikedô dicsôſſëges Szent Iſten! à te irgalmaſságodnak ſzéki eleiben. Nem-is akarok kûlômben itéletre elôdben állanyi, hanem csak ugy, hogy à te Szent Fiadnak érdeme én kôzôttem és à te itéleted kôzôt kôzben légyen vetetetve. Ne tekintſd azért, mit érdemel az én bûnôs vóltom; hanem tekinctſed azt, mit érdemel Szent Fiadnak érdeme, és à te jò vóltod, Nagyok ugyan és ſokak az én bûneim à te elôtted valò vádoláſra; Nagyob mindazonáltal Szent Fiadnak érdeme az én mellettem valò ſzóſzolláſra. Nagyok ugyan az én adoſságim, Nagyob azonban Szent Fiadnak érettem valò ſzenvedésének érdeme és fizetésének ereje. Kiáltnak ellenem az én bûneim az egben; de erôſſebben kiált, az Ur Jeſusnak kiontatot vére mellettem. Hatalmaſſak az én bûneim à kárhoztatáſra; de hatalmaſſab az Ur Jeſusnak érdemes elég tétele az én meg tartáſomra. Meg érdemlik ugyan az én bûneim, hogy engemet

engemet el kárhoztaſs, ſokkal inkáb jobban meg érdemli az Ur JEſusnak méltoságos halála hogy engemet idvôzéts, és az ôrôk életre jutas. *Hic quitationem debiti, hic laxationem culpæ, indulgentiam criminis, & delectionem pœnæ habeo.* Ô benne nékem adoſságomnak meg fizetéſe, vétkeimnek meg engedéſe, és minden érdemes bûntetéſeknek vagyon eltôrléſe. Nincſen nékem igaſságom, mely à tôrvénybûl vólna; hanem à mely à Chriſtus JEſusban valò hût által vagyon, az az Iſtentûl valò igaſságom hût által. *Phil.3,9.* Ne ſzálly azért pôrben én velem; *Pſal.143,2.* hanem engeſztelôdgyel meg az Ur JEſus Chriſtusért én velem! *Dan.9,17.* Igy kôl, oh kicſiny hitû ember! A Moyſes vádoláſa, és átkozodáſa ellen az Iſtennel beſzéllened. Igy kôl az ôrdôg kiſérteti ellen az Ur JEſus Szent ſebeiben elrôjtôznôd. Igy kôl az Iſten haragja elôl irgalmaſságának ſzéki eleiben menned, és az Ur JEſuſt à te kezeſedet igaz hûtôdnek ôliben ô Fôlsége éleiben vinned. Igy kôl à tôrvény kárhozta-

kárhoztatása ellen magadat mentegetned, és megfelelned, és az Ur JEsusban győzödelmeskedned.

§. XVI. A melly Ur JEsus mutogattya à Szent Irásban, à gyönge hûtnek erősítésére s-öregbûlésére. *I. Gratuitam Patris Φιλανθρωπιαν.* Az Atya Istennek mi hozzánk emberekhez való kimondhatatlan nagy kegyelmes szeretetit. *II. Abundantissimam meriti proprij sufficientiam.* Az ô maga érdemének elégtételét. *III. Consolationis Spiritûs S. efficaciam.* Es ez à te gyönge hûtödnek amaz hármas kötele, melly elnem szákadhat. *Eccl.* 4, 12. Mutogattya mondom, az Ur JEsus, kiben vagyon az Eletnek igérete. 2. *Tim.* 1, 1. Elsôben *Gratuitam DEI Patris Φιλανθρωπιαν.* A mennyei Atya Ur Istennek mi hozzánk bûnös emberekhez való ki beszélhetetlen nagy kegyelmes szeretetit, à mely kegyelmességét à mi megtartò Istenünknek, és emberekhez való szerelmét. *Tit.* 3, 4. háromképpen jelentiki à Szent Irás, à melly tellyes ennek az Isten kegyelmének és szeretetinek dicséretivel. *Elsôben: Verbis.* Világos beszéddel. En Irgalmas vagyok, Isten azt mondgya. *Exod.* 22, 27. *& Cap.* 34, 6. 7. Szeretem nagy buzgoságos szeretettel az én bennem hivôket. *Zach.* 1 14. Az én kegyelmem soha elnem fogy. 4. *Esdr.* 2, 32. Gyönyörûségem vagyon nékem az emberek fiaiban. *Prov.* 8, 31. Örökkönvalò irgalmasságomban, mely soha elnem távozik, könyörültem te rajtad. *Esa.* 45, 8. & 10. Az Urnak jóvólta mind örökkön örkkön az ôtet félôkön. *Ps.* 103, 17. Az ô emberekhez való irgalmasága ollyan mint à pôcsét ô nála, és az emberekhez való kegyelmét, mint à szemnek fényét, ugy tartya. *Syr.* 17, 18. Kicsoda beszélhetné meg az ô könyörületességének számát. *Cap.* 18, 3. 4. Az Urnak jóvoltával rakva à föld. *Ps.* 33, 5. Sôtt, Uram, az egiglen vagyon à te irgalmasságod. *Psal.* 36, 6. Az Urnak irgalmasága minden ô cselekedetinek fölöttô vagyon. *Psal.* 145, 9. *Jac.* 2, 13. Kegyelmes ô, és irgalmas, késedelmes az haragra, és nagy az ô kegyelmessége,

sége, meg tartózik à bûntetéstûl. *Joel.* 2,14. Egy szoval:

Tanta DEI Patris est miseratio, quantus & Ipse.
At Infinitus DEUS est Pater: Ergò sequitur,
Infinita DEI quod sit Miseratio Patris.
Cur igitur desperet homo solamine tanto?

Melly nagy az ô Fôlséges vólta, olly nagy az ô irgalmasága-is. *Syr.* 2,23. Soha ugy meg nem haragudhatik, hogy kônyôrgésével ember meg nem engesztelhetné. *Deut.*4,29.*seqq. Cap.*30. *vers.*2. *&* 9. *Exod.*37.10.*seqq.* Mert irgalmas kegyelmes az Ur, késedelmes az haragra, és igen kegyelmes. Nem mind ôrôkkôn feddôdik, és nem tartya meg mind ôrôkkôn az ô haragját. nem à mi bûneink szerint cselekeszik mi velünk, és nem à mi álnokságunk szerint fizet meg minekûnk. Miképpen kônyôrûl az Atya az ô fiain, azonképpen kônyôrûl az Ur az ôtet félôkôn. Tudgya hogy romlandó edények vagyunk, meg emlékezik róla hogy porbûl

porbûl valok vagyunk. *Psal.* 103,8. *seqq.* és mivel idegen dolga és cselekedete ô Fôlségének à bûntetés. *Esa.*28,21. Azért hogyha szintén bánattal illet-is isméc kegyelmes lészen, az ô kegyelmességének gazdagsága szerint. Mert nem szive szerint vér, sem nem szive szerint illeti bánattal az emberek fiait. *Thren.* 3,32. hanem haragjában irgalmasságárûl meg emlékezik. *Habac.*3,2. Es az ô ostorozásában *Sap.* 11,10. kegyelmes itélete szerint cselekeszik. *Jer.* 30, 11. *Esa.*28,23. *& seqq.* ôrûl akkor mikor jól cselekedhetik mivelünk. *Deut.* 28, 63. *Jer.*32,41. *Mich.*7,18. Valamelly orában annakokáért ember ô Fôlségéhez megtér, kegyelmében mindgyárast béveszi. *Deut.*4.29. 2.*Par.*7,13. *Ezech.*18. *vers.*21.22.27. *Cap.*33,19. *Jer.*18,8. Mért nem gyônyôrkôdik senkinek-is veszedelmében; *Ezech.* 33, 11. hanem inkáb az ô kegyelmébûl adandó ôrôk életében. *Rom.* 6, 23. Melly hozzánk való kegyelmességét és nagy szerelmét meg-is jelentette. *Másodszor: Factis.* Cselekedettel. Mert szeretet az Jô Isten ben-

bennünket. I. Mikor nem vólnánk. Mert nem oktalan állatokká, à mint cselekedhetet vólna, hanem okos emberekké teremtet minket. Mellyrûl gondolkodván egy szegény ember, midôn barmainak ôrizése mellet nagy varakas békát találna, térdre esvén, hálakat ád Istenének, hogy ôtet olly utálatos állatta nem teremtette. Láttyák è cselekedetit két Constantiai gyûlésben ménô Pûspôkôk, okát tudakozzák, és hogy ôk az ô emberré való teremtetésekért az Istennek soha ez ideig hálákat nem adtanak, meg vallyák. Szeretet ô Fôlsége. II. Mikor ellenségi vólnánk. Mert jóllehet senkiben nagyob szeretet nem lehet annál, mintha valaki életét adgya barátyáért; *Joh.15,13.* de Isten azonban az ô mi hozzánk valô szerelmét ebben mutatta meg, hogy mikoron bûnôsôk és ô néki ellenségi vóltunk, à Christus mi érettünk meg holt. *Rom. 5,7. seqq. 1. Joh. 4. vers. 9. 10. Fecit me DEUS, cum non eram, redemit cum perieram.* Teremtet Isten engemet, mikor nem vólnék,

vólnék, Meg váltot, mikor à bûnôkben vólnék. Meg váltot, mert szeretet, s-azért Fia emberi testben ôltöztetett. *Joh. 3,16. seqq. Nisi me salvum voluisset DEUS non tradidisset unigenitum suum in mortem.* Engemet hogyha nem akart vólna idvôzittenyi, Fiat érettem nem akarta vólna halálra eresztenyi. *Joh. l.c.* Szeretet, III. Mikor à meg váltás után à bûnôknek cselekedôi vólnánk, Mert mihelt vétkeztünk, az Urnak kegyelmessége, hogy tellyességgel (ugy mint Sodoma és Gomorra, *Esa.1,9. Ose.12,8.*) meg nem emésztettünk. *Thren.3,22.* A ki hoszszu békessëges-türéssel *Syr. 18. 9. Rom.2,4. Cap.9,22. 2.Pet.3,9.* sok esztendôkig *Nehem. 9,30.* megtérésünkre várakozik, hogy kônyôrûlhessen mi rajtunk, és meg kegyelmezzen minékünk. *Esa.30,18.* Lassan lassan, hol egy, s-hol másféleképpen bûntetvén, helt ád à Pœnitentiára, tudván, hogy az embereknek természetek Istentelen, és az ô gonoságok vélek szûletet, és soha, semmiképpen meg nem változik azoknak gondolattyok; *Sap.12,10.* sôt

ûdôt-is ád à meg téréſre, *Apoc.* 2, 21. *Sap.*12,20. *Orat. Man. v.*7. mint az elsô világnak, *Gen.*7,3. 1.*Pet.*3,20. és à Ninivitáknak; *Jon.* 3, 4. sôtt minékûnk, kiket ſzintén ez oráig várt mindnyájunknak. *Luc.*13,6.*ſeqq. Conf. Gen.*15,16. Jô reménséggel táplálván, hogy à bûnbûl még megtérhetûnk. *Sap.* 12, 19. Minekokáért ha kik eleſtenek, azokat egy keveſſé meg oſtorozza, és az ô bûnôket eſzekben jutattya, hogy à gonoſságot el hagyván ô benne hidgyenek, *Ibid. verſ.*2. és az ô kegyelmeſségében réſzeſûllyenek. Melly kegyelmét meg jelenti az ô hiveihez *Harmadſzor, Signis.* Kûlsô jelenségekkel, és à kereſzt viſeléſnek jegyével. *Apoc.* 3, 19. (Láſdmeg oda fôl à Szerencsétlenség felôl. §.*LXVI*) Igy mutattya meg à Szent Iſten az ô mi hozzánk valô ſzeretetit à mellyen cſudálkozik Moyſes. *Deut.*33,3. Dávid. *Pſal.*36,7. *Syr.*17,26. Sôtt ô maga-is az Ur JEſus el álmélkodik, mikor azt mondgya: Ugy ſzerette Iſten è világot, hogy az ô eggyetlen egy fiát adná, hogy minden, valaki hiſzen

hiſzen ô benne, el ne veſzſzen, hanem örök élete légyen: *Joh.*3,16. A melly Iſtennek fia mutogattya Máſodſzor, à gyönge hûtnek erôſitésére, *Abundantiſſimam meriti proprij ſufficientiam.* Az ô maga érdemének elégtételét. Mert mikor à meg haragudot Iſtennek ſenki érettûnk eleget nem tehetet, ſem ô Fölségének meg nem fizethetet, *Pſal.* 49, 8. az Ur JEſus akkor az egekbûl alá jôt. *Joh.*3,13. Emberré lôtt. *verſ.*14. Meg ſebeſedet, *Eſa.* 53, 5. Szenvedet. 1. *Pet.* 2, 21. Vért ereſztet, *Joh.* 19, 34. 1.*Joh.*1,7. Fôl feſzitetet. 1. *Cor.* 2, 8. és meg ôletett. *Act.* 2, 23. s-mindenekért el temettetett. *Hebr.*2,9. Igy már árron, 1.*Cor.*6,20. *Apoc.*14,4. Nagy árron, 1.*Cor.* 7,23. Nem veſzendô árron, aranyon, vagy ezûſtôn; hanem az ô maga drágalátos vérén vôtt meg bennûnket, à mi héában valô életûnkbûl, 1.*Pet.*1,18,19. és ez által az ô vére által Iſtent meg engeſztelvén, *Rom.*3,25. *&* 5,10. 11. s-az ô kereſztfájának általa az ellenkezéſeket meg ôlvén, *Eph.*2,16. az ellenûnk valô kéz-iráſt el tôrûlvén, *Col.*2,14. lôtt

minekünk Istentül Igasság, Szentség és Váltság. 1. *Cor.* 1,30. Ez az Ur JEsus szenvedése, *Pretium Redemptionis.* A meg váltásnak sarcza és pénze, mélly által mi *tanquam mancipia diaboli*, mint az ördögnek rabjai, *Hebr.*2,14.15. A viz nélkül való tóbul ki szabadultunk, *Zach.* 9,11. és amaz meg fizethetetlen tiz ezer tálentomot nyomò adosságbul, *Matth.*18.24. fól oldoztattunk. A mi minden cselekedetink csak ollyanok itten, mint valamelly haszontalan réz fillérecske, *Luc.* 17,10. mellyekkel azt à nagy adosságot semmiképpen meg nem fizethettyük; de az Ur JEsusnak szenvedése és halála mind az egész világ adosságának olly fólós és nagy *Intereſsel* való meg fizetò árra, mintha valaki nem csak à tiz ezer tálentomot megfizette vólna à Creditornak; hanem még azon fóllyül minden fillérért egy egy tung aranyat adot vólna ez ò *Benefactor*jának, és erre nézve (mivel az Ur JEsusnak csak egy csòp vére-is, elégséges, nem csak è széles világon lévò minden emberek vétkeiért; hanem

nem ha szintén sok ezer világok vólnának-is, mind azoknak bûneiért-is. *Quia eſt ſanguis DEI. Act.*20,28. 1. *Joh.*1,7. Mert Isten fiának vére) nevezi maga az Ur JEsus à mi Istenünk elòt való meg igazulásunkat. *Abundantiam Juſtitiæ*, fóllyeb bûvelkedò igasságnak. *Matth.* 5,20. Mert az hûttbûl származò igasság fóllyûl mullya à Pharisæusok igasságát, melly, mivel csak à kûlsò cselekedetekbén* fundáltatot, azért nem egyéb, hanem *juſtitia nomine, re injuſta, deficiens, paupercula, manca, mutila, egens*, csak puszta, szûkölkòdò, szegény, és à mint Szent Pál mondgya: *Egent juſtitiá. Rom.*3,23. Szûkölkòdnek mindenek az Isten elòt meg állható igasság nélkül. Az hûttbéli igasság pedig, mivel à JEsus érdemén épitetik, eztet azért *tanquam abundantem juſtitiam*, mint fóllyeb való igasságot dicséri méltán ò Fólsége. Mert noha *Infinitum Bonum per peccata eſt offenſum*, à vegére mehetetlen Isteni Jóság bántatott meg à bûnökkel; de hiszem *Infinitum perſolutum eſt pretium*, Ò Szent Fólsége már meg elégedet à

JEsus Christus szenvedésének érdemes fizetésével. Mivel penig, *Una sanguinis JEsu Christi guttula superabundat, omnibus hominum peccatis, & sufficisset pro Redemptione totius mundi, etiamsi multi essent mundi*, az Ur JEsusnak lég kisebbik csôp vérecskeje-is föllyûl halladgya è világon lévô embereknek minden vétkeit; azért, *Copiosa prorsus est apud DEUM Redemptio, quia non gutta; sed sanguinis unda per omnes corporis partes emanavit*, Bûséges megváltás vagyon az Istennél. *Psal.*30,7. Mert nem egy csôp vizet, hanem kibocsátotta éretünk az ô Szent testébûl à nagy habok módgyára sebessen ki folyò vérét. A ki mutogattya Harmadszor *Consolationis Spiritus Sancti efficaciam*. A Szent Lélek vigasztalásának hathatò erejét, à ki vigasztalò léven, *Joh.*14,16. Vigasztallya à félelmes szivû, s-gyönge hitû embert, *tum internè & immediatè*, mind belsô s-mind titkosképpen, munkálodván minden eszkôz nélkûl à mi szíveinkben. *Rom.*8,26. Mert à ki minket meg erôsít à Christusban, Isten

Isten az, A ki minket meg-is kent, megbillegezet, és adta à Léleknek zálogját à mi szíveinkben. *2.Cor.*1,21. *& 55.* Ezt à Szent Lélkôt kûldi el minekünk az Atya Isten, mikor ôtet kérjük, *Luc.*11,13. Az Ur JEsus névében. *Joh.*14,26. A ki bizonyságot tészen à mi lélkünkkel edgyûtt, hogy mi Isten Fiai vagyunk. Ha pedig fiak, tehát örökôsök-is, Az Istennek ugyan örökôssi; de à Christusnak örökôs társai. *Rom.*8,16. Sôtt ha Fiak, tehát az ô Fiának Lélkét ki bocsátta Isten à mi szíveinkben, ki aztot kiáltya Abba. Az az: Atyánk. *Gal.*4,6. *Tum externè & mediatè*. Mind penig kûlsô, és világosképpen bátoritván bizonyos eszközökkel, ugymint: Az ô Szent Igéjével, és Sacramentominak erejével. *Lásd meg föllyeb.* §. *XIV. és oda aláb.* §. *XXIII.*

§. XVII. Ezeket mutogattya az Ur Jesus à gyönge hûtôt erôsithetò hármos fundamentomokat, es à kicsíny hûttel birò embereknek eszekben ezeket jutattya. Haragudgyék annakokáért à vádolò Moyses, mint *Joh.*5,45.

neveztetik, Atkozódgyék az Isten Tôrvénye, és ôrôk halállal fenegetôdgyék. *Objiciat Moses Peccati enormitatem.* Mutogassa bûneinknek sulyosságát, számlálgassa adosságunknak sokaságát, s-hánnya szemeinkre meg cselekedet vétkeinknek undokságát, hogy azok az egben kiáltsanak ellenünk. *Gen.* 19,13. Hogy fejünk fôlôt fôllyûl halladtanak, és mind az egig fôl nevelkedtenek. *Esdr* 9,6. Hogy à mi álnokságunk à tenger fövénnyének számlálhatatlan sokaságát fôllyál halladták, mellyek miát, méltok nem vagyunk, hogy à magas egekre fôl tekintsünk. *Or. Man. vers.* 9. Hogy azok többek à mi fejünkön lévô haj szálainknál. *Psal.* 40,13. *Esdr.* 9,6. *seqq.* Hogy à mi hamisságink el buritották à mi fejünket, és mint egy nehéz tereh, reánk nehezültenek erônk fôlôt. *Psal.* 38,5. Elannyira, hogy à mi csontainkban semmi békesség ne légyen, à mi bûneink miát. *vers.* 4. Igy ijeztegessen bátor à Moyses: De vagyon közben járonk, 1. *Tim.* 2,5. Vagyon az Atya Isten

Isten elôt Szószollonk. 1. *Joh.* 2.2. Az Igáz JEsus Christus. Ki szeretet minket, és meg mosot minket à mi bûneinkbôl az ô vére által. *Apoc.* 1,5. érettünk halálra adván az ô Lôlkét. *Esa.* 53,12. A ki nagyob, dicsôsségesseb, és sokkal méltóságosslab Moysesnél. *Hebr.* 3,2. *Hic est Factor Legis. Hic est debitè Solutor. Hic chirographi Confossor. Hic carceris Destructor. Hic Justitiæ Reparator. Hic Vitæ Dominus. Hic Victor omnis infernalis, potestatis.* Ez az Ur JEsus Christus, A ki (A tôrvény vádolásától) szabaditó, *Act.* 13,23. Ez az Ur JEsus Christus lôtt à Tôrvénynek bé tôltôjô, Adosságunknak fizetôjô, Az ellenünk valò kéz irásnak el tôrlôjô, A tômlôcznek rontója, Az Igasságnak meg adója, Az életnek Autora, és minden pokolbéli hatalmasságoknak meg gyôzô Ura. A kinek Váltsága. *Rom.* 3,24. *Vide Cap.* 5,9. Elégtétele. *Cap.* 3,25. és Engedelme által, *Cap.* 5,19. meg igazulunk. Ki à mi bûneinkbûl, ô maga meg tiztitot minket, *Hebr.* 1,3. és azért jôt, hogy à tôrvényt bé tôltsô. *Matth.*

5,16. A bûnôsôket à Pœnitentiára intſe, *Cap.* 9,13. és idvôzitſe. 1. *Tim.* 1,15. *Confer.* 1. *Tim.* 2,4. *& Cap.* 4,10. Vádollyon tehát Moyſes, de meg ment az Ur JEſus. Fenegeſſen amaz Iſten haragjával; de vigaztal az Ur JEſus Iſten Irgalmával. Mondgya bátor à Moyſes: *Solve, quod debes. Ex. Matth.* 18,28. Fizeſd meg, à mivel tartozol. Meg felel az Ur JEſus: *Ego ſolvi, quod ille rapuit. Ex. Pſal.* 69,5. En meg fizettem, ô à mivel tartozot. Mondgya à Moyſes: *Maledictus omnis, qui non ſervaverit, quæ ſcripta ſunt in lege.* Minden légyen átkozot, valaki meg nem tartya azokat, mellyek meg vannak irván à tôrvényben. *Deut.* 27,26. Meg felel az Ur JEſus: *Benedicti, qui in ſemine benedicto Benedictionem conſequuntur. Gen.* 12, 3. *Cap.* 18,18. *Cap.* 22.18. *& 26.* Aldottak mind azok, valakik az áldot magban áldáſt nyertenek. Mondgya végezetre à Moyſes: *Aut fac, aut morere, Ex. Rom.* 10,5. Tôlts bé à tôrvényt, vagy haly meg. Meg felel az Ur JEſus: *Crede modo, & ſalvus eris. Marc.* 5,16. *Joh.*

Joh. 3,36. Csak higy én bennem, idvôzûlſz. A ki hiſzen, idvôzûl. *Marc.* 16,16. Igy lévén à dolog már, oh ſzegény beteg! Te hozzád fordulok, Figyelmez kérlek jól réá, à mit mondandó vagyok. Tudom Szent Pálbul *Ex. Rom.* 3,23. hogy te-is bûnôs vagy. Tudom, hogy néked-is, mint ſzintén nékem-is vetkeidnek ſzáma ſok fôlôttô igen, és nagy; De hadgyán, Atyámfia! Hogyha ſzintén Manaſſesnél bûnôſſebb, hogyha Cainnál vétkeſſebb, és Magdolnánál vólnál-is fôrtelmeſſebb; Sôtt hogyha ſzintén vólnál-is minden világi bûnôs Iſtentelenek kôzôt leg bûnôſſeb és Iſtentelennyeb, (à mint gondolkodik vala maga felôl még Szent Pál Apoſtal-is. 1. *Tim.* 1,15.) De hiſzem lehetetlen, hogy à te bûnôd annyi légyen, mint az egéſz világnak bûnô. Es ha ſzintén annyit nyomna-is à te bûneidnek terhe, mint à ſzéles világ vétkének kôvô; többet nyom azonban az Atya Iſten kegyelme. *Eſa.* 54,7.8.10. A ki mind è világot ſzerette; *Joh.* 3,16. többet nyom az

Ur JEsus érdeme, A ki è világnak minden terhét viselte. *Esa.* 53, 12. Ime! Ö az Isten Báránnya, ki è világnak bûneit hordozta; *Joh.* 1, 29. többet nyom bûneidnél à Szent Lélek jò kedve, ki ez Idvôsségnek Igéjét mindeneknek ki hirdette. *Act.* 13, 26. *Vide supra.* §. *XV.* Hadgyán, azt mondom Atyám fia! hadgyán. Hogyha éppen semmi Jó cselekedeted nincsen-is: s-hogyha tagaidban bûneid miát semmi sincsen-is; *Psal.* 38, 3. de hiszem nem vagy immár à törvény; hanem az Isten kegyelme, és az Ur JEsus érdeme alat, *Rom.* 8, 2. *Gal.* 3, 25. 26. A ki által Isten Fia vagy, Nem-is várod Idvôsségedet à törvénynek cselekedetibûl, vagy à te cselekedetidnek érdemébûl; hanem csak az Istennek kegyelmességébûl, és à JEsus Christus érétted való meg fizetésébûl, mellyet à Szent Lélek neked *Act.* 13, 26. meg jelentet hozzád való jó kedvébûl. Ne vigyázz azért semmit-is à te cselekedetidre, akár jók legyenek azok, akár penig gonoszszak; hanem gyönge hûtôdet hogy

hogy meg erôsitheted, vigyázz *in hoc Casu* csak az Isten kegyelmére, és az Ur JEsus érétted való kénszenvedésére. Igaz dolog, hogy Isten, ha à mi cselekedetinkért, vagy adná az Örök életet à mi érdemünkért, kételkedhetnénk méltán, méltán hihetetlenkedhetnénk, sôtt Cainnal bûneink bocsánattya, Idvôsségünk és örök életünk felôl kétségben-is eshetnénk, mert à törvénynek cselekedetibûl csak egy-gyetlen egy ember sem idvôzûlhet. *Gal.* 2, 16. *Si attenduntur opera tua; Inveniuntur omnia mala. Si quod deberet illis operibus, DEUS redderet, utiq; damnaret. Quid ergò fit? Non reddit Tibi DEUS debitam Pœnam; sed indebitam gratiam. Debebat vindictam, dat indulgentiam.* Akarodé hogy meg visgállya Isten életedet, és minden te cselekedetidet? Ime! azok mindenestûl fogva gonoszszaknak találtatnak. Hogyha már ô Fôlsége, à te cselekedetidnek érdeme szerint, fizetne tenéked, bizonyára elkárhoztatna. Mint lészen azért à dolog? Nem fizet Istén tenéked, bû-

neiddel meg érdemlet bűntetésével; hanem à te tőled meg nem érdemlet kegyelmeſſégével. Boſzſzuállâſal tartozot, dé bűn bocſánatot adot. Ketelkedhetnék, mondom, bűneinek bocsánattya felől az ember, ha Iſten à cſelekedetek ſzerint procedálna ő vele. *Quia Opera Bona, aut ſunt nulla, aut imperfecta, aut aliena, aut debita.* Mert avagy mi bennünk ſemmi Jò cſelekedetink, mellyek Iſten ſzemei előt tökéletesſek vólnának, nincſenek; 4. *Eſdr.* 8,31. *ſeqq.* avagy ha mellyek, vannak, azok ſok ezer fogyatkozáſokkal meg egyelitettek. *Eſa.* 64,6. avagy penig ha mi jò vagyon à mi cſelekedetinkben, az à Szent Lélektől vagyon; 2.*Cor.*3,5. Sőtt hogyha ſzintén tudnánk-is valami jót cſelekednyi, adoſſak vagyunk véle. *Luc.*17,10. Azért Idvőſſéget nem várhatunk érette. *Væ hominum vitæ, quantumvis laudabili, ſi remotâ DEI miſericordiâ judicetur.* Cſak Jaj! Az emberek leg ſzenttyeb életének-is, hogyha az Iſten irgalmaſsága nélkül itéltetik meg. *Adde: Quod Opera, Beatitudini ſint improportionata. Rom.* 8, 18. 2.*Cor.*4,17. *Matth.* 5,11. Ide tartozik az-is, hogy minden Jó cſelekedeteknél főllyeb való az Iſten kegyelmébűl ſzármazandò jutalom, melly, nem à mi érdemünkel ſzerztetet, hanem az Iſtentől, mint Mennyei Atyánktul, rendeltetet őrők életben adattatik minekünk. *Matth.*25,34. Kételkedhetnék tehát, harmadſzor-is azt mondom, Idvőſſége felől, Sőtt ha cſelekedetibűl várná aztot, tellyeſſéggel kétségben-is eshetnék; De mivel nem à mi cſelekedetink ſzerint; hanem à Chriſtus JEſusban adatott kegyelem ſzerint hivot Iſten minket az őrők életre, 2.*Tim.*1,9. *Tit.*3,4. azért hiſzſzük, hogy az Ur JEſus Chriſtuſnak kegyelme által meg tartatunk, *Act.* 15,11. és meg igazulunk, nem á törvénynek cſelekedetibűl, hanem cſak â JEſus Chriſtusban való igaz hitbűl, *Gal.* 2, 16. és â JEſus Chriſtusban lőtt váltságnak általa, az Atya Iſten ingyen való kegyelmeſſégébűl. *Rom.* 3, 24. Hogyha penig kegyelembűl, téhát nem à cſelekedetekbűl, egyébként à kegyelem nem

nem vólna kegyelem. *Cap.*11,6. Idvôsséged felôl annakokáért, hogy Jó cselekedetid éppen nincsenek, semmit ne kételkedgyél, sôtt (mivel à mint mondám, hogyha vólnának-is, azok által nem idvôzûlhetnél) az Ur JEsusban fundáltatott Atya Isten kegyelmességéhez Igaz hûtôd által annál inkáb egyenesebben, és ôrôsebben fôl emelkedgyél; *JEsum pro te Crucifixum recipe, Joh.*1,12. *& cogitationem omnem de operibus tuis, sive bona sint, sive mala ejice. Vana namq; illorum præsumptio, Inflationem. Luc.*18,11. *Periculosa autem horum meditatio, gignit desperationem. Gen.*4,13. Emeld fôl szemeidet à kereszt fán te éretted fôl feszitetet Ur JEsusnak véres orczájára. Emeld fôl mondom, hûtôdet, à kereszt fán fôl szegesztetett Istennek Fiára. A ki éretted magát halálra adta, és Lélkôdet à pokolbul meg szabaditotta. Ötet egyedûl segitségedre hijad, *Psal.*50,15. és minden terhedet ô réája bizzad. *Psal.*37,5. Ô néki gondgya vagyon te rólad. *1. Pet.* 5,7. Hidgy az Ur JEsusban s-idvôzûlsz. *Act.*

*Act.*16,31. Cselekedetid felôl pedig semmitse tórekedgyél és akár jók s-akár gonoszszak legyenek azok, arrul ne elmélkedgyél. Mert à Jó Cselekedeteknek meg gondolása fôl suvalkodást szerez gyakorta ember elméjében, à gonosz cselekedetek sokasága penig kétségben eséstindit Lélkében. *Propter incertitudinem propriæ Justitiæ, & periculum inanis gloriæ, tutissimum est fiduciam omnem in sola DEI Misericordia & Benignitate reponere, nempè per & propter merita Christi JEsu! Id est Meritorum jam partorum oblivisci, Ita, ut ait Apostolus, se exuere, jacturam facere omnium suorum Operum, abnegare omnem propriam Justitiam, & in solam DEI Misericordiam respicere, respicere in sola Christi vulnera, ex quibus immensa DEI relucet erga nos misericordia: Tum quia, nemo absq; revelatione, scire potest, se habere vera merita; Tum quia, nihil est facilius in hoc loco tentationis, quàm superbiam ex consideratione Bonorum Operum gigni.* A mi igasságunknak bizontalanságáért (igy szól amaz Romai Cardinál Bellarminus *Lib.*5. *de justif.*

juſtif. Cap. 7.) és az hejában valò diſekediſnek veſzedelmes voltáért, leg bátorságoſſab, minden mi bizodalmunkat, az Ur JEſus Chriſtus érdeme által egyedûl csák à Jò Iſten Irgalmaſságában és kegyelmében helyheztetnûnk, à magunk érdemérûl pedig elfeletkeznûnk, azokat, mint Szent Pál mondgya le vetkôznûnk, minden cſelekedetinket, mint valami ganéjt, el vetnûnk, minden mi igaſságunkat meg tagadnunk, és egyedûl csak az Iſten irgalmaſságára néznûnk, és egyedûl csak az JEſus Chriſtusnak ſebeire tekintenûnk, mellyekbûl tudnyi-illik, AzIſtennek hozzánk valò irgalmaſsága meg teczik. Egyébránt az Iſtennek kiváltképpen valò meg jelentéſe nélkûl, ſenki nem tudhattya, s-igaz érdemét meg nem tanulhattya, és igen kônnyen, Jò cſelekedetinek meg gondolásábul elméjét kevéllységre indithattya. *Ex, Phil.3.v,7.8.9.* Csak az Ur JEſusban gyônyôrkôdgyél azért, Oh Szegény beteg! és minden cſelekedetidrûl el feletkezzél, és bûneid meg bocsátáſa felôl

felôl, ſemmit ſe kételkedgyél. Hadgyan ha ſzintén többek vólnának-is gonoſságid à tenger fövényének meg ſzámlálhatatlan ſokaságánál: Hogyha ſzintén többek vólnának-is gyilkoſságid, lopáſid, vagy paráználkodáſid è ſzéles világon lévô minden fûvek, vagy fa levelek ſzapora ſokaságánál; Csak ſzived ſzerint ſzánnyad meg azokat, és bánnyad, és az Ur JEſus érdemes vérében fundáltatott Nagy Iſtennek irgalmaſságát buzgoságoſſan ohajtſad, Ne fély, ſemmit ne rettegj, ne-is kételkedgyél. A tôrôdelmes és alázatos ſzivedet Iſten meg nem utállya, hanem valamelly orában ô hozzája fôl fohászkodol, Szent fûleiben mindgyáráſt imádságodat bé bocsáttya; És à ki Péternek, Pálnak, Magdalénának és több ô hozzá meg térôknek bûnôket meg bocsátotta, te néked-is azon Jò Iſten kegyelmeſſége minden vétkeidet meg bocsáttya. *Nullum peccatum magnitudine ſuperat DEI Miſericordiam, ſi modò, Juſto tempore agas Pœnitentiam.* Nincſen è világon csak egy vétek-

vétek-is olly nagy, à melly fôllyûl mulhatná az Istennek kegyelmét, csak alkalmatos idôben kezdgyed el à meg téréſt. *Millies peccaſti, millies revertere.* Ha ezerſzer vétkeztél-is térjmeg ezerſzer. *Nullum peccatorem contemnit, Qui redimere peccatores venit.* Nem vet meg az Ur JEſus, csak egy bûnôſt-is, à ki meg váltot tégedet-is. *Nullus deſperationis, nullus excuſationis reſtat locus, ſiquidem in omni ætate, & in omni hora Peccator ſuſcipitur.* Nincſen à kétſegben eséſnek, nincſen az haſzontalan mentegetéſnek ſemmi helye, mert minden ûdôben, orában, és hellyben kéſzen vagyon à bûnôs embert magához fogadò Istennek kegyelme. (*confer ſupra de Infort, §. LVII.*) *Pater Cœleſtis promptior eſt ad dandum & juvandum, quàm Mulier partui vicina ad enitendum.* Kéſzeb az Atya Isten bûneink meg engedéſére, és à mi ſegitségünkre, hogy ſem mint à Gyermekhozó Aſzſzonyi állat à ſzüléſre. *Pudeat Homines ignaviæ, plus vult DEUS dare, quàm illi accipere; plus Ille miſereri, quàm Iſti à miſeria liberari.*

rari. Hogy nem ſzégyenylik az emberek à nagy rôſtséget, többet akar Isten adnyi, hogy ſem mint az emberek kivánnának ô Fôlségétûl vennyi, s-kéſzeb ô Fôlsége à kônyôrûletesſégre, hogy ſem mint az emberek à veſzedelembûl valò kimenekedéſre. *Gemina dulcedo ſuavitatis exuberat in Pectore JEſu Chriſti: Longanimitas in expectando, & Facilitas in condonando.* Kétfele édeſsége vagyon à vigaſztaló gyônyôrûségeknek, az Ur JEſus Szent ſzivében, tudnyi-illik: Hogy à bûnôs ember meg térûlésében hoſzſzú tûrô, és à meg bocsátásban keſz s-ſzelid természetô. Mivel penig igy vagyon, minden kételkedés kivûl à dolog, azért igy kôl mindenkoron gondolkodnod: *Peccavi peccatum grande & multorum conſcius ſum delictorum; non tamen deſpero, Quia ubi abundaverunt delicta, ſuperabundavit Gratia.* Igen nagy vétket cselekedtem, és Lôlkômet igen ſok vétkeimmél, tudom hogy meg-is terheltem, de mindazonáltal nem eſem kétségben; hanem bizom erôſſen az

Ur

Ur JEſus érdemében. Mert az holot nevelkedet à bůnöknek ſokaſága, ugyan ottan ſokkal inkáb bůvelkedet, az Iſtennek irgalmaſsága. *Peccabam, & ſtabam in ſceleribus, & Tu Domine abſtinebas à verberibus: Prolongabam iniquitatem meam, & Tu prolongaſti Pietatem & dediſti tempus pœnitentiæ.* Vétkeztem Uram, és az én bůneimben belékeveredtem, de te à bůntetéſtůl meg tartoztattad magadat, noha aztot meg érdemlettem. En hallogattam, megtéréſemet, de Te-is meg hoſzſzabitottad à te kegyelmeſſégedet, és à te hozzád valò meg téréſre ůdót engedtél. *Omnis ſpes, & totius fiduciæ meæ certitudo, eſt in pretioſo ſanguine Chriſti, qui effuſus eſt propter nos, & noſtram ſalutem. In Ipſo reſpiro, & in Ipſo confiſus ad Te pervenire deſidero, non habens meam Juſtitiam, ſed eam, quæ eſt in Filio Tuo, Domino noſtro JEſu Chriſto.* Minden én reménységem és minden bizodalmamnak bátorsága, cſak à Chriſtus JEſus drágalátos érdemében vagyon, és ſzentséges vérében, melly ki folyt à kereſztfán Szent ólda-

óldalábul érettůnk, és à mi bůneinknek meg bocsátásáért, à mi Idvöſſégůnkért, ö benne reménségemet helheztetem, és Te hozzád, Oh én Iſtenem! juttnyi igyekezem, nem-is bizom magam erdeme Igaſságában; hanem cſak abban az Igaſságban, melly vagyon à Te Fiadban, à mi Urunk JEſus Chriſtusban. *Ego certè ſi Juſtitiam in me invenirem, Juſtitia DEI nihil mihi prodeſſet, vel certè tantopere eam non deſiderarem.* En bizonyára ha Igaſságot találhatnék magamban, az Iſten Igaſsága ennekem ſemmit ſem haſználna, avagy illy nagy lélki buzgoſággal ſzivem aztot ennyire nem ohajtaná; de igaſságomhoz mivel nem bizakodhatom, azért az Iſten Irgalmaſságához folyamodom. *Dan.* 9, 18. Kinek Igaſsága és Jósága è dologban hirdetetik, hogy kônyörůl azokon, kiknek ſemmi Jó Cſelekedetek nincſen. 4. *Eſdr.* 6, 36. *Non poſſum terreri multitudine peccatorum meorum, quoties mihi mors Chriſti in mentem venerit.* Nem rettenhetem meg bůneimnek ſokaságátul, valamennyiſzer

nyiſzer emlekezem â JEſusnak halálárul *Turbabor, ſed non perturbabor, quia vulnerum Chriſti recordabor.* Meg keſeredem ugyan bûneimen; de kétségben tellyeſléggel nem eſem, mert az Ur JEſus ſebeirûl meg emlékezem. *In omnibus adverſitatibus non inveni tam efficax remedium, quam vulnera JEſu Chriſti. In illis dormio ſecurus, & requieſco intrepidus.* Az én ſok nyavalyáimban, haſznosb orvoſságot nem találtam, mint â JEſus ſebeiben, mellyekben tudnyi-illik; nyugſzom békeſségben, és aluſzom minden félelemnélkûlvalò csöndeſségben. *Inter Brachia Salvatoris mei & vivere volo, & mori cupio.* Az én Idvözitò JEſus Chriſtusomnak kezében, karjai közöt, s-ölében, mind élnyi akarok, s-mind meg halnyi kéſz vagyok: *Sufficit mihi ad omnem Juſtitiam, ſolum habere propitium DEUM. Cui ſoli peccavi. Ego quod ex me mihi deeſt, uſurpo mihi ex viſceribus Domini, quoniam miſericordiâ affluunt, nec deſunt foramina, per quæ effluant.* Az én Iſtenem elöt valò meg igazuláſomra, elegendò énnekem, hogy

hogy Iſten meg békellet én velem, â ki ellen tudnyi-illik egyedûl vétkeztem. A melly jó én bennem nincſen, Iſtenem érdemébûl meg ſzérzem, mert igen ſokak az ô Irgalmaſsági, mellyek ki folynak â ſebeknek helyein. Mondgyabátor az emberi okoſság: Lehetetlen, hogy ennyi bûneid meg bocsátaſſanak. Lehetetlen, hogy bûntetetlen maradgyanak; de máſt mond az Iſten irgalmaſsága: Az holot nevelkedet â bûn, ott â kegyelem ſokkal inkáb bûvelkedet. *Erigit me Divina Miſericordia. Erigit me Divina Juſtitia.* Megerôſit engemet gyönge hûtömben az Iſtennek Irgalmaſsága; Meg erôſit engemet erötelenségemben az Iſtennek Igaſsága. Mert: Ha Irgalmas az Iſten, nem gyönyörködik â meg térô bûnösöknek veſzedelmében: *Ezech.* 33,11. Hogyha penig Igaz, egy adoſságért két fizetéſt nem kivánhat. A mi bûneinkért vólt az Ur Jeſuſon â vereség. *Eſa.* 53, 8. Miképpen verne tehát minket-is iſmet, (kik â JEſus Chriſtusban vagyunk, *Rom.*8,1.) azok-

ért? Hogy à mi bûneinket Szent Fiának vállára rakta, Micsoda Igasággal bûntethetne minket azokért, kiknek hût által tulajdonittatik az Ur Jesusnak Igasága? *Rom.*4,3.4. *&* 5. *Quantum scintilla ad pelagus collata, tantidem est Hominis malitia, si eam compares cum benignitate DEI. Imò verius non tantidem; sed ampliùs præcellit Clementia DEI. Pelagus enim etsi eximiæ sit magnitudinis, suum tamen habet modum, DEI autem Clementia nullo clauditur fine.* Valaminémönek teczik à tûznek leg kisebbik szikrácskája amaz nagy tengernek vizeihez képest, szintén ollyan kicsiny az embernek gonosága az Istennek nagy Irgalmasságához képest; Sôtt ha igazat akarunk mondanyi, csak ollyan sincsen, hanem sok ezerszer fôllyeb halladgya az Isten kegyelmének nagy vólta az embernek vétkeit, hogy sem mint à tenger vizének sokasága à kis szikrácskának fénnyét. Mert à tenger hogyha szintén nagy-is, mindazonáltal meg határoztatott; de az Isten Irgalmának vége, sohol nincsen, s-meg nem határoztatott. Mindenekre kiáradot, à ki hozzá folyamodot.

Gratia delictum superat, Clementia noxam.

Nagyob az Isten kegyelme, és az Ur Jesus érdeme, hogy sem mint à világ vétke. *O quam magna est Miseratio Domini, & Propitiatio Illius, convertentibus ad se Syr.*17,26. O melly nagy à mi Urunknak Istenûnknek Irgalmasága. A ki meg kegyelmez az ô hozzá igazán még térôkhöz. Kicsoda vádollya annakokáért az Istennek válosztottit? Isten az, à ki meg igazit. Kicsoda, à ki kárhoztatna? Christus az, à ki meg hólt, sôtt à ki fôl-is támadot, és az Istennek jóbján vagyon, és esedezik mi érettünk. *Rom.*8,33.34. Kinek szentséges érdéme erôsseb, hogy sem mint à Moyses beszéde, erôsseb, hogy sem mint à Lôlki ismêret ellenünk való bizonyság tétele.

§. XIIX. Boldog ember vólna ugyan, à kit az ô lôlkô nem kárhoztatna *Syr.*14,2. De kicsoda az, à ki szivét Lôlkét tisztának mondhattya. *Prov.*

20,9. Az illyen bizonyára csak ô magát csallya meg. 1. *Joh.*1,8. *Si Justificare me voluero, os meum condemnabit me: Si innocentem me ostendero, pravum me comprobabit.* Ha igaznak vallanám magamat lennyi, az én szájam vallása engemet kárhoztatna, s-ha tökéletesnek, bűnôssé tenne az én szájam engemet. *Jobi.* 9,20. Azért az ô magát igazitanyi akaró embert, az ô maga szája vallása meg hamisittya. *Cap.* 15,5. De mivel nincsen egy Igaz ember-is è fôldön, ki jót cselekednék, és nem vétkeznék. *Eccl.*7,20. A Lôlki ismeret annakokáért vádol bennünket. *Eccl.* 7,22. 1. *Joh.*3,20. *Sap.*17,10. A mint vádollya vala à paráznaságban tapasztaltatot amaz Aszszonyi állatot vádoló Irástudokat és Phariseusokat. *Joh.*8,9. Had vádolódgyék azonban è *Conscientia*, s-had furdálodgyék, had sententiázzon és kárhoztasson; de hatalmassab az Isten à mi sziveinknél. 1. *Joh.*3,20. Hatalmassab annak ellenünk való bizonyság tételénél. *Objiciat nobis propriam indignitatem.* Terjeszsze

jeszsze elônkben mi magunk méltatlanságát, és Istenünk ellen cselekedet vétkeinknek utálatosságát. Jutassa eszünkben velünk szûletet vétkünket. *Psal.*51,7. Jutassa eszünkben meg cselekedet bûnünket. *Jobi.* 15. 16. *In ipsa mente humana, tribunal quoddam à natura constitutum est, ubi, unusquisq; sui sceleris Index est, Testis & Judex: Et cum Ipse, propriæ culpæ conscius, se Ipsum capitis condemnet, pœnam sibi postea à Naturæ Auctore inflictam, justissimam esse cognoscat.* Minden embernek szivében à természettûl, egy itélô szék emeltetet, holot ki ki, mind maga cselekedetinek vádolója, bizonyitója s-birája, hogy midôn az ô maga vétkét tudó ember, ô magát halálra sententiázza, annakutánna az Istentûl réája bocsátatot bûntetést igaznak lennyi ismérje és vallya. *Inter multiplices humanæ Animæ tribulationes, & innumerabiles afflictionum molestias, nulla est major afflictio, quàm Conscientia delictorum.* Az ember lôlkének minden féle sok keserûségi közôt, és meg számlálhatatlan nyomorusági-

nak késérteti kózót, nagyob ſanyaruſág nem lehet, mint az ô vétkeirûl bizonyságot tévô embernek Lôlkô iſmérete. *Cum enim exteriùs patitur homo, ad DEUM confugit. Quod ſi autem malæ Conſcientiæ tribulationem perferens, in arcano cordis, DEUM non invenit, quoniam fortè receſſit ab hoſpitio cordis, pro abundantia iniquitatis. Quid facturus eſt Homo? Ubi conſolationem inveniet? Ubi requiem requiret?* Mert kûlsôképpen hogyha ſzintén valamit ſzenved-is az ember, Iſteńéhez folyamodik. De ha à gonoſz Lôlki iſméretnek terhét viſelô ember, maga ſzivében az Iſtent fôl nem találja, mivel tûlô az ſok bûnôkért taláńd eltávozot, mit cſelekeſzik akkoron? hol keres vigaztaláſt? vagy hol talál nyugodalmat? Futt illyenkor, ha ſzintén ſenki nem ûldôzi-is. *Prov.* 28,1. A Félelemnek zugáſa vagyon az ô fûleiben. *Jobi.*15,21. Mert nincſen békeſſége az hitetleneknek. *Eſa.*48,28. *Cap.*57,21 De nem cſak ez hitetleneknek; hanem vádolódik Lôlkô iſmérete még az hivôknek-is.

nek-is. Mert még az Igaz-is mindennap hétſzér eſikel. *Prov.*24,17. *Quid hîc conſilÿ?* Az Iſtent félô emberek itten mit cſelekeſznek? Az Ur Iſtennek Fia az Ur JEſus által, bûnôknek bocsánattyáért eſedeznek, *Pſal.* 32,6. és à Kóztben járó Ur JEſusnak, 1. *Tim.* 2,5. ſzóſzolláſa, s-engeſztelô áldozattyáért, 1. *Joh.*2,2. hûtt által, ô Fôlségével meg békéllenek, *Rom.*5,1. Sôtt az ô magok méltatlanſága és utálatoſſága el fôdôzéſére, *Pſal.* 32,1. azon Ur JEſus Igaſſágának tiſzta palâſtyában ôltôztetnek. *Eſa.* 61,10. *Apoc.* 7, 14. S-Az Ur JEſusban egyedûl di. ſekeſznek. *Non gloriabor*, azt mondgya à kereſztény ember, *quia Juſtus ſum; ſed quia redemptus. Gloriabor, non quia vacuus ſum à peccatis; ſed quia Advocatus apud Patrem pro me Chriſtus eſt, & quia remiſſa ſunt peccata. Non gloriabor, quia profui, neq; quia profuit mihi quiſquam, ſed quia pro me ſanguis Chriſti effuſus eſt.* Nem dicſekedem úgy, hogy azt vallyam, Igaz vagyok; hanem azért dicſekedem, hogy meg váltatot vagyok. Dicſekedem, nem

hogy bűneimtűl üres vagyok; hanem hogy én érettem, Isten előt szószóllomá lett az Ur JEsus, és az én bűneimet meg bocsátotta ő érette Isten ennékem. Nem dicsekedem, hogy valakinek, Jó cselekedetimmel használhattam vólna, sem hogy valakinek Jó cselekedeti, ennékem segétségűl lettenek vólna, hanem az Ur JEsus vére éréttem hogy ki ontatott, abban dicsekedem *Glorior in solo Sanguine Christe Tuo*, Egyedűl csak érdemedben, Uram JEsus dicsekedem. *Fateor, non sum dignus ego, nec possum propriis meritis Regnum obtinere Cœlorum. Cæterùm duplici Jure obtinet illud Dominus meus: Hæreditate scil. Patris, & meritó passionis. Alterô Ipse contentus, alterum mihi donat. Cujus donô, Illud jure mihi vendicans non confundor.* Meg vallom, hogy én méltó nem vagyok, sem penig magam érdemem által, menyországban nem juthatok; De mivel az én Uram JEsus Christusomnak kétféle *Jussa* és Igasága vagyon ahoz, az örök boldogsághoz: Mert birja aztot, mind öröksége szerént

rént az ő Attyától, mind penig az ő szenvedésé érdeme szerint; Edgyik Igasság szerint való birásával ő meg elégegszik, s-à másik *Jussát* nékem ajándékozza. Kinek adományábul azt à Menyországot, igaz Jussal magamnak tulajdonitván, meg nem szégyenűlök. Mert meg igazulván hűtnek általa, bekessségünk vagyon Istennél, à mi Urunk JEsus Christusnak által. Kinek általa lótt hűtben menetelünk à kegyelemben. *Rom.5,2.* Mert, ha mikor ellenségi vólnánk meg békéllettünk Istennel az ő Fiának halála által, sokkal inkáb meg tartatunk az ő vére által, minekutánna meg békéllettünk véle. *Ibid. vers.10.* Mivel penig minden én méltatlanságomat és mezitelen vóltomat béfödözi az Isten Irgalmának pallástya, és az Ur JEsus érdemének méltósága, s-az ő Igasságának tisztasága, à kiben tudnyi-illik vagyon szivemnek minden reménsége, bizodalma és bátorsága: (*Lásd meg oda fólyeb, §. XVII.*) Azért ezen Ur JEsus

által, Istenemhez bizodalmasson folyamodom, és ô Szent Fölségének igy imádkozom. *DEUS Altissime, qui solus sine peccato es, tribue mihi peccatori gratiam in illa hora, propter multas miserationes Tuas, ne tunc appareat, quæ nunc velata est iniquitas mea, coram expectatoribus Angelis, Archangelis, Prophetis, & Apostolis, Justis & Sanctis: Sed salva me impium, gratiâ & misericordiâ Tuâ, & induc me in Paradysum deliciarum.* O Magasságban lakozó dicsôséges Szent Isten! A ki egyedûl tiszta, és minden vétek kivûl valò vagy! Ajándékoz ennékem szegény bûnôsknek amaz utolsò orán, à te nagy irgalmasságodért ollyan kegyelmet, hogy à melly mostan bé fôdôzvô vagyon, meg ne láttassék, s-ki ne nyilatkoztassék akkoron az én sok álnokságom, az Angyalok, Archangyalok, Prophéták és Apostalok, meg igazult lôlkôk és minden Szentek elôt. Idvôzits inkáb engemet bûnôs embert, à te Irgalmasságodnak nagy vóltáért, és vigy bé, à te Szent Országodban, Szent Fiadért, az én Uram JEsus Christusomért! Amen.

§. XIX.

§. XIX. A kinek Örizése, oltalma és kegyelmes gondgyaviselése alat lévén, *Psal 91,1.* Ne fély semmit, amaz pokolbéli ordiró, és utánnad mind éjjel nappal járó oroszlánytul, *1. Pet. 5,8.* az ôrdôgtûl. *Apoc.12.9.seq.* Hogy ha szintén fôl támad-is ellened, hogy ha szintén rettegtetis ô téged, Mert vagyon neked erôs, hatalmas, te veled lakozó Istened *Esa.9,6. Objiciat Tormentorum Inferni gravitatem.* Mutogassa à pokolnak, melly ellenünk szaját fôl tátotta. *Esa.5,14.* meg érdemlet kinnyát, holot tudnyi-illik lészen. *I. Pœnarum acerbitas,* A kinoknak olly keserûsége, hogy ahoz képest è világon lévô mindenféle kinoknak epéje, csak ollyan mint amaz édes méznek gyönyörûsége. *II. Diversitas.* A kinoknak lészen ottan olly sok féle része, hogy egy vétek se légyen, mellyet az ô magánossan valò tulajdon bûntetése ne kövessen. Lészen ottan, *Ignis Urens,* A testet s-lôlkôt égetô tûznek meleg hévsége, *Vermis rodens,* A sziveket mardozó férgeknek kegyetlensége, *Bestia mordens,*

A fene vadaknál-is erôsſebben kinzó ôrdôgôknek dühôſſége. Léſzen ottan *Pœna damni*, Minden jóktul valò meg foſztatás, *& ſenſus*, és minden nyavalyákkal valò meg ſulyoſitatás. Léſzen *III. Pœnarum Æternitas.* A pokolbéli kinoknak mind ôrôkkôn ôrôkkôn valò ôrôkſége, mellynek ſoha nem lehet vége. *Gravis erit damnatorum pœna, propter ſuppliciorum acerbitatem, gravior propter eorundem diverſitatem, graviſſima propter æternitatem.* Nagy léſzen fôlôttôigen és ſulyos, az el kárhoztaknak bûntetéſe, à kinoknak keſerûſégére, Nagyob azoknak kûlômbségére, de Leg nagyob à kinoknak mind ôrôkkôn meg maradó eſztendeire nézve. *Eſ.* 34,9.10. *Matth.*25,46. *Apoc.*20,10. *Poſt Annorum Centum millena millium millia, ſine ullo fine ad rediviva, revertentur tormenta.* Sok ſzáz ezerſzertevalò, ezer eſztendôknek utánna csak à vég nélkûl való kinoknak térnek ujjulására. A mellyekkel, Rettentsen bátor tégedet à Sátán, de nincs hatalom bottya vállán, mert meg váltot vagy Chriſtus árrán.

Major

Major eſt. Qui excuſat Dominus JEſus, quam Qui accuſat, Major. Qui obumbrat, quam qui impugnat. Nagyob à tégedet mentegetô Ur JEſus, hogy ſem mint à vádoló: Erôſſeb az oltalmazód, hogy ſem mint kárhoztatód. Ki ellen à világ Fejedelmének ſemmi hatalma nincſen. *Joh.*14,30. Hatalmaſſab inkáb ô Fôlsége és erôſſeb à pokolbéli hatalomnál és erôſſeb fegyvereſſenél. *Apoc.*12,7.8. *Luc.*11,22. Mert ô ennek fejét meg rontotta. *Gen.*3,15. Fegyverét el oſztotta. *Luc.*11,22. Cſelekedetit el bontotta, 1.*Joh.*3,8. és Igyekezetit meg határozta. *Jobi.*1,11. *&* 12,6. Sôtt magát-is igaz ítélettel el kárhoztatta. *Joh.*16,11. Meg gyôztô. *Apoc.*5,5. S-Meg kôtôztô. *Cap.*20,2. 2.*Pet.*2,4. *Ep. Jud. verſ.*6. Ez az Ur JEſus az ô maga halála által el rontotta aztot, à kinél az halálnak birodalma vala, Az ôrdôgôt. *Hebr.*2,14.15. A pokolbéli birodalmakat, és hatalmaſságokat meg foſztotta, és à kereſzt fa által diadalmat vévén azokon, azokat nyilván mutogattya. *Col.*2,15. Ez az Ur JEſus, fôl menvén mennyegben

fogva vitte à fogságot, *Psal.* 68, 13. és à viz nélkûl valò tóbul ki szabaditotta à foglyokat. *Zach.* 9. 11. Ez à bekességnek Istene, meg rontya à Sátánt, à mi lábaink alatt-is hamar. *Rom.* 16. 20. Mert hatalmassab à ki mi bennûnk vagyon, hogy sem mint à ki è világban vagyon. 1. *Joh.* 4, 4. Meg gyôzik annakokáért à hivek-is az ôrdôgôt à Bárány Jesusnak véréért, és az ô bizonyság tévô beszédéért. *Apoc.* 12, 11. Sôtt ugyan csufollyák az halált, és poklot, mondvan: El nyeletet az halál, szintén diadalmig. Hol vagyon, halál à te diadalmad? hol vagyon pokol à te fullánkod? *Hos.* 13, 14. Az halálnak fullánkja à bûn, A bûnnek ereje à tôrvény, az Istennek penig légyen hálá, ki mind ezeken adot minékûnk diadalmat, à mi Urunk JEsus Christusnak általa. 1. *Cor.* 15, 55. *seq.* A ki által még szintén ma-is vésznek az hivek az ôrdôgôn hatalmat. Szemlátomást bément egykor *Freyberg*ában, egy beteghez az ôrdôg, vonyván nagy ôkôrbûrt utánna, és arra à betegnek bûneit fôl

fôl jedzenyi akárván; De midôn à *Patiens* azt felelné. Ird fôl bátor minden bûneimet, nem bánom; de hogy azok fôlében illyen titulust tégy, kivánom: Az Aszszonyi állat magva meg tôri à kigyónak fejét. *Ex. Gen.* 3, 15. A késértô ôrdôg mindnyárást el hadgyá, és utálatos bûdôsséget, à szobában hagya. Mászszor bement az ôrdôg máshoz-is, s-azt mondgya: Ime! meg kôl halnod, bûneidet azért én fôl irom, kiket nékem meg kôl valnod. Papyrost vészen azért elô kebelébûl, és téntát, s-igy az iráshoz el készitti ô mágat, Kinek felel à beteg: Bûneimet ugyan nem tagadom, de hogy az én Uram JEsus Christusom azokért szenvedet, s-meg fizetet, és az Isten elôt Kôzben járommá lôtt, aztot jól tudom, tudom hogy ô érette nékem az Isten meg kegyelmezet, és minden bûneimnek meg engedet. Mivel penig vétkeimet te fôl akarod irnyia, azokat néked én-is elôl akarom számlálnyia; Irjad azért: Mi mindnyájan ollyanok vagyunk mint à tisztátalanok; és mint à meg fôrtôz-

fórtöztetet ruha, minden mi igaſságunk. *Eſa.* 64, 6. Fôl irja eztet hamar az ôrdôg, kinek à *Patiens* ismét azt mondgya: Irjad, De te Irgalmas és kegyelmes Iſten, azt mondottad: En vagyok, En vagyok ki el tôrlôm à te álnokságidat, én magamért, és à te bûneidrûl meg nem emlékezem. *Cap.* 43, 25. Sôtt ez-is à te fogadáſod: ha ollyanok vólnának is bûneitek, mint à vôrôs fôſték, fejérek léſznek mint az hó, és ha piroſſak vólnának mint à piros fôſték, ollyanok léſznek mint à fejér gyapjú. *Cap.* 1, 18. Mellyeket halván az ôrdôg, nem irja; hanem hogy tovább-is à mint el kezdette bûneit elô ſzámlállya, azt mondgya. A beteg azért eztet kiáltya. Azért jelent meg az Iſtennek fia, hogy az ôrdôgnek cſelekedetit el rontſa: 1. *Joh.* 3, 8. Melly ſzavára az ôrdôg el enyéſzik, és à beteg-is nem ſokára, boldogul ez életbûl ki kôltôzkôdik. *Quid hic ſtas horrenda beſtia, nihil in me Juris habes?* Az Harmadik ember tûlô azt kérdi, mikor magát az ôrdôg nékie meg jelenti: Mit

Mit állaſz itten utálatos dôg, én rajtam neked ſemmi hatalmad nincſen pokolbéli fene ôrdôg? mert én kereſztény vagyok. Nem tudodé? hogy az én Jeſusom à poklot meg foſztotta, és az én ſzivemben: Itt vólt à Názaretbéli Jeſus, tûzes bôtûkkel azt irta? A Negyedik, ſok ſzámtalan ôrdôgôknek kôrmei kôzûl, egy ártatlan kis gyermeket az Ur JEſus neve erejével ki ragadot. Az Ötôdik ezzel à ſzóval: JEſus! à piarczon mezitelen fegyverrel futkozódó ôrdôngôs ember dûhôskôdéſe ellen, megtartatot. Az Hatodik, az embereket dárdájával meg ôlô pokolbéli ellenségtûl, è ſzónak ſzives emlitéſe és érdéme által: Az Ige teſte lôtt, meg ſzabadittatot. Ugyan ezen kéſértô ôrdôg, az Iſten népe ellen moſt-is dûhôskôdik, moſtann-is azok ellen minden eſzével és erejével fôl fegyverkedik. Akarja ôket meg roſtálnyi. *Luc.* 22, 31. Tûzes nyilálval késértenyi. *Eph.* 6, 16. Az Ur JEſus kezeibûl ki ragadnyi. *Matth.* 24, 24. *Joh.* 10, 28. 29. és el nyelnyi, 1. *Pet.* 5, 8. De mind ezeket *irrito*

irrito conatu, csak haszontalan tanácsal cselekeszi, csak héjábanvaló szándékkal miveli, mert Isten vagyon mi velünk. *Esa.* 8, 10. Hogyha azért igaz hitbûl, azt mondod ô néki. En az Ur Jesusban meg kereszteltekôdtem, én az Ur JEsus Szent Teste és Vére Sacramentomával éltem, nem árthat semmit teneked, haszontalan minden igyekezete ellened: Es hogyha szintén testedet Isten engedelmébûl, meg nyomorithattya-is mint Jobbal, Szent Pállal és ô magával-is az Ur Jesussàl cselekedet, à kit-is testében à kereszt fához szegeszteted, és meg késértet; de Lélkôdet soha ôrökkön ô az Ur JEsus oltalma alol ki nem szakaszthattya, s-elnem kárhoztathattya. *Joh.* 10, 28. 29.

§. XX. Ugy de, taland ismét azt mondod: Minekutánna gyönge hûtôd felôl való ellenvetésedre, §. *XIV. & seq.* elegendôképpen meg feleltem, taland azon hûtôdnek meg nem tapasztalása felôl ismét aztot álitod, hogy te semmi hûtôt nem érzesz szivedben, hûtôdnek jelen létét nem tapasztalhatod

hatod meg lélkôdben. Ez-is fôlôttô igen nehéz dolog, és keserûségedet szaporitó állapot. Melly gondolatot szivedbûl hogy ki rekeszthes, és abban hûtôt érézhes, kövétkezendô elmélkedésre jól réá figyelmez: *Posita Causa in actu, certò sequitur effectus. At fidei tuæ causa jam in actu est posita. Quare, Effectus certò sequitur, & præsens est.* Valahol jelen vannak, és munkálosznak az igaz hûtnek okai, ottan jelen vagyon az igaz hût-is. De azok minden keresztény emberben, igy te bennedis jelen vannak, és munkálosznak az igaz hûtnek okai. Tehát jelen vagyon az igaz hût-is. Ugyan-is, jelen vagyon, és munkálkolzik az igaz hûtnek leg elsô s-szerzô oka, Az Atya Istennek kegyelme. *Vide sup.* §. *XII. &* §. *XVI.* Jelen vagyon; Jelen vagyon és munkáloszik az igaz hûtôt nevelô Istennek Igéje, és à Sacramentomoknak meg bôcsûlhetetlen szentsége. *Vide sup.* §. *XIV.* Származik azért ezekbûl az igaz hût-is. A Jó Isten, hiszem még ma-is kezeit à meg térûlô bûnôshöz

ki

ki terjeſzti. *Eſa. 65, 2. Prov. 1, 23. & ſeqq. Ezech. 18, 21.* Még ma-is à bűnösöket hazzája való meg térésékre kiſzti. *Matt. 4, 17.* Még ma-is á Szent Lélek Iſten, embernek ſzive ajtaját, hogy meg niſſa zörgeti. *Apoc. 3, 20.* Melly dologban, hogy ſenki ne kétélkedgyék, az ô Szent Igéjét, mint az igaz hűtnek és kegyelmének eſzközit, *Rom. 10, 17.* mindeneknek hirdetteti, és à Szent Sácrámentomokat mivelünk közli. A Szent vacſorában nevezet ſzerint, Szent Teſtét, és Vérét nékünk oſztogatván, az Ur JEſus ô magát velünk eggyeſitti, hogy az ô kegyelmes jelen vólta felôl ſemmit ne kételkedgyünk. Mivel penig te-is halgatod, az Iſtennek igéjét, mivel meg kereſztelkedtél, és az ô Szent vacſorájával-is, az ô Szent ſzerzéſe ſzerint, éltél, és igy vetted az ô Sácrámentomit. Kövétkezik annakokáért, hogy az *Effectus*, avagy az igaz hűt-is ſzivedben légyen, Ne-is mondgyad: Halgattyák ſokan az Iſtennek Szent igéjét, ſokan veſzik à Szent Sácrámentomban à Chriſtus-

Chriſtusnak Teſtét és Vérét, de nem Lólkók idvôſſégekre, hanem inkáb veſzedelmekre. Mert nem mindeneké az hűtt. *2. Theſſ. 3, 2.* ki tudgya annakokáért, te-is taláad nem Jó magad el kéſzitésével, hanem méltatlanul éltél è Szent eſzközökkel. Eztet mondom, ne mondgyad; hanem inkáb meg tudgyad; hogy az igaz hűtt és az Iſtenhez valò meg térés, nem az emberektûl ſzármazik, hanem cſak az Iſtentûl munkálotatik. *Joh. 6, 29.* Mi tôlünk egyéb ſemmi nem kivántatik, hanem cſak az, hogy az ô Igéje által munkálodó Szent Léleknék ellene ne állyunk. *Quicunq; ſe habet merè paſſivè, qui contumaciter non reſiſtit, nec reſiſtendi animum habet, Ille de efficaci Spiritûs & Verbi operatione dubitare non poteſt, nec debet.* Valaki az ô Igéje által munkálkodoIſtennek ellene nem áll, ſem ellent állanyi nem kiván, az ollyan ember à Szent Léleknek és az ô Igéjének hatható munkálkodáſa felôl ſemmit ſem kételkedhetik. Mert, valamint à fényes napnak vagyon annyi ereje, hogy minden

minden helyeket és házokat meg világosíthat, ha az ablakok előttő be nem zároltatnak; Igy az Isten igéjének vagyon annyi ereje, hogy minden embereket meg térithet, és Istenhez vezérölhet, valakik annak Isteni erejét gonoſságokkal meg nem akadáloztattyák. Hogyha ki azért kételkődik hűtinek Jelen vólta felől, adgya okát kételkedésének. Hogyha penig csak bűneinek ſokaságát ſzámlálgattya; avagy erőtelenségét mutogattya, azt mondom, hogy nincſen elegendő oka kételkedésének. Nem elég az Elsö. Mert tudgyuk, és elleniben vethettyük, Az Istennek igéretit, ki à bűnös embernek nem kivánnya elveſztét. *Ezech.*18. *&* 33. *vide ſupra.* §. *XVI.* Nem elég kételkedésére, vagy à kétségben eséſre, à Második. Mivel az Istennek ereje, az erőtelenségben vitetetik végben. 2. *Cor.* 12, 9. *Láſd meg.* §. *XIV.* És mivel. Hogy à meg térittő Istennek ellene ne állyon, csak à kivántatik à meg térűlő emberben. Az egéſz dolog azért ebben vagyon: Akaré valaki ellent

ellent állanyi az Isten munkálkodásának, avagy nem akar. Ha ellent nem áll, *Cauſa in actu poſita eſt, & effectus infallibiliter ſequitur*; Az Isten téhat minden kételkedés nélkül ſzivében meg fogja ſzérzenyi. Valaki azért bűneit ſziveſſen meg bánnya, és azoknak bocsánattyát Istentől kivánnya, az ollyan ember, az ő hűtinek jelen vólta, bűneinek bocsánattya, és az Istennek Irgalmaſsága felől ſemmit ſe kételkedgyék. Hogyha penig kételkedik. Tehát az Isten Igéretinek igaz vóltát, kegyelmének bű áldását, és az JEſus érdeme méltóságos haſznát kétségeſſé teſzi, és meg akarja hamiſittanyi. 1. *Joh.* 5, 10. Bizonyos lehet, tehát igy à kereſztény ember, *in Paroxiſmo tentationis*, à ſok kéſértetek közöt, az ő hűtinek jelen vólta felől. *A Priori, ſive Cauſarum*, hogyha meg gondollya annak okait: De bizonyos lehet, ugyan azon felől *A Poſteriori*, hogyha annak meg gondollya Jeleit, Jegyeit, munkáit, munkálkodáſit, és az Istenhez valò megtéres után kövétkezendő dolgait. *Ubi reperi-*

veperitur Consequens, ibi abesse nequit Antecedens: Subsumat Quivis. In me deprehendo Consequentem Conversionis effectum. Quare, Fides & Conversio nequaquam absunt. Valahol jelen vannak az Igaz hûttnek munkálkodási, Jelen vagyon ottan az Igaz hût-is. Mondgya immár ki ki maga felôl. En bennem jelen vannak annak munkálkodási. Jelen vagyon tehát à meg térés, és az igaz hût-is. Mellyek penig az hûtnek munkálkodási? Hármok leg kiváltképpen. *I. Gratiæ Divinæ desiderium.* Az Ur Isten Irgalmasságának szomjúhozása. Mert valaki eztet szivessen óhajtya, az ollyan ember magában à Szent Lélek munkálkodását meg tapasztalhattya. *Matth.5,6. Rom.8,15. & 26.* Hogyha penig eztet à késértetben esett ember magában nem érzené, tehát *in tali casu*, Annak eszében kôl jutatnyi à világi dolgoknak héjában valóságát. Az ôrôk életnek méltóságát, és à kárhozatnak sulyosságát, Mellyek fôl gyôrjeszthetik, az ember szivében az Istenhez való megtérésnek kivánságát.

II. Reno-

II. Renovationis sensus. A belsô Ujjulásnak tapasztalása. Melly leginkáb meg teczik, à testnek s-léleknek egy mással való tusakodásábul, és à bûnöknek utálásábul, *Rom.6.& 7.* mellyeket, ha ki éréz magában, az ollyan ember hûti és meg ujjulása felôl bizonyos lehet. Mert az hûtôtlenben és à Pœnitentiatartatlan emberben à test uralkodik, mellynek, vallaki ellene nem tusakodik, az ollyan â Szent Lélektûl nem igazgattatik. Ellenben, ha kik Isten Igéjét halgatván szivekben langadoznak, *Luc.24,32.* Istenenes indulatokat éréznek, testi indulattyoknak el hagyására igyekeznek, Lôlki dolgokrul elmélkednek, à Mennyeiekért esedeznek, és à nyomoruságban belsô vigasztalást éréznek, az illyetének à Szent Lélektûl vezérôltetnek. *Rom.* 8. 12. 13. Mert, mind ezek az igaz hûtnek jelei, és az Istenhez való meg térésnek bizonyos jegyei, à mellyekben nincsen semmi részek az ujjonnan nem szûletet bûnös embereknek.

III. Bonorum Operum Exercitium. A Jô

cselekedeteknek gyakorlása. Valaki Istenét és felebarattyát szivessen szereti, à keresztet békességgel viseli, à Christusért réá kövétkezet nyomoruságokat bátran szenvedi, az ollyan ismét tudhattya, hogy Isten elôt meg igazult, és igaz hûti vagyon, mert ezeket à dolgokat az hitetlen ember semmiképpen véghez nem viheti. Hogyha azonban valaki azt állittya, hogy mind ezek â jegyek bizontalanok legyenek; mivel à Istentelenek és à képmutatok-is tettethessék magokat, mintha ekképpen rendelnék ôkis minden dolgokat, Tehát én azt mondom. Hogy à képmutatò embertûl megkûlômbôztessék az Istenfelô ember, vigyáznyi kôl mindenkoron à Szent Irásnak im è mondásira: I. Az Hûtt által lakozik az Ur JEsus à mi sziveinkben. *Eph.*3,12. Az igaz hûttel semmi társolkodása nincsen à sôtétség cselekedetinek. 2.*Cor.*6,15. II. Az Hûtt â diadalom, melly meg gyôzi è világot. 1.*Joh.*5,4. Avagy: A testnek, szemnek, és életnek kivánságát. 1. *Joh.* 2,16.

2,16. Ha immár Igaz hûtôd vagyon, nem jársz tehat tested kedve szerint, nem-is élsz è világnak élete szerint; *Eph.*2,2. 1.*Pet.*1,14. hanem állatod testedet Istennek élô, szent és kedves áldozatul. *Rom.*12,1. III. Az Hûtt által tisztitatnak meg à mi sziveink. *Act.*15,9. Ha azért à szív még à bûnôknek fészke, *Matth.*15,19. és nem à Szent Lélek lakó helye, 1.*Cor.*3,16. nincsen jelen még az hûtt. Mert à ki bûnt tészen, nem az Istentûl szûletet, hanem ôrdôgtûl. 1.*Joh* 3,9.10. *&* 15. *Joh.*8. *v.*39.

§. XXI. Végezetre találnd meg-is azt mondod: Hogy te éppen nem hihetz. Hármat jegyez azért meg rôvideden. *I. Tuam disposition*em. A te magad állapottyát, 2.*Cor.*13,5. Vallyon nincsené benned az Isten kegyelmének kivánsága? Az Istenben valò reménségnek és bizodalomnak valami kis szikrácskája? Vagyoné bûneid felôl valò valami bánat? Vagyoné az Ur JEsushoz valò menetelnek és az ôrôk életnek ohajtozò buzgosága? Vagyoné benned valami jó indulat? Akar-

nádé, ha hihetnél? Ha ezek à jelek benned vannak, benned vagyon à Szent Lélek Isten-is, és az hûtnek kicsíny tûzetskéjét gôrjezgeti szivedben. 2. *Cor.* 3, 5. *& Cap.* 1, 6. *Rom.* 8, 26. Akarnád hiszem ha hihetnél, s-azért-is gyakran fohászkodol és imádkozol. Jól vagyon, kezdete már az hûtnek benned vagyon, mert ez à jò kivánság, ez az akarat, és fohászkodás, à Szent Lélektûl gôrjeztendô hûtnek elsô részecskéje, melly à Szent Lélektûl származik te benned, ki az ô erejét erôtelenségéd alá teszi, és aztot segitti. 2. *Cor.* 12, 9. Ugyan-is: Valamint nem tudgyuk, mit, és miképpen kôllessék kérnünk Istentûl, hanem à Szent Lélek segétti à mi erôtetlenségünket, és esedezik kimondhatatlan fohászkodásokkal érettünk. *Rom.* 8, 26. Igy mit, és miképpen hidgyünk, noha mi aztot nem érezzük, hanem csak à Szent Lélek táplállya az hûtôt és meg tartya. Vagyon buza à földben, hogyha szintén szárát avagy fejét nem láthatod-is, téli ûdôben. Vagyon Lélek az aluvó,

vagy

vagy el alélt emberben, noha maga nem-is tudgya erôtlenségében. Vagyon az hamuban lévô szikrácskának-is, mind melegsége, s-mind fényessége, nóha à rajta lévô fôdél miát ki nem jelentheti. Igy az igaz hût à szivnek néha belsô részében ugy elrôjtetik, hogy annak jelen léte mi tôlünk nem-éréztethetik. *Aliud est Fidem non sentire, aliud verò credere nolle. Illud est Lucta; hoc verò pervicacis contumaciæ.* Más, nem éréznyi az hûtôt, más penig, nem akarnyi hinnyi. Amaz à késértetek közôt meg tôrténik, de ez à vakmerô Ségnek tulajdonittatik. Hût által lakozik à Christus à mi szivünkben; *Eph.* 3, 17. jóllehet annak kegyelmes jelen létét tapasztalhatóképpen meg nem érézhettyük. A belôl vigaztalo Szent Léleknek-is háza vagyon te benned, 1. *Cor.* 6, 19. jóllehet az ô vigaztalásának érzését meg vonnya néha te tôled. Valamint azért Abrahám minden emberi reménség ellen, hitt az Isteni reménségben; *Rom.* 4, 18. Igy hanem érzéd-is hûtôd jelen létét; de à Jó Isten

ereje által biznod kôl az ô igaz beſzédében. *Pſal.* 23, 4. Mellybûl az hûtt ſzármazik, *Rom.* 10, 17. és az hûtbûl oſztán annak érzéſe kiſirázik. Légy annakokáért jò reménségben, ne-is tébologj à te ſzivedben, halgaſd Iſtennek igéjét, és bocsáſd annak lôlkôdben erejét, hogy az által hihes, vagy hûtôt ſzivedben ſzerezhes, fohászkodgyál az Iſtenhez, hogy Iſteni erôt nyujtſon erôtelenségedhez. Jegyezd meg, *II. DEI Propenſionem.* Az Iſtennek kônyôrûleteſſégre hajlandò vóltat. Kitûl vagyon, hogy hinnyi kivánſz, hinnyi akarſz? Bizonyára nem te magadtul, *Eph.* 2, 8. hanem à jó Iſtentôl, à ki cſelekeſzi mind hogy akarjad â jót, s-mind penig véghez-is vigyed, *Phil.* 2, 13. és kôzel vagyon à tôrôdelmes ſzivekhez, és azokat meg tartya, *Pſal.* 34, 18. meg élleſzti, *Eſa.* 57, 15. meg nem utállya, *Pſal.* 51, 9. azokrul meg emlékezik, *Eſa.* 49, 15. *ſeq.* és ôket vigaſztallya. *Cap.* 61, 1. *&* 66, 13. Sôtt az el kezdett jò dolgot véghez-is viſzi, mind â JEſus Chriſtusnak napjáig. *Phil.* 1, 6. Légyen elég

elég tehát tenéked az Iſtennek kegyelme, kinek ereje à te erôtelenségedben vitetik végben, s-nagy ôrômôſt dicſekedgyél à te erôtelenségedben, hogy lakozzék te benned à Chriſtus ereje. 2. *Cor.* 12, 9. 10. Ô-is él az hûtôt mind ſzérzô, s-mind pedig nevelô eſzközökkel. Mellyek felôl *Láſd meg oda fóllyeb.* §. *XIV. Conſidera Charitatem Adoptionis, Veritatem Promiſſionis & Poteſtatem Redditionis.* Gondold meg az Iſteni ſzerelemnek, melly tégedet Fiává fogadot à Szent kereſztségben, nagy voltát: Gondold meg az ô kegyelmes igéretinek igaſságát. Gondold meg az ô minden igéretit bé tellyeſithetô hatalmát. Gondold meg mondom, jobban ezeket és ezekrûl te magadban mindenkoron igy elmélkedgyél, hogy erôtelenségedben meg erôsôdgyél:

Dat Genitor. Meruit Genitus. Firmatq; ſalutem
Spiritus. Una Fides accipit. Acta probant.

Az Atya Isten idvôsségemet igéri; A Fiu aztot érdemli, és à Szent Lélek meg pôcsétôli. Az hût aztot elveszi. A Cselekedet penig kûlsôképpen meg jelenti.

Una est in dubia mihi re medicina:
Jehovæ
Cor patrium, Os verax: Omnipotensq; manus.

Minden keserûségemben, s-minden halálos inségben, vigasztalásom egy nékem, hogy az Isten reménségem: A kinek szeret szent szive, A kinek igaz beszéde, és hatalmas ô szent keze. *Murmuret jam quantum voluerit, insipiens cogitatio mea, dicens: Quis enim es tu? Aut quanta est illa gloria tua? quibusq; meritis hanc obtinere speras? At ego fiducialiter respondebo: Scio, cui credidi, & certus sum, Quia in charitate nimia adoptavit me, qui Verax est in promissione, & Potens in exhibitione. Licet ei facere, quod voluerit?* Okoskodgyék bátor az én tudatlan okoskodásom, és gondolkodgyék, valamint szintén akarja az én gondolkodásom,

kodásom, ezt mondván: Kicsoda vagy te? Es micsoda à te dicsekedésed? S-minémô érdemeddel reménled, hogy az Isten kegyelmét meg nyered, S-ôrôk életed el veszed? De annak nagy bizodalommal meg felelek: Tudom jól, kinek hittem, és bizonyos vagyok, hogy az ô Gondviselélé alá ajánlott lélkômet megtartya. 2. *Tim.* 1, 12. A ki, ingyen valô kegyelmébûl fiává fogadot engemet: A ki, igaz minden igéretiben, és hatalmas az ô igéretinek bé tellyesítésében. Szabad ô néki, valamit akar, azt cselekednyi. *Hic est funiculus Ille triplex, qui difficilè rumpitur, quem nobis à Patria nostra in hunc carcerem usq; dimissum firmiter teneamus, ut Ipse nos sublevet, Ipse trahat, & pertrahat usq; ad conspectum magni DEI, Qui est Benedictus in secula.* Ez amaz hármas és elszakasztathatatlan erôs kôtél, *Eccl.* 4, 12. à melly onnéd fôllyûl à mi Mennyei Atyánktul az egbûl idealá bocsátatot. Fogjuk meg azért aztot, és nagy erôssen hozzá ragaszkodván tartsuk meg, hogy minket innéd fôl emellyen, és az

örökkön áldandó nagy Istennek dicsőséges szine eleiben bévigyen. Igy kól mondom, elmélkedned, és à te hûtôd felôl nem kôl kételkedned. Ad az Ur Isten Szent Lélkôt azoknak, à kik ô tûlô kérik, *Luc.*11,13. de aztot nem kérhettyûk, hanem csak azon Szent Lélek által. Igy: Ad az Isten hûtôt ázoknak, à kik kivánnyák, jóllehet az hûtnek kezdete nelkûl nem kivánhattyák. A napot nem láthatod annak világositása nélkûl. Az Istenben sem hihetz az hûtnek kezdete nélkûl, à mi azért mi tôlünk nem lehet, Isten kegyelme és segétsége által meg lehet. *Matth.*19,26. hogy tudnyi-illik hidgyünk, és hûtünk által idvôzûllyünk. Melly hûtôd erôsitésére jegyezd meg, *III. Cætûs in gratiam recepti multitudinem.* A Gyönge hûttel biró, de az Isten kegyelmében részesûlô embereknek sokaságát. Bizonyára, oh té erôtelen Lélek, sok Szent emberek vannak itten társaid, à te erôtelenségedben, Sokaknak vagy itten követôjô à te gyönge hûtôdben. Nagy hûti

hûti vólt ugyan Abrahámnak, melly ô nékie tulajdonitatot Idvôsségére. *Rom.* 4,3. vólt azonban nem egyszer olly idô, mellyben az ô hûtô-is igen kicsiny vólt. *Gen.*12,13. *Cap.*17,17. *&* 20,1. Kicsiny vólt Jákobnak-is. *Cap.*37,35. Kicsiny Moysesnek. *Num.*11,22. *Cap.*20,11. Kicsiny Dávidnak. *Psal.*10,1. Péternek. *Matth.*14,31. Thamásnak. *Matth.*20,25. Az Apostaloknak. *Luc* 17,5. és egyebeknek. *Matth.* 6,30. *Marc.* 9,22. De Istentûl azonban mind ezek gyönge hûtôknek erôtelen voltáért el nem vettettenek; hanem az ô kegyelmében be vétettenek. *Syr.* 2,11.12. A kikkel, nosza menybé te-is JEsus kôszikla 1. *Cor.*10,4. óldalának hasadékjában. *Esa.*2,10. Rójtôzzél el, az Istennek félelme elôl és lakozzál è magas kôszálnak hajlékában. *Can.*2,14. Hozzá fogad tégedet-is az Ur JEsus. *Matth.*11,28. Ki sem rekesztè Mennyei *Virtus. Joh.* 6,37. Légy bátor inkáb, meg segits-erôsit tégedet-is az Ur JEsus è te gyöngeségedben, csak ôltôzkôdgyél fôl az ô hatalmasságának erejében. *Eph.* 6,10.

§. XXII. Ezeket, à mint illik, már jól meg viſgálván; Bizonyos lehet ember az ô hûtinek jelen vólta felôl; De bizonyos leheté vallyon azon igaz hûtinek mind végig meg maradása felôl? Bizonyos lehet. Jóllehet nem egy általlyában, mintha aztot akár miképpen éllyen, ſoha el nem veſztethetné; hanem *ſub conditione mediorum uſurpandorum*, az igaz hûtôt nemzô nevelô, és meg ôrizô eſzközökre nézve. *Láſd meg oda föllyeb. §. XIV.* Mert, valamint az Jó Iſten réſzérûl állhatatoſſan meg marad mind ôrökkön az ô fogadása. *Jac.*1,17. *Mal.*3,6. *Joſ.*25,45. *Num.* 23,19. *Hebr.*6,18. *Pſal.*33,4. *Rom.*3,4. *Nulla in promiſſis ejus falſitas, quia nulla in faciendis Omnipotenti eſt difficultas.* Semmi hamiſság nincſen az Iſten beſzédében, mert ſemmi lehetetlenség nincſen az ô cſelekedetiben. Igy az üdvözülendô ember réſzérûl kivántatik, az Iſtentûl rendeltetett Szent éſzközöknek gyakorlása. Mert, valamint azok által ſzármazik az hûtt elsôben; *Rom.* 10,17. & 4,11. 1. *Pet.*3,21. Igy azon eſzközök által

által tartatik meg mind végiglen. *Phil.*1,6. 1. *Pet.*1.5. *Luc.*11,28. Hogyha annak okáért az én Iſtenem igéjét ſziveſſen halgatom, *Joh.*5,39. S-meg tartom; *Luc.*11,28. és életemet à Szent Lélek Iſten ſegétségének általa *Rom.* 8,26. 2. *Cor.*12,9. à ſzerint rendôlôm; *Joh.*13,17. hogyha à kéſértetnek és kétségben eséſnek el távoztatásáért buzgoságoſſan imádkozom, *Matth.*26,41. kérvén az Urat, az én Uramnak Attyát, hogy ne hadgyon el engemet az én nyomoruságomnak napján, *Syr.* 51,14. Sôtt inkáb erôſitſe meg, à mellyet bennem cſelekedet. *Pſal.*68,28. Hogyha kereſztségemrûl meg emlékezem, *Gal.*3,27. és az Ur Szent vacſorájával az ôrôk életre pôcsételtetem s-az ô érdemében réſzesûltetem: hûtômnek tehát, mind végig meg maradáſa felôl bizonyos lehetek. *Joh.*5,24. Annál-is inkáb, hogyha tökéleteſſen én magamban el végezem, hogy kéſz akartva, s-el ſzánt ſzándékkal Iſtenem ellen ſoha nem vétkezem: Sem à Szent Lélek Iſten bennem munká-

ódó erejének ellenében magamat soha készakartva nem tészem. Melly jó szándékomnak és fogadásomnak végben viteléért, *Psal.*116,14. Istenemnek szüntelen 1. *Thess.* 5,17, esedezem. *Psal.*90,17. *Esa.* 26,12. Igy cselekédvén mondom, bizonyos lehetek, hogy sem halál, sem élet, sem Angyalok, sem Fejedelmességek, sem hatalmasságok, sem jelen valók, sem kövétkezendők, sem magasság, sem melység, és semmi egyéb teremtet állat, el nem szakaszthat engemet az Isten szeretetitül, melly vagyon à mi Urunk JEsus Christusban. *Rom.*8,38. Ennek azért à ki végheteten bőséggel mindeneket meg cselekedhetik föllyeb, hogy nem mint mi kérjük, vagy elménkben bé fogjuk; ennek mondom, az Istennek dicsőség légyen az Anyaszentegyházban, à JEsus Christus által, minden üdőben, és mind örökkön, örökké! Amen! *Eph* 3,20,21.

§. XXIII. Eddig vólt, Oh szegény ember! à te bűneid bocsánattyáért imádkozásod, már kövétkezik, betegségedbül valò fölszabadulásodért valò ohajtozásod, és à Szent Lélek Isten vigaztalásáért valò fohászkodásod. Könyörögj annakokáért. Oh szenvedò *Patiens* Másodszor *Pro Ægritudinis vel mitigatione, vel ablatione.* A te betegségednek vagy könnyebbitéséért. vagy tellyességes el vételéért. Könyörögj mondom, ô Fölségének; de *Sub conditione Divinæ voluntatis,* 1. *Joh.* 5,14. *& animæ utilitatis,* ugy, hogyha Istennek teczik, és à te Lélködnek idvösségére esik. *Rom.* 8,28. Az ötvös tudgya, mennyi ideig kél az aranynak à tüzben tisztulnyi. Nem mi, hanem az Isten tudgya, mennyi ideig kölletik az embernek szenvednyi, hogy az ô hütô, az Aranynál tisztábnak találtassék. 1. *Pet.*1,7. S-à nyomoruságnak kemenczéjében meg probáltassék. *Syr.*2,5. Önékie azért harárt, eleiben szabnyi, *Judith.*7,23. *Cap.* 8,13. avagy à meg gyogyulásnak nem kölletik oráját hadnyi, *Joh.*2,4. hanem nagy bizodalommal segétségére kölletik várakoznyi. 1. *Sam.*3,18. *Psal.*130,5. Mert, mihelyt akarja

akarja uttyát szabadulásodnak, *Matth.* 8,2. vagy meg gyogyulásodnak modgyát, 2.*Pet.* 2,9. mindgyáráſt fóltalállya. 1.*Cor.*10,13. Vigyed eleiben szivedet, és annak faidalmit. *Psal.*62,8. Jelents meg teſtednek-is nyavalyáit, à te imádságodban és mindennémő sérelmét. *Psal.*6. *à verſ.*2. Uram! Te elótted vagyon azt mondgyad, minden én kivánságom, és az én nyögésem Te elótted el nem rójtetet. *Psal.*38,9. Igen nagy betegséget szenvedek, adgy könnyebséget ennekem! *Esa.*38,14. Igen szenvedek, mind kivül teſtemben, mind penig belól az én lólkómben. *Psal.*6,2.3. Jaj nékem moſt! Mert az Ur edgyik bánatomra más bánatot adot. *Jer.*45,3. Elfárodtam fohászkodásomban, és nyugodalmat nem találtam, *Ibid.* csöndeſségben valék, de az Iſten meg rontot engemet: Az én veséimet ugyan haſogattya és nem kedvez, az én epémet à földre ugyan kiontya. Réám támad mint egy hatalmas, és egyik nyavalya à máſikat éri *Jobi.*16,13. Csontom bűrömhöz ragadot, *Cap.*19,20.

El

El oſzlot, *Pſal.*22,14. és minden erőm mint à cserép el száradot. *verſ.*15. Az én szivem mint à viasz elolvadot az én belső tagaim kőzőt, és az ő haborusága igen megſokaſodot, Az én nyomoruságimbul szabadits ki engemet. *Pſal.* 25,17. A nyomoruságoknak edgyik méllysége à máſikat követi. Az én könyhullatáſom énnékem kenyerem mind ejjel s-mind nappal. Mikor ezekrűl meg emlékezem, Lólkómben fólóttő igen meg keſeredem. En Iſtenem! Az én Lólkóm én bennem el hadta magát, mint à szomjú szarvas téged kiván. Miért hadtad el, oh én Lólkóm! illyen igen magadat, és miért buſulogſz, s-nyughatatlankodol én bennem. Bizzál az Iſtenben, várjad az Iſtent. Mert, még ő nékié hálákat adok az ő szabaditásáért, ő az én életemnek meg szabaditója, Ö az én Iſtenem! *Pſal.*42,1. O Atyám fia! O szegény Beteg! Az igaz hűtbűl származott Imádság ám à te betegségedbűl való meg gyogyulásodnak fő orvoſsága. *Jac.*5,15. *Num.*16,47. 2.*Sam.*24,17. *Eſ.*38,2.

melly

melly nélkûl nem haſznál az Orvoſoknak órvoſsága. *Sap.* 16, 12. Mert az Iſten áldásábul, (mellyet imádságoddal nyerhetz) léſzen minden orvoſságnak haſználatoſsága. Tudta jól eztet Ezechiás, azért beteg ágyában imádkozván azt mondgya: Uram! Tarts meg engemet, és halaadó éneket éneklek tenéked, életemnek minden napjaiban! *Eſa.* 38, 20. Meg-próbálta Dávid, azért gyakran fohászkodgya: Az én nyomoruságomban az Urhoz kiálték, és meg halgatata engemet. *Pſal.* 120, 1. Segétségûl hittam az Urat és kiáltottam az én Iſtenemnek, és meg halgatá ſzómat, az ô Templomábúl, és az én kiáltáſom jútot ô eleiben az ô fûleiben. *Pſal.* 18. Segitségûl hittam az Urat, az én nyomoruságomban, és ô engemet meg halgatot, és meg ſzabaditot. *Pſal.* 118, 5. Tudta Szent Job-is, s azért mondgya: Nem tiltom meg az én ſzámat, hanem ſzollok az én Lélkómnek fájdalmiban, és panaſzolkodom Iſtenem elôt az én ſzivemnek keſerûségében. *Cap.* 7, 11. A kikkel imádkozzál te-is, ſzegény

gény Beteg, *juxta. Pſal.* 40, 15. és betegségednek, Iſten akarattya ſzerint való meg könnyebbitéséért igy fohászkodgyál: Oh én Uram, és én édes Iſtenem! A ki énnékem mind teſtet, s-mind Lélkôt adtál: és az én Anyámnak méhétûl fogva ſzintén ez ideig nagy kegyelmeſſen, tûrhetô állapotban meg tartottál. *Syr.* 50, 24. Légyen hálá tenéked, hogy engemet, Iſteni Szent teczéſed ſzerint, valamint életemben, ſok jó egéſſéggel meg áldottál, igy moſtani betegségemmel-is meg látogattál. *Jobi.* 2, 10. Igen nehéz betegséget ſzenvedek ugyan, és ſulyos fájdalmokat viſelek, kiſſebbek mindazonáltal mind ezek az inségek, hogy ſem mint az én bûneimmel érdémléttem. Oh nagy irgalmaſsággal bûvelkedô Szent Atyám! láſd meg könyörûlô ſzemeiddel, melly nagy és ſok légyen az én nyavalyám. Az én bûnôm nyomorit, Teſtem fájdalma ſzomorit, Lélkôm ismérete háborit, és à kéſértô órdôg keſerit. Tarts meg engemet, én Iſtenem! Elérkeztenek à ſok keſerûségeknek vizei, ſzintén

tén az én lólkómig. *Psal.* 69, 1. Essék meg szived az én sulyos nyavalyámon, essék meg szived sok féle fájdalmimon! Ne vess el elóted engemet, sótt meg bocsátván búnómet, kónyebbitsed terhemet, s-add meg én egésségemet Uram! A te busulásodban ne fegy meg engemet, és à te haragodban ne ostorozz engemet! Kónyórúly Uram! rajtam, mert erótelen vagyok, gyogyits meg engemet, mért meg háborodtanak az én csontaim, és az én Lólkóm-is igen megháborodot, de te Uram, mig késól? Térj hozzám Uram, és ments ki az én Lólkómet és szabadits meg engemet à te irgalmasságodért! Mert nincsen te felóled az halálban emlékezet, à koporsóban penig kicsoda mond teneked dicséretet? El faradtam fohászkodásimban, meg mostam minden ejjel az én ágyamat, orczám-is el hervadt à szomoruság miat. *Psal.* 6, 1. *seqq.*

Da DEUS, ut mihi sit mens sana, in corpore sanò!

Gyogyits

Gyogyits meg Uram engemet, és meg gyogyulok, tarts meg engemet és meg tartatom, mert az én dicsósségem te vagy! *Jer.* 17, 14. Oh én édes Uram Jesus Christusom! Mennyi sok betegeknek használt immár à te Jesusi Szent neved! Segély meg engemet-is, oh én édes Jesusom; és gyogyits meg hamaréb, mert meg gyogyithatz, ha akarod, engemet. *Matth.* 8, 2. Légyen azért, nem az én, *Matth.* 26, 39. hanem à te Szent akaratod. *Cap.* 6, 10. Cselekedgyed aztot, à mi jóbnak teczik à te szemeid elót. 1. *Sam.* 3, 18. *Aut tolle, aut mitiga, aut salva!* Avagy gyogyits meg, avagy penig kinaimat meg róvidétvén, à boldog halál által, engemet idvóztis meg!

Omnibus in rebus fiat Divina voluntas;
Ut vult; sic nostram dirigat Illa viam.
Jac. 4, 15.

A mint à mennyei Isten akarattya, ugy légyen! 1. *Macc.* 3, 60. Az Ur Isten cselekedgyék ugy; à mint ó nékié teczik. 2. *Sam.* 10, 12. Légyen az Urnak akarattya. *Act.* 21, 14. Ó tudgya mit cselekeszik.

Joh.

Joh.6,6. tudgya, à mi kereſzténségünknek gyakorlására, és à mi idvöſſégünknek elö mozdétására mi eſik, *Rom.8,28.* én penig noha moſtan tellyeſſéggel nem tudom, de ez élet után meg tánulom. *Joh.* 13, 7. Oh én édes, és kegyes Iſtenem! Tudom, hogy imádságomat Szent akaratod ſzerint meg halgatod; 1.*Joh.5,14.* de meg adodé égéſſégemet, és mikoron adod meg, aztot nem tudom. Tudom aztot-is, hogy ez betegségemet Szent néved dicsöſſégére, és az én Lölkömnek igazgatod Idvöſſégére, csöndeſz ſzivel azért ſegitségedre várakozom, ha ugy teczik tenéked, hogy meg gyogyullyak, és ha meg gyogyuláſom Szent Nevéd dicsöſſégére, s-az én Lölkömnek fog ſzolgálnyi idvöſſégére: Te Uram! ki az halotakat-is föl tamaſzthatod, 2.*Cor.1,9.* ſokkal inkáb egéſſégemet meg adhatod. Mert igen nagy és csudálatos à te hatalmad. *Syr.* 43, 31. Ha penig néked teczik, ha nekem jómra eſik, hogy tovább-is ſzenvedgyek é teſtben, és nyomorkodgyam ez inségben,

Adde

Adde ad dolorem, modò adde ad patientiam, Csak adgy eröt, nem bánom, csapáſodat el várom, csöndeſz ſzivel hordozom, csak hütöm el ne fodgyon Söt hogyha ſzintén meg kölletik-is halnom, moſtani betegségemben, légyen Uram! ugy-is à te Szent akaratod, és felölem el végezet Mennyei Szent tanácſod, hiſzem, s-jól tudom, hogy egyſzer meg kölletik halnom, és vagy elöb, vagy útolb, el köl è világot és minden jó akaroimat hadnom, Akaratomat azért Szent akaratodra bizom; *Diſpono domui meæ.* Cſelédemet s-Atyám fiait Atyai gondviſeléſed alá ajánlom, Mig akarod tartſad öket Jó egeſſégben, és holtok után vigyed öket-is az örök életben! Edgyikünk ſem él magának, és meg nem halhat magának, ha elünk az Urnak elünk, ha meg halunk, az Urnak halunk meg, akár ellyünk azért, akár meg hallyunk, mindenkoron az Uré vagyunk. *Rom.* 14, 7. Mivel penig.

Vivus, victuruſve Tuus, Tuus Optime JEſu!
Mortuus & moriens, & moriturus ero.

Oh

Oh kegyes JEsusom, és édes meg váltom, én-is néked élek s-halok, tied-is lészek és vagyok; annakokáért à te Szent Lélkeddel, birj engemet és igazgas, ma, és életemnek minden napjaiban, és halálomnak utolsó óráján-is, adgy csöndességes ki muláſt Uram! ez árnyék világból, vigyed be az én ſzegény Lélkemet, à te örvendetes Szent Országodban.

Dulce mihi eſt inter tua brachia vivere JEſu!
Eſt mihi & hæc inter brachia dulce mori.

A te ſzentséges karjaid közöt, édes Idvözitö JEsus Chriſtusom, mind élnyi kész vagyok, s-mind halnyi kivánok. Azonban utolsó órámat mig el hozod, engemet, Oh minden kegyelemnek Istene! igen meg nyomoritatott embert, ki hittál az örök életre, tégy tökéletessé, s-erössé, tégy az igaz hütben állandóvá, s-álhatatoſsá! 1. *Pet.* 5, 10. Tégy à boldog föl támodás felöl való réménségben bizonyoſsá! *Jobi.* 19, 25.

Adgyad

Adgyad hogy életemet csöndesz halállal hamaréb el végezhessem, adgyad hogy az igaſságnak Koronáját elvehessem! 2. *Tim.* 4, 8. Cselekedgyél igy velem, édes Istenem, tennen magadért, és à te Szent nevednek örökkön való dicsöſségéért! Amen!

§. XXIV. Mivel penig az hoſzszas nyavalyában, Lélkö à Patiensnek gyakran el fárad, és minden téteme igen el bágyad: könyörögj azért te, oh beteg Atyámfia! *Pro Spiritûs S. Conſolatione & Corroboratione.* A Szent Lélek Ur Istennek vigaſztalásáért, és meg erösitö bátoritásáért. Mert ö, à ki föl ſegétti à té erötelenségedet. *Rom.* 8, 20. Nagy nyomoruság és nehéz iga rendöltetett minden embereknek, *Syr.* 40, 1. mellynek ſulyos vólta öregbedik, mikor à meg nyomoritatot és minden vigaſztaláſtul meg foſztatot embernek ſenki vigaztalója nincſen, vagy vigaſztaláſa, *Eccl.* 4, 1. Illyenkor, elveſzne à nagy nyomoruságban, ha az Isten beſzéde nem könnyebbitené az ö bánattyában; *Pſal.* 119, 92. De az Isten, à

minden vigaztaláſnak Iſtene, *Rom.15,5.* ád ôrôk vigaztaláſt, 2. *Theſſ.2,16.* és vigaztal minket az ô beſzédével *Pſal.* 119,76. minden háboruſáginkban, olly vigaſztaláſokkal, hogy miis vigaztalhaſſunk minden nyomoruſágban eſteket azzal à vigaztaláſſal, mellyel Iſten minket vigaztal. 2. *Cor.*1,3. Jóllehet penig vigaztallya hiveit mind az Atya Iſten, à ki ugyan azért neveztetik Vigaſztaláſnak Iſtenének; *Rom.* 15,5. Mert édes Atyánk lévén. *Eph.*3,15. vigaztal mint édes Atya, *Pſal.*103,13. vagy Anya, *Eſa.66,*13. mind penig à Fiu Iſten, à ki ugyan azért küldetett è világra, *Joh.*3,16.17. hogy à tôrôdelmes ſzivû embereknek, *Eſa.*61,1. Vigaztalója légyen. *Luc.*2,32. *Speciali tamen ratione,* és leg kiváltképpen à Szent Léleknek tulajdonitatik ez à vigaztaláſnak tiſzti. *Joh.*15,26. *&* 16,7. Ki bizonyságot téſzen à mi ſzivünkben, hogy mi à ſzenvedés alatt-is Iſten Fiai vagyunk, és ôrôkôſi, *Rom.*8,16. Ezért annakokáért, à Szent Lélek bátoritáſáért, kôl Iſtennek, oh ſzegény beteg! fohálz-

fohálzkodnod gyakran, és igy ſzolván imádkoznod: Ne veſs el engemet à te orczád elôl, én Iſtenem! és à te vigaztalò Szent Lélkôdet ne vedel én tôlem. Teremts én bennem tiſzta ſzivet, és az erôs Lélkôt ujits meg én bennem. *Pſal.*51,10. A te jó Lélkôd vezérôllyôn engemet egyenes uton! *Pſal.*143,10. Ki engemet, hogy ha az emberi gyarloság miát bûnben eſendem, fôlemellyen, hogyha meg keſeredem, könnyebbitſen, és az én beteg erôtlenségemben erôſitſen! Bocsáſd Uram alá, à te Lélkôdet az égbûl, hogy meg ujitſon engemet! *Pſal.*104.30. A te tanácſodat ſenki nem tudgya; hanem ha te adandaſz bölcſeſſéget, és à te Szent Lélkôdet à magaſságbul el bocsátandod. *Sap.*9,17. Hovà mennék azért à te Lélkôd elôt és à te Orczád elôt hová futnék? *Pſal.*139,7. Valakik igaz hûttel kérendik, ád azoknak à mi Mennyei Atyánk, Szent Lélkôt, *Luc.* 11,13. és meg nyugoſzik azon az Urnak lélkô, Bölcſeſſégnek és értelemnek Lélkô, Tanácsnak és hatalomnak

Lólkó, Tudománynak és Iſteni félelemnek Lólkó. *Eſa* 11, 2. A ki mindeneket meg viſgál, s-meg jelent, 1.*Cor.* 2,10. és az ó hiveiben lakván, *Cap.*3,16. kúlómbkúlómféle ajándékokkal fól ruház. *Cap.* 12, 7. Kitúl valakik vezéreltetnek, azok Iſten Fiai, azért à nyomoruság kózót nem félnek módnélkúl vagy keſeregnek, mért ez az Iſten Fiának Lólkó, nem félelemnek, hanem fiuvá való fogadáſnak Lólkó; *Rom.*8,14. de inkáb à ſanyaruság alatt-is az Iſten dicsóſségének reménségében dicſekeſznek, *Cap.*5,2. Hogy Iſten ó nékiek gondviſelő Attyok, *Gal.*4,6. és ók Iſten fiai. *Rom*, 8, 15. *ſeq.* hogyha fiak, tehát órókóſek-is, Iſtennek ugyan órókóſi, de à Chriſtus JEſusnak órókós társai, à kivel, ha egyútt ſzenvedúnk, ó véle eggyútt meg-is dicsóittetúnk. *verſ.*17.

§. XXV. Ez à Szent Lélek Ur Iſten, ma, *ordinariè* az ó Szent Igéje által, ſzokta vigaztalnyi az embereket. *Pſal.* 94,19. és az egyházi ſzolgák által biztatnyi à betegeket. *Jac.*5,14. *Eſa.*40,1. Taná-

Tanácslom azért tenéked, Oh ſzegény Beteg! hogy az Egyházi ſzolgákat hozzád hivaſſad, à kik érétted imádkozzanak. *Jac. l. c.* és à Szent irásbéli vigaztaló beſzédekkel vigaztallyanak; *Eſa. l.c.* 2.*Cor.*3,4.5. De mivel ezeknek az Egyhazi ſzolgáknak Jelenlétét, à moſtani nyomoruságos úd6 nem ſzenvedi minden helyben, nem ſzenvedi, hogy mindenkor igaz Evangelica vallásodon, lévő Tanitot hivathas elődben; Meg vigaztallak annakokáért tégedet majd azoknak képekben, csak rövid ſzóval moſtani betegségedben. Miképpen vigaztallyalak, penig? holot nagy mint à tenger à te nyomoruságod, ki gyogyit meg tégedet? *Thren.*2,13. Haſzontalan itt az emberi vigaztalás; *Jobi*, 16, 1. hanem erős egyedúl és foganatos az Iſteni bátoritás. *Cap.* 15, 21. A mellyet, veſzúnk mi, à kezúnknél lévő Szent könyvekbúl. 1. *Macc.* 12, 9. az az: Az Iſtennek élő, hatalmas, és minden két élű fegyvernél hathatób Igéjébúl, melly általjárhattya, à betegséget ſzenvedő ke-

reſztény embernek mind ſzivét, s-mind meg keſeredet Lölkét. *Hebr.*4,12. Nincſen-is olly nyavallya, nincſen ollyan fájdalmad, mellynek nem találnál itten elegendö orvoſságot; *Pſal.*94,19. hanem ha kicſinynek teczenek téned az Iſtennek vigaztaláſi? *Jobi.*15,21. A ki vigaztal tégedet *Conſideratione. I. Immittentis. II. Patientis. III. Immiſſæ tribulationis*; Elödben adván: (1.) Kitül jöt réád. (2.) Kicſoda vagy te? Es (3.) Micſoda jöt te réád?

§. XXVI. Gondold meg annakokáért vigaztaláſodra, oh vigaztalás nélkül ſzükölködö ſzegény Beteg? Elsöben: *Immittentis DEI affectionem.* Ez betegséget réád bocsátò Iſtenednek hozzád valò jó kedvét. Kicſoda bocsátotta ugyan-is te réád è betegséget, vagy más féle névei nevezendö inséget? Az Iſten. Az Iſten mondom, à ki betegséggel meglátogat; és iſmét meg gyogyit, meg ſebeſit; és bé kötöz. *Jobi.*5,18. *Oſe.*6,1. Meg öl; és meg elevenit. A koporſoban viſzen, és viſzſza hoz. *Deut.*32,39. 1.*Sam.*2,6. *Tob.*13,2. *Sap.*16,13. *Pſal.*

*Pſal.*71.20. *Conf. Sup. de Infurtunio.* §. *LX. LXI. Et de Morbo.* §. *III.* Az Iſten. Ki jóllehet az ö hozzája igazán meg térőknek bűnöket meg bocsáttya, mellyeknek meg bocsátáſa után az ö hiveit haragos oſtorával nem bűnteti, mint haragos birò, mindazonáltal *Jus ſuos ſub Cruce exercendi, futura pro cautela, ſibi reſervat,* Eö Fölsége ez méltóságos Autoritását és ſzabados Atyai akarattyát föntartya, hogy az ö benne hivö kegyes embereket, bűnök meg engedéſe után-is, jövendöbéli tanitáſnak okáért, atyaiképpen ſzabadon ſujtálhaſſa. 2.*Sam.*12,14. *Confer. ſupr. de infor.* §. *XXIII. Et* §. *LX.* Melly nem bűntetéſe ö Fölségének; hanem inkáb ſzerelmének jegye. *Vide ſis ſup. de infort.* §. *XLV. & LXVI. Itemá,* §. *XXIII.* Atyai tanácſa, hogy ſzánt ſzándékkal ez után ne vétkezzenek, s-el neveſzſzenek, *Job.*8,11. 1.*Cor.*11,32. és ki nyilatkoztató próbája, hogy hütökben, reménségekben, békeſſéges türésekben, s-à mi Urunk JEſus Chriſtusnak kegyelmében valò

nevelkedések, mindenek előt fényeskedhessenek. *Matth. 5, 15. 1. Pet. 1, 7. & 2. Pet. 3, 18. Confer omninò. §. Cit. Hic DEI Mos est: Sanctissimos quosq; in deliciis non habet, sed quos amat, castigat.* Ez az Isten szokása, az ô hiveit, kedvek szerint valò állapotban nem tartya; hanem az ô szerelmesit meg dorgállya. *Apoc. 3, 19. Vide supra. de infort. §. LX. in fine.* Annak okáért int Salamon, hogy az Urnak dorgálását, meg ne utállyad, *Prov. 3, 11. 12.* hanem *Disciplinam Patris*, A Mennyei Atya Isten sujtálása által valò tanitását halgassad. *Cap. 4. 1.* Mert à ki keresźt és tudomány nélkül valò, meg hal. *Cap, 5, 23.* Imádkozzál tehát, oh szegény Beteg! nyomoruságodban, *Psal. 50, 15.* és az Isten segétségére békessèges türéssel várakozzál. *Psal. 27, 14. Hab. 2. 3.* Hidgy. *Marc. 5, 36.* Reményl az Istenben. *Psal. 42, 16. & 130, 6. Jobi. 13, 15. Prov. 3, 5. Syr. 2, 1. 1. Macc. 2, 61.* Hogyha szintén semmi modgyát nyavalyádbul valò ki szabadulásodnak nem látod-is. *Rom. 4, 18.* A reménség meg nem szégyenit. *Rom. 5, 4.* Az Ur Isten

Isten bizony meg segét, *Psal. 91, 15. & 106, 15*, Hogyha nem ebben à szempillantásban; de az ô meg szabaditásának orájában. *Joh. 2, 4.* Ha nem regvel, tehát estve, hogyha nem estve, tehát regvel. *Psal. 130, 6. Non repellet in æternum; sed faciem abscondit ad modicum.* Minem örökkön hágy el az Ur, *Thren. 3, 31.* hanem egy kis busulásában el rôjti oraczáját, csak egy szempillantásig. *Esa. 54, 28.* Csak egy szempilantásig tart az ô haragja, de örökkön való az ô Jó akarattya. Estve siralom vagyon, regvel örôm. *Psal. 30, 5.* Hogyha meg nem szabadit, testiképpen, meg szabadit örökössen. *Vide de Infor. §. 64.* Forgasd meg itten Lölköd könyebségére è következendô Szent Irásbéli mondásokat-is, és réá figyelmezvén nagy buzgoságossan, olvasd meg. *Syr. 2, 10. seq. Act. 14, 22. 2. Thess. 3, 3. 1. Tim. 3, 12. Jobi. Cap. 1. & seqq. præprimis. 14. & 19. 1. Reg. 17, Et 2. Reg. 2. & Cap. 4. Esa. Cap. 22, Cap. 38. Cap. 40. Cap. 43. Cap. 44. Cap. 53. & Cap. 65. Rom. 8. 1. Cor. 15. Et 2. Cor. 5. 1. Tess. 4. Hebr. 11. & 12.*

Jac. 1. *&* 5. 1. *Pet.* 1. *Apoc.* 1. *Cap.* 20. *&* 21. *Ezech.* 37. *Pſal.* 6. *&* 68. 2. *Cor.* 12. 9. *Jobi.* 5, 16. 17. 1. *Pet.* 2, 21. Ne fély azonban, nem hágy el tégedet-is, oh ſzánakodáſra méltó beteg Atyámfia! Ne fély mondom, hogyha ſzintén az halál vólgyének árnyékában járandaſz-is; mert veled vagyon az Iſten, *Pſal.* 23. 4. közel vagyon, *Pſal.* 145, 18. el nem hágy tégedet-is, maga igaz fogadáſa ſzerint *Hebr.* 13, 5. az Atya Iſten, Te melletted à Fiu Iſten. *Joh.* 17, 23. Te benned lakik à Szent Lélek Iſten. 1. *Cor.* 3, 16. Ne fély, édes Atyám fia! Semmit ſe fély. *Pater Amator, Filius Redemptor; Spiritus Conſolator.* Szeret az Atya, meg váltot à Fiu, Meg vigaztal à Szent Lélek Iſten. Ne fély, Iſten vagyon veled, ſenki és ſemmi nem lehet ellened. *Rom.* 8, 31. Ne fély, maga az Iſten, *Eſa.* 41, 10. azt mondgya, Ne fély, mert én te veled vagyok, meg ne retteny, mert én vagyok à te Iſtened, ki tégedet meg erôſitelek, annak fölöttö meg ſegittelek, és az én Igaſságomnak, Job karjával támogatlak tégedet. *Confer. ex ſuper*

ſuper. §. XIV. Né fély, *Præſentia [illegible] præſentiſſimum eſt in omnibus adverſitatibus remedium.* Az Iſtennek jelen vólta, minden féle nyavalyáidnak kéſz orvoſsága. *Pſal.* 23, 4. *Rom.* 8, 31. Jóllehet ugyan ez az Iſten à te nyomoruságodban, *Pſal.* 10, 1. néha magát elrôjti, *Eſa.* 45, 11. és kereſzt viſeléſedet ſak az ablak roſtéllyán által nézegeti; *Cant.* 2, 9. De azonban ſak ô réá néznek meg tartáſoknak okáért ez földnek minden határi, *Eſa* 45, 22. és minden ſzenteknek fohászkodáſi. *Pſal.* 32, 6. Mert ô minden tudó. *Pſal.* 139, 1. *ſeqq.* Noha ſzivében el rôjti egy kis ſzempillantáſig, *Eſa.* 54, 7. 8. az ô ſegitségét, mintha nem-is akarna rajtad könyörûlnyi, mintha nem-is tudna nyavalyádon ſzánakodnyi, *Cant.* 3, 3. De ô, à te betegségedrûl meg emlékezik. *Jobi.* 10, 13. Meg találod, *Cant.* 3, 4. és meg ſegét tégedet. *Pſal.* 91, 15. Az ô ſzemei vannak az igazakon, és fûlei azoknak kiáltáſokon. *Pſal.* 34, 16. Mindenek mezitelenek az ô ſzemei elôt. *Hebr.* 4. 13. A te nyögéſed azért, tûlô el nem

rójtetett. *Psal.*38,10. Tudgya minden nyavalyádat, *Apoc.*2,19. minden fájdalmidat, *Psal.* 10, 14. és abból való ki szabaditásodat. 2. *Pet.* 2,3. Irgalmas-is ez az Isten. Nincsen nekünk ollyan Fő Papunk, ki à mi erőtelenségünknek érzésin meg nem indulhatna, hanem olly, ki meg kisértetet mindenekben, hasonlatosképpen mint mi, à bűntül meg válva. *Hebr.*4,15. Egyébiránt mit tudna, à ki semmiben meg nem késértetet vólna? *Syr.*34,10. A mi betegségünket ő viselte, és à mi fájdalminkat hordozta, meg sebesitetet à mi álnokságunkért, meg rontatott à mi bűneinkért, à mi békessségünknek veresége vagyon ő rajta, és az ő sebeivel gyogyultunk meg. *Esa.* 53, 4. 5. Irgalmas és kegyelmes, késedelmes az haragra, és igen kegyelmes, nem mind örökkön feddődik, és nem mind örökkön tartya meg az ő haragját. Nem à mi bűneink szerint cselekeszik mi velünk, és nem fizet minekünk à mi álnokságunk szerint. *Psal.*103,8. Nemis csak meg tud betegitenyi, de meg-is

tud gyogyitanyi, 2.*Sam.*2,6. könnyebbitenyi, *Matth.* 11, 28. és dicsőittenyi. *Psal.*91,15. Ha vér-is, nem szive szerint vér, sem bánattal nem illeti az emberek fiait szive szerint. *Thren.*3,33. Idegen dolga ő nékié à bűntetés. *Esa.* 28, 21. Annakokáért vér az Isten, hogy könyörüllyön mirajtunk. Meg tartóztattya ő magát, hogy meg kegyelmezzen minékünk, mert itéletnek Istene. Boldogok mindnyájan, à kik várják ötet. Most ugyan sirsz, és mind à galamb nyögődöl, *Esa.*38,14. de nem sokáig, majd mindgyárást könyörülvén könyörül te rajtad, A te kiáltásodnak szavát mihelyt hallandgya, kegyelmessen meg felel tenéked. *Cap.*30,18. Noszza annakokáért, folyamodgyunk nagy bizodalommal à kegyelemnek székihez, hogy irgalmasságot nyerjünk az alkalmatos üdőben való segitségre. *Hebr.*4,16. Térjünk viszsza az Urhoz, ő meg gyógyit bennünket, és mivel ő vert meg, azért békőtözi à mi sebeinket. *Hos.* 6, 6. *Confer. sup.* §. *XVI*, Mert mindenható, s-véghetetlen bű-

séggel mindeneket meg tselekedhetik, föllyeb hogy sém mint mi kérjük vagy elménkben foghattyuk. *Eph.3,20.* Ö nála semmi lehetetlen dolog nincsen, *Luc.1,37.* hogyha szintén à mi szemeink elöt lehetetlennek látzik-is valami állapot. *Zach.8,6.* Hanem mindenek lehetségessek. *Matth.19,26.* Ö olly Fö Orvos, *Exod.15,26.* à ki, valamint az Orvosságot meg áldhattya; *Esa. 38,21. Syr.38,1.* Igy csak egy szavával-is, minden fü, vagy külsö orvosság nélkül, à betegeket, *Psal.103,3.* meg gyogyithattya. *Sap.16,12.* Hogy bé tellyessedgyék, à mit à Propheta ö felölö mondot: Eö vette el à mi erötelenségünket, és hordozta à mi betegségünket. *Matth.8,17.* Meggyogyittya à törödelmes sziveket, és bé kötözi azoknak fájdalmokat. *Psal.147,3.* Nincs ö elöttö csak egy meg gyogyithatatlan betegség-is; hanem meg gyogyithat minden nyomorultakat, külömbkülömb betegségben és gyötrelemben lévöket, ördöngösöket, korságossakat, Guta ütötteket. *Matth.4,24. Cap.8,13. Cap.9,6.* Hideg lölésben

esteket.

esteket. *Joh.4,52. Matth.8,14.* Vakokat. *Cap.9,30. & 20,34. Joh.9,7.* Sántákat. *Matth.21,14.* Némákat, *Cap.12,22.* Siketeket. *Marc.7,32. Luc.7,22.* Hoszszú betegségben esteket. *Joh. 5, 9.* Vérfolyást szenvedöket. *Matth.9,22.* A nagy betegség miát meg györbetteket. *Luc.13,13.* Meg száradot kezü embereket, *Matth.12,9.* Viz korságosakat. *Luc.14,4.* Meg sebesitetteket. *Cap.22,51.* Es minden ördöngösöket. *Matth.9,33. Cap.12,22. & 15,28. Cap.17,18. Marc.3,11. Cap.5,8. Cap.7,29. & 9,25. Luc.6,18. Cap.8,2. Cap.9,42. & 11,14.* Sött még az hallottakat-is föl támoszthattya. *Matth.9,25. & 11,5. Luc.7,15 Joh.11,44. 2. Cor.1,9.* Egy szóval: Mindeneket meg változtathat az ö keze, *Psal.77,11.* kinek elöbbi ereje, vagy penig kegyelme még most sem kisseb, vagy erötelennyeb. *Esa.59,1. Psal.77,7.seqq.* Igy lévén pedig à dolog, nem kól, kételkedö szivel azt tudakoznod: Uram! miért állasz távul, és miért röjtöd el magadat kölletekorán à mi nyomoruságinkban? *Psal.10,1.* Miglen felejtelz

teſz el Uram, mindeneſtûl fogva? miglen rôjtôd el orczádat én tôlem? 13, 1. A mi Atyáink te benned biztanak, és meg ſzabadultanak, Te hozzád kiáltottanak, és meg nem gyalázttattanak. En penig el hagyatatott és meg utáltatott féreg vagyok. 22. 5. El fogyotté régi kegyelmed? 77, 9. Meg rôvidûlté elôbbeni Szent kezed? *Eſa.* 59, 1. Ellenséggé válté elôbbeni ſzerelmed? *Jobi.* 30, 21. Egyebet meg ſzabaditottál, engemet miért nem tarthatnál meg? *Matth.* 27, 42. *Conf. infr.* §. *XXXIX.* Nem kôl mondom, igy elmélkedned, nem kôl kételkedô ſzóval igy beſzéllened: Nem kôl arrul kérdezôskôdnôd, Micſoda az oka, hogy régi nápok jobbak vóltak ezeknél? Egyéberánt nem bôlcſeſſégbûl származnék az illyen kérdés, *Eccl.* 7, 10. mert az Iſten az ô magára tett eskûvéſét meg nem változtattya, és az ô fogadását el nem rontya. *Pſal.* 89. 33. Igy kôl inkáb gondolkodnod: Az Iſten ſenkit, ſoha el nem hagyot, valaki ô hozzá igaz hûttbéli kônyörgésével folyamodot.

dot. *Pſal.* 145, 18. *Syr.* 2, 12. A ki Ezechiást meg gyogyitotta, *Eſa.* 38. Ugyan, azon Iſten à betegségben meg holt Lázárt-is *Luc.* 16. el nem hadta, hanem eztet-is meg ſzabaditotta, amazt teſtében, eztet penig Lôlkében. *Vide ſup. Cap. I.* §. *LXIV.* Engem ſem hágy el ez à Jó Iſten, *Hebr.* 13, 5. hanem Szent akaratyá ſzerint, 1. *Joh.* 5, 4. meg ſzabadit vagy ez életre, vagy à kövétkôzendô dicsôſſégre. Es hogyha ſzintén cſudálatoſſan mindgyárâſt meg nem gyogyit-is engemet ô Fôlsége, à mint meg cſelekedhetné, hogyha akarná. *Matth.* 8, 2. De ô mivel én nálamnál jobban tudgya, egéſſégemé vagy penig betegségem ſzolgál inkáb az ô Szent Neve dicsôſſégére, s-az én Lôlkômnek Idvôſſégére, azért ſegitségét hogyha hallaſztya-is, *Hab.* 2, 3. én ellene nem zugolodom. *Thren.* 3, 39. Az én gyarló teſtemmel s-véremmel nem tanácskodom, *Gal.* 1, 16. ſem az én érdememhez nem támaſzkodom, hanem az Urban vagyon minden bizodalmam. *Prov.* 3, 5. Ô réá várakozom, *Pſal.* 27, 14. 40, 1. 130, 6.

Job.

Joh. 2, 4. és hogy ha szintén meg ôl-is, csak ô benne bizom. *Jobi.*13,10. Ö az Ur, cselekedgyék ugy, à mint jobnak teczik szemei elôt. 1.*Sam.*3,18.

§. XXVII. Gondold meg vigaztalásodra, oh vigaztalás nélkûl szûkölködô Beteg, Másodszor. *Tuam dispositionem.* Te magadnak állapottyát vagy tisztit. Kicsoda vagy te? Noha ugyan eredetedre, *Psal.*51,7. és minden cselekedetedre nézve, bûnös ember vagy, *Jobi.* 15, 16. mindazonáltal az Atya Istennek szerelme, és az JEsus Chriſtusnak érdeme által az Istennek kegyelmében vagy Isten Fia, *Joh*, 1, 12. Isten Léánya vagy, *Psal.*45. 11. kit az Ur JEsus meg váltot, 1.*Tim.*1,15. piros vérével meg mosogatot, 1.*Joh.*1,7. és igaz hûtt által maga jegyesévé választot. *Ose.*2,19. *Can.*1,13. 2.*Cor.*11,2. Eô mivel szeretetibûl adta magát éretted, *Gal.*2,20. Te-is azért azon Lélki jegyesedet szereted. *Psal.*116,1. *Cant.*2,5. *Joh.* 21, 17. Mivel penig Istennél kedves vagy, szûkség azért, hogy kereszted-is légyen igen nagy. *Tob.* 12, 13. Minden

örömnek tartsad tehát, mikor kûlömb-kûlömb késértetekben esôl, tudván, hogy à te hûtôdnek meg probálása békeséges tûréſt szérez, *Jac.*1,2. szerez, az tûrés meg probáláſt, à meg probálás, reménséget, à reménség penig meg nem szégyenét. *Rom.*5,3. Boldog ember, à ki à késértetet el szenvedi, mert minekutánna meg probáltatik, el veszi az életnek Coronáját, mellyet igért az Ur az ôtet szeretôknek. *Jac.*1,12. A kitûl mivel tégedet è betegség el nem szakaszthat, *Rom.* 8, 38. Sôtt inkáb jódra vagyon. *Rom.*8,28. Mert â dicsôſſégnek állandoságát szerzi tenéked. 2. *Cor.* 4,17. Hadgyán annak okáért, hogy ha szintén beteg-is tested, elégedgyél meg azzal, hogy meg bocsátatott sok bûnôd és igy egéſſéges à te lélkôd. Kinek tovább-is kivánnyad inkáb csôndeſſéget, hogy sem mint testednek egéſſégét. Légyen elég tenéked Istenednek kegyelme, 2. *Cor.* 12,9. és hozzád való jó kedve. 1.*Cor.*15,10.

§. XXIIX. Gondold meg, Harmadszor: *Crucis conſtitutionem,* Betegségednek

lek térhét. A melly, *Crux Brevis,* Rövid ideig tartò, *Levis,* könnyû, *Utilis,* haſznos. *Brevis,* Kicſiny ideig tartò és rövid. I. A te betegséged (1.) Az Iſtenre nézve. Ki elöt ezer eſzendò ollyan, mint egy nap. *Pſal.* 90, 4. 2. *Pet.* 3, 8. (2.) Világi életedre nézve. Tovàb nem betegeskedhetöl, hogyha ſzintén Lázárral, mind halálig betegeskednél-is, *Luc.*16,22, hanem csak addig, à meddig élſz. *Jac.*4,14. *Jobi.*14,1. 1.*Pet.*5,10. Immár pedig az élet igen rövid. Annakokáért betegséged-is. *Nubecula eſt, citò tranſitura,* csak rövid, és kicſiny ideig tartandó. *Eſa.* 54, 7. 8. *Joh.*16,22. (3.) A kövétkezendò, és mind örökkön meg maradandó dicsöſſégre nézve. 2. *Cor.* 4, 12. *Syr.* 18, 8. *Levis* II. Könnyû-is, hogyha az Ur JEſusnak hinnyi akarſz, è moſtani terhed, *Matth.* 11, 28. Könnyû mondom, nem ò magára à betegségre nézve, mert igy igen nehez, és ſzomorú fájdalommal tellyes. *Hebr.*12,11. Sem nem à ſzenvedò teſtre nézve; mert az igen erötelen. *Matth.* 26, 41. A melly teſt è betegség által

által öldököltetik, és meg feſzitetik, *Rom.* 6, 6. & 11. Hanem az Iſtenben gyönyörködò és az ò akarattyán meg nyugodó Lélekre nézve. *Matth.* 26, 41. Könnyû azt mondom, è te betegséged, *Tum reſpectu Chriſti patientis.* A ſzenvedò JEſus Chriſtuſra nézve. *Hebr.* 12,2. Kinek ſzenvedéſe, ſzenvedéſednek keſerûségét meg édeſitti, *Ex.*15,25. és nehézségét meg könnyebbitti. *Pſal.* 68,20. *Tum Spiritûs S. adjuvantis*: A meg ſegittò Szent Lélekre nézve. *Rom.*8,26. 2.*Cor.*12,9. *Pſal.*37,5. & 55,23. 1.*Pet.*5,7. 2. *Pet.* 2, 8. *Tum præmij inſequentis,* Az Jutalomnak nagy vóltára nézve. 2.*Cor.* 4, 17. Sött könnyû à meg cſelekedett bünökre nézve: *Vide Cap. I.* §. *LXV.* Mellyekkel nem csak egy kis ideig tartandó, hanem ugyan mind örökkön meg maradandó bünteréſt-is érdemlettünk. *Deut.* 27, 26. Tudnyi-illik: *Non ſunt condignæ Paſſiones præſentis temporis, ad præteritam culpam, quæ dimittitur, Pſal.*103,10, *Ad præſentem conditionis gratiam, quæ immittitur; Pſal.* 94, 19. *Et ad futuram gloriam, quæ promittitur. Rom.* 8,18.

18,18. 2.*Cor.*4,17.18. Valamellyeket most szenvedünk nem hasonlitandok, az el mult bünökhöz, mellyeknek bocsánattyát veszük; sem à vigaztalásnak jelen való kegyelméhez, mellyet à Szent Lélek Istentül veszünk, és à meg igért kövétközendö dicsösséghez, melly meg jelentetik minékünk. *Utilis* III. Ez te betegséged hasznos. Mert Isten dicsösségére, *Joh.*9,2. te magad Idvösségéré. *Rom.*8,28. és Felebarátodnak szolgál meg térétisére. *Luc.*23,31. De è felöl többet olvashatz aláb. §.XXXIIX. A melly betegségedben maga, igaz fogadása szerint, *Psal.*91,15. meg segit tégedet-is, az Irgalmassággal bövelkedö, hatalmas erejü nagy Isten, csak az ö Szent akarattyára bizzad magadat. *Jac.*4,15. Meg segit vagy erre az életre mint Szent Jobot, *Cap.*42,12. Ezechiást, *Esa.*38. és sok több betegeket. *Vide supra.* §.*XXVI.* Vagy mint à Lázárt az örökkön való boldog életre. *Luc.* 16,22. *Apoc.*21,4. Azonban penig: A mi Urunk JEsus Christus és az Isten, à ki szeret minket, és adot örök vigaztalást,

és jó reménséget kegyelmébül, à te benned lévö sok lölki s-testi fajdalmidban, vigaztallya meg Szent Lölkével szivedet, és elevenitsen, s-erösitsen meg az ö Szent bészédével tégedet. 2.*Thess.*2,16. *Psal.*119.92. Adgyon tenéked az ö gazdag dicsösségéért, bekességes türést, hogy è betegségnek alkalmatosságával allhatatossan meg erösödgyél, à Szent Lélek által, à belsö emberben, és lakozzék igaz hütt által, à Christus JEsus à te szivedben. *Eph.*3,16. Amen! kinek dicsösség és birodalom mind örökkön örökké Amen! 1. *Pet.* 4,11.

§. XXIX. Mivel penig, à beteges ember lölkének kétféle orvosságarul, ugy mint, à *Pœnitentia* tartásrul, §.*V. & seqq.* és az Imádságrul. §.*XI. & seqq.* eddig, bövebben elmélkedtünk, következik azért, az Harmadik, melly igy neveztetik. *Patientia.* Békességes türés. Melly ollyan, mint à te minden fajdalmas tagaidat, meg könnyebbitö Lölki orvosság. Mivel, Te szegény ember, nem tudhatod, hogy Isten, meg gyógyitté

gyitté még egyſzer â jelen való életre, avagy haláloddal által viſzen az ôrôk dicsôſſégre, nem kôl azért Iſtened ellen zugolódnod. *Thren.* 3, 39. Vagy rugódoznod, *Vide ſupra.* §. XXVI. hanem, mivel igy teczik meg, à ſzenteknek hûtôk, és békeſſéges tûréſek: *Apoc.* 13, 10. Itt teczik meg, kik tartyák meg az Iſtennek parancſolattyát, és â JEſusnak hûtét. *Cap.* 14, 11. Tûrô légy azért, à te nyavalyádban. *Rom.* 12, 12. Békeſſéges tûrésben birjad à te lôlkôdet. *Luc.* 21, 19. Szûkséges néked à békeſſéges tûres, hogy minekútánna az Iſtennek akarattyát cſelekeſzed, el vegyed az igéretet. *Hebr.* 10, 36. Boldog ember, à ki kisértetet ſzenved, mert minekutánna meg probáltatik, el veſzi az életnek Coronáját, mellyet igért Iſten az ôtet ſzeretôknek. *Jac.* 1, 12. Ime! Bezzeg boldog ember, à kit az Iſten meg dorgál, annakokáért à mindenható Iſtennek bûntetését meg ne utállyad. *Jobi.* 5, 17. Meg léſzen meg à ſzegénnynek reménsége. *Ibid.* 16. *In ſpe & ſilentio*, Csôndeſſégben és reménségben légyen à te erôſ-

erôſſéged. *Eſa.* 30, 15. Békeſſéges tûrô légy, az Urnak ſzabaditáſodra valò el jôveteléig. Ime à ſzántó vetô ember várja à fôldnek drága gyûmôlcsét, békeſſégben várván azt, mig regveli és eſtveli eſſô léſzen réája. Békeſſéges légy té-is, és erôſits meg à te ſzivedet, mert az Urnak jôvetele elkôzelget, *Jac.* 5, 7. Jó várnyi és csôndeſſégben lennyi az Urnak ſzabaditáſáig, *Thren.* 3, 26. Mert ô maga az Iſten mondotta: Nem hadlak el tégedet, s-nem távozom el te tôled. *Hebr.* 13, 5. Várjad annakokáért az Urat, és meg erôſitti à te ſzivedet, várjad az Urat, *Pſal.* 27, 14. ha kéſendik-is, várjad *Hab.* 2, 3. regveltûl fogva eſtvéig, és eſtvétûl fogva verrattáig. *Pſal.* 130, 6. Módot avagy ûdôt eleiben ne irgy; *Judit.* 7, 19. & 8, 10. hanem *reſolvá*llyad magadat, és nagy alázatoſſan azt mondgyad: Bizony igen Jó az Iſten à tiſzta ſzivû emberekhez. *Pſal.* 73, 1. Eô az Ur, cſelekedgyék ugy, à mint az ô ſzemeinek jóbnak teczik, 1. *Sam.* 3, 18. Cſak az Iſtenben nyugſzik meg az én Lôlkôm, mert ô benne

vagyon az én szabaduláſom *Pſal.* 62, 1. Oh én Lélkém! mit keſergetz engemet? Bizzál Iſtenben s-nem hágy el. Mert még Eő néki hálákat adok az ő ſzabaditásáért. *Pſal.*42,5. Jó az Ur, és à ſzorongatáſnak napján erőſſég, el nem hadgya azokat, à kik ő benne biznak. Elég ſokáig várt az Ur Iſten engemet, *Eſa.*30,18. Várom azért én-is várván ötet. *Pſal.* 40, 1. Az Imádkozás, azt mondgya vala *Carolus V.* Romai Csáſzár és à békével való várakozás, minden fájdalmimban leg haſznoſſab orvoslás. Iſten mivel eddig 1.*Sam.*7,12. látogatot engemet ſok Jó egéſſéggel, miért nem ſzenvedném azért è nyomoruságot-is békével? *Jobi.*2,10. Mellyet ſzeretetibűl bocsát én réám, *Prov.*3,12. hogy el ne veſzeſſen è világ. 1.*Cor.*11,32. *Vide ſis ſupra. Cap.*1. §.*LV.*

§. XXX. Hogy azonban betegségedet, Iſten akarattya ſzerint, csöndeſſeb lélekkel ſzenvedgyed, és hogy akárminémő névei nevezendő kereſztedet könnyebben viſellyed: Hármat gondolly meg, oh ſzegény Beteg!

I. Pa-

I. Patientum Multitudinem. A Betegségeſ ſzenvedő ſok embereknek nagy ſeregét. Kik kőzűl leg elől téſzem az Ur JEſuſt. Ki à mi betegséginket viſelte, és à mi fájdalminkat hordozta. Meg ſebeſitetett à mi álnokságunkért, meg rontatott à mi bűneinkért, à mi betegségünknek veresége vólt ő rajta, és az ő ſebeivel gyogyultunk meg. *Eſa.*53,2.3. 1.*Pet.*2,24. Néz erre, az hűtnek Urára és el végezőjére az Ur JEſuſra. *Hebr.* 12,2. Mivel hogy annakokáért à Chriſtus mi érettünk ſzenvedet à teſtben, példát hagyván minekünk, hogy miis az ő nyomdokát kőveſſük; 1.*Pet* 2, 21. azért ugyan ezen gondolattul fegyverkezteſſünk föl, hogy teſtünkben ſzenvedvén, meg ſzűnnyünk à bűntűl. 1.*Pet.* 4, 1. Gondold meg azért, à mi vállaſunknak Apoſtolát és Papját az Ur JEſuſt. *Hebr.*3,1. Ki az ő előtte való őrőm helyében, ſzenvedet gyalázatot, és azt meggondolván elménkben meg ne fogyatkozunk, meg ſe fárodgyunk. *Cap.* 12, 2. Gondold meg mondom, ötet, és ſzenvedéſével, ſzenvedéſedet

könnyebbitsed. *Nihil est, quod toleramus, si respiciamus, quid biberit ad patibulum, Qui nos invitavit ad Cœlum.* Csak semmik, à mellyeket mi szenvedünk, hogy ha meg gondollyuk, mit szenvedet az örök életre hivò Christus értettünk. *Si passio Domini ad memoriam revocetur, nihil adeò durum, quod non æquo animo toleretur.* Mikor az Ur JEsus szenvedéséről à keresztény ember meg emlékezik, minden terhe néki csöndesz szivel viseltetik. *Dominus Crucifixus est, tu mollitiem ac requiem quæris.* Az Ur JEsus föl feszitetett; Te-is tehát ô szolgája nem gyönyörüséget igérhetz magadnak, hanem keresztet. Ne rémüly meg azért à kisértettül, melly à te hütödnek meg probálásáért rajtad esik, mintha valamelly idegen dolgot szenvednél; Sött inkab à Christus szenvedésének társa lévén azon örüly, hogy mikor az ô dicsösségemeg jelenendik, akkoron örvendezvén vigadhas ô véle. Valaki annakokáért szenvedez Isten akarattyából, ajánlyad Lölködet Istennek, ugy mint hiv Teremtôd-

remtödnek. 1. *Pet.* 4, 12. 13. & 19. Emlékezzetek továbbá, Szent Pál azt parancsollya à ti elöttetek jároitokrul-is, kik tinéktek szolták az Urnak beszédét, hogy kövessétek hütöket, meg gondolván minémö ki menetele vólt az ô életeknek. *Hebr* 13, 7. Például vegyétek, Atyámfiai! az háboruságban és bekessséges türésben, Szent Jacab-is azt mondgya, à Prophetákat, kik szoltanak tinéktek az Urnak nevében. Ime! Boldogoknak mondgyák azokat, à kik háboruságot szenvednek. Az Jobnak türését hallottátok, és minémö véget adta Isten az ô nyomoruságának. *Cap.* 5, 10. *Si exceptus es à passione flagellorum, exceptus es à numero DEI filiorum.* Hogyha dorgálás nélkül vagy, mellyben minden szentek részesszek, bizonyára fattyu vagy, és nem Isten fia. *Hebr.* 12, 8. *Vide supra* §. 26. Valamint senki sincs è világon, ollyan Bölcs, Gazdag, vagy Erös, kihez nem találtatnának hasonló Bölcsek Gazdagok, vagy Erössek: Igy senki nincs è világon olly igen nagy lölki vagy testi kisértetet és

keserûséget szenvedô ember, mellyhez hasonló nyomoruságot szenvedôk nem találtathatnának. Sôtt az leg kegyesseb embereket bágyasztya leg inkáb à lôlki fajdalmas inség. Ki vólt David? Istennek szive szerint való embere, de még-is sokat szenvedet Lôlkében. *Psal.*25,17. *&* 88,15. *&c.* Ki vólt Job? Mindeneknél kegyesseb, de még-is igen meg keseredet szivében. *Cap.*3,11. *&* 14. *Cap.*7,15.16, *&* 19,11. Ki vólt Jeremiás? Még az Annya méhében Istentûl magának választatott, *Cap.*1,5. de még-is sokat panaszolkodik az ô könyvében. *Cap.*20. *toto. Thren.*3,1. Az Apostalok meg gyogyitották egyebeknek betegségeket, magok pedig gyakorta betegeskedtenek Betegeskedet Thimotheus gyomra miat. 1.*Tim.*5,23. Trophimus betegen Miletumban maradot. 2.*Tim.*4,20. Epaphroditus halálos bétegségben fôrtôngôt. *Phil.* 2,27. Az Apostalok egyebeket halálbul fôltámosztottanak, magokat penig az haláltul meg nem szabadithatták, hanem meg holtanak. De mit csudálkoznánk è dolgon? *Zach.* 8,6. Ez kincs, cserép edényben vagyon? 2.*Cor.*4,7. A melly kônnyen igen el tôretethetik. Mit csudálkoznánk azért hogyha mi rajtunk az Apostaloknál sok ezerszerte gyarlób embereken-is betegségek esnek, vagy kûlômbkûlômbféle keserves inségek történnek? Taland penig még szintén à vérig, s-vérednek kiontásáig nem-is tusakodtál? *Hebr.* 12,4. De ha ugy-is, hiszem hasonlò nyomoruságok tôltetnek bé, más keresztény Felebarátodtul-is. 1.*Pet.* 5,9. Taland még négy esztendeig, mint à vak Tobiás, *Cap.*14,4. *Juxta Lat.* (NB. *In Hungar. Caroli vers. Anni* 8. *numerantur. Cap.* 14,1.) vagy hétig mint Szent Job, vagy nyolczig, mint Æneas. *Act.*9. vagy tizenkettôig, mint à vérfolyást szenvedô Aszszonyi állat. *Matth.* 9,22. Tizenháromig mint Joseph. Tizennyolczig, mint amaz Gôrbe Aszszony *Luc.* 13,16. vagy penig harmincz nyolcz egész esztendôkig, mint à tó mellet fekûvô beteg, *Joh.*5,2. nem-is nyomorkodtál? Taland Anyádnak méhé-

téhétûl fogva vak? *Joh.9,2.* vagy sánta, *Act.3,2.* nem-is vóltál? kiknek nyomdokát békeſſégestûréſſel kôveſſed, és réád bocsátott hoſzſzas kereſztedet à meg gyogyulás felôl való jò reménſeggel viſellyed.

§. XXXI. Továbbá, hogy betegségedet csôndeſſebben ſzenvedheſſed, gondold meg *II. Peccati Amaritudinem.* Sok bûneidnek ſulyos terhét. Csak akár mellyik bûn-is, nem csak ideig való nyomoruságot érdemel; hanem egyſzer s-mind ôrôkkòn való kárhozatot-is. *Gen.3,17. Deut.27,26.* Mi penig fôlôttô igen ſokakban vétkezûnk mindnyájan. *Jac.3,2.* El annyira, hogy még à leg igazab ember-is, leg alább hétſzer eſik el minden napon. *Prov. 24,16.* De az Jò Iſten nem cſelekeſzik bûnûnk ſzerint mi velûnk, ſem nem à mi álnokságunk ſzerint fizet meg minékûnk. *Pſal.103,10.* Mert igy minden ſzempillantásban à pokolra kôlletnék sûllyednûnk, *Oſe.11,8.* hanem csak gyônge veſzſzókkel s-igen kônnyen oſtoroztatik à mi terméſzetûnk. *Jac.*

30.15. (*vide ſupra.* §. *XXIIX.*) *Pſal.89,5. Sap.3,5.* Mert meg kegyelmez à mi álnokságinknak, és à mi bûneinkrûl meg nem emlékezik. *Cap.31. Jer. v.34.* Iſmérd meg azért à te Iſtenednek kegyelmeſſégét, à ki csak Atyaiképpen bánik te veled. *Pſal.103,13. vide ſup. Cap.I. §. LXV.* Iſmérd meg à te bûneidnek keſerûſégét mellyel el hadtad az Iſtent. *Jer.2.19. Confer. ſup. Cap.II. §.II.*

§. XXXII. Gondold meg *III. Cœli Beatitudinem.* A Mennyei Jutalomnak boldog ôrômét. Noha ſzenvedéſed nem haſonlitandó ugyan amaz dicsôſséghez, melly ez élet után meg jelenik, *Rom.8,18.* A te nyomoruságodnak mindazonáltal egy ſzempillantáſig való kônnyûsége, à dicsôſſégnek fôlôttô igen ôrôkkônvaló állandoságát ſzerzi tenéked. *2.Cor.4,17.* Nagyob jutalmat veſzûnk az ôrôk életben, Iſten kegyelmébûl, hogy ſem mint ez életben ſzenvedûnk Iſtennek bôlcs rendeléſébûl. *1.Theſſ.3,3.* Tarcs meg à nálod lévô hûtôt, hogy ſenki el ne vegye jutalmadat, mert à ki gyôzôdelmes

szen, fehér ruhában öltöztetem, azt mondgya az Ur JEsus, és el nem törlöm az ö nevét az életnek könyvébül; hanem valláſt téſzek arrul, az én Atyám, és az Angyalok elöt. *Cap.*3,5. A minemö fehér ruhában vólt öltözvö amaz meg ſzámlálhatatlan ſokaság, ki à nyomoruságbul ki jöven Pálma ágot kezében tartot, és à Bárány Jeſus vérében meg moſódot. *Apoc.*7,9. Dicſekedgyel à te keſerüſégedben, *Rom.*5,3. és hogy az életnek Coronáját el veheſſed, állhatatos légy mind haláliglan à te hütödben. *Apoc.*2,10.

§. XXXIII. Eddig vólt bövebben, oh ſzegény Beteg! Beteges Lölködnek, ugy mint Iſtentül ajándékoztatot leg drágáb kincſednek meg gyogyulásának bizonyos orvoſsága, következik már, de rövidgyebben à Szent Iráſnak erötelen teſted felöl, elödben terjeſztendö haſznos tanácsláſa. Azt végezték egykor à *Láteranom*béli Gyülésben, hogy gyogyitásának okáért, Doctor, à Patienshez ne mennyen addig, valameddig à Beteg Iſtenével meg békélvén,

vén, meg nem orvoſoltatik lölkében. Mivel annak okáért, te-is Szegény Beteg, betegségedet ki ez iráſom ſzerint rendelted, már meg csöndeſzedtél lölködben, és à Jó Iſtenhez, *modo prævio*, meg tértél à te ſzivedben: Kezdgy hozzá azért, az Ur JEſus nevében, az orvoſsággal való éléshez, és teſted-betegségét meg könnyebbitö eſzközökhöz. *Syr.*38, 8. *ſeqq.* Kikkel élvén, bizd magadat az Iſteni ſegitséghez. Nem gondolnak némely betegek az ö erötelen teſtek orvoslaſával; hanem illyeténképpen okoskodnak: hogyha meg akar engemet à Jó Iſten gyogyitanyi, orvoſság nélkül-is el tudgya gyogyitáſomat követnyi: ha penig el érkezik halálom orája, ſenki aztot meg ném változtathattya, à melly nem kereſztényi elmélkedés; hanem inkáb Iſtent késértö beſzélgetés, midön ember à rendes eſzközöket meg veti, és az Iſtentül teremtetet Orvoſt nem böcsülli. Tiſztöllyed az orvoſt, bölcs Syrách azt mondgya, à ſzükségnek okáért, mert ötet az Ur teremtette.

Az Ur teremtette à földbûl az orvoſságot, annakokáért az eſzes ember attul nem iszonyódik, mert az embert azokkal meg gyogyittya, és nyavalájat el oſzlattya. *Cap.* 38, 1. Mellyel, mivel nem tudod, meddig akarja Iſten próbálnyi teſtedet, annakokáért valamint à tûznek, viznek avagy egyéb veſzedelemnek ſzabad ellene állanyi, mivel nem tudod, meddig akar azzal Iſten tégedet bûntetnyi: Igy à betegségnek-is ſzabad eleit vennyi, csak az orvoſságok legyenek rendeſſek, és az eſzközök, mellyekkel élſz Iſtentûl meg-engedtettek. Némelly Beteg, betegségében tûrhetetlenkedik, az Iſten ellen zugolódik, az ô Igéretire, s-hatalmas ſzabaditó erejére nem várokozik; hanem Lélkének ſzükséges orvoſságát el felejtvén, csak à külsô orvoſokhoz folyamodik, mint Aſa király cſelekedet. 2. *Chron.* 16, 12. Némelly az ördöngös Nézôkhöz, Bûjôsôkhöz Bájolókhoz, s-Babonás-olvaſokhoz folyamodik, à minémôtûl Saul Király-is kérdezôskôdôt. 1. *Sam.* 28, 7.

Az

Az illyetén Patiens egyebet nem cſelekeſzik, hanem *ſub honeſta larvâ*, Tettetés külsô ſzin alat, Iſten amaz Parancſolattya ellen, az ördögökhöz és ördögi orvoſságokhoz ragaſzkodik. Valamelly ember à nézôkhöz mégyen és à jövendô mondókhoz, hogy azokat követvén paráználkodgyék; Kiontom annak ellene az én haragomat, és el törlöm az ô népe közûl. *Levit.* 20, 6. Ne találkozzék azért te közötted, ki az ô Fiát vagy Leányát, által vitetné à tûzön, avagy Jövendômondó, avagy napban válogatò, avagy Madár ſzóllásbul jövöndölô, avagy varásló, Bûbájos ördöngösöktûl tudakozó, avagy jegy magyarázò, avagy hallottakkul kérdezôskôdô. Mert utállya az Ur, valaki ezeket cſelekeſzi. *Deut.* 18, 10.

§. XXXIV. Hejában-is mentegetik az illyenekhez folyamodok azzal magokat, hogy az illyen ſuſogó, vagy olvaſó hazugok, fûvökkel vagy más féle kenyôcskejekkel edgyûtt az Iſten névét emlegetik, s-az ô ſzép imádságokat beſzéllik. Mert (1.) Nem jó

mind az, à mi az Isten neve, akár mi módon való emlitésével léfzen. Valami hûtbûl nincfen, bûn az. *Rom.*14,23. A bûnös embernek még imádsága-is bûnné változik. *Pf.*109,7. *In Nomine Domini, incipit omne malum.* A tolvaj tolvajlásának, s-à gyilkos gyilkoſságának idején Istent emlegetik, à kit emlitnek más Istentelenek is; de azonban gonoſzt cſelekeſznek, s-mind ôrökkön el veſznek. Egy Polgár Istenét emlitti, és Felesegét azonban agyon ûti. De kicſoda javalhattya è cſelekedetit? s-kicſoda dicsérhetné illyen könyörgéſét? (2.) Az illyen ember héjában veſzi az Istennek Szent nevét, à melly nevezet, az Istentûl meg nem tiltatott; hanem ô Fölségétûl meg engedtetet eſzközök mellé rendeltetet. (3.) Az ördögök-is emlittik az Istennek Jeſuſi ſzép nevét; *Marc.*5,7. de azzal jóbbakká nem léſznek, hanem cſak ördögök maradnak è gonoſz Lölkök. Kik hogyha ſzintén igazat mondnak-is; de meg cſalnyi igyekeznek, hogyha jót láttatnak-is cſekednyi; de ugyan cſak veſzedelemre ſietnek. §.XXXV.

§. XXXV. Jóllehet annakokáért ſzép ajándékja â jó egéſſég à nagy Istennek, mindazonáltal, hogyha azon Isten rendeléſébûl és Szent teczéſébûl meg változot, avagy penig azon Isten engedelmébûl, az ördögösök vagy boſzorkányok miát, egéſſégtelenségre jutot, nem ſzabad â Bûjós Bájoſokhoz folyámodnod. Mert az illyen Istentûl meg tiltatot (*vide* §. *XXXIII.*) orvoſláshoz folymodó Beteg, cſelekeſzik (1.) Az igaz hûtnek tulajdonsága ellen. Melly minden ſzerencſetlenségében, bizik erôſſen Istenének igaz igéretiben, könyörûleteſſégre hájlandò ſzivében és hatalmas erejében, elhiven, *Rom.* 4,18. hogy minden emberi erô fölôt, vagyon ô Fölségének akarattya, módgya és hatalma à meg ſegitésben. *Matth.* 8,2. *Eph.*3,20. 1.*Cor.*10,13. *Judit.* 7,19. & 8,10. *Jobi.*13,15. Es az hûttben erôs, s-állhatatos lévén, nem néz az ô nagy erôtelenségére, ſem penig Istenének igéretit, hûtetlensége miát nem viſgállya; hanem hûtiben olly erôs

hogy

hogy Istennek ez dicsőſſéget adgya, hogy à mit igért, meg-is cſelekedheti, hogyha ſzintén emberi mód ſzerint, nincſen-is ſemmi út, ſemmi mód, ſemmi ſegétség, avagy à meg gyogyuláſra való reménség. *Rom.*4,18,*ſeqq.* (2.) Cſelekeſzik à reménség ellen, mellyet kôl vetnyi egyedûl ô Fôlségében. *Jobi.* 13,15. (3.) A kônyörgéſnek *objectuma* vagy czéllya ellen, mert mindennémô inſegben, Istentûl kôl ſegitséget kérnyi à betegségben. *Pſal.*50,15. Sôtt cſelekeſzik (4.) A békeſſéges tûres ellen. Mert nem akar csôndeſzſzen Isten ſegitségére várokoznyi, akar inkáb hertelennyebben máſtul, az Istennek tudnyi-illik ellenségétûl ſegétséget kivánnyi, az ôrdôgtûl, vagy annak katonáitul, ſzolgaitul, s-ſzolgálóitul à boſzorkány ôrdôngôsôktûl.

Mentibus hæc imis, res eſt non parva repone.

Eztet jól meg jegyezd, és ſzivedben bé tedd, mert nagy dolog, el hidgyed. Jobb meg halnyi Chryſoſtomus mondgya, hogyſem mint életét à betegnek az

az ôrdôgôſnek általa meg tartany. Inkáb meg halok Istenemhez való engedelmeſſéggel, hogyſem mint élyek ôrdôngôs eſzközökkel, egy Istenfélô Király *Philippus Rex Gallia* azt mondgya vala betegségében, mint *M. Georgius Albrecht*, béhozza egyik könyvében. *Vide Schazkam. in Dom.* 12. *Trin. Conc.6.p.m.*753. *Cap.*1. Cſelekeſzik (5.) Az ô maga élete s-lólkô ellen; Mind à kik gonoſzt cſelekeſznek, mind penig à kik máſoknak gonoſz cſelekedeteket javallyák, Isten elôt méltok halálra. *Rom.*1,32. ſenki penig à boſzorkányoknak ſegitségét nem kivánhattya, hanem ha azoknak cſelekedeteket javallya.

§. XXXVI. Mivel penig az ôrdôg, betegséget ſzerzô Lélek, *Luc.* 13,11. azért gyakran-is betegséget ſzerez; de nem maga kedve; hanem Istennek ſzent teczéſe és engedelme ſzerint. *Jobi.*1. *&* 2. Mert noha ennek nagy hatalma vagyon à levegô égen, *Eph.*2,2. és az alat, *Cap.*6,12. de maga akaratyábul azonban ſemmit ſem tehet.

Jobi.

Jobi. l. c. Matth. 8, 32. *Luc.*21,18. hanem Isten à mennyire engedi, az ô hatalma csak annyira mehet. Hogyha annakokáért dühöskôdik-is, hogyha szintén fenekedik-is è világnak Ura, nincs rajtunk hatalma, Urunk Christus ôtet meg birta. *Fiunt tentationes per Satanam, non poteſtate ejus; ſed permiſſione Domini ad homines, aut pro peccatis ſuis puniendos, aut pro Patris Cœleſtis miſericordia probandos & exercendos.* Leſznek ugyan késértetek az ördögök által; de nem az ô hatalmokbul, és erejekbôl; hanem csak Istennek engedelmébûl. Ki, ezek által, az embereket, avagy bûnökért oſtorozza, avagy penig irgalmas voltábul ôket probállya. *Vide ſis ſupra. Cap.I, §. LX. & Cap.I. §. XXIV.* Valamint penig Isten engedelmébûl è gonosz lélek betegséget mivelhet; Igy néha, az ô hozzá reménkedôknek segitséggel-is lehet, jóllehet ô hozzá à beteg, nem kûlömben hanem (*à mint. §. XXXV. mondám*) csak lólkének nagy ſerelmével mehet, Segéthet mondom, néha az ördög, de

de nem maga hatalmábul, hanem *Cauſis Phyſicis*, à terméſzetszerintvaló orvoſságokbul. Mert ô, *Eſt Phyſicus Optimus*, A terméſzetbéli dolgokat igen jól tudgya: Ennek azért, vagy amaz betegségnek, mellyik, s-micsoda orvoſság haſználhat, aztot-is tudgya, és azokhoz képeſt à terméſzetbéli eſzközöket, egyben szerzi, ôszvökôti s-egyelitti; applicállya vagy temperállya. Valamelly nyavalyáját azonban *modis & mediis naturalibus*, termeſzetſzerintvaló orvoſságokkal meg nem gyogyithatnyi, aztot az ördög sem gyogyithattya meg kûlömben NB. hanem ha Isten engedelmebûl, maga hozta à nyavalyát az emberekre, vagy oktalan barmoknak rendire. A mellyet meg gyogyitanyi akkor mondatik, NB. mikor gyötörnyi meg szûnik. Mert az Isten mikor akarja, *Diabolo utitur tanquam voluntatis ultricis Executore. Vide Cap.I. §.XXIV.* az ördögökkel ugy él az emberek ellen, NB. mint az ô boſzúállásának edgyik eſzközével. *Pſal.*78,29. *Luc.*13,11. *Act.*12,23. *Cap.*10,38.

Penes

nes DEUM mille sunt modi hominibus castigandis, & Maximi ultionum Thesauri. Modò per se ipsum, modò per Angelos suos, modò per Diabolum, homines, Bestias, agit. Tota deniq; natura, ad ulciscendam injuriam DEO factam est comparata. Sok számtalan ezer módgya vagyon Istennek az emberek bûntetésében, és vannak az ô boszu állásának sok ezer eszközi. Néha ô maga, eszköz nélkûl, néha jó, vagy gonosz Angyali által cselekezik, néha penig emberek, vagy fene vadak által ô Fölsége bûnteti az embereket. Es kész, minden teremtet állattya, az ô nékie tett boszuság tételnek meg bûntésére, csak nékie parancsolatyát adgya. Olly Jó azonban à Jó Isten az ô hiveihez, *Psal.* 73, 1. hogy vagy éppen nem hadgya az ördögtûl és annak eszközeitûl à kegyes embereket meg sértenyi, *Luc.*21,18. Vagy penig ha hadgyais, csak testekben hadgya, mint Szent Jobot, *Cap.*1. *&* 2. Szént Pált. 2. *Cor.*12,8. S-ô magát az Ur JEsust. *Matth.*4,5. *&* 8. Es egyebeket-is, meg késértetnyi, A Lólki késérteteket penig à mi illeti, az

Isten

Isten felôket és igaz hûttel ô hozzá folyamodó hiveket, soha sem hadgya erejeknek fölôtte meg késértetnyi, ez az igazmondó hivséges Isten, hanem utat-is mutat à ki szabadulásra, hogy à kisértetet el viselhessék. 1. *Cor.* 10, 13. Adván azoknak erôtelenségekben az ô Szent Lólkét, *Luc.*11,13. és à békességes tûrésre Isteni erejét, 2. *Cor.* 12, 9. Jóllehet annakokáért, à mi à kûlsô, s-testi keserûségeket illeti, nem csak erejek fölôt késértetnek gyakorta az hivek, hogy ne bizzanak magokban, hanem csak az Istenben, à ki az hallottakat is föl támaszthattya. 2. *Cor.* 1, 8. de még meg-is halnak, és igy az halál keserûségétûl meg gyôzetetnek, itten-is azonban gyôzödelmeskedik az ô hûtôk, 1. *Johan.*5,4. à melly által halálokbul az örök életre által vitetnek. *Joh.*5,24. *Apoc.*2,10. 2. *Tim.*4,7.8.

§. XXXVII. Az igaz keresztény ember tehát à Bûjósokhóz, s-olvasó Bájosokhoz nem folyamodik, hanem Istene igéretire támaszkodik, Isteniben bizik, s-annak meg szabaditására bé-

kessêges

séges tûréssel várakozik, és az ô Fölségétûl meg engedtetett orvoſságokkal orvoſoltatik. Tudgya, hogy az hoſzſzu betegséget az orvos meg gyogyithattya. *Syr.*10,11. Mellyre nézve à beteg Ezechiás-is élt orvoſsággal. *Eſa.*38,21. Es Urunk JEſus-is gyogyitot nyálos sárral. *Joh.*9,6. *Mar.*7,33. Sôtt aztot-is mondgya: Hogy à betegek orvos nélkûl ſzûkôlkôdnek. *Matth.*9,12. Noha pedig élete határát által ſenki nem hághattya. *Jobi.*14,5. Mindazonáltal mivel Iſten után, mi-is ôrizói vagyunk à mi életünknek, mellyet mivel nem tudgyuk, mikor akarja tôlünk à fô Ur elvennyi, annak azért az életnek ôrizisére, az igaz kereſztény embernek, minden rendes, és ô tûlô meg nem tiltatot eſzközökkel kôll tehetsége ſzerint élnyi. Ha ki pedig az orvoſságot meg veti, Iſtennek rendelését veti meg és maga téſtének gyilkoſſa, mellyet kôll vala, minden uttal, móddal, minden orvoſsággal és jô ſzándékkal táplálnyia. *Rom.*13,14. Reménséget azonban; à meg gyogyulás

felôl

felôl ſenkinek nem kôl vetnyi az orvoſſagokban; hanem csak az Iſtennek nagy Irgalmáſságában, és hatalmaſságában, és à buzgoságos imádságnak általa, kôll biznyi az orvoſságnak erejét, s-kimenetelêt, az Iſten gondviſelésére, áldására, s-ſegitségére. Melly nélkûl à kûlsô orvoſságok ſemmit ſem haſználhatnak, ſem à betegek betegségekbûl fôl nem ſzabadulhatnak; *Pſal.*127,1. hanem ô Fölsége gyogyit meg minden betegeket, *Pſal.*103,3. és meg könnyebbiti az halálos ágyban ſinlôdôket, 41,1. Néha ugyan minden ezkôz és flaſtrom nélkûl, csak egy ſzavával. *Sap.*16,12. *Matth.*8,8. Néha penig az ô tûlô rendeltetett orvoſságokkal. Jóllehet penig legyenek ſok hazugságnak Meſteri, és ſemmire kôllô orvoſok, *Jobi.*13,4. kik ſem magokat, ſem máſokat meg nem gyogyithatnak. *Luc.*4,23. Adgy helyt mindazonáltal à jó orvoſnak, mert ôtet az Ur teremtette, és ne távozzál el ô tûlô, mert vagyon olly ûdô, hogy azoknak kezek által, jô ki menetele léſzen az orvoslásnak, mert ôk-is

az

neat kérik, hogy adgyon az orvoſságnak erôt, és az által à betegnek egéſséget. *Syr.38,13. vide & infra.* §. *XLIV.*

§. XXXIIX. Melly egéſſégedet, avagy penig idvôſſéges kimeneteledet, mig Iſten meg adgya, s-mig moſtani betegségedet Iſten egy felé el válaſztya, óh beteges Atyám fia! Minek utánna meg tanultad Betegségednek mind eredetit. §. *III.* s-mind annak orvosló meſterségét. §. *IV.* és ugyan mind lôlkôdre, §. *V.* s-mind penig teſtedre nézve. §. *XXXIII.* Gondold meg már harmadſzor: *Utilem morbi fructificationem:* Ez te betegségednek haſznos gyümôlcsét. Azt akarnád te ugyan, oh ſzegény beteg! Hogy à te kegyelmes Iſtenednél, mindgyárást elsô, máſod, vagy harmadik fohászkodáſoddal könnyebséget, és gyogyulást lôlhetnél; De ô Fôlsége mivel mi nálunknál jóbban tudgya, mi ſzolgál Szent Neve dicsôſſégére, *Joh.9,3.* és à te Lôlkôdnek idvôſſégére. *Rom.8,28.* Egéſſégedé vagy pedig betegséged. Ugy ſelekeſzik azért, valamint ô nékie jóbnak teczik.

1. *Sam.*

1. *Sam.3,18. Divina diſpoſitione agitur, ab prolixiora vitia, ægritudo prolixior exurat.* A Jó Iſten kiváltképpen való Szent teczésébûl ugy vagyon rendelve, hogy az hoſzzu ideig való vétkedet, hoſzſzu betegség által tiztitſa meg ô Fôlsége. A ki hogy ha illy keſerveſſen ſujtál az ô kegyelmeſſégének és irgalmaſságának helyén, oh mennyivel inkáb keſerveſſebben kinoz téhát, az ô bûntetésének és Igaſságának helyén! Es à kiket ſzeret, hogy ha illy fájdalmas betegséggel keſeritti, azokat azért à kiket el veſzt minemô kegyetlenséggel bûnteti! *Vide* §. *XLII. & XLVII.*

§. XXXIX. Iſten annakokáért ô Szent Fôlsége betegséggel, vagy más féle kereſztviſeléſſel ſzabados akarattya ſzerint látogattya hiveit *Reſpectu* (1.) *Sui. Patientis* (2.) *Pÿ.* (3.) *Proximi.* Betegséggel látogat Iſten, Elsôben? *Reſpectu ſui.* Eô magára, vagy az ô Szent dicsôſſégére nézve. Hogy ki nyilatkoztaſſa, I. Az ô Igaſságát. Nem akarója Iſten à bûnnek. *Pſal.5,5.* Gyûlôlôjô inkáb az Iſtentelenségnek.

Sap. 14, 9. Senkiben azért, s-meg az maga cselédében-is aztot bûntetés nélkûl nem hagyhattya, *Exod.* 34, 7. hanem gyakorta mint igaz Biró és Atya, hogy az Istentelenek bûntetéséhez, annál-is inkáb hozzá férhessen, az ô saját háza népén kezdi el az itéletet. 1. *Pet.* 4, 17. *Ezech.* 9, 6. *Jer.* 25, 29. & 49, 12. II. Az ô Irgalmasságát. Mivel mint az édes Atya, Fiaitul fenegetô veszszeit meg nem vonnya, *Prov.* 13, 24. *Cap.* 23, 13. hanem javokra igyekezvén, mig reménség vagyon felôlôk, addig sanyargattya, *Cap.* 19, 18. és mint valami gyônge fát nyakokat meg hajtya. *Syr.* 7, 23. Igy Isten-is az Atyáknak è példájok szerint; *Psal* 103, 13. *Esa.* 66, 13. az ô választot Fiait, és leányit, maga igája alá szoktattya, *Thren.* 3, 27. és à kiket szeret meg ostorozza. *Hebr.* 12, 6. *Apoc.* 3, 19. III. Az ô Mindenható vóltát. Ugy teczik ugyan-is à betegségben, vagy más féle keresztviselésben lévô embernek, hogy Isten ô rola el feletkezet, *Psal.* 13, 1. s-az ô keresztviselésérûl meg nem emlekezet, *Jobi.* 10, 13. Ugy teczik,

teczik mondom, hogy noha egyéb hiveit nyomoruságokbul ki szabaditotta; *Psal.* 22, 5. de ôtet à nyomoruságban hadta, *Esa.* 49, 14. abbul ki nem szabadithattya, vagy ki szabaditanyi nem-is akarja. *Judic.* 6, 13. (*vide sup.* §. *XXVI.*) De Isten azonban ez betegség, vagy más féle keresztes inség alat az ô nagy hatalmát meg mutattya, (1.) Az ô csudálatos meg tartásában. Midôn à nagy nyomoruság kôzôt, hiveit meg tartya életben, mint Danielt az oroszlányok vermében, vagy az három Ifjat à tûzes kemenczében. (2.) Az ô meg szabaditásában. *Psal.* 91, 15. Mert csak egy szempillantásig tart az ô haragja, *Esa.* 54, 7. *Joh.* 16, 17. de ôrôkkônvaló az ô jó akarattya. *Psal.* 117, 2. Estve siralom, Regvel ôrôm. *Psal.* 30, 6. Szent Job het esztendôkig szenvedet, de az után száz negyvenig dicsekedet. *Cap.* 42, 16. Joseph tizen háromig nyomorkodot, és nyolczvanig uralkodot. Tobias nyolczig vak vólt, de az után kilenczven két esztendôkig látot. *Cap.* 14, 1. (3.) Az ô meg boldogitásában.

*Psal.*73,24. & 116,8. 2.*Tim.*4,18. *Apoc.*14,13. & 21,4.

§. XL. Betegséggel, vagy más féle keresztel látogattya Isten, az ô maga hiveit, Másodszor: *Respectu Patientis Pij.* A szenvedô kegyes emberre nézve: *Ad majoris in DEUM refugij; in mundum odij, & in Cœlum desderij excitationem.* Az Istenben való bizodalomnak ôregbûléséért, Az világnak meg utálásáért, és à Mennyeiekhez való buzgó kivánságnak nevelkedéséért. Neveli tehát Isten maga hiveiben, à betegségek, és akár melly nevel nevezendô keresztek kôzôtt. I. Az ô benne való bizodalmat. Az Jò egésségben, vagy más féle szerencsében embert hamar è világ el ragadgya. *Psal.*30,7. Az ô állapottya mindenkor ollyan lészen azt gondollya, mint Roboám Királynak példája meg mutattya. 2. *Chron.* 12, 1. De ellenben *Corporis Infirmitas, Animæ est Sanitas. Quod patimur, Medicina est, non Pœna. Meliùs est ardere Igne febrium, quàm Flammis vitiorum.* A testnek egésségtelensége, à Léleknek egéssége. A mi testûnk-

testûnknek nyavalyája nem egyik. hanem Lôlkûnknek orvossága. A mellyeket testûnkben szenvedûnk, nem bûntetések; hanem gyogyitó eszkôzôk. Jobb az hideglôlésnek forróságában melegednyi, hogy sem mint à vétkeknek tûzében égnyi, jobb csôndesz lévén Isteneddel, testedben szenvedned, és lôlkôdben egésséges lenned; hogy sem mint haragos Istened lévén testedben egésséges lenned; de lôlkôdben ôrôkkôn el veszned. Oh melly sok ezer emberek jó egésséggel birnak, kik hogy ha betegessek vólnának, az Istenhez folyamodnának. *Periissent, nisi periissent.* El veszetenek vólna hogyha betegségben nem estenek vólna. Oh melly sok ezer emberek, betegeskednek, kik ha vólnának egésségessek, sok bûnt cselekednének, és à pokolra seregenkint sietnének; de mivel betegségben nyôgôdnek, azért Menyországban igyekeznek. Nem oka azonban veszedelmeknek sok el veszendôknek az egésséges élet, hanem az egésséggel gonoszúl élô természet.

Cap.I. §.XLVII. Jób tehát testedben betegséget szenvedned egésségedre, avagy Lölköd idvösségére, hogy sem mint egésségben élned veszedelmedre. Mert valámint à ruha szappannyal mosatik, és erös luggal: Igy à Lélek-is betegséggel tisztitatik, vagy más féle szerencsételenséggel Az Ekron városbelieknek régenten földök, mikor sok egerekel el pusztitatot vólna, egereket aranybul csináltanak és azokat Istennek ajándékozták, s-az természetszerintvaló egerektül föl szabadultanak. 1.Sam.6,11. Az Israël népe-is mikoron à tüzes kigyóktul mardoztatnának; ércz kigyot csinálván, meg gyogyultanak. Num.24,6. Minket-is ugyan azon gyogyit meg, à mi meg szomorit. *Calamitas dum premit, ad DEUM erigit.* Mikor valami nyavalya meg nyomorit minket, ugyan akkor Istenhez föl emel bennünket, csak mi, *in tali casu* el ne felejcsük illyenkor Istenben bizò keresztényi tisztünket; hanem Josapháttal Istenhez szüntelen igy emellyük föl könyörgésünket: Nem tudunk hová lennyi; hanem csak te réád

réád néznek Ur Isten! à mi szemeink. 2.Chron.20,12. Lásd meg egy meg vakitatot embernek ide rartozò dicséretes példáját oda föllyeb. Cap.I. §.LXII.

§. XLI. Neveli az Isten, hiveiben, à betegség által. II. A világnak meg utálását. Melly, noha siralomnak völgyö, Psal.84,7. és minden gonoszságnak, fészke; 1.Joh.2,16. mindazonáltal mikoron jól vagyon dolgunk csak könnyen à földhöz ragaszkodunk. Isten azért itten ugy cselekeszik, Fiaival, mint az édes Atya az ö magzatival. Kiket elsöben szép szóval meg inti, hogy à gonoszt ne kövessék, az után penig ujjaival fenegeti; de ha meg sem fogadgyák Atyai parancsolattyát, fölkél, és öket meg veri. Igy à mi Jò Istenünk-is Szüleink és Tanitóink által int minket, és feneget, hogy à világiaktul el vonnyuk szivünket; De mivel intését nem fogadgyuk, hanem fenegetését hátunk mögé vettyük, azért à betegségnek veszszeihez nyul, vagy más féle büntetésének eszközihez, hogy abbul büneinknek gonosz vóltát

 eszünk-

fzünkben vegyük. *Pſal.* 50, 17. *ſeqq.* Dávid hogyha beteg let vólna, mikor elsôben Uriás Feleségével vétkezet, és annakutánna férjet-is meg ôlette, è nagy gonoſzt nem cſelekedte vólna. Valamint azért à kis gyermeket, keſerû eſzközökkel ſzokták annya tejétûl el válaſztanyi, Igy Iſten à kereſztnek keſerô pohárával ſzokta hiveit è világtul el ſzakaſztanyi. *Quoſdam DEUS multa peccare poſſe præſciens, Corporis Infirmitate flagellat, ne peccent, Utiliùs eis ut ſit frangi laboribus ad ſalutem, quàm remanere incolumes ad damnationem.* Teſtéknek betegségével látogat némellyeket az Iſten mivel tudgya, hogy egéſſégeſkorokban ſokat vétkeznének. Jobb tudnyi-illik az illyetineknek betegséget ſzenvednyi Idvôſſégekre, hogy ſem mint Jó egéſſégben élnyi veſzedelmekre. Nem keves betegek fekûſznek vala à Jeruálembéli tò mellet, várván az Angyaltul à fôl haboritandò viz által kôvetkezô gyogyuláſokat. *Joh,* 5, 1. Az hová menvén az Ur JEſus, cſak egyiket gyogyittya meg, és à többit

bit elôbbeni nyavalyájában hadgya. Mondhatnád itten ô Beteg Atyámfiának à mindenket meg gyógyitható Chriſtusnak irgalma, az ô jò tétemenyét, oh mely igen ſzûkön oſztogattya ! Miért hogy ô Fôlsége az egéſz betegék ſeregét meg nem gyogyitotta? Tudnyi-illik: *Ita illis expediebat.* Igy ſzolgált ô nékiek nagyob haſznokra. *Bonum erat eis humiliari.* Ez az betegség ſzolgált ô nékiek nagyob javokra. *Non omnibus omnia conveniunt.* Nem mindeneknek ſzolgál az egéſſég, Idvôſſégek elô mozditására. Hogy ha à vôrôs bor közé, egy néhány csôp fehér bor egyelitetik, az-is meg vôrôsôdik. A kegyes és-jó hitû emberre valami kôvetkezik, mind jóra magyarázza, s-maga haſznára fordittya, még à kedve ellen való állapotot-is, s-még az egéſſégtelenséget-is, békével ſzenvedvén, abbul jót reménlven. *Rom.* 8, 28. *Tob.* 3, 21. *Vide ſupra Cap. I. §. LXV.* S-Iſtenével illyeténképpen beſzélgetvén: *Bonum eſt mihi Domine, quòd humiliaveris me, ut diſcerem Juſtificationes tuas. Pſal.* 119, 71.

79,71. Jó Uram, hogy meg aláſz, jómra fordul hogy ſujtálz, Igaz itéletedet, Igy iſmérem, s-bűnömet. Hogyha igazat akarunk mondanyi: olly igen ſzükségés à tőbb ſzerencsételenség kőzőt à betegség minékünk, hogy azért ha ſzintén ſok eſztendőkik élünk-is, de elegendő hálát Iſtennek ſoha ſem adhatunk. Mért, ez à meg cſelekedet bűnőket velünk meg ſiratattya, à meg cſelekedhetőket penig meg akadáloztattya. Ebből iſmérik meg az hivek, hogy ők Iſten Fiai, mivel kűlőmbkűlőmbféle veſzſzőivel ſzokta őket ſujtálnyi. *Vide Cap. I. §. LXVI.* Kiknek hogyha Mennyei őrőkséget nem kivánna adnyi, illyen orvoſsággal, nem-is akarná őkét gyogyittanyi. Tudta eztet jól amaz Regi Jámbor, kit Iſten minden eſztendőben betegséggel meg látogatot, de eggyikben midőn néki à betegség helyet jó egéſſéget adot, keſerveſſen panaſzolkodot, hogy róla Iſten meg nem emlékezet; hanem ebben az eſztendőben el feletkezet. Az hiveknek minden ſzerencsétlenségek és betegségek, vagy az ő kereſzténységének meg probálása, vagy az ő Lőlkének orvoſsága. Minden ember az ő bűneiért ſzükségesképpen ostoroztatik, de Iſten Irgalma ő tűlő hogyha igaz kereſztény meg nem vonyatik. Örűlly azért Lőlkődben, oh ſzegény beteg, è te moſtani erőtelenségedben, és vegyed hála adó ſzivel, s-hordozzad békével, à melly betegséget, vagy más féle ſzerencsétlen inséget hordoznyi kinſzeritetől. *Quæ nocent docent.* Valamellyek teſtednek ártalmaſſak, Lőlkődnek azok haſznoſſak; Kinek inkáb akarjad egéſſégét, *NB.* Hogy ſem mint teſtednek épségét. Tudod hogy vagyon irgalmas Iſtened, A kiben, ha meg ől-is, veted reménséged. *In adverſitatibus tuis, non contriſteris; In languoribus tuis DEO gratias age. Ægritudo carnem vulnerat, mentem curat. Valere te magis opta mente, quàm carne.* Ne ſzomorkodgyál betegségedben, adgy inkáb hálákat Iſtennek à te erőtelenségedben. A betegség teſtedet ſebeſitti, de Lőlkődet könnyebbitti. Jóbb

Lélkében légy idvöſſéges, hogy ſem mint teſtedben egéſſéges. Jóllehet penig, mind ezek igy legyenek. Melyik hiſzi azonban à betegek közül, jobnak lennyi à fajdalmas betegséget, hogy ſem mint à kivánatos egéſſéget? De hallyad Atyámfia, Szent Pált: *Cum infirmor, tunc potens ſum.* 2. *Cor.* 12, 10. Gyönyörködöm à ſok erötelenségekben, mert mikor erötelen vagyok (teſtemben) akkor erös vagyok (Lélkömben) Mennyivel bötsületeſſeb azért à Lélek teſtünknél, annyival bötsületeſſeb à betegség (*NB.* Melly à Léleknek orvoſsága) az egéſſégnél. Az teſt gyönge eledellel; de az Lélek táplálatik vaſtag, s-eröſſebbel. Amaz gyönörüségekkel, è penig keſerüségekkel. Es à mellyel él à teſt ideig, azzal az elledellel meg hal à Lélek örök éltig. *Confer ſupra Cap. II. §. XXV. & ſeqq. Item infra. §. XLVII.*

§. XLII. Nevel azonban. III. Az Iſten hiveiben à betegség által; A Mennyorſzágnak buzgó kivánását. Mikoron egy kis ideig kedve ſzerint él az

ember è veſzedelmes világban, ugy teczik nékie, mintha nem-is köllene kivánkoznyi az örök boldogságban. Példánk amaz Angliai Groffki azt ſzokta vala mondanyi régenten: Hogyha ezer eſztendökig élhetnék világi dicsöſſégemben, ám tartaná Iſten magának Mennyei orſzágat, nem kivánnék réſzes lennyi à ſzenteknek örömében, de még à halálrul-is à jó ſzerencsében nagy hamar ember el feletkezik, vagy penig igen ritkán és ſzomoruan elmélkedik. *Syr.* 41, 1. El felekezik, à Tobzodó Gazdaggal következendö állápottyárul, és az ö világi ſzerenséjében bizakodik. *Luc.* 12, 16. Azonban, *vexatio dat intellectum*; *Eſa.* 28, 19. A nyomoruság eſzire hozza az embert. Az uton járó, mig idö jó vagyon, Zöld fák s-virágok közöt, kedvére mulatozik: de à zurzavarban, ſzél veſzes üdöben, házához igyekezik. Igy mi-is életünkben, mint egy rosás kértben, vigadunk Jó ſzerencsénkben, de à nagy nyavalya, és ſokfele proba, eſzünkben jutattya, jövendö

házánkat, s-örökös házunkat. 2.*Cor.*5,1. *Hebr.*13,14.

§. XLIII. Betegséggel vagy más féle szerencsételenséggel látogattya Isten az ô hiveit, Harmadszor: *Respectu Proximi.* A Betegeskedô embernek Felebaráttyára nézve. *Ad Bonorum Fervorem, & Malorum Terrorem.* Az Jóknak az Isteni félelemben való nagyob buzgoságokért, és az gonoszoknak rettentô példájokért. *Sap.*11,10.*seqq.* Réája bocsáttya tehát az Isten az ô Fiaira à Betegséget. I. Az jókra nézve. *Jac.* 5,10. Hogy az egésséges emberek tanullyanak à betegeknek példájokbul: Es azoknak kövessék hûtôket, bekessséges türéseket, és Idvôséges kimeneteleket. *Hebr.*13,7. Meg gondolván hogy ô réájok-is azon nyomoruság következhetik, 1. *Pet.* 5,9. à minémô más keresztényeken-is meg esett. Kikközûl némely hivek életének, à nyomoruság alat véget vetet, hogy è világra következendô veszedelmet azoknak szemek ne lássák, 2. *Reg.* 22,20. *Esa.* 57,1. vagy penig à gonoszszak példájától el ne változ-

változtassának. *Sap.* 4,10. Némellyek élete pedig à nyomoruság alat meg ôriztetet. *Jer.*30,11. II. A gonosz tévôkre nézve. Hogy ezek-is az Isten félôknek látván nyomorult sorsokat, rettennyenek meg az Isten haragjától, és jóbbicsák meg világi állapottyokat. *Plectuntur quidam, ut cæteri corrigantur.* Némellyek meg ostoroztatnak, hogy à többi tanullyanak. *Exempla sunt multorum, tormenta paucorum.* Kevesebbek ugyan à kik szenvednek, de mindeneknek példájokká lésznek. *Percutitur catulus, ut sapiat Leo.* Ha à Zôld fán az esik, mi történhetik tehát à száraz fán. *Luc.* 23.30. *Vide Cap.*1. §.*LIIX.* Az Jó Isten az ártatlannyab embereket gyakorta meg ostorozza, és à bûnôsebbeket szabadon bocsáttya. *Vide Cap.I.* §.*XLIV.* & §.*LIX.* De mind jó az, Isten félô embernek halála, akarmimódon légyen annak kimulása, mert à lehet, az Istentelennek példája. Isten az ô igaz itéletit, maga házán kezdi el; *Vide sup. Cap.II.* §.*XXXIX.* 1.*Per.* 4,17. de à Gonoszokon végézi. *Psal.* 75,9.

75, 9. Amazok egy kis ideig szenvednek, 2. *Cor.* 4, 17. de ezek mind örökkön gyötretnek. *Luc.* 13, 3. 2. *Macc.* 6, 12. Jób egy szempillantásig szenvednyi, hogy sem mind örökkön el veszнyi. Mitt tudsz benne azonban, hogy amaz Istentelen embernek hogyha meg nem akar térnyi, micsoda bűntetést akar Isten titkosképpen el rójtenyi? Vallyon nem jób volnaé à gonosz embereknek Meny kőves tűztűl meg emésztetnyi, hogy sem mint meg nem térvén à szenvedő kereszténynek példájábul à pokolnak tűzében örökkön gyötrődnyi? *Confer. inf.* §. *XLIIX. & sup. Cap. I.* §. *LVII.*

§. XLIV. Szenvedgyűnk annakokáért akár betegséget, s-akár más féle inséget, *dum in stadio sumus*, mig à szenvedésnek helyén lakunk, hogy meg dicsőitessűnk, mikor à jutalomban érkezűnk. Szenvedgyűnk és Istenűnkkel igy beszélgessűnk: *Domine hic ure, hic seca, modò ibi in æternitate parce!* Uram Isten! Itt vágy, itt égess, itt sűs, itt meis, itt oftoroz, itt suyis, öklözz, itt

itt kőpőlőzz, bátor kemény irral kőtőzz, csak örök életet szerezz! Mert à testnek nem mindenkoron használ, à mi nékie kedvére szolgál; *NB.* de ellenben nem-is árt mindenkor ő néki, à mi őtet meg szokta erőtlenitenyi. Hakicsiny à fájdalom, szenvedgyűk el, kűnnyű lészen, à bekessëges türéssel. Ha penig nehéz, szenvedgyűk el aztotis, könnyű lészen, à szenvedés után következendő dicsőssëgnek reménségével.

Perfer, & obdura dolor hic tibi proderit olim. *Hebr.* 12, 11.

Akar melly dorgálás sem láttatik ugyan most örvendetesnek; hanem inkáb keservesnek, mindazonáltal, az igasságnak csöndesz gyümölcsét adgya à békessëges türöknek. Ha el hiszed hogy à Ménnyorszag tenéked kiszitetet helyed, szükségesképpen è földön, mint idegen helyen farotságot kőlletik és nyomoruságot szenvedned. Ne szomorkodgyál tehát, oh ismeretlen Atyám fia! szegény Beteg, è te beteg-

betegségedben. Mert hà à bůn miát, ollyan volnál, mint valami roſdás vaſs, à betegségnek tůzô è roſdát belôled ki veſzi, ha penig fényes vagy, mint egy tiſzta Arany, è probának tůzô Lôlkôdet fényeſſebbe teſzi. Mert miképpen tůzzel probáltatik még az Arany: ugy à kegyes emberek à nyomoruságnak kemenczéjében. *Syr.* 2,5. Hogy az ô hůtôk probáláſa (melly drágáb az aranynál, à ki el veſz mindazonáltal meg probáltatik à tůz áltál) találtaſſék nékik dicséretekre, dicsôſſégekre és tiſzteſségekre, mikor à JEſus Chriſtus meg jelenendik. 1. *Pet.* 1,7. Ne keſeregy azért és ne buſulogy elmédben, ne-is ſzomorkodgyál ſzivedben, hogy à te akaratodnál továb akarja Iſten teſtedet betegséggel látogatnyi, és gyogyuláſodat hallogatnyi. Mert kicſoda vagy te, hogy Iſten akarattyának ellene ály, és tůrhetetlenségedben zugolódgyál? Viſellyed inkáb csôndeſz lélekkel è betegségedet, és buzgó imádkozáſſal kérjed Iſtenedet; hogy à mit te felôled akar ô Fôlsége te-is

aztot

aztot hogy akarhaſſad, ſegéllyen arra Mennyei ereje. Egy ſzoval imádkozzál, hogyha betegségedbůl fôl akarſz ſzabadulnyi, és az Iſtentůl meg engedtetet rendes ezkôzôkkel orvoſolódgyál. Mert minden betegség, *NB.* à mennyiben à bůnnek bůntetéſe, kônyôrgéſt kiván, és igaz Pœnitentia tartáſt. 2. *Par.* 7, 13. & 14. *Jer.* 3, 12. 13. A mennyiben penig Iſten ezkôzôkkel akar gyogyitanyi, és â jelenvaló veſzedelmet el kerůlnyi, nem cſak nem tilalmas az orvoſság, hanem ugyan ſzůkséges, *Syr.* 38. és ſzabados, *Eſa.* 38, 21. sôtt olly tôrvényes dolog, hogy valaki vakmerôképpen à mennyiben tůlô lehetne, el mulattya Iſtent késértô, vakmerô és (à mint ſzól egy Orvos Doctor) kevély bůnôſnek méltán itéltethetik. *Confer. ex ſuper.* §. XXXIII. & XXXVII.

§. XLV. Valamint azonban nem lehet, hogy mindenkor egéſséged légyen: igy nem lehet, hogy ſzůntelen cſak betegséged légyén

O paſſi

passi graviora! Dabit DEUS his quoq; finem.
Durate, & Vosmet rebus servate secundis.

Majd el végeztetik Isten akarattyábul à te betegséged, avagy, *in vita*, avagy, *cum vita*, Majdan el fogy, minden inséged, vagy ebben az életben, vagy annak végén, az halálnak vólgyében. El végezi majdan Isten à te életedet, és vagy meg gyogyit erre az életre, vagy által visen à kövétkózendó dicsóségre, hogyha meg kól halnod, haly meg az Ur JEsus nevében, szekered gyanánt, lészen az halál az órók életben, *Joh.5,24. Cap.8,57. & Cap.11,25. Mors piorum est finis malorum.* Az Istenfélóknek halála, nem egyéb, hanem minden nyomoruságnak határa. *2. Tim. 4, 18.* Hogyha pedig meg könnyebbit, s elóbbeni egésségedre Isten téged rá ségit: háromra kól tenéked tekintened. I. Az Istenre. II. Te magadra; és III. A te jó akaroidra és Cselédédre. Vigyáznod kól, mondom, I. *Az Istenre.* A kit, minekutánna meg gyogyitot, hálahálaadással kólletik dicsérned. *Psal.50,15.* Veled való jótéteményérúl meg kól emlékezned, *Esa.44,21.* és az ó Szent Nevét ditsóitened. *Psal. 116, 13.* Nincs semmi utálatosab az hálaadatlan embernél, nincsen nagyob terhé à földnek, ennek feledékenségénél. Távul légyen azért, te tóled hogy azzal fizetnél Istenednek. *Deut,32,6.* Hanem inkáb ótet hálaadásnak Pohárával tisztóllyed. *Psal.116,13.* Es szivedet kezeiddel eggyút az egben fól emellyed. *Thren.3,41.* Es à Fólséges Istent illyetén-képpen ditsérjed: Aldgyad én Lólkem az Urat, és minden én belsórészeim az ó Szent Nevét. Aldgyad én Lólkóm az Urat, és el ne feletkezél minden ó jó téteményérúl. Ki megszabaditotta à koporsóbul à te életedet, ki meg koronáz irgalmasságával, és kegyelmességével tégedet. Ki minden jóval meg elégitti à te nyelvedet. Meg ujjéttya à te eródet mint à Saskesellyúnek. *Psal.103,1* Kész az én szivem, én Istenem! Kész az én szivem à te ditséretedre. Te-is én nyelvem kelly fól az Isten ditsói-

ditsôitésére. *Pſal.*108,1. Az Ur meg ôl és meg elevenit, à koporsóban tészen és iſmég viſzſza viſzen. 1.*Sam.*2,6. Ha az Ur ſegitségûl nem vólt vólna nékem, meg holtam vólna régen. *Pſal.* 94,17. De iſmét meg gyogyitot, s-az ſirbul ki ſzabaditot, lábaimra állitot, és az én ſzámban Ujj éneket adot. *Pſal.* 40,2,3. Eô gyogyit meg tôrôdelmes ſziveket, és békôtözi azoknak ſebeket. *Pſal.* 147,3. Kicſoda mondhatná meg az Urnak erejét, és kicſoda jelenthetné ki az ô ditséretit? *Pſal.* 106,3. Ha az nyomoruságok közôt járok-is meg elevenitesz Uram engemet, meg tart à te Jób kezed engemet. 138,7. Minek utánna ſok és gonoſz nyomoruságokat koſtoltattál meg én velem iſmét meg elevenitettél, és à földnek mélységébûl fôl hoſztál engemet, 71,20. Fôl magaſztallak tégedet Uram! Mert fôl emeltel engemet, és nem engedted, hogy az én ellenségem én rajtam örûllyenek. En Uram, Iſtenem, hozzád kiáltottam és meg-gyogyitottál engemet. Uram! ki hoztad à koporsóbul az én Lélkémet, meg elevenitettél engémet. *Ibid.* 30,1. *Non enim delectaris in perditionibus noſtris.* Mert nem örûlſz à mi veſzedelmünknek, hanem az háborgó ûdô után csöndeſséget támaſztaſz, és à könyhullatás után örvendetes vigaſságot adcz. Légyen ditsérendô à te neved oh Izraëlnek Iſtene. *Tob.* 3,22. Tiſztellek tégedet Ur Iſten, tellyes ſzivem ſzerint, és ditsôitem à te nevedet mind örökkön, mert à te jó vóltod nagy én rajtam, és meg-ſzabaditod az én életemet à mellységes koporsóbul. *Pſal.*86,12. Eneklek az Urnak az én életemnek minden napjaiban, *Eſa.* 38.20. Uram! Ez te Jó tétményed, még az én utánnam kövétközendöknék-is tudva léſzen. *Ib. verſ.*16. *& ſeqq.*

§. XLVI. Vigyáznyi kôl à betegségbûl fôl ſzabadult embernek *II. Eö Magára.* Hogy meg-emlekezzék mindenkor elôbbenni betegségérûl, és Iſtene ellen többé ſzánt ſzándékkal ne vétkezzék, hogy gonoſzſzab dolga ne érkezzék. *Joh.*5,14. Ha eddig vétkeztél, ne

ne meny továb benné, hanem az elôbbiekért kônyôrôgj, Mint à mardozó kigyótul fusś inkáb à bûntûl. *Syr.* 21,1. *Hæc æterna cautio eſto: Ne ſciens volens, Conſcientiam unquam læſeris. Nam ſi excuſſo conſcientiæ freno, vel leviora delicta, ſciens volens, admiſeris, longè ea ſunt coram DEO, iis erroribus, graviora, qui cæco quodam Animi impetu & dormiente Conſcientiâ deſignantur. Memineris igitur diem fore, quô tibi omnium ratio reddenda eſt, & ut totâ vitâ diſcas mori: Omnem crede diem Tibi diluxiſſe ſupremum.* Mindenkor te magadban el végezzed, hogy kéſzakartva való ſzándékkal Lélkôd iſméretit meg ne sérceſed. Mert ha tudva, s-kéſzakartva Lélkôd iſmérete ellen csak leg kiſſeb bûnt cſelekeſzôl-is, Iſten elôt, ez à vétek, ſokkal nehezeb amaz bûnöknél, à mellyeket Lélkôdnek mint egy tudatlanságábul, vagy elmédnek fôl háborodot hertelen vóltábul mivéltél. Meg emlékezzel annakokáért, hogy nem ſokáig elérkezik ámaz napod, mellyrûl Iſtennek mindenekrûl ſzámot kéll adnod. Es

hogy

hogy egéſz életedben tanulhaſs meg halnyi, mindenik napot utolsónak kezdgyed tartanyi. Vigyáz kérlek minden napnak, Kezdetiré, Közepire, Végére. Vigyáz mondom; minden napnak. *I. Kezdetire.* A napnak fôl keléſe elôt, kôl Iſtennek hálákat adnunk, és à napnak fôl keléſekor, kôl ô nékie kônyôrôgnûnk, mert az hálaadatlan embernek reménsége elolvad mint à téli jég, és el foly mint az haſzontalan viz. *Sap.* 16,28. *II. Közepire.* Halálodhoz minden napon, az itélet napjához, az ôrökkônvalósághoz mivel minden napon közelgetz, halálodban annakokáért, és amaz kemény ſzámadásban, miképpen álhas meg, arra, à napnak minden oráiban ſzorgalmatoſſan réá figyelmezz. Minden gondolkodáſidrul, minden beſzédidrûl és cſelekedetidrûl ſzorgalmatos gondot kélletik viſelned, mert mind ezeket az Iſten rettenetes itélô ſzéki eleiben kélletik vinned. *III. Végére.* Valamint regvel fôl kelvén, az eſtvének meg iréſsét magadnak nem igérheted. *Syr.* 27. Igy eſtveli le

S fekû-

tékűvésednek idején, azt kôl gondolnod, hogy holnapot meg nem érheted. *Prov.*27,1. *Deut.*28,67. Igyekezzél mindenkor az hitetlenséget meg tagadnyi, és ez világi kivánságokat el távoztatnyi, ez világon pedig szentûl, mértékletesſen és igazán élnyi. *Tit.*2,11. Szentséggel járj és igaſſággal Iſten elôt, életednek minden idejében. *Luc.* 5, 75. Ujjuly meg à te elmédben. *Eph.* 4, 23. hogy utolsó állapotod gonoſzb ne légyen az elsônél; *Luc.*11. 26. s-mind teſtedben lôlkôdben meg ne betegedgyel, *Rom.*1,24. *&* 2, 5. és ne eſsék rajtad, à mint ſzoktak mondanyi: Az Eb réá tért az ô maga okádására, és à meg mosódot diſznó à meg fôrtôztetet sárra, 2.*Pet.*2,20.

§. XLVII. Vigyáznod kôl. *III. Az te Jóakaróidra és cſeledidre.* Hogy azoknak-is az Iſten veled való Jó tetteményét, és cſuda dolgait hirdeſſed, *Pſal.* 107,21. és à te fiaidnak meg beſzéllyed, *Exod.*13,8. hogy ôk-is az Iſtennek, veled edgyûtt hidgyenek. *Joh.*4,43. Meg beſzéllyed hatalmaſságát, hogy az

az hatalom cſak Iſtene. *Pſal.* 62, 11. Jövetek el, azt mondgyád, és láſsátok meg az Urnak cſelekedetit. 46, 8. El bocsátta az ô Igéjét, és meg gyogyitot, s-à verembûl meg ſzabaditot. 107, 20. Tiſztôllyétek az Urat, és hijátok ſegitséggûl az ô nevét, hirdeſsétek minden népek kôzôt az ô cſelekedetit, énekellyetek, mondgyatok ditséretet ô nékie, Szollyatok minden ô cſudáirul. Emlékezzetek meg az ô cſudáirul, és az ô ſzájának itéletirûl. *Pſal.*105,1. Meg beſzéllyed irgalmaſságát. Jôjetek ide fiaim, és halgaſſatok engemet, az Urnak félelmire tanitlak meg titeket. Kóstollyátok meg és láſsátok meg, melly igen Jó légyen az Ur, Boldog ember à ki ô benne bizik 34, 8. *&* 11. Hirdetem én az ô irgalmaſságát, és az ô cſuda dolgait az embereknek Fiai elôt. Aldozom ditséretnek áldozattyával, és az ô cſelekedetit nagy ôrômmel hirdetem, 107, 21. Nem mind ôrôkkôn feddôdik, és nem mind ôrôkkôn haragſzik, Nem-is cſelekeſzik à mi bûnünk ſzerint mi velünk, ſem à

mi álnokságunk szerint nem fizet minekûnk. 103, 8. Meg beszéllyed fogadásának igasságát. Meg ostorozlak, azt mondta vala Isten; de el nem veszt-lek tégedet. *Jer.* 30, 11. Meg ostorozot azért engemet-is az Ur, és meg tanitot, *Cap.* 31, 18. Keményen meg ostorozot; de meg nem ölt. *Psal.* 118, 18. Ditsérendô vagy, oh Isten! és à te nevéd örökkönvaló ditsérettel ditsérendô, mert engemet te meg ostoroztál, és ismét könyörültél én rajtam. *Tob.* 11 14. Igazak az Urnak beszédé és minden ô cselekedeti álhatatosak. *Psal.* 33, 4.

§. XLIIX. Igy kôl magadat betegségedbûl való ki szabadulásodnak utánna viselned, s-illyeténképpen kôlletik Istenednek sok jó tételeményét mindenek elôt hirdetned. Mivel penig meg történhetik: I. Hogy sem meg nem gyogyulhacz, sem az halállal való viaskodásodban hamar meg nem halhatz, hanem à kinok közôt sok ideig nyomoroghatz: Azért è kövétkezendô beszédemre is, jó Lélki ismérettel réá halgass. Mert Szent igaz, hogy â Jó Isten

Isten nem egy féle módot tart az ô szerelmes fiai betegeskedésekben. Kik közûl, némellyek csak könnyen és hertelen minden nehéz, és hoszszas fajdalom kivûl ez életbûl ki mulnak. Némellyek penig az halállal igen nehezen és sokáig tusakodnak. Jólehet penig okai ennek az hivek keserves igyéknek mi tôlünk el fôdöztetnek, *Rom.* 11, 33. *vid. Cap.* I. §. *XLV. LVII. LX. LXI.* mindeneket azonban igazán cselekeszik mi velünk, *Psal.* 139, 137. Maga Szent tanátsában és akarattyában akarta el titkolnyi, mennyi ideig akarja hiveit éltetnyi, és ôket mennyi ideig akarja az halállal viaskodtatnyi. Hogyha hamar által segitti, nagy irgalmasságának jele, kivel jelenti, melly kedvesek legyenek elôttô az ô hivei. Hogyha penig sokáig hadgya *NB.* à kinok közôt gyötrödnyi; tehát még sem Isteni haragjának; *NB.* hanem inkáb mi tôlünk el rejtetet titkos irgalmának cselekedete. Mellyet hiveire bocsát ô Fölsége, néha magokra, s-néha másokra nézve. Eô magokra,

à szenvedô hivekre nézve, ez à nehéz és sokáig való viaskodas semmi nem egyéb, *NB.* hanem az Ur JEsustul meg kostoltatot, és sok ezer édes vigaztalásokkal temperáltatot keserû kereszstes pohárnak utolsó része, és mint égy jó izû álomhozó keserû ûrmös bornak végsô mértéke, mellyet maga kôszônt réájok ô Fôlsége, hogy az Isteni Fôlségnek ki nyilatkoztatásáért, és az ô magok hûtôk, szeretetek, békeséges tûrések és reménségek meg probálásáért meg igyák és Idvôsségekre forditsák. Miért ne innák azért jó kedvel, eztet az Istennek szeretetivel langadozó szivébûl kiszitetet, és Szent kezeibûl nekiek nyujtatot keserû pohárnak Idvôséges borát? Annál-is inkáb pedig, mivel tudgya jól az Isten ez utolsó harczot ugy temperálnyi, tudgya ugy kiszitenyi, hogy az ô tûlô nékiek adot erôt fôllyûl ne mullya, s-meg se halladgya. *Brevem facit Agonem, aut levem. vid. sup. §. XXIIX.* Tudgya jól az Isten, è keserû italt, belsô vigaztalásával *NB.* ugy meg édesitenyi és mézesitenyi, hogy annak keserûségét ne-is erezhessék, s-eszre se vehessék. Azonban az illyen keserves kinlódása, az hiveknek, lészen néha à Beteg kôrnyûl forgolódó emberekre nézve? kik vagy Istentelenek, vagy pedig Istentfélôk: *Vide supra §. XLIII.* Hogyha Istentelenek, tehát à nagy kinokat szenvedô ember, az ô halálos bajvivásában vagy tusakodásában, Istenét ditsôitti, és â jelen valô gonosz embereknek à *pœnitentiát* hirdeti, hogy à kegyes embereknek nagy kinokat látván magokban szállyanak és illyeténképpen gondolkodgyanak: Ime! erre az halálnak illyen, vagy ennél-is rettenetesseb tusakodására, ma kôlletik nékem-is, avagy holnap jutnom. Oh azért miképpen lészen az én állapotom? Hogyha illy néhez és rettenetes kinokkal halnak meg â Jó Lélki ismerettel biró kegyes emberek, oh mikép' halnak tehát meg az Istentelenek, kiknek sem Jó Lélki ismeretek nincsen, sem penig Szent irásbéli hatható vigaztalások nincsen. Hogyha

penig Istenfelők az illyen *Patiens* környül forgolodó emberek, téhát őket Isten ez rettenetes tusakodásnak nézése által, (I.) Akarja föl inditanyi, hogy è két rosz, vagy nehéz állapot közöt, (à minémőéknek teczenek az embernek szemei elöt: Az halál, és azzal való tusakodás) à kisebbiket válaszszák, és kivánnyák inkáb Idvősséges föl szabadulását à *Patiens*nek, hogy sem mint hoszszú ideig való kinlodását à szegény betegnek. (II.) Akarja probállynyi őket, hogy ha meg tartyáké hütöket, hogy ha meg őriziké reménségeket, s-hogyha buzgoságossan föl botsáttyáké az Istenhez könyörgéseket, el hivén, hogyha szintén hallogattya-is Isten az ő segitségét; de minden kétség kivül majd el hozza à betegnek könnyebségét. *Luc.* 18, 7. (III.) Akarja föl görjesztenyi magokért, az egben föl nyujtandó könyörgéseket-is, hogy fohászkodgyanak, és illyenkor igy imádkozzanak: Uram! Az utolsó orán, adgy nékem boldog halált! segély akkor szivem harczán,

engedgy

engedgy csöndesz ki mulást! hogy csak könnyen el aludgyék, Szent véredben el nyugodgyék, mellyet érettem ki ontál.

§. XLIX. Meg történhetik II. az-is hogy à Jámbor és kegyes életü emberek, à betegségnek izzasztó meleg hevsége miát. *Mentis deliquium patiantur.* Eszek nélkül beszéllyenek, gyalázatos és utálatos szokat ejcsenek, Istent káromlyák, és felebaráttyokat átkozzák, meg mezitelenedgyenek, s-más féle rendetlenséget cselekedgyenek. Oh szánakodásra méltó rettenetes dolog! Oh keserves, és fölöttö igen sérelmes állapot! Bizonyára hogyha csak meg emlékezik-is edgyik ember à másiknak illyen nyavalyájárul, fohaszkodik, és az ő teste-is belője borsózik, *Job.* 21, 6. Mellyet látván némellyek az emberek közül megütköznek, és igy elmélkednek: Oh nagy Isten? Mi eztet az embert Szent és kegyes embernek alitottuk, de ime; melly esztelenül cselekeszik és káromkoszik! *Conf. Cap.* I. §. *LVII.* A kegyes

emberek azonban nem hertelenkednek; hanem *in tali casu*, à nyavalyát meg elôzô életre figyelmeznék. Melly ha gonosz vólt, gonoszul cselekesznek halálokban-is à *Patiensek*, és az ô szíveknek tellyes voltából beszéllenek. Hogyha penig, élete ez illy esztelenûl tibolódó embernek Szent és kegyes vólt, ez halálos ágyában levô rendetlenségit, beszédit vagy cselekedetit, nem *Personæ, sed morbo,* Eô nekie kôlletik tulajdonitanyi; hanem à forró betegségnek, mellytûl meg gyôzetetet és akarattya ellen cselekeszik illyen dolgot. *Mala mors dicenda non est, quam bona vita præcessit.* Nem kôl azt rosz halálnak mondanyi, à mellyet Jó élet szokot meg elôznyi. Ugy vagyon illyenkor az állapat, mint midôn â Jó kocsis, tudgya à lovakat hajtanyi, de ha vadak s-zabolátlanok nem bir velek, hanem kinszeritetik el ereztenyi, és mind hegyen s-vôlgyen maga élete veszedelmével-is nyargalódnyi. Igy vagyon itt-is à dolog, mert à kegyes emberek akarattya ellen vagyon ez állapot.

állapot, melly meg teczik abbul, mivel, meg kônnyebbûlések után, ha mit cselekedtenek avagy beszélléttenek nékiek meg mondgyák, meg szégyenâlvén azokat bánnyák és hogy betegségekben az ô állapottyok bár ugy ne let vólna, szivessen kivánnyák. Senki annakokáért az illyen beteg felôl gonosz itéletben ne légyen, és kárhozatos tôrvényt ne tégyen. *Rom.*14,4. Isten sem itéli ôket mostani esztelenségek szerint; hanem elôbbeni mágok keresztény életek szerint. *Esa.*38,3, Ez meg repedezet nád szálacskát azért ô Fôlsége ôszvô nem tôrdeli, *Cap.*42,3. hanem inkáb Isteni erejével kôtözi. 2.*Cor.*12,9. *Psal.*37,24. Senki mondom, *in tali casu,* az Isten félô embernek esztelen halálos cselekedete felôl gonosz itéletet ne tégyen; hanem inkáb Istene eleiben, maga boldog orájáért, illyen fohászkodást vigyen. Ad meg Uram! mert meg lehet, hallyak meg csôndességben, elmém s-eszemen lólkômet, had adgyam Szent kezedben, és igaz hûtben s-ôrômmel, az én ágyomban

vég szivel hadgyam el ez világot. Sőtt ha nagy erőtelenségből, esz nélkül cselekedném, ülnék, s-járnék mezitlenül, vagy esz nélkül beszélnék; ne hagy, Uram! ugy meg halnom, mert mit cselekszem nem tudom, s-értelmem ellen vagyon.

§. L. Utollyábban III. ez-is meg történhetik, hogy à kegyesſen élő keresztény emberek betegségekben sokáig semmit sem szolhatnak, semmit sem látnak, avagy hallanak; hanem minden külsö érzékenségek nélkül nyomorognak, s-halálokkal csak szivekben tusakosznak. A kik mindazonálta, *in tam tristi statu*, ez szomorú állapotban belsö vigaztalás nélkül nincsenek; hanem valamennyire testek erejétül meg üresülnek, s-meg erőtelenednek, szintén annyiban, sőtt még többen-is lölkökben öregbülnek. Mert noha à testben lakó lélek, semmi külsö, s-természet szerint való cselekedeteket illyenkor nem cselekeszik; de belöl lölki dolgokban, foglalatoskodik. Valamint az el alélt, vagy aluvó emberben való lélek nem él

él ugyan à külsö eszközökkel, de azonban à külsö *sensus*ok nélkül-is à lélek az ö értelmét és cselekedetit vigben viszi: Igy vagyon itt-is à dolog, el bucsuzot már à lélek à külsö tagoktul és érzékenségektül, belöl azonban munkálodzik à szivben. Az hová tudnyi illik mint egy fö Residentiális várában, à több tagokat el hagyván, viszsza ment. A melly szivben vagyon, minden külsö akadék nélkül való magános hajlékja, és az ö módgya szerint való (mellyet még mi meg nem próbáltunk, s-azért ki sem mondhatunk) Mennyei *speculatio*ja és szent gondolkodása. *Accingit se æternitati & triumphum suum meditatur.* Kiszétgeti magát à boldog föl szabaduláshoz és az örök életnek uttyához, sőtt arrul gondolkodik, hogy majd mindgyárt, e világi hosszas fájdalmi és sulyos bajviváſi közöt nyert győzödelme után, à testnek harczos helyébül, bé érkezik immáron az örök ditsöſségben, à Szent Angyalok késéréſe közöt bé mégyen Mennyegben. Es mivel à testnek sem-

mi fajdalmát nem érzi, mert à kûlsô tagokat és érzékenységeket el hadta, nem hall à fûleken, sem à szeméken nem lát, azért csôndesz lévén Istenében, à Mennyei boldogságnak kivánságában foglalatoskodik, és illyenképpen fohászkodik. Oh mikor irkezik el amaz boldog ora! Oh mikoron jôsz el, sok ezerszerte kivántatot utólsó szempillantásnak czillya! mellyben à testbûl, ki mulok, és az én Istenemhez jutok. Ez à lélek nem gondolkodik testi sátorának el bomlásárul avagy ôszvô romlásárul; hanem csak az ôrôkkônvalóságnak állandoságárul elmélkedik. Keserûséget semmit sem éréz, noha az embereknek ugy teczik, mintha ô-is fôlôttô igen gyôtrôdnék, és mintha nagy inséget szenvedne avagy keserûséget. De meg à lôlki késértetektûl sem irtózik; hanem erôsen az ô Istenéhez támaszkodik. Jóllehet pedig semmi kûlsô vigasztaláft már nem halhat; dé à Szent Lélek Istennek vigasztaláfi, belôl, annál erôsebbek ô benne, és noha mi nem hallunk

semmit-

semmit-is à lélektûl, mindazonáltal az ô titkos, bôlcs és belsô szivbéli beszélgetési, és à Szent Lélektûl gôrjeztetet kimondhatatlan fohászkodási, nyilván valok lévén Isten elôt, meg hallatatnak s-meg halgatatnak, ô Fôlségétûl. Nincsen-is az illyen Lélek ellen az ôrdôgnek tôbbe semmi hatalma, és az ô késértetinek valamelly birodalma. Mert à kûlsô *Objectum*ok, rettegtetô jelenések, vagy *Spectrum*ok által nem rettentheti az ördög à szivben lakozó Lôlkôt, mivel minden kapuk, (szemek tudnyi-illik és fûlek) à mellyben à Lélekhez valamelly kisértet juthatna, erôsen bé vannak záraltatva. A belsô *suggestio*k és késértetek ellen penig, maga ôrizi à Szent Lélek Isten: à ki tudnyi-illik. à szivnek belsô részit ôrizi: Es eztet az utolsó harczban izzadozván gyôzôdelmeskedô lôlkôt vigasztalasával, à mennyei s-Pünkösdi szél enyhitti és könnyebbiti. Légy hiv csak (azt mondgya) oh viaskodó Lélek! majd mindgyáraft, s-most mindgyáraft meg adatik

néked

néked az életnek coronája. Ime! Kimégy mindgyáráſt teſtedbûl: Kimégy világi életedbûl, fôl ûlſz mindgyáráſt à gyôzôdelemnek ſzekerire, és igy énekelſz: El nyelettetet az halál ſzintén diadalomig. Hol vagyon halál à te diadalmad? Hol vagyon Pokol à te fulánkod? Az Iſtennek légyen hálá à ki adot nékem diadalmat az én Uram JEſus Chriſtus által. 1. *Cor.* 15, 15. Láttya minden ſzem nélkûl, az illyen Lélek, à mellyet à mi romlandó ſzemeink nem láthatnak, à Szent Angyaloknak ô mellette forgolódó és az ô kimenetelire nagy kivánsággal várakozzó séregét, hogy ôtet, mint Iſtennek drága kincsét, hamaréb à mennyei kincſes tárházban bé teheſsék, s-mint à lôlki vôlegény JEſus Chriſtus meg ékeſítetet jegyeſsét nagy ôrômmel és vigaſsággal, à mennyei Királynak ágyasházában viheſsék. *Pſal.* 45, 13. Rôvid ſzoval: Kivánsága ſzerint való jó dolga vagyon illyenkor à Léleknek, hogyha ſzintén annál nyomoruságoſsább-is, kûlsô tekintetre nézve ſorſa à teſtnek, mellytûl való fôl ſzabadulás, majd mindgyáráſt édes álom léſzen à teſtnek, ôrômmel való Menyben menetele penig à léleknek.

§. LI. Azonban, Oh ſzerelmes Atyám fia? Oh ſzegény beteg, Még mig elmédben vagy s-eſzedben, kérlek tégedet figyelmez az én beſzédemre, vigyáz jól réá, utollyab hozzád nyujtandó, intésemre, és felely meg az én rôvid kérdéſemre. Edés Atyámfia! Ne ſzomorkodgyál módnélkûl azon, ſe ſzivedben ne buſulogjál, hogy ezt à jelen való életet el kôlletik hadnod, s-hogy teſtedet az halálnak kôlletik adnod. Hiſzem az Iſten, nem erre; hanem az ôrôk életre (Mellyre tudnyi illik az halál által, mindgyáráſt által mégy) teremtet tégedet, és ugyan è végre, hogy ôrôkkôn élly adta teſtedben à te lôlkôdet. Ne ſzomorkodgyál azért ezen, hogy meg kôl halnod, ſe ne bánkodgyál; hanem nagy bátorságban légy, tellyeſsedgyél bé à Szent Lélek Iſten vigaztalásával, fôlôttô igen bûvelkedgyél Lôlki ôrômmel, moſtani nyava-

nyavalyádban; 2.*Cor*.7,4. Es ſzivedbûl minden világi gondolkodásokat ki rekeſztvén, ſzûntelen mind cſak errûl elmélkedgyél, hogy életedet, Iſten kegyelme által boldog halállal elvégezheſſed, à kôvetkezendôt pedig idvôſségeſſen el kezdheſſed. *Diſpone domui tuæ, dum ſanus es mente, dum tuus es ſermone. Diſpone domui tuæ, & ad æternitatem te compone.* Még, mig eſzeden vagy s-nyelveden, Tarts *pœnitentiát*, Lôlkôdnek ſzerezd meg jôvendôbéli hazáját. Rendôld el cſelédid kôzôtt-is házodat, és az ôrôkkônvalósághoz kiſzitſed el magadat. Feletkezzél el minden cſelekedetidrûl, és érdemedrûl. Mért nem cſak à te cſelekedetid elégtelenek; de ez világon lévô minden embereknek-is érdemek érdemetlenek arra, *NB.* hogy idvôſséged felôl azokbul vigaztalhatnád magadat, s-bátorithatnád rettegtetô gondolkodáſidat. A melly idvôſségûnkre ſzûkséges, erôt azonban és alkalmatoſságot mi bennûnk fôl nem találhatunk, fôl találhattyuk aztot à mi idvôzitô JEſus Chriſtus-

Chriſtusunkban. Kit az Atya Iſten hozzánk való Atyai ſzerelmébûl é világra bocsátot, hogy minden valaki ô benne hiſzen el neveſzſzen; hanem ôrôk élete légyen. *Hunc ſolum Tibi propone JEſum pro te crucifixum. Hebr.* 12, 2. Eztet egyedûl à kereſzt fára éretted fôl feſzitetet Ur JEſuſt tegyed mindenkor ſzived és ſzemed éleiben. 1.*Cor*.2,2. Mert nincſen másban ſenkiben idvôſség, *Act*.4, 12. hanem cſak ô benne vagyon minden reménség. *Cap*.10,42. & 15,11. Ennek nyugodgyál meg te-is érdemében, és éretted való elégséges fizetésében. *Vide ſup. in hoc Cap.* §.*XVII.* & §.*XIIX.* Senkire és ſemmire ſe néz egyébre; hanem cſak erre az Iſtennek Báránnyára. Erre à te Megváltódra az Ur JEſus Chriſtuſra. A kinek vállaira vetétte már Iſten à te bûneidet, és minden terhedet. Fiát az Atya Iſten érétted meg ſebeſitette, és álnokságidért meg verette, à kereſztfán meg ôlette, és azt à bûntetéſt, mellyet az Iſten igaſsága ſzerint kôllôt vólna *NB.* tenéked ſzenvedned à te bûneidért, már az Iſten,

Isten, az ô egyetlen egy Fiában meg bûntette, hogy tenéked kedvezhessen, és te veled meg békélhessen. Ebben az irgalmas, kegyelmes; és te rajtad kônyôrûlô Istenedben vesséd azért minden reménségedet, Bátor légy és vig, à te szivedben, semmirûl se félj; hanem bizzál erôsén ô Fôlségében. Mert ha Isten à te idvôsségedért annyit fáradozót, s-annyit cselekedet, hogy maga Fiának sem kedvezet; hanem ôtet halálra adta érétted: Es ha az Ur JEsus, maga Szent, és drágalátos vére által tégedet, bûneidbûl, haláltul, pokoltul, s-ôrdôgtûl meg szabaditot, és kereszstségedben, nagy irgalmábul Fiává fogadot, tehát most sem vét ki az ô szerelmébûl, s-elôbbi kegyelmességébûl most sem rekeszt ki; hanem inkáb azon Atyai szivével meg ôlel, s-kôrnyûl vészen tégedet, s-ebbûl-is à te moštani nyavalyádbul ki segit kegyelmessen és idvôsségessen, valamint akarja, s-valamikor Szent teczése magával hozza, ugy cselekeszik téveled; Vagy meg adgya elôbbi egésségedet, hogyha

hogyha fog szolgálnyi az ô Isteni nevének ditsôsségére és à te Lôlkôdnek idvôsségére; vagy pedig által viszen az ôrôkkônvaló boldog életre. Holot lôlkôd lészen az Istennel és az ô megváltójánál az Ur JEsus Christusnál. Társalkodik à meg boldogult lôlkôkkel, és ditséri Istenét à sok Szentekkel. A Fôltámadásnak pedig idejében ezen te Lôlkôd ismét egyesûl, à te porrà léendô testeddel, és igy te akkoron mind testedben lôlkôdben az Urral lészesz az ôrôkkôn való dicsôsségben. 1. *Thess.* 4, 17.

§. LII. Mivel penig ezek à melly eket mondék tôkéletessen igazak, és Szent Irásbeli fundamentomos beszélgetések: Figyelmez annakokáért tovább-is ezen te hozzád nyujtandó kérdésemre, és vagy szóval, vagy penig csak intéssseddel adgyad feleletedet ez utólsó intésemre.

1. Ismérédé magadban, és vallodé hogy te bûnôs ember vagy; és à te meg cselekedet, bûneidet szived szerint bánode? Resp. Vallom és ismérem bûnei-

bűneimet, és azokat szivem szerint bánom.

2. Hiszedé, hogy az Ur JEsus Christus még holt te éretted és à te bűneidért? Resp. Hiszem.

3. Hiszedé, hogy az Atya Isten az ô igaz fogadása szerint, meg bocsáttya tenéked minden bűneidet szerelmes Szent Fiáért az Ur JEsus Christusért? Resp. Hiszem igen és hiszem.

4. Akarszé idvôzûlnyi egyedûl az Ur JEsus Christusban való igaz hût által. Resp. Akarok.

5. Eôrûllzé azon szivedben, hogy meg halsz az JEsus Christusban való igaz hûttben? Resp. Eôrûlôk.

6. Hálákat adszé, tellyés szivedbûl az Atya Istennek, hogy Szent Fia éretted meg holt az Ur JEsus, és hogy te-is az ô igaz hûtiben halsz meg? Resp. Hálákat adok.

7. Hiszszé egy Istenben, mindenható Atyában, Menynek és à Fôldnek Teremtôjében? Resp. Hiszek.

8. Hiszszé az JEsus Christusban, ô egyetlen egy Fiában? Resp. Hiszek.

9. Hiszszé

9. Hiszszé à Szent Lélek Istenben? Resp. Hiszek.

10. Hiszedé bûneidnek bocsánattyát, testnek fôl támadását, és az ôrôk életet? Resp. Hiszem.

Mivel mind ezeket Hiszed, Légy annakokáért, hiv mind halalodig ez te hûtôdben, erôsôdgyél meg à Szent Lélek Istenben, és mig à Lélek marad testedben, adgy hálakat Istennek à te szivedben, és reménségedet álhatatosan helyhezteszed ebben egyedûl à JEsus Christus te éretted való szenvedésében, és halálának érdemében. *Hujus Passio efficaciſſima. Hujus ſolutio ſufficientiſſima. Hujus interpretatio fructuoſiſſima.* Ennek áz Ur JEsusnak szenvedése idvôséges. Ennek fizetése elégséges. *Hebr.* 9,22. Ennek éretted való eſedezése gyûmôlcsôs. Mert ez à szenvedés az Isten fiának szenvedése. *Act.* 20, 28. Ez az esedezés az Ur JEsusnak kônyôrgése. *Rom.* 8, 34. *Joh.* 11, 42. *Vide ſupr.* §. *XVI. XVII. XIIX.* Ebben, édes Atyámfia! az Ur JEsus szenvedésében, ebben ôltözzel fôl az ô halálával és véres veritékével

tékivel szerzet s-meg ékesſſitetet szép öltözetiben. Takard bé magadat az Ur JEsus sebeivel és Szent vérének érdemével, és kérlek, hogyha nyelveddel nem szolhatz-is; de szivedben ezt mondgyad: Oh minden irgalmasságoknak Attya, és vigaztalásoknak Istene! Ime! A te nagy irgalmaságodnak eleiben burulok, hogy mig helye vagyon, és ideje az irgalmaságnak, nyerhessek te tóled irgalmaságot. Légy annakokáért irgalmas, légy kegyelmes ennékem, oh én édes Istenem! à te igaz fogadásod szerint, szerelmes Szent Fiadnak az én Uram JEsus Christusomnak keserves kinszenvedésének és halálának minden érdemiért! A kiben még kereszteltelkedtem, à kiben hiszek, élek, s-halok tied vagyok. *Rom.* 14, 8. En Istenem! és én mennyei Szent Atyám, ki vagy az én Uram JEsus Christusomnak-is Atya! valamely orában akarod viszsza kérnyi az én testemben le tett kincsedet, szabad légy vele, én mindenkoron Szent kezeidben ajánlom Szent Fiadnak drágalátos

galátos véren meg váltatot Lélkömet, mellynek ne nézd bűnös voltát; hanem Szent Fiadnak tekincsed érette való áldozattyát. Oh nagy Isten! Te meg itélhetnél ugyan à te igaságod szerint engemet, de az én Uram JEsus Christusomnak halálát tészem én kozöttem és à te itéleted közben, à mellyért hozzád viszed tudom az én Lélkömet! Tudom, édes Istenem! Jól tudom, hogy sok bűneimmel az halált érdemlettem és az örök kárhozatot; de az én Uram JEsus Christusomnak véres áldozattyát viszem engeszteló áldozatul elödben, és az én bűneimnek gonosz érdeme ellen ez Ur JEsus halálát tészem igaságos busulásodnak eleiben. Tudom s-nem-is tagadom, hogy én igen nagy bűnös vagyok, de én az én életemet semmire sem viságálom, sem arrul most, az én életem minemö vólt, jó-è, vagy gonosz, sokat nem gondolkodom; hanem az én Uram JEsus Christusomnak érettem való elégséges meg fizetésében, mellyet véghez vit az ö piros vére ki ontásával, meg

nyugszom, és az által à közben járó Ur JEsus által à te nagy irgalmasságodhoz folyamodom, melly irgalmadnak nagy volta, minden bűneimnek fokságát föllyûl mullya. Nagyok ugyan és fokak az én bűneim, az én ellenem való vádolásra, de nagyob Szent Fiadnak szép vére, az én mentségemre és oltalmazásomra. Méltatlan vagyok ugyan én, hogy réám tekincs, méltatlan vagyok mondom, bűneimnek fokasága miát; de méltó vagyok, hogy réám tekincs és meg kegyelmez Szent Fiadnak érdemiért és idvôzits engemet az Ur JEsusnak haláláért. Azért én, én magamban semmit sem bizakodom; hanem csak à te Szent Fiadnak érdeméhez ragaszkodom. Ez az Ur JEsus, az én igasságom, az én meg fizetésem, az én közben járom, az én életem, az én idvôsségem, az én engesztelô áldozatom, ez, az én fôl támodásom. Az ô halála az én érdemem, és az én egyedûlvaló reményem. Mind addig lészen érdemem, és elégséges méltóságom, valameddig velem lészen ez Ur JEsus az ô méltóságával és irgalmasságával. Kinek mennél nagyob irgalmasága vagyon, és méltóságos igasága, énnékem-is ô benne, s-ô általa, te elôtted annál nagyob méltóságom vagyon és igasságom. Es mennyivel nagyob hatalma vagyon ô Fölségének az idvôzitésre, ennékem-is idvôsségem felôl annál nagyob bizodalmam vagyon és bátorságom. Ne tekints azért édes Atyám! bűneimért való érdemetlenségemet; hanem tekints meg az Ur JEsusban való érdememet! és ne hagy el engemet, ne-is vess el elôled Uram! engemet; hanem szerelmes Fiadnak az én érettem szenvedô Ur JEsus Christusnak minden érdemiért, mutasd hozzám igaz fogadásod szerint, kegyelmességedet, bocsásd meg bűnömet, erôsitsed hûtömet, és valamikor teneked teczik vegyed hozzád Lélkömet.

OH én édes Uram JEsus Christusom! Légy mellettem kérlek akkoron, mikoron meg kôlletik halnom! Légy

ſegitséggel, mikor az halállal viaskodom.

In tremenda mortis hora,
Veni JEſu abſq; mora,
Tuere me & libera.

öriz meg engemet minden ellenségimtûl, ments meg az ôrôk kárhozattul, és minden veſzedelemtûl? halgas meg; midôn foháſzkodom, ſegélly meg; ha tántorodom, erôſits; ha fogyatkozom, s-fogadgy hozzád; midôn ki mulom. Ird bé azonban Uram JEſus, Szent ſebeidet ſzivemben, à te drágalátos Szent véreddel, és ugy vezérelly engemet erôtelenségemben, à te jó Lôlkôddel, hogy olvashaſſam én à te Szent ſebeidben mindenkoron à te én hozzám való ſzerelmedet, és érettem való sérelmedet. A te ſzerelmedet: Hogy meg utálhaſſak minden te kivûlôtted való világi ſzerelmet: A te sérelmedet penig: Hogy békeſséges tûréſſel ſzenvedheſſek, minden te éretted való fájdalmas sérelmet. Oh Uram JEſus Chriſtus! A te kereſztfán való utolsó ſzozatod, légyén kérlek nékem-

is ez életben utolsó ſzozatom, és mikor tôbbet már nem ſzolhatok, adgyad ez légyen utolsó gondolatom. Atyám! à te kezeidben ajánlom az én lôlkômet! Meg váltottál engemet, Uram! Igaſságnak Iſtene! Uram JEſus! A te keſerves kinvalláſodért, Uram JEſus! A te piros vérednek hullásáért, és én érettem sôtt minden bûnôsôkért ſzenvedet Szent halálodnak drágalátos érdemiért, erôſitſd az én ſzivemet à kételkedés ellen, à mint Péterrel cſelekedtél, mikor téged meg tagadot, vony magadhoz, mint à Szent Pált, mikor téged ûldôzôt: vigaztaly engemet, mint à veled fôl feſzitetet Tolvajt, mikor hozzád foháſzkodot. bocsáſd meg bûnômet, mint Magdolnának, mikor kônyves ſzemmel hozzád folyamodot. Iſtennek Báránnya JEſus Chriſtus, ki el veſzed ez világnak bûneit! Irgalmaz énnékem! Kegyelmezz énnekem! Kônyôrûly én rajtam Ur JEſus! Aldgy meg, Segélly meg, és tarts meg engemet, Kônyôrûlly én rajtam, és irgalmaz énnekem

szegény bûnôsnek. Oh kegyes JEsusom, és én édes meg váltom! Néked élek s-halok, Tied lészek, s-vagyok! A te Szent Lôlkôddel, és Szent Igéddel, birj és Igazgass engemet ma, és életemnek minden napjaiban, és halálomnak utolsó orajan-is! Adgy csôndességes ki muláss, Uram ez árnyék világbul, vigyed bé az én szegény lôlkômet, à te ôrvendetes Szent Országodban! Amen! Adgyad Uram JEsus! hogy ez életben kegyelmességedet meg nyerjem! Meg adod Uram JEsus! hogy à következendôben az ôrôkkôn való kinokat el kerûllyem! Es à te Országodban részesûllyek az ôrôk ditsôsségben! Amen! Uram JEsus! A te Szent kezeidben ajánlom mind halálomat, s-mind életemet! Uram JEsus! Vegyed kérlek hozzád az én lôlkômet! Amen! Uram JEsus! Amen! Oh én édes JEsusom! ne nézd bûneimet, sok ellened való cselekedetimet, idvôsségem éránt tekints érdemedet, Jôvel JEsus Christus ved hozzád Lôlkômet! Mennyi sok kinokat és halált szenvedtél,

minden

minden bûneimért hiszem meg fizettél, Atyád sem haragszik mert meg békéltettél, Jôvel JEsus Christus ad meg mit igértél! Igasságod szerint ne itély meg engem, mert semmi kegyelmet nem talál érdemem, nem lehed kivûled soha idvôsségem, Jôvel JEsus Christus édes reménségem. Meg váltot tudom engem bûntûl és haláltul, Szent véred-nek váltsága, kit tartok zálogul, mit rettegnék tehat én ôrdôgtûl s-pokoltul, mért JEsusomban bizom, s-ment lészek azoktul. Midôn el jôn az orám, hogy meg kôlletik halnom, Christus kérlek tégedet te légy velem akkoron, idvôzits, vezérly, magad-is részeszits kegyelmedben, lôlkômet végsô orán ajánlom Szent kezedben! Bûneim reám támadnak és &c. De taged vagyok oh Christus &c. Mivel hogy fôl támadtál nem maradok à fôldben &c. JEsus Christus Istennek Szent Fia! Bûnôs népnek igaz meg váltója kereszt fán kin haláloddal, Atyád kedvében jutattál. Keserves kin vallásodért, kegyelmez nékem halálodért &c.

Szememnek világoſsága &c. Bodulnyi ha kezd én elmém &c. Ez életnek árnyékábul &c. Lólkómnek adgy Jó kimuláſt &c. A te itéleted napján &c. Mint igédben fól fogadtad &c. Ha azt ti meg tartandgyátok &c. Az én hatalmas kezemmel, abbul kihozlak nagy órómmel. Velem léſzen órómótók, kit csak én ſzerzettem tinéktek. Enged nékem mind ezeket, Ur JEſus kinyerted ezeket, bocsáſd meg ſok bûneimet, adgyad valhaſſam ezeket. Midón halálom orájan, el jón lólkómnek ki muláſa, igéd támoſzſza hûtómet, csak te ved hozzád lólkómet! Amen! Uram JEſus! Amen! A melly Ur JEſusnak én-is (mivel többet nem ſzolhatz) ajánlom à te lólkódet; A te ez életben való be érkezéſedet! Ez az Ur JEſus Chriſtus, légyen te veled, hogy meg oltalmazzon tégedet, légyen te benned, hogy meg vigaztallyon tégedet, légyen te elótted, hogy az órók életre igazgaſſon tégedet, légyen te utánnad, hogy el kéſérjen tégedet, légyen te fólótted, hogy à kéſértet hévsége

hévsége ellen bétakarjon tégedet; légyen te alattad, hogy ſzép csóndeſſen meg nyugoſzſzon tégedet! Ki él és uralkodik az Atya és Szent Lélek Iſtennel mind órókkón órókkè! Amen; Noſza te-is az Ur JEſus nevében meny ki bátran ez életbûl az órók ditsóſſégben! Holot ó vele eggyetemben élly te-is és uralkodgyál à Mennyei órómben! Mellyre tégedet ſegéllyen és engemet-is az Atya, Fiu, és Szent Lélek egy órók Ur Iſten! Kié az ditsóſség mind órókkón, órókkè! Amen!

Caput III.

Harmadik követtye az Halálnak:

Tudnyi-illik:

A VENSEG.

§. I.

KEt követét meg ſzemléltük ez ideig az Halál ſzekerének, hátra vagyon az harmadik, à melly hivatik Vénségnek. Ez valamint leg közellyeb jár az halál kocſijához: Igy leg ritkábban érkezik az ember ajtajához,

hoz, szép dolog ugyan à tiszteséges Vénség, és à Jó Istennek kiváltképpen való ajándékából származandó állapot, A ki az Istenfélőket hoszszú napokkal bé tölti. *Psal.*91,16. Életek esztendejét sokakká teszi. 61,6. Napoknak hoszszú voltával és sok esztendős békeséges élettel meg környékezi. *Prov.*3,2. Hogy fioknak láthassák fiait. *Psal.* 128,6. De azonban ez à Vénség egyszer s-mind igen nyavalyás ûdô-is. Mert *Senectus Ipsa Morbus*, A Vénség magában-is elég betegség. *Imò mortis Proœmium.* Sôtt nem egyéb; hanem az halál szekerének elôttô, leg közelyeb járó kôvete. Ki mikor el érkezik, akkor testének minden ereje, egéssége és ékéssége meg változik. A kezeknek és láboknak erôssége meg fogyatkozik, Mint errûl szép Szent Irásbeli hasonlatosság által olvashacz bôlcs Salamonnál. *Eccl.*12,3. Jóllehet annakokáért, *Senectus ipsa in bonis moribus est dulcior, in consiliis utilior, ad constantiam subeundæ mortis paratior, ad reprimendas libidines firmior. Infirmitas corporis, sobrietas*

brietas mentis; Jóllehet mondom à Vénség à Jó erkôlcsökben foglalatosabb, à tanácsalásban hasznosabb, az halálhoz való készûletben állhatatosabb, s-à testi kivánságok meg zabolázásában légyen hatalmasabb. Mert à Vének à mennyire erôtelenednek testekben, annyiban erôsûlnek, öregbûlnek és nevelkednek elméjekben mellyre nézve.

Magna fuit quondam capitis reverentia cani,
Inq; suo pretio ruga senilis erat.

A Régi embereknek régen mind idejek bôcsûletessek, s-mind penig tanácsok voltanak kedvessek. A Vén ember elôt fôl kelly, azt mondgya az Isten, és à Vén embernek orczáját meg bôcsûllyed. *Lev.*19,32. Kiket nem kôl meg dorgálnyi; hanem nagy Atyai szelid bôcsûlettel intenyi. 1. *Tim.* 5, 1. Azoktul kôl az Iffijabbaknak halgatnyi, *Jobi.*32,6. és azoknak tanácsokat fogadnyi. 1. *Reg.*12,8. Jóllehet (még-is azt mondom) illyen bôcsûletes légyen à

Vénség, mind azonáltal az vén emberek életének meg à leg java-is csak nyomoruság és fáradság. *Psal.* 90,10. A kik gyakorta, Isten parancsolattya ellen, à Iffijaktul meg kisſebbitetnek, *Syr.* 8,7. és csufolva meg nevetetnek. 2. *Reg.* 2,23. A melly sok féle alkalmatlanságokra nézve: *Cum homines sibi optant senectutem, quid aliud optant, quàm longam infirmitatem?* Mikor az emberek kivánnyák à vénséget, nem egyebet kivánnak magoknak; hanem hoſszú erôtelenséget?

§. II. Három rendbéliek pedig à Vén emberek, Mert némellyek ûdôre nézve Vének, de eſzekre gyermekek. Kik felôl Eſaiás ſzol: A Gyermek ſzáz eſztendôs korában hal meg, à bûnôs pedig, ha ſzáz eſztendôs léſzen-is, meg átkoztatik. *Cap.* 65,20. Illyetének voltanak amaz Babylonyai értelem nélkûl való gonoſz vének. *Dan.* 13 5. Kik az Iſten ſzemei elôt gyûlölségeſſek. *Syr.* 25,3. Zörgôlôdôt magban egy *Cleanthes* névû Vén ember gyakorta, és mikoron csak edgyedûl vólna-is feddôdôt.

dôdôt. Kitûl *Ariſton* midôn kérdezné ki ellen zugolodnék? Azt felelé: Egy Vén ember ellen (magát érti peniglen) Kinek noha ôſz az haja, azt mondgya, elméjében nincſen okoſsága. Meg fogyatkozik, tudnyi-illik, ſokſzor à Véneknek értelmek, és el fogy elôbbi eſzes itélet tételek. *Senes bis pueri.* Rôvid ſzoval: Kétſzer leſznek gyermekek, mert-meg rôvidûl elméjek. *Johannes Sleidanus* Vénségében maga és gyermekei nevétis el felejtette D. *Juſtus Jonas* hatvan eſztendôs korbéli betegsége miát, à Szent Iráſnak csak egy vigaztaló mondását ſem emlithette. *Georgius Trapezuntius* ôregségében, meg az A b c tis el felejtette Némellyek továbbá, ûdôre nézve gyermekek, de eſzekre vének. Mert nem az hoſszú ideig való vénség, à tiſzteletes vénség, ſem pedig à mellyet eſztendônek ſzáma meg határozot; hanem az embereknek Vénségek à bôlcſeſség, és à vénség, à macula nélkûl való élet. Az illyen, hogyha ſzintén keveſet él-is, mindazonáltal hoſszú

ûdôket tôlt bé, *Sap.* 4, 8. & 13. *Senior ſecundùm animam eſt, qui prudentiâ perfectus eſt, qualis erat Daniel, quanquam corpore Juvenis, ſapientiam & gravitatem omni canitie præſtantiorem præ ſe ferens.* Lôlkire nézve à mondatik Vén embernek, à kinek ſzive bôlcſeſséggél tellyes mint Danielnek, à ki teſtében noha Iffiju vólt, de elméjében Vén embernél is eſzeſſeb vólt. Némellyek végezetre, mind idejekre, s-mind elméjekre nézve, meg éret eſzes és ôſzes okos vének. Igen ſzép Corona illyenkor à vénség, melly az igaſságnak utában találtatik. *Prov.* 16, 32. Mert valamint az Iffijaknak ékeſségek az ô erejek, igy à Véneknek illendôségek az ô meg ôſzûléſek. *Ibid.* 20, 29. Kik midôn erejeket el veſztik és egéſségeket, igen meg fogyatkoznak, azért à kegyes vének Iſtenekhez igy fohâſzkodnak: En Iſtenem! Az én vénségemnek idején ne veſs el engemet, mikor meg fogyatkozik az én erôm, ne hagy akkor el engemet. *Pſal.* 71, 9. Ellenben pedig â Jó Iſten-is igy biztattya ôket: Mind Vénség-

Vénségtekig ugyan csak én, és mind addig mig meg ôſzûltôk én hordozlak, én teremtetelek, én meg tartalak tégedet. *Eſa.* 46, 4. *Felix & omni laude dignus eſt, quem ſenectus occupat Chriſto ſervientem, & quem extrema dies ſua, invenit Chriſto militantem.* Minden ditséretre méltók az ollyan Vén emberek, à kik józanok, tiſztôleteſſek, mértékleteſſek, és az hûttben ſzeretetben, s-tûrésben épek. *Tit.* 2, 2. *Verè ſenectus illa venerabilis, quæ non canis, ſed meritis albeſcit. Ea eſt enim reverenda canities animæ, in canis cogitationibus & operibus effulgens.* A tiſztôletes vénség, melly nem annyira ôſz hajakkal, mint jó cſelekedetekkel fehérezik, és lôlkében, Szent gondolatokban és cſelekedetékben foglalatoskodik. Az illyen, bátran à Vén *Simeon*nal azt mondgya: Moſtan bocsátad el, Uram, à te ſzolgádat békeſséggel. *Luc.* 2, 29. Vagy à vak *Tobiás*ſal fohâſzkodgya: Uram! Moſt à te akaratod ſzerint cſelekedgyél én velem, és ved ki az én lôlkômet, hogy hallyak meg, és legyek fôldé, mert

mert jób nékem meg halnom, hogy sem mint élnem. *Tob.3,6.* Avagy penig *Illyésel* azt imádkozza: Elég immár az én életem, Oh Uram! Ved el az én lólkómet, mert nem vagyok jób az én Atyáimnál. *1. Reg. 19,4.* Mert az illyen Vén ember amaz nyolczvan négy esztendós ózveggyel, éjjel és nappal tisztóli Istenét az ó könyórgésével. *Luc.2,37.*

§. III. Mivel penig ez á Jó Vénség, mivel leg kevesebbekhez érkezik az emberek kózúl ez az harmadik Pósta és kóvetség. Erre annakókáért sokáig, mint ritkán járó kóvetre senki bár az halálra rendóltetet emberek kózúl nevárakozzik; hanem az elsóbbekre figyelmezvén, Istenhez meg térjen, s-mindenkor igy elmélkedgyék: Nem Jó á búnben, elób elób mennyi s-á meg bocsátással embernek magát hitetnyi. Nem Jó az Isten kegyelmességére nézve búnt tennyi, és á meg térést egy naprul másra vontatnyi. *Syr. 5,4. Memento, omni momento, in ostio te stare aternitatu, & ad eam te disponito.*

Emlé-

Emlékezzél meg minden szempillantásban, hogy az órókkón valóságnak ajtaján állasz, és hogy mindgyárást meg-is halhatz. Ahoz azért te magadat ugy keszitsed, hogy vétkeddel lólkódet meg ne sértsed. *Syr.7,38. Meminisse singulis diebus debemus, nos ad mortem satis esse maturos, ac proinde cum timore & tremore servire semper DEO, qui posuit terminum vitæ nostræ. Cui cum commissimus animas nostras, officia vocationis nostræ absq; sollicitudine facere possumus.* Meg kól emlékeznúnk minden napon, hogy az halálhoz elég vének vagyunk, és á mi életúnket s-halálunkat meg határozó Istennek félelemmel kól és rettégéssel szolgálnunk. Kinek lólkúnket mikor ajánlottuk, minden kételkedó szorgalmatosság nélkúl hivatalunkban el járhatunk. *Vide sup. Cap.I. §.LIX.* Ma tehát, meg mig élúnk, *Psal.95,7.* A mi szivinket meg ne keményitsúk; *Hebr. 3,7.& 13.* hanem á mi meg terúlésúnkre hoszszú ideig várakozó Istenhez, ki nem akárja hogy valakik el veszszenek, sótt inkáb kivánnya, hogy mindenek

denek meg térjenek. 2. *Pet.* 3, 9. Még mig helye vagyon és ideje 2. *Cor.* 6, 2. meg térjünk, Keresük az Urat mig meg találhattyuk, hijuk segitségül ötet mig közel vagyon. Hadgya el à gonosz ember az ô útát, és az álnok Firfi az ô gondolattyát, és térjen az Urhoz és könyörül rajta, és à mi Istenünkhöz, mert hajlandó à meg bocsátásra. *Esa.* 55, 6. Járullyunk nagy bizodalommal à kegyelemnek szekihez, hogy irgalmasságot nyerjünk, és az alkalmatos üdöben való segitségre kegyelmet találjunk. *Hebr.* 4, 16. Jaj azoknak à kik nagy bátorságban élnek. *Amos.* 6, 1. *Mich.* 2, 1. Veszedelmes dolog hallogatnyi életünknek meg jobbitását, mert à bün naponkint szaporoszik, és à gonosz cselekedeteknek szokása, természetté változik. Az ördög-is az ô várát, à bünben heverô Lélkôt, naprul napra erösitti és keményitti, hogy midön à bünben estél, kétségben éjtsen, avagy ha meg térnyi akarnál, az halállal ugy meg elöztessen, hogy elöb lássad magadat pokolban, hogy sem

mint

mint foglalatoskodnál idvösséges *Pœnitentia* tartásban. A Lélek azonban jóra való igyekezetiben megröstül, meg nehezedik, s-à sok lölki sebek és terhek miát meg erötelenül. Ha azért à bünbül idejekorán nem sietz kimenekednyi az idvösséges *Pœnitentia* tartás által, idvösséged felöl micsoda reménséged lehetne, nem tudom. Vallyon melly nagy bolondság meszsze földre indulnyi, és à nagyob terhet gyöngéb lovadra raknyi: Szintén olly balgatagság meg teréfedet erötelen vénségedre hadnyi, holot annak terhét, még leg jóbb erödben lévén-is ha Isten maga nem segitene, vállod el nem viselhetné. Oh melly nagy esztelen vakság aztot el hinned, hogy annyival könnyeb meg szabadulnod à rabságbul, mennél több vas láncz vagyon kezeiden és lábaidon! és hogy annyival könnyeb vólna meg gyogyitanyi betegségedet, mennél több és sulyosab nyavalyád vagyon és erötelenséged! Esze ment beteg az, à kinek minden pénz nélkül, gyogyulására bizonyos

orvosság

örvoſság mutatatik; de azzal nem hogy élne, kéſzeb inkáb az ô betegségében el veſznyi. Pénz nélkûl való orvóſsága à Lôlki betegnek à *Pœnitentia, Eſa.* 55, 1. mellyel ha ki nem akar élnyi kénſzeritetik mind ôrôkkôn el veſznyi.

§. IV. Kiſzûly ember kiſzûly, nálad az halál levele, el érkezet hozzád immár az halálnak bizonyos kôvete. Ime! mindgyáráſt el jôn annak-ſzekere! Oh mennyi ſok ezer emberrek cſallyák meg magokat, mikoron halálokhoz való kéſzûlettyeket és Iſtenhez való meg térûléſeket hallogattyák. *I. Propter putatitiam vitæ longævitatem.* Mivel még ſokáig élhetnek azt gondollyák. En meg Iffiju, erôs és jó egéſséges vagyok, azt mondgyák: *Benè ingero, benè digerò, benè egero,* Jól ehetem, ihatom s-alhatom. Ma annakokáért még meg nem halok; hanem holnap vagy az után Iſtenhez folyamodhatok. Elek Iffijuságomban vigaſsággal, és meg ékeſitetem roſa koſzorukkál. *Sap.* 2, 6. De oh vakmerô és illyen haſzon-

haſzontalan gondolkodáſtul vezérôlendô ember! Nem véttedé eſzedben, hogy regvél néha ſzép tiſzta nap fény vagyon, de eſtvére à sôtét fôlhô beburittya az eget igen nagyon? Regveltûl fogva eſtveig elváltozhatik az ûdô. *Syr.* 18, 27. Regveltûl fogva eſtveig élted végezendô. *Eſa.* 38, 13. *Hoc eſt quod pleroſq; perdidit: Semper Cras Cras, & ſubitò clauditur oſtium.* Ez az hejábanvalò biztatás, és ſemmire kôllô, s-haſzontalan reménséggel való táplálás cſal meg ſok ezer embereket: Holnap Iſtenemhez meg térek, és az bûnnek véget vetek; le foly azonban ember életének orája, de bé tétetik elôttô az Iſten irgalmaſságának ajtaja. Ugy vagyon meg vallom, *Promiſit DEUS Pœnitenti veniam,* Meg igérre az Iſten, valamely orában ô hozzá igazán fôl fohászkodunk bûneinknek bocsánattyát: *Ezech.* 18, 21. *Sed tempus pœnitendi non promiſit,* De à meg térés idejének nem igérte hoſzſzú vóltát. *Diſtulerunt multi converſionem ad ſenectutem, & antequam capillus unicus caneſceret, damnati fuerunt in Juventu-*

venture. Vénségekre hadták sokan Istenhez való meg téréseket; de minekelőttő meg ősztültenek vala, Iffijuságokban el vitte pokolban az ördög őket. Vagyon à szép álmában-is belől féreg, vagyon à te erős testedben-is. *Malum latens*, titkos és nyilván való vétek: A melly nem egyéb, hanem halálos méreg. Melly miát meg rövidítethetik életed, nem kevés üdőkkel, mint *Anastasius* Császárnak tizen négy esztendőkkel. Hol vagyon annak fölöttő à reméntelen szérencsételenség, *Improvisum accidens*, Az hertelen megőlhetö sokféle veszedelmes inség. Melly miátt el fogy hertelen élete, s-elérkezik utolsó ideje, mint *Assanusnak*, Ægyptusbéli Török Bassának, A Császár parancsolatyábul el-üttetik feje, avagy minden ereje. Ahoz érkezet illyen tenorral à Török Urnak levele: Küld hozzám mindgyárt fejedet. Az emberhez-is érkezik à Mennyei Császárnak izenete: *Vade & morere.* Mény amaz helyre és haly meg. *Deut.* 32, 49. Küldgyed elömben lölködet.

ez

Ez ejjel el veszik éltedet *Luc.* 12, 20. Es mindgyárást meg köl halnyi, *Psal.* 90. hogy ha szintén még továb gondolkodnék-is valaki uralkodnyi. *Esa.* 38, 10. Senki nem tudhattya az ö halálának idejét; hanem valamint az halak, meg fogatatnak à gonosz hálóban, és à madarak à kalitkában, azonképpen meg fogatatnak az emberek à gonoszoknak idején, mikor környül veszi öket nagy hertelenséggel. *Eccl.* 9, 14. Francia országnak *Henricus II* néven lévö Királlya, mikoron egy Menyeközöben vitézi módon jádzodozván, az ö *Contra-Pars*-án, avagy társán gyözödelmet vett vólna, Jó akaróitul meg intetet, hogy à játékot csak abban hadnája; de társát meg egyszer ki hija à bajvívásra, és, *Adhuc semel & non amplius*, még csak egyszer jádszom, és nem többször, aztot mondgya: A dárdárul azonban egy kicsiny szálka szemében esik, és à miát mind szeme, s-mind élete elvétetik, Igy történik gyakorta à dolog. *Adhuc semel, & non amplius.* Azt mondgya valaki: Csak meg

egyszer

egyszer vétkezem s-nem többûl, ez *Excessust* meg csak egyszer cselekeszem. El jön azonban az halál reméntelen, és hogy meg ne térhessen, meg öli ötet nagy hertelen. *Conf. Cap. I. §. XLI. & LII.* De, *posito*, élly bár mind holnapig, *posito* élly bátor szintén vénségedig, de megis haszontalanul hallogatod meg téréſedet è bizontalan ûdôig. Mert, *Quod nova testa capit, inveterata sapit*; ollyan gyakorta az ember vénségében, à minémô vôlt Iffijuságának idejében. *Esa.* 65,20. Es hogy ha meg fogyatkozik-is à Vén embereknek vétkezésre való alkalmatoſságok és erejek; de à bûn tételre való ſzándékok meg nem fogyatkozik és igyekezetek. Ne ditſekedgyél annakokáért az holnapi naprul, mert mem tudot mit hozhat à te reád, *Prov.* 27,1. Hanem minek elôttô betegeskednél élly magadnak meg tartoztatásával és à bûnöknek idején, meg téréſédet mutaſd meg. *Syr.* 18,22. *Dum tempus est. Gal.* 6,10. Mig idôt vagyon. *Erit enim tempus, cum amplius non erit tempus. Apoc.* 10,8. Mert majdan

léſzen olly ûdô, à melly után nem léſzen többe ûdô. *Agnosce tempus visitationis tuæ. Luc.* 19,44. Iſmérd meg à te Iſtened kegyelmes látogatásának idejét, és ezt mondván ô Fôlségéhez térj meg: *Hodiè Pœnitentiam agam, Cras fiat de me voluntas Domini.* Iſtenemhez ma meg térek, holnap mint Iſten akarja ugy léſzek, ne hidgy az holnapi bizontalan napnak. *Qui non est hodiè, cras minùs aptus erit.* Ma térj meg, és magadat ajánlad à Mennyei Urnak. Emlékezzel meg à te Teremtôdrûl, à te Iffijuságodnak idején, mig à veſzedelemnek napjai el nem jônek; és mig amaz eſztendôk, mellyek felôl azt mondgyad: Nem ſzeretem ezeket, el nem érkeznek. *Eccl.* 12,3.

§. V. Kéſzûly ember, kéſzûly az hoſzſzú utra, el érkezet hozzád az Halál kôvete, Ime! Ajtod elôt vagyon annak Szekere! Oh mennyi ſok ezer emberek csallyák meg magokat, mikor halálokhoz való kéſzûlettyeket és Iſtenhez való meg téréſeket hallogattyák, *II. Propter immensam Gratiæ Divi-*

 næ

na libertatem. Mivel nagy fölöttö igen az Isten irgalmassága azt gondollyák, és azt mondgyák: Igen irgalmas az Ur Isten és kegyelmes, késedelmes az haragra, *Exod.*34,6. hajlandób penig az irgalmasságra. *Jac.*2,13. Mert haragja csak harmad izig; de ki térjed az ö irgalmassága ezer izig. *Exod.* 34, 7, Olly nagy az ö irgalmassága, (A mellyel tellyes à Föld. *Psal.*33,5.) mint szintén az egeknek magassága. *Ibid.*36,6. Sött olly nagy az ö irgalmassága, à minemö nagy az ö Fölséges vólta. *Syr.* 2,23. Hertelen azért életemet ha szintén à bűnben élek-is, el nem ragadgya, (Mert à bűn az hol nevelkedik ott à kegyelem sokkal inkáb bűvelkedik. *Rom.*5,20.) hanem hogy rajtam könyörülhessen meg téréssemet várja. *Esa.*30,18. Sött hogyha hertelen kéntelenem-is meg halnyia, de, *Per miserere mei, tollitur ira DEI. Luc.* 18, 13. Isten egy fohászkodásomra kész mindgyárást bűnömet meg bocsátanyi, egy Mi Atyánk mondásomra. *Ezech.*18,21. De, oh vakmerö és illyen haszontalan gondolkodástul,

vezérö-

vezérölendö ember! A meg bocsátással, ne hitesd el magadat, hogy à bűnöket egy másra rakjad. Ne mondgyad azt: Az elött-is sok bűnt tettem vólt, de nékem semmi ártásomra nem vólt. Mert az Ur noha hosszú türö; de semmiképpen bűntetetlen nem hágy. Ne mondgyad: Az ö könyörületessége nagy, és az én bűneimnek sokaságát meg bocsáttya énnekem. Mert szintén ollyan nagy és gyors az ö haragja, mint az ö boszuallása, de à bűnösökre szál az ö haragja. Ne hallogasd az Urhoz való meg téréssedet, és egy naprul másra ne vontassad. Mert hertelenséggel el jön az ö haragja, mellyel meg rontatol, mikoron arrul nem-is gondolkodol, és el vesz, à boszú állásnak idején. *Syr.*5,4. Ha vétkeztél, ne meny továb benne; hanem inkáb az elöbeniekért könyörögj. Mint à kigyótul, el távozzál à bűntül, mert ha hozzá járulsz, meg mar tégedet. Oroszlány foga, az ö fogai, kik el vesztik az embereknek lölköket. *Cap.*21,1. *Vide sis sup.* §. *XLVI.* Igaz ugyan, hogy az Isten igen irgal-

mas, és kegyelmes, *NB.* de kihez? Csak az ô hozzá igazzán meg térôkhôz, *Esa.55,7.* és nem à vak merô bûnôsôkhôz. *Joh.9,31.* Valaki penig Boldognak alittya magát szivében, mikoron jár az ô bûnôs cselekedetiben, az ollyan Isten átka alat vagyon, és nem akar Isten kedveznyi az ollyan embernek. *Deut.29, 19.20.* Igaz dolog, hogy senkitûl-is Isten meg nem vonnya kegyelmét, valaki à kegyelemnek idején, bûneit el hagyván, hûti által magat Isten irgalmához ragasztya, de meg vonnya sokaktul kegyelmét, valakik, olly szándékkal vétkeznek, hogy Isten irgalmának nagy voltában, még részesûlhetnek. Igaz, hogy jó dolog, az Isten irgalmára nézve Pœnitentiát tartanyi; de nem jó arra nézve à bûnben foglalatoskodnyi. *Rom.6,1.* Gondold meg kérlek, oh vak merô ember! *Periculum amittendæ gratiæ.* Melly veszedelmes légyen (mikor Isten kegyelmére nézve vétkezôl) à te állapotod? Es melly igen könnyen elveszthetted az Isteni irgalmasságot? Valaki bûnein szive

szive szerint bánkodik, és az ô jóságos cselekedetekkel tûndôklô hûtivel az Ur JEsushoz ragaszkodik az ollyan ember, Istennek kegyelme felôl bizonyos lehet, és bátor semmit se kételkedgyék. *Vide sup. §.XX.* De à vak merô, és el szánt szándékkal bûnében élô ember, Istene kegyelme felôl bizonyos soha sem lehet; hanem mindenkoron, kételkednyi kénszeritetik. Ki tudgya, szivében azt mondgya, nyujtatiké az Istentûl ennyi sok ûdôktûl fogva nékem ajándékoztatot; de én tôlem sok ezerszer meg utáltatot kegyelem az után-is ennékem, avagy inkáb Isten igaz itéletibûl, meg vonyatik én tôlem? *Prov.1. à vers.25. Esa.66,4. Cap.65.12.* Mert az illyeténekre bocsát Isten az ô kegyelme helet tévôlgésinek erejét, hogy el kárhozzanak. *Rom.1,28. 2.Thess. 2,11.* Várja ugyan három s-négy esztendeig fajának gyûmôlcsét à Gazda, de ha még sem terem, az után ki vágja. *Luc.13,6.* Ha azért valaki kemény nyaku léend à kôsség közôt, csudálatos dolog, hogy aztot Isten egy ideig bûn-

tetetlen szenvedi, mert ô nála irgalmasság és harag vagyon hamarsággal, Avagy engedelmes Fejedelem à meg térôkhöz, Avagy haragjának ki ôntôje à bûnôsôkhöz. Valamiképpen sok az ô irgalmassága, azonképpen az ô bûntetése-is, mindent az ô cselekedete szerint meg itély. *Syr.16,12.* Meg fogot egykor *Dux de Alba Spaniol* Herczeg, az ellenség táborábul egy néhány vitézeket. Kik kôzûl, mivel kettôt fôl akart kôttetnyi, azért mindeniknek koczkát kôllôt vetnyi. Szerencséssen vetvén az elsô, meg menti életét, de féltik à többi szerencsételenségtûl koczka vetését. Az elsô azonban el bizza magát, és bizonyos pénzt kérvén, edgyik társátul, érétte még egyszer meg veti koczkáját, és à mellyet elsô vetésével el kerûlt, másodikával meg nyerte akasztó fáját. Igy vétkezik némely ember az Isten irgalmára nézve vakmerôképpen, azonban mikor nem-is gondolná, az Igaz Isten pokolra bocsáttya nagy hertelenképpen. *Jobi.15,32. Cap.21,13. & 34,20. Jer.17,11.* Mikoron te

te bûnt cselekedtél vala, mivel én halgaték, te azt gondolád hogy én te hozzád hasonlatos vagyok, de én meg fedlek tégedet, és rendel szemeid eleiben rakom à te gonoságodat. Vegyétek eszetekben ezt, ti, kik az Istent el felejtettétek, hogy el ne ragadgyalak, és ne légyen à ki meg mentsen. *Ps. 50,25,22.* Minden irgalmasság nelkûl el veti Isten azokat, kik az irgalmasságra nézve az gonoszban foglalatossak. *Psal. 56,7. Jac. 2,13.* Meg utállya az ôket meg utálókat, *1.Sam.2,30.* és az ô irgalmasságátul áz utolsó orán meg foztya, *Prov.1,24.* Meg foztya mondom, Isten az ô kegyelmességétûl à vakmerô bûnôsôket igaz itélete szerint, néha: *Per Privationem rationis*: Néha penig. *Per Privationem veræ devotionis.* Mert az illyetén embereket néha az utolsó orán elméjekben meg tébolittya; néha penig à buzgoságnak lôlkét és à Szent irásnak vigaztaló erejét szivekben nem bocsáttya. Eszekben s-elméjekben az ô kegyelmességét meg vetô embereket az utolsó órán meg háborittya Isten,

hogyha akarja, s-meg tántorittya, Gutta ûtés, *Fluxus*, vagy másféle heves betegség által, és ôket nyelveknek szollásától, fûlök hallásától, vagy elméjeknek okosságától igen könnyen meg foszthattya, és minden igaz *Pœnitentia* tartás nélkûl, à más életre lólkôk veszedelmével bocsáthattya. Hogyha penig igaz itélete magával ugy hozza, néha az illyetén vakmerô emberektûl minden vigaztalását meg vonnya. Hogy valaki *Pœnitentiát* tartson s-Istenéhez igazán meg térjén, hûttbûl ô néki könyörögjön, és Jó lólki-ismérettel halálához készûllyön, Ez nem embernek; hanem Istennek munkája és cselekedete. *Jer.* 31,18.19. Mivel pedig à Jó Isten eléggé meg intette à vakmerô embert, és sok ûdôkig irgalmasságát, minden haszon nélkûl *NB.* véle közlöttô, azért akarattya ellen-is kinszeritetik az ô igasságától, elôbbeni irgalmasságát tûlô meg vonnyi. *Esa.* 28, 21. Nem mehet illyenkor semmi vigaztalás à szivében, hogyha szintén faradoznak-is à Lólki tanitók mellette minden

den tehetségekben. Akarszé példákat tanulnyi ezekrûl? *Gunizo*, egy olasz barát kötést tett vólt régen az ördöggel, hogy ôtet è világon, ha nagy bólcsességre, és az emberek elôtt való méltóságos bôcsûletre emeli, tehat ô-is mind testét s-lólkét holta után néki kötelezi, olly *condition*val mindazonáltal, hogy három napokkal halála elôt, az ô halálát nékie meg mondgya, mert harmad nap alat Istenével könnyen meg békélhetik aztot gondollya; meg adgya azért néki az ördög kivánságát, és az emberek elôtt ki szilesitti Autoritását. El már *Gunizo* nagy bátorságban, mivel az ördögnél vagyon illy kedves Atyafiuságban, *Esa.* 28,11. hertelen azonban meg betegeszik, és az ördögtûl meg intetetik, hogy három nap mulván ez életbûl ki szollitatik. *Gunizo* azért ôszvô gyôjti à Papokat és Barátokat, és az ô veszedelmes állapottyát, s-az ördöggel való társalkodását, azoknak meg beszélli, és ôket, hogy az ô bûneibûl fôl oldozzák, s-az Ur vacsorájának Szent Sacramento-

mával táplállyák alázatoſſan kéri, à kik, akarnák ugyan è meg rettent embert az Iſten irgalmaſságával bátoritanyi, és kivánnának ô vêle imádkoznyi; de noha *Gunizo* ébren vagyon, mikor világi dolgokrul beſzélgetnek, mélly álomban eſik azonban mikor, elôttô à lélek idvôſége felôl elmélkednek, s-azért ſzivében ſemmi vigaztaláſt nem ereſzthetnek. Harmad napok után azért, lôlkét nagy orditáſſal à pokolban ereſzti, és el temetetet teſtét à ſir fôlôt fekete ebeknek ſerege ôrizi, à melly ſzokatlan állapotbul el kárhozot lôlkének ſorsát, akár ki-is eſzében veheti. *Ecce tali animadverſione percutitur peccator, ut moriens obliviſcatur ſui, Qui vivens oblitus eſt DEI.* Imé! miképpen bûntetetik meg à vakmerô bûnôs, halálos ágyában el feletkezzik magárul, mivel egéſſégeskorában el feletkezet Iſtene irgalmaſságárul! *Chryſaorus*, egy Iſtentelen gonoſz életû ember láttya halálos orájan az ôrdôgôk ſeregét, kik várják, hogy teſtébûl ki bocsáſſa az ô lôlkét, meg ijedvén azért, nékiek

nékiek azt kiáltya: *Inducias uſq; manè, Inducias uſq; manè!* Várakozzatok bátor csak regvelig meg térûléſemre, bár csak verrattáig; de ô kiáltáſa meg nem halgattatik, hanem lôlkô erôſzakkal pokolban vitetik. *Conf. Cap. 2. §. VI. Domine! in adjutorim meum intende!* Az Iſten irgalmát halála orájan egy valaki *Ex Pſal. 38, 23.* igy kivánnya: Sies az én ſegitségemré én Iſtenem! de az ôrdôg felelvén azt mondgya: Késôn akarod az eſtvéli éneket el kezdenyi, midôn aztot immár el-is kôllene végeznyi, azért elevenen ôtet el ragadgya, és az ôrôk kárhozatban taſzittya.

§. VI. Késûlly ember, kéſzûlly! El érkezet hozzád immár az halálnak bizonyos kôvete. Ime! ajtod elôtt Vagyon annak ſzekere! Oh mennyi ſok ezer emberek csallyák meg magokat, mikor halálokhoz való kéſzûlettyeket, és Iſtenhez való meg téréſeket hallogattyák, *III. Propter converſionem ante lethum ſperatam.* Mivel halálok elôtt, még megtérhetnek ugy gondollyák, és aztot mondgyák:

Omnia tunc bona sunt, clausula quandò bona. Mikor à dolognak jó à végé, jó annak ollyankor minden réſze, elég ûdôm vagyon még à meg téréſre, mikor el jön az halál ſzivem ajtaja zörgetésére, Oh haſzontalan biztatás! Oh kárhozatos vigaztalás! Csak ollyan ez az elmélkedés, mintha à kétfele vált vôrôs tengernek ſzáraz közepén járkáló Pharao azt mondaná: Mikor látam à vizeket meg indulnyi, akkor el kezdek elôttôk ſzaladnyi. Csak ollyan è beſzélgetés, mintha valaki egy puska-porral meg töltöt házban mulatna, és ha bé ûtt à menykô, el ſzaladok akkor elôttô, azt gondolnája. Ajánla ugyan az Iſten mindenkor à meg térôknek kegyelmét, *Ezech.33,11.* de à Szent irásban csak amaz égy tolvajnak engedte halála orájàn való meg térûlésének idejét. *Luc.23,42.* Intenek egykor à meg téréſre egy Iſtentelen embert; de ô aztot feleli nekiek: *Hæc cura mihi impendat, Ego in ſupremo vitæ curriculo tribus verbis ſalutem conſequar.* Erre nékem légyen gondom, à ki

à ki halálom orájàn, csak három ſzóval-is idvôſségemet meg találom, kinek miképpen lett vallyon halála? Nem azt mondgya: *DEUS miſerere mei!* Iſten kegyelmezz énnekem! A mint ſzivében eztet taland el ſzánta vala, hanem mikor mélly vizben esnék, s-még egyſzer à viztûl fôl vettetetnék, aztot kiáltya: *Rapiat omnia Dæmon.* Teſtem, lélkôm, ôrdôgôké. Oh Iſtennek igaz itélete! Oh embernek méltó veſzedelme, mellyhez haſonló, hogy tenéked-is. oh Olvasó! ne légyen igyed, vagy ez elethûl való ki meneteled, mig ûdôd vagyon, *Gal.6,10.* békéllyél meg Iſtennél, *2. Cor. 5.* hogy meg halhas ſzép csöndeſséggel. *Luc.2,29. Carolus Quintus*nak Gemántbul csinált, egy kis óracskája vólt arany gyûrûjében, mellyre gyakran nézet, és igy elmélkedet: Oh én Iſtenem! iſmét egy orával közellyeb vagyok az ôrökkönvalósághoz! Közellyeb vagyok iſmét halálomnak orájához! ſzivedben légyen néked-is, ujjodban hogyha nem lehet illyen mutató orácskád, melly felôl, ſzûntelen igy

bocsáſſa fôl lôlkôd az ô fohászkodását: Oh én Iſtenem! iſmét közellyeb vagyok ma, hogy ſem mint tegnap halálomnak órájához és az örökkönvalósághoz, ma azért Pœnitentiát tártok, mert holnap meg-is halhatok. Ma bűneimet à te ſegitségedbûl el hagyom, és hogy örökkön el ne veſzſzek, lôlkômet az Ur JEſus kezében ajánlom! Uram JEſus! Oh Uram JEſus! A te Szent kezeidben ajánlom mind halálomat s-mind életemet! Vegyed Oh Uram JEſus hozzád piros ſzép véreddel meg váltot lôlkômet! Kiért Szent Atyáddal, és Szent Lôlköddel mind örökkön dicsérlek én-is tégedet! Amen! Uram JEſus! Amen!

PARS

PARS ALTERA.

MASODIK RESZ,

Mellyben vagyon,

Eö Maga el készétve,

A Boldog Halálnak Szekere.

§. I.

MInekutánna à régi Romaiak idegen földön ſokat és ſokáig vitézkedtenek, és ellenségeken győzödelmet vévén hazájokban készültenek: Akkor à Fejedelmek tiſzta bárſonyban öltözködtenek, és fejeken, s-kezeken lévén győzödelméknek jele, zöld koſzorú vagy ágnak jegye, arany ſzekerekben ültenek, s-fejér lovakkal, néha penig oroſzlányokkal, vagy Elephántokkal vontatván magokat, à Capitoliumban, vagy leg főjebbik várban lévő templomban, à ſok fő fő Urak kisérése közöt

kôzôt mentenek, és az ô módgyok ſzerint, à pogány Iſteneknek tiſztôletet, vagy áldozatot tettenek. Eleget vitézkedtél te-is, oh ſzegény beteg! eddig világi bajviváſodnak helyén, s-eleget verétékeztel elôbbi bûjdosáſodnak fôldén, ki kôl már ez életbûl kôltôzkôdnôd, és bé kôl mennyei hazádban érkezned. *Non habes hic in terra peregrina, manentem Civitatem*; 2.*Cor.* 5,1. *Non habes iſthic immortalitatem. Hebr.* 13,14. Nincſen ez idegen fôldôn meg maradandó városod. Nincſen itten halhatatlanságod, noſzſza azért ûlly fôl az halálnak boldog ſzekerére, hogy hamaréb érkezheſsél az ôrôkkônvaló ditsôſségre. Ne félly ſemmit, hally meg, à kinek éltél, az Ur JEſusnak nevében. Minden ſzentek igy mentek az ôrôkéletben. Fôl ôltôztetôl mindgyáráſt ô Fôlsége igaſságának fehér bárſonyában, és az idvôſségnek paláſtyában. *Eſa.*61,10. Kezedben veſzed mindgyáráſt Pálma ágadat, *Apoc.*7,9 Es fejedben téſzed Iſtentûl nyujtatot dicsôſséges coronádat. 2.*Tim.*4,8. Az Angyalok fognak

fognak tégedet az Iſten orſzágában bé késérnyi! *Luc.*16,22. kikkel, te-is meg nem ſzûnôl à Mennyei Capitoliumban idvôzitôdet ditsérnyi. *Apoc.*7,11.

§. II. Háromra kôl penig tekintened, vigyáznod è Boldog Halál Szekerében, hogy minden akadék nélkûl, egy ſzempillantásban; *Apoc.*14,13. fôl mehes az ôrôkkônvaló dicsôſségben. Tudnyi-illik: *Ad requiſita currûs I. Conſtituentia. II. Promoventia. III. Exornantia.* A ſzekérnek ſzûkséges réſzére; haſznos el-inditó meſtérségére, és annak ékeſségére.

§. III. Hogy à ſzekér ép légyen, ſzûkségesképpen kivántatnak: Kerekek, Rud, és Tengelek. Kerék penig valamint négy vagyon, à terméſzetſzetintvaló ſzekérben, négy vagyon à Boldog halálnak-is Iſtentûl el kéſzitetet ſzekerében, mellyek kôzûl az Elsô vagyon cſinálva Terebinthus fábul. Ez nem egyéb, hanem az Iſtennek iſmérete. Abrahám Pátriárchának régenten, mikoron meg jelent vólna à ditsôſséges Szent Háromság, három Iffijaknak

jaknak képekben, *Gen.*18,4. azt mondgyák à régi Hiſtoriák, hogy Terebinthus fa alá hitta ez Iffijakat, holot az Iſtent meg ismérte Abrahám. Eztet â Jó Iſtent kôlletik minden embereknek meg ismérnyi, valakik Iſtennek orſzágában akarnak bé mennyi. *Joh.* 17,3. A ki noha allattyában egy, *Deut.* 6,4. de ſzeméllyében három. 1. *Joh.*5,7. Atya, Fiu, Szent Lélek. Meg kôl ismérnyi az ô Fiát-is az Ur JEſuſt. *Joh.* 17,3. Hogy azon egy ſzemélyben, Igaz Iſten; *Rom.* 9,5. és igaz ember. *Gal.* 4,4. A ki à mi Királyunk tiſztire nézve. *Pſal.*2,9. Kinek bûnön, poklon, és halálon, birodalma vagyon. Az élet és kegyelem csak ô kezében vagyon. 1. *Cor.* 15,55. *ſeqq.* Ö à mi Fô Papunk. *Pſal.* 110,4. Ki adta ônnön magát mi érettünk ajándékul és áldozatul Iſtennek gyönyörûséges illatozáſra. *Eph.*5,2. Hogy Közben járonk leheſſen, 1. *Tim.* 2,5. 1. *Joh.*2,2. és Engeſztelônk, kinek vére által az igaz hitû ember Iſtenéhez ſzabadon meheſſen. *Eph.*2,18. *Hebr.*4,16. & 10, 19. Ö à mi Tanitonk-is, *Deut.*18,5.

tanit-

tanitván à boldog halálnak meſterségére: Hogy csak ô légyen, az ut, az élet, és igaſság az ôrök dicsôſségre. *Joh.* 14,6. Ha ki az Iſtent igy nem iſméri, s-hogy ha ki ezeket nem tudgya, s-meg nem tanulta, nem ûlhet à fôl, az idvôſséges halálnak boldog ſzekerére, s-nem is mehet az ôrökkônvaló életre. *Eſa.* 53, 11. A melly boldog halálnak idvôſséges ſzekerében lévô Második kerék vagyon csinálva à JEſus Chriſtus kereſzt fájából. Ez nem egyéb, hanem â JEſus Chriſtus keſerves kinſzenvedésének emlékezete. *Colligo duo ligna.* Amaz ſzegény Sáreptabéli özvegy azt mondgya. Két fát ſzedegetek, hogy az én egy maroknyi liſztecskemet meg kiſzitſem, és annakutánna fiammal egyût meg egyem s-életemet el végezzem. 1. *Reg.* 17, 12. Két darab fábul vólt â JEſus kereſzt fája kifaragva, à mellyel kôlletik, egyedûl à boldogúl meg haló embernek lôlkét vigaztalnyia. Mert à Chriſtus hordozta à mi bûneinket à fán. 1. *Pet.*2,24. Atokká lett mi érettünk à fán. *Gal.*3,13.

A mi

A mi betegségünket ô viſelte, és fájdalminkat hordozta. *Eſa.53,4.* Olly igen ſzükséges è máſodik kerék az halál ſzekerében, hogy az, ha nem forog veſzedelmes akkor à meg halónál à dolog. Mert illyenkor az ördög è ſzekeret könnyen el fordittya, és az embert kétségben esésre tántorittya, azért az *Agonizáns*nak igy kôl ſzükségesképpen imádkoznyia. Bûneim réám támodnak, és engemet mardoznak, mint tengernek fövénnye annyi ſzáma azoknak, kétségben de nem eſem, mert halála JEſusnak, ſebei és vér ontáſa, engemet bátoritnak. Igy kôl, mondom, à meg haló embernek imádkoznyi, és az ô JEſuſsálval illyeténképpen kölletik beſzélgetnyi: Sem élet, ſem halál tôled el nem válaſzthat engemet. *Rom.8,38.* El nem bocsátlak Ur JEſus tégedet, miglen hozzád veſzed lólkómet. *Gen. 32,26.* Az Harmadik kérek vagyon cſinálva. Az életnek fájábul. Ez à boldog támadáſnak jó reménsége. Közepén vólt az élet fája à Paradicſom kertének.

Gen.

Gen.2,9. A melly példája à mi fôl támadáſunk felôl való hûtünknek. Mert noha à Chriſtus meg hólt à mi bûneinkért; de fôl támadot ô Fôlsége à mi meg igazuláſunkért. *Rom.4,24.* Ki el változtattya à mi alázatos teſtünket, hogy haſonlatos légyen az ô meg ditsôitetet teſtéhez. *Phil.3,21.* Mert ô à fôl támadás és az élet, valaki hiſzen ô benne, ha meg hal-is él, és valaki él, és hiſzen ô benne, ſoha meg nem hal, à mint ô maga JEſus Urunk bizonyittya. *Joh.11,25,26.* A ki az én beſzédemet halgattya, (Máſut iſmét ô Fôlsége azt mondgya) és hiſzen annak, à ki engemet el bocsátot, è meg nyerte az örök életet, és nem jut az itéletben, hanem immáron az halálbul az életre verekedet. *Cap.5,25.* Bizony mondom néktek, à ki én bennem hiſzen, örök élete vagyon: *Cap.6,47.* Valaki láttya à Fiut, és hiſzen ô benne, annak örök élete vagyon, és én fôl támáſztom azt, amaz utolsó napon, *Ibid. verſ.* 40. Bizony mondom tinéktek, hogy valaki az én beſzédemet meg tartya, ez az halált

ſoha

ſoha nem láttya. *Cap.* 8, 51. Valaki idvôſségeſſen akar tehát az halál ſzekerére ûlnyi, annak ez fôltámadás felôl való tôkéletes reménsége kerekének kôlletik lennyi. Mert ha à fôltámadáſt nem hiſzſzûk minden teremtetâlatoknál aláb valoknak itéltetünk. 1. *Cor.* 15,19. *Spes reſurrectionis, eſt optima affiicti & moribundi cordis medicina.* A fôltámadás felôl való reménség, à meghaló ember ſzivében leg jobb ſegétség. Nem ſzûda hogy à Pogányok, az haláltul el annyira rettegnek, mert à fôltámadás felôl nincſen ſemmi hûtôk. 1. *Theſſ.* 4,13. De mi Kereſztények tudgyuk, hogy à ki fôl támaſztotta az Ur JEſuſt, minket-is azon Ur JEſus âltal fôl támaſzt. 2. *Cor.* 4, 14. Nagy vigaztaláſa ez az Ur JEſusban hivô embereknek hogy el vetvén az emberi reménséget, az Iſtenben gyônyôrkôdnek. *Rom.* 4, 18. Várván Iſtentûl à fôl támadáſt, mellyel ôk ez életre viſzſza hivataſſanak. 2. *Macc.* 7,14. Es hogyha ſzintén meg kôll-is nékiek halnyi, de magokat à Chriſtus fôl támadáſſokkal

igy

igy tudgyák bátoritanyi: *Reſurrectio Chriſti me ſuſtentat.* Tudom hogy az én meg váltom él, és az utolsó napon à fôldbûl fôl támadok. *Jobi.* 19, 25. El hadgyák ugyan világi Jó-akarójokat, de el nem hadgyák az ô JEſuſokat, A ki ôket igy biztattya: Ne fély, En vagyok az elsô és az utolsó. A ki élek, és meg holtam vala, és imé! élek mind ôrôkkôn, ôrôkkè! Amen! Es birok az életnek és halálnak kulcſaival. *Apoc.* 1,17. Elek én, és ti-is éltek. *Joh,* 14,19. Annakokáért à boldogul meg haloknak-is ſzive ennek az Ur JEſusnak nagy bátran azt mondgya. Mivel hogy fôl támadtál nem maradok à ſirban, Szent Atyádhoz jutottál, én-is jutok kebledben. Hol vagy te oda mégyek, s-veled ôrôkkôn élek, és igy ez árnyék világbul bátorsággal ki mégyek. Az halál ſzekerének Negyedik kereke fenyô fábul vagyon kéſzétve. A melly iſmét nem egyéb, hanem à meg haló embernek buzgó kônyôrgéſe. Fenyô fa alat ûlô le, Illyes, ſzivének nagy keſerûségében, és igy imádkozik Iſtenének

nek az ô kônyörgésében: *Sufficit Domine!* Elég immár az én életem, Oh Uram! Vedel kérlek az én lélkômet! 1.*Reg.*19,4. Keveſet gondolnak némellyek az ô lélkökkel, nem-is terhellik azért az egeket kônyörgéſekkel. Lélkômet ha meg halok (Igy ſzól vala egy udvari ſzolga) karóra függeſztem, fuſſanak érette az ördög és az Iſten, és à mellyik elôb éri azè légyen. Hogyha nem akarſz meg maradnyi è teſtben, (azt mondgya vala à máſik) Vigyenek el minden ördögök à pokol mélységében. De nem igy kél meg halnyi, hanem à ki boldogúl akar ki mulnyi: *Oportet in precatione mori*, ſzükség az ollyan embernek mindenkor imádkoznyi. Imádkoznyi kél lélkô idvôségéért jó egéſségeskorában, és ſzüntelen aztot mondanyi jelents meg Uram! nékem az én végemet, és az én napimnak mértékê mennyi légyen, tudhaſſam meg, hogy csak ideig való vagyok. *Pſal.* 39,4. Tanits meg engemet, hogy tudhaſſam meg napjaimnak ſzámát, hogy járhaſſak

ſak bôlcs ſzivel. *Pſal.*90,13, Ime! csak egy tenyérnyive tetted az én napimat, és az én ûdôm, ugy mint ſemmi te élôtted. *Pſ.* 39,5. Imádkoznyi kél à boldog halált kivánó embernek az ô halálos ágyában-is, és igy fohaſzkodnyi: *Libera me à malo!* Szabadits meg engem minden gonoſztul! 2.*Tim.* 4, 18. Es ments meg az örök haláltul! *Apoc.*21,8. A te Szent kezeidben ajánlom az én lélkômet Atyám! *Luc.*23,46. Uram! meg váltottál engemet igaſságnak Iſtené. *Pſal.* 31,5. Uram JEſus! Vegyed hozzád az én lélkômet! *Act.*7,59, Valamint tudnyi-illik az imádság kôzôt ſzép dolog elalunnyi; igy ſzép dolog az imádság kôzôt meg halnyi: Es hogyha ſzintén ſzemeink nem látnak-is, s-hogyha ſzintén fûleink ſemmit ſem hallanak-is; à mi erôtelenségünket ſegitô Szent Lélek által, *Rom.*8,26. azonban igy kél à ſzivnek óhajtoznyi: Légy mellettem Oh Jeſusom, mikor többet nem hallok; és mikoron, Oh Chriſtuſom! már többet nem ſzolhatok, akkor végsô óhajtását, ſzivemnek fohaſzkodását,

dását ved hozzád, s-adgy idvôsséget. Amen!

§. IV. Hogy à Szekér ép légyen és egéſz, ſzükségképpen kivántatnak Máſodſzor: Tengelek, mellyekben à kerekek négy helyen meg ûtközzenek. Vannak illyen négy tengelek à Chriſtustul kéſzitetet Bóldog Halálnak Szekerében-is, Mellyek kôzûl az Elsô: Az igaz hûtt: Melly nelkûl lehetetlen dolog, hogy Iſtennél valaki kedves leheſſen. *Hebr.*11,6. Mert az ô ſzemei az hûtre néznek, *Jer.*5,3. mellybûl valami nem ſzármazik, à mind bûn. *Rom.*14,23. Valamit mondanak annakokáért à meghaló ember vigaztalására az Iſtennek ſzép beſzédi, mind azokat magára kôlletik à meg halónak magyaráznyi. Hogyha ſzollanak ô elôttô az Iſten kegyelme felôl, ki mind az egéſz világot ſzereti, *Joh.*3,16. és akarja idvôzittenyi; 1. *Tim.*2,4. azt kôlletik mindgyáráſt ſzivében felelnyi: En réám-is térjed tehát az ô irgalma és az én idvôſségemet-is akarja. 1.*Tim.*1,15. *Gal.*2,20. Hogyha ſzollanak ô elôttô, az Ur JEſus idvôſ-

idvôſséges ſzenvedéſe felôl, ki mind è világnak bûneit hordozta, *Joh.*1,29. és Iſten kegyelmébûl az halált mindenékért meg kóſtolta; *Hebr.*2,9. Igy kôl mindgyáráſt elmélkednyi: Hordozta téhát az én bûneimet-is. Ô engeſztelô áldozat à mi bûneinkért, nem csák à mi bûneinkért penig; hanem mind az egéſz világnak bûneiért-is. 1. *Joh.*2,2. Hogyha ſzollanak elôttô à Szent Lélek vigaztaláſa felôl, hogy ô vigaztal minket minden kéſerûſégünkben; 2. *Cor.*1,3. Illyeténképpen kôl mindgyáráſt à ſzivnek beſzéllenyi: Nem hágy tehát vigaztalás nélkûl engemet; hanem mint az édes Anya, ugy vigaztal engemet. *Eſa.*66,14. Egy ſzoval: Az Iſtennek minden igéretit, és à JEſus Chriſtus ſzenvedéſe érejét, az idvôzûlendô embernek ugy kôl magához kapcſolnyi, mintha csák ô vólna egyedûl, à kiért az Iſten Fia akart vólna meg halnyi, A tûzre ittéltenek *Anno* 1527. Cſeh orſzágban, egy *Georgius Carpentarius* névû kereſztény embert igaz vallásáért, ki elôt, mikor az

imádságot, egy Conradus névű tanitó mondáná, igy imádkozzék utánna. El kezdi Conradus à Mi Atyánkot: Mi Atyánk, ki vagy mennyegben. El kezdi utánna Carpentarius: (En Istenem!) Oh-én édes Istenem! Te vagy az én kegyelmes Atyám énnekem! Igen kivánlak tégedet, vigy hamar hozzád engemet! Mond tovább Conradus: Szentôltetsék à te neved. Felel Carpentarius: En Istenem! Melly igen meg hûlt à buzgóság az emberekben, és à te Szent neved melly igen ritkán tiszteltetik à Földi népekben! Conradus szolván azt mondgya: Jôjôn te országod! Georgius utánna igy magyarázza: En minden kétség kivól el hiszem, hogy Isten országát, ma meg nézem. Mondgya Conradus ismétlen: Légyen te akaratod, miképpen mennyegben azonképpen itten à földônis, utánna mondgya Georgius szép értelmessen: Edes Atyám! ime itt vagyok Szent kezedben, kérlek nem az én! hanem à te akaratod légyen én bennem! Conradus továb igy imádkozik:

A mi

A mi mindennapi kenyerûnket, adgyad minékûnk ma! De Georgius Carpentarius utánna igy fohászkodik: Edés JEsusom! Te vagy az igaz mennyei kenyér! Légy az én Lélkômnek ma eledele, nem kôl többé nékem à földi kenyérnek étele. Igy szol Conradus: Bocsásd meg à mi vétkeinket, miképpen mi-is meg bocsáttunk ellenûnk véteteknek. Mondgya utánna Carpentarius: En Istenem! Mind jó, s-mind penig gonosz akaroimnak tiszta szivbûl meg bocsátom minden bûnôket, mivel tudom, hogy te-is ennékem meg bocsátod minden bûnômet. El végezi Conradus. Ne vigy minket késértetben, de szabadits à gonosztul! El végezi Carpentarius-is: Oh Nagy Irgalmasággal bûvelkedô Szent Isten! nem visz engem már több késértetben, hanem kétség nélkûl minden gonosztul meg szabaditasz! Amen! El végezi mondom igy imádságát Carpentarius, és életét-is az Ur JEsus nevében bóldogul elvégezi. Igy beszélgess te-is Isteneddel, igaz hûtôd-

bûl, és bóldogul végezzed el életedet Isten kegyelmébûl! Azonban, Második Tengele à Boldog Halál Szekerének: A Békeséges tûrés. Mellyet leg inkáb az halál orájában kôlletik gyakorolnyi és csôndesz szivel az Isten szabaditását ohajtanyi. Valahol nincsen igaz hûtt à szivben, ott csak panaszolkodás és zugolódás vagyon à meg halónak lólkében. Uram! meddig hadtz el engemet? Meddig felejted el keserûségemet? *Psal.*13,1. De az jó hûtô ember, minden nyomoruságában .békével tûrô. *Rom.*12,12. Mert jól tudgya, hogy az ô szenvedése nem sokáig (sokkal inkáb nem örökkön) lészen, azért ugy viseli magát, mint Istennek szolgája, mindenféle nyomoruságoknak el tûrésében, 2.*Cor.*6,4. lévén csôndesz békeségben, *Esa.*30,15. ditsekedik nyavalyájában, *Rom.*5,3. és meg nyugoszik Istene Szent akarattyában. *Act.*21,14. *Vide Sup. Par.I. Cap.II. §.XXIX. & XXIII.* Harmadik Tengel: Az Isteni segitségben való bizodalom. Örvendez az én lólkôm à te szabaditásodban, *Psal.*13,5.

Mert

Mert à kik az Istenre néznek, és ô hozzája folyamodnak, orczájok azoknak meg nem pirulnak. *Psal.*34,5. *Vide supra Par I. Cap.II. §.XXVI.* Utolsó penig az igaz hûttben való álhatatosság: Mert senki meg nem koronáztatik, hanem ha igazán mind végig tusakodik, 2.*Tim.* 2,5. és csak az ûdvôzûl à ki meg marad mind végig. *Matth.*24,13. Légy hiv azért haláliglan, és néked adom, Chriſtus Urunk mondgya, az életnek Koronáját. *Apoc.*2,10. Mellyre nézve az igaz hûtû ember-is magát igy biztattya: Jó vitésséget vitézkedtem, futásomat el végeztem, hûtômet meg tartottam, le tétetet azért énnékem az Igasságnak Koronája, mellyet meg ád énnékem az Ur JEsus, amaz igaz Biró, nem csak énnékem penig, hanem mindeneknek valákik várják amaz ô ditsôséges el jövetelét. 2.*Tim.*4.7.

§. V. A Szekér egész hogy légyen, kivántatik szûkségesképpen Harmadszor, hogy Rudgya-is légyen. A melly Rud, nem egyéb itten az halál szekerében; hanem az Istennek Idvôsé-

gûnk felôl való eskûvéſsével tett igaz igérete. Elek én Iſten, nem akarom à bûnös embernek halálát. *Vide ſup. Par.I. Cap.II. § XIII.* Mellyhez eröſſen, mind életében, s-mind halálában ragaſzkodik, az igaz kereſztény ember, és *Objicio tibi verbum tuum Domine! Pſal.* 27, 8. az Iſten meg máſolhatatlan beſzédéhez támaſzkodik. Oh én édes Uram Jeſuſom, (azt mondgya) Hiſzem à te beſzédedigaz. *Pſal.*33,4. Te meg tartod à mit fogadtál. *Joſ.*21,45. Mert à te beſzédedigaſság. *Joh.*17,17. Elôb el kôl mulnyi az egnek, hogy ſem mint à te beſzédednek. *Luc.* 21,33. Azért à te beſzédedhez ragaſzkodom, à melly meg nem cſalhat engemet. Mert lehetetlen dolog, hogy hazudhatnál. *Hebr.* 6,18. Avagy fogadáſodban meg változhatnál. *Jac.*1,17.

§. VI. Kéſz igy már és ép, az egéſz Szekér. Mellynek vigyáznod kôl II. Ekeſségére. Ide tartozik, (1.) Az Jó ûlés. (2.) A ſzép ſzönyeg. Mindeneknek fôlöttô penig. (3.) A Jó Utitárs. Jó Utitárſad Az Ur JEſus. Régen-

Régenten, Három baráttya vólt egy embernek, kik közûl ketteit igen ſzerette, de az harmadikat nem annyira kedvelte. Pôrô lévén azonban és Igye annak az embernek birája elôt: Az Elsô Jóakarójához folyamodik, de à vele egyebet nem cſelekeſzik, hanem valami ruhát ád nékie, kivel mezitelenſége à Biró elôt bé fôdözteſsék. Folyamodik azért è ſzegény ember Máſik baráttyához-is, de az-is vele cſak azt cſelekeſzi, hogy à Biró házához kiséri; Kinſzerittetik utollyábban az Harmadikhoz mennyi, ki nékie igyét nem cſak fôl veſzi, de még à Biró elôt-is megmenti. Három baráttya vagyon à meghaló embernek-is. Egyik: Világi Jóſzága, mellyben vagyon az embernek leg gyakrabban bizodalma; *Jobi.*31,24. de ez, az halál orájan ôtet el hadgya, és cſak mezitelenûl, avagy mint *Saladinus* Ægyptus Orſzágnak hatalmas Királlyát, egy darab rondgyal, à koporsóban bocsáttya. *Jobi.*1,21. Sémmit akar ki-is az halálban vele el nem viſzen, ſem alá nem ſzál à koporsóban az ô

ditsôsége. *Pſal.*49,17. Máſik Baráttya: Az ô Rokonsága, kit-is, noha à meg haló ember igen ſzeret, de az élsônél valamivel többet cſelekedvén, csak à ſirig és ſirván à temetésig kôvét. *Pſal.* 27,10. Harmadik: A Chriſtus. Kit noha meg vetet gyakran világi éltében, de ugyan csak ô Fôlsége ſegéti halálos ígyében. Viſeli ôtet és vezeti, az halál árnyékának vôlgyében, az igaſságnak ôſvényén, az ô nevéért, *Pſal.* 23,3. és Mennyei Szent Attya elôt eſedezik à bûnôs emberért 1. *Joh.*2,1. *Rom.*8.34. Ez az Ur JEſus amaz Jó Utitárs: A ki fôl ûlvén melléd à Boldog Halálnak Szekerére, Elsôben: *Viam monſtrat.* Az Örök élet uttyát mutogattya. Ne fély, azt mondgya, mert én te veled vagyok, meg ne retteny, mert én vagyok à te Iſtened, ki tégedet meg erôſitelek, meg ſegitelek, és az én Igaſságomnak jób karjával támagatlak. *Eſa.*41,10. Elnem hadlak tégedet, el ſem távozom té tôled. *Hebr.*13,5. En vagyok az ut, az élet és az Igaſság. *Joh.*14,6. Meg tanitlak tégedet az utra, mellyen jársy. *Pſal.*32,8.

En

En vagyok az Ajtó, valaki én általam bé mégyen meg tartatik. *Joh.*10,9. De el véſz, à ki más Ajtót kereſs. *Act.*15,11. Ez az Ur JEſus amaz Jó Utitárs, à ki Másodſzor: *Obſtacula removet.* A Boldog halál uttyát minden akadékokbul ki tiſztogattya. Három féle akadék vagyon penig ez utban. *I. Peccatum.* A Bûn. *II. Peccati cauſa.* Az à Bûnnek oka *III. Peccati pœna.* A Bûnnek bûntetése, avagy Jutalma. Elsô akadék: A Bûn. A Bûn, az Iſten tôrvényének olly meg rontáſa. 1. *Joh.*3,4. Melly az embert Iſtenétûl el ſzakaſztya. *Eſa.*59,1. De az Ur JEſus ne fély attul, csak hidgy, azt mondgya. *Marc.* 5.36. En vagyok à JEſus. *Act.*9,5. Iſtennek amaz báránnya, ki ez világnak bûneit hordozta. *Joh.*1,29. és az ô hiveit minden bûnôkbûl piros vérével megtiſztogattya. 1. *Joh.*1,7. Második akadék A Bûnnek oka. A Bûnnek oka. (1.) A mi meg romlot terméſzetünk. Melly miát ſemmi jó, nincſen mi bennünk. *Rom.*7,18. Mert az Iſten tôrvénnye ellen vagyon, minden cſelekedetünk. *Gal.*5,12.

Boldog ember vólna ugyan, à kit az ô Lélkô nem karhoztatna; *Syr.*14,2. De kicsôda mondhattya: Tiszta az én szivem, tiszta vagyok à bûntûl. *Prov.* 20.9. Az illyen bizonyára csak ô magát meg csallya, 1. *Joh.*1,8. Mert gyakorta à mi lélkünk vádol bennünket, *Eccl.*7,22. és à mi szivünk, kárhoztat minket. 1. *Joh.*3,20. *Sap.*17,10. Erôsseb azonban az Ur JEsus; à mi romlot természetünk vádolásánál. 1. *Joh.* 3,20. En te érétted azt mondgya, à tôrvényt bé tôltôttem. *Matth.*5,17. Hogy à tôrvény alol tégedet fôl szabaditanálok. *Gal.*4,5. Szenvedtem, 1. *Pet.*2,21. *Es.*63,3. A te betegségedet viseltem, *Cap.*53,4. és az ellened való kéz iráſt el tôrlôttem. *Col.*2,14. *Vide. sup. Par.*I. *Cap.*II. §.*XIIX.* Az Bûnnek oka. (2.) Az Ördög à mi ellenségünk. Ki mint az sivó rivó oroszlány, 1. *Pet.*5,8. vagy pokolbéli sárkány, *Apoc.*12,3. dühöskôdik ellenünk. *Æquissimè Judex!* Oh igaz Biró, Nagy Isten! (Azt mondgya à gonosz lélek) Tégy igaz itéletet! Itêld nékem az embert az ô bûneiért, A ki tied lennyi

lennyi nem akart à te kegyelmességedert! Tied vólna ugyan à te szenvedéſedért, de enyim akart lennyi az ô gonosz cselekedetiért, Igy vádolódik ugyan, és ellenünk è pokolbéli ördög igy kámpolódik; de haszontalan dühöskôdik, mert Isten vagyon mi velünk. *Esa.*8,10. Az ördög azért, maga kivánsaga szerint, nem árthat minekünk. *Rom.*8,31. *Major qui excusat, quam qui accusat.* Nagyob à ki meg menteget, hogy sem mint az ki késerget. *Vide Sup. Par.*I. *Cap.*2. §. *XIX.* Dühöskôdgyék bár è Sátán, de nincs hatalom bottya vállán, nem örûlhet soha Lélkôm kárán, mert váltot vagyok Christus árrán. Az Isten harczol ô ellene, mi érettünk, s-mi mellettünk, à miképpen fogadta vala minekünk. *Jos.*23,10. *Cap.*21,45. Bé mégyen egykor *Simeon Styllites* névû emberhez az Isten Angyala képében az ördög, és tüzes szekeret hozván illyeténképpen meg szollittya: En vagyok az Istennek Angyala, ki altal néked Isten azt mondotta; Hogy ô Fölsége sok imádságodat és bôjtöléſedet

meg hallgatta, Szent életedet, mint Illyésnek szintén annyira magasztalta s-azért-is è tüzes szekerét hozzád bocsátotta, hogy tégedet-is mind szintén ótet az egben elevenen fôl ragadna. Ülly fôl annakokáért è tüzes szekérben, és meg ne vesséd Istenednek kegyelmét, mellyet küldôt néked jó kedvében; fôl-is akar ûlnyi Simeon, el hitetetvén az ördög hitegetésétôl à tüzes szekérre; de lábát fôl emelvén, Uram JEsus! igy fohászkodik jöj el az én segitségemre! El vesznek azonban nagy hertelen, mind szekér, s-mind kotsis, ezt az imádságot halván, és Simeont otton egyedûl hagyván. Igy szabadult meg az Ur JEsus, neve erejével az ördög tüzes szekerébûl, nem külömben, mint à ki à késértô ördögöknek ezt mondgya vala: *Ego jum servus Sacro Sancta Trinitatis*, Ez erôs felelett által: En A Szent Háromság, Egy Istennek szolgája vagyok, meg szabadult azon gonosz lölkök késértésébûl. *Resistite Diabolo, & fugiet à vobis. Jac.*4,7. Allyunk ellene mi-is az ördögnek

dögnek igaz hitünkel, 1. *Pet.*5,9. és el üzhettyük ôtet mi tôlünk à JEsus Christus szenvedése erejével. *Tob.*6,17. A Bünnek oka. (3.) A világ. Melly vagyon mi környûlöttünk. A jó erkölcsöt-is meg förtöztetik, à gonosz társaságok. 1. *Cor.*15,33. Az Istentelenség meg homályositya azokat, à mellyek jók, és az kivánságnak héjában valósága az elménck épségét elforditya. *Sap.*4,12. Mikoron az Istentelen gondolatu embereknek nyelvek azt mondgya: Nosza lakjunk ez jelenvaló jokkal, tellyesedgyünk bé jó borral, s-ékesitessünk meg rosa koszorukkal. *Sap.*2,1. Akkoron à világot meg gyözö Ur Jesus által, *Joh.*16,33. Az hivek ki szollitatnak gyakorta, és el ragadtatnak, hogy à gonoság meg ne változtassa az ö értelmeket, vagy à csalárdság meg ne csallya az ö lölköket. *Cap.*4,13. A Boldog Halálnak Harmadik akadékja, mellyet az Ur JEsus mint Jó utitárs ki akar tiztitanyia: A Bünnek bûntetése, avagy jutalma. A bünnek jutalma, (1.) Az Isten haragja, à melly à bûnt bûntetés nélkûl

nem

nem hagyhattya. *Pſal.5,5. Sap.14,9. Iratum gravis eſt res habuiſſe DEUM.* Rettenetes dolog à meg haragudot Iſtennek kezében eſnyi. *Hebr.10,31.* Mert ô elôttô még à kôſziklák-is meg repedeznek, *Nahum.1,6.* mivel ſzintén az alsó pokolig ég, *Deut.32,22.* De ne félly, azt mondgya az Ur Jeſus: Az én kereſztemnek általa Szent Atyámat veled *Col.1,20.* meg békéltettem, és hogy néked nem haragos Iſtened, hanem kegyelmes Atyád légyen azt cſelekedtem. *Rom. 8,15.* A Bûnnek jutalma (II.) A teſtnek ſanyarusága. Kinek-is fájdalmit meg könnyebbiti, â JEſus Chriſtus ſzenvedésének Szent emlékezete. *Vide ſup. Cap.II. §.XXX.* A Bûnnek Jutalma (III.) Az halálnak keſerû pohára. Ne félly, itt-is, igy bátorit az Ur JEſus. En vagyok az élet, *Joh.14,6.* és à Fôltámadás. *Cap.11,25.* Ki, az halált el tôrlôttem, az életet penig és halhatatlanságot világoſságra hoztam. *2. Tim.1,10.* Elek én, te-is élſz. *Joh.14,19.* Az halál tégedet el nem válaſzthat én tôlem. *Rom.8,38.* Ez az Ur JEſus amaz jó Utitárs

társ. A ki Harmadſzor: *Confortat.* Az Halálhoz közelgetô embert vigaztallya. A Jó Utitárs, erôſitti s-vigaztallya az ô félelmes Utitársát, mint Raphael cſelekedet Tobiaſſal. *Tob.6.* és erôtelenségében könnyebbitti. Igy cſelekeſzik az halalnak vôlgyén veled járó Ur JEſus-is, *Pſal.23,4.* Vigaztalván az ô Szent Igéjével. *Pſal.94,19.* Meg erôſitvén pôcsétivél; *Rom.4,11.* és bátoritván ſzivünkben az ô Szent Lôlkével. *2. Cor.1,22.* Es ez â Jó Utitárs, az Ur JEſus, A ki Boldog halálodnak idvôſséges ſzekerét, Széppé téſzi elsôben és ekeſségeſsé. Ö Fôlsége után penig ékeſitti è ſzekeret és ſzéppé téſzi Másodſzor: A Jó üles. Jó ülés penig itten, A Lôlki iſméretnek Békeſsége. Valakinek Békeſsége vagyon Iſtennel, *Rom.5,1.* jól ûl az ollyan ember ezen à ſzekéren. *Pſal.32,1. Prov.15,15. Syr.14,2.* Valakik penig meg igazultunk hûttnek általa, mindenikünknek békeſsége vagyon Iſtennel. *Rom. l.c.* A mi Urunk JEſus Chriſtus által. A ki, à mi Békeſségünk. *Eph.2,14.* Az Iſtennek békeſsége

sége melly minden értelemnek fölöttö vagyon, erösségül léſzen à mi ſziveinknek, és à mi elméinknek à Chriſtus JEſusban. *Phil.* 4, 7. Az illyen ember ſemmit ſem fély; hanem bátrán föl ül Simeonnal az Halál Szekerére. *Luc.* 2, 29. Es azt mondgya: Föl mégyek az én Atyámhoz. *Joh.* 20, 17. El jön à Békeſség és nyugſzik az ö Agyas házában. *Eſa.* 57, 2. Az Iſtennek mégyen orſzágában, holot Igaſság vagyon, s-békeſség, és à Szent Lélek által való vigaſság. *Rom.* 14, 17. Széppé téſzi és ekeſségeſsé az halál ſzekerét Harmadſzor: A ſzép Szönyeg. Szép Szünyeg itten à koporsóra buritatot fekete poſztó vagy ruha, mellyen fejér kereſzt vagyon által varva. Fekete réſz ſzerint ez à Szünyeg, mert à bünökért mindnyájan meg halunk. *Rom.* 6, 23. Mint Iſten à Paradicſomban elöve meg jövendölte vala. *Gen.* 2, 17. Réſz ſzerint pedig fejér. Mert az Ur JEſus Chriſtus kereſzt fájának Fejér képe vagyon reá varva. A ki tudnyi-illik, az halálnak keſerüségét meg édeſitette. *Exod.* 15, 25. Az halál-

halálnak rettentö fekete abrázattyát el vette, és hogy mi az ártatlanságnak Fejér ruhájában járhaſſunk, az ö kereſztének általa, meg ſzerzette. *Apoc.* 7, 14. Sött hogy tiſztáknak és igazaknak-is neveztetheſsünk, aztot-is meg nyerte. *Sap.* 3, 1.

§. VII. Kéſz már az Halálnak mind Szekere, s-mind penig Ekeſsége. Mellynek vigyáznod köl Harmadſzor: Haſznoſſan el inditható Meſterségére. Hogy à ſzeker el indullyon, és az uton el ne fordullyon, leg aláb, két Marha vagyon benne és Kocſis, s-ſzolgák forgolódnak környülöttö. A Boldog Halálnak-is Szekerét, ſzerencſeſſen elö mozdithattyák à két Sacramentumok: A Kereſztség és az Urnak Szent vacſorája. Mellyekkel à meg haló ember halálának Szekerét el mozdithattya. Vigaztalhattya magát (azt akarom mondanyi) hogy ö à Szent kereſztségben büneibül meg tiſztitatot, és à jó lölki-iſméretnek csöndeſségére jutot. 1. *Pet.* 3, 21. *Dionyſia* egy kereſztény Anya, à Chri-

à Chriſtusért meg ôlendô fiát, igy bátorittya: *Memento Fili, te baptiſatum eſſe.* Emlékezzél meg fiam, hogy te az Ur JEſus nevében meg kereſzteltettél. Egy kéſértetet ſzendedô Aſzſzonyi állat-is, az ôrdôgnek ajánlya mind téſtet, s-lôlkét; de annak hatalmából igy ſzabadittyák fôl az ô elméjét: Valamint nékem akármelly Csáſzárnak javait ſem adhatod, mivel nem tieid; Igy Lôlkôdet s-teſtedet ſem adhatod az ôrdôgnek, mivel à Szent kereſztségben azokat az Ur JEſusnak adtad és azok immár nem tieid vóltanak. Oh meg haló ember! Emlékezzél meg te-is, hogy meg kereſztelkedtel, és igaz hûtt által, az Ur JEſusnak válaſztot fiává vagy leányává lettél. Elly azonban az Ur JEſus Szent vacſorájával-is, à melly ollyan, mint egy utolsó uti kôltség, vagy halhatatlanságnak orvoſsága; *Carolus V.* Romai Csáſzár Szent beſzéde ſzerint, azert te-is magadat igy vigaztallyad: *In me manes Domine JEſu! & Ego In Te!* Uram JEſus!

ſus! Te én bennem maradſz, és nékem ôrôk életet adſz, En-is te benned maradok, s-igy abban veled juthatok. *Vide ſupr. Par. I. Cap. II. §. XIV.* A Kocſis ebben à ſzekérben, vagy ez két Sacramentomokat, mint Lôlki lovakat erôſittô, s-el indittó ſzemély, A Szent Lélek Iſten; A ki egyenes uton vezérôl bennünket. *Pſal.* 143. 10. Mi az utat nem tudgyuk, *Joh.* 14, 5. S-lehetetlen dolog annakokáért, hogy magunk ereje által idvôzûlheſsünk; *Matth.* 19, 26. De à Szent Lélek Iſten vézérôl minden Igaſságra minket, és az ôrôk boldogságra, *Joh.* 16, 13. kezében lévén az Imádságnak igazgató Gyôplôjô, mert ô, lôlkô az imádkozáſnak, *Zach.* 12, 10. és gôrjeſztvén ſzivünkben *Rom.* 8, 26. illyen buzgó fohâſzkodáſokat: *Veni Domine JEſu citò!* Uram JEſus! Jôj el hamaréb! Jôj el hamaréb Oh Uram JEſus! *Apoc.* 22, 20. Ved hozzádaz én Lôlkômet! *Act.* 7, 59. Utánnad vonny te engemet. *Cant.* 1, 4. A ſzolgák penig, kik è Boldog Halálnak

lálnak Szekere mellet forgolódnak, az Istennek Szent Angyali. *Hebr.* 1, 14. Kik tábort járnak mi környûlöttünk. *Psal.* 34, 8. Es à szekeret tartyák, hogy az ördögök el ne fordithassák. *Psal.* 91, 11. A testtûl ki menendô lölkôt oltalmazzák, *Baruch.* 6, 6. Hogy nagy örömmel az Istennek országában bé mutathassák. *Luc.* 16. *vers.* 22.

PARS

PARS TERTIA.

HARMADIK RESZ,

Mellyben vannak.

A Szekér Után Járó Személlyek avagy: A Meg Holtakon Siránkozó Emberek.

§. I.

OLasz országi Pádvában, holt meg *Anno* 1418. 17. *Julij* egy igen gazdag, és hires neves Törvény tudó Doctor *Ludovicus Corthusius*. A ki Testamentom tételében meg hadta, hogy az ô halálát senki se siralla, se valaki, temetésének idején könyveit ne hullassa; hanem à koporsó elôt Trombitások, siposok és egyéb féle Musikások öttvenen mennyenek, és à koporsó után-is öttvenen legyenek. Kik mind százan vigasságos notákat.

Musi-

Muſicállyának, avagy trombitállyának, és azoknak, *vigore teſtamenti*, ſáz tallérok adataſſának, à meg holt teſtet penig, zöld ruhákban öltözöt tizenkét Leányok vigyék à temetéſre, kik közül mindenikének bizonyos Summa pénzt rendelt férhez menéſekre. El temettetet azért ezen Corthuſius, éltében való kivánsága ſzerint, illyen pompával, és ſzokatlan Ceremoniával az emlitet városban, S. Sophia Templomában. Száz viaſz Gyertyákat, és tiz öreg ſzövétnegeket vittenek à városban lévö papi ſzemélyek, és egyeb ſzerzetes emberek, kik mindnyáyan, à fekete ruhában járó barátokon kivül jelen voltanak; de ezek *Teſtamentaliter* ez hallotti vigaſságos ſeregbül ki hagyatattanak, hogy valamiképpen ez örvendetes temetéſnek vigságában, gyáſzos öltözetekkel ſzomoruságot ne csinálhaſſanak.

§. II. Micſoda okért rendelte Corthuſius, okos ember lévén, igy az ö el temetetését, en aztot moſtan nem viſgálom, mert hogy az gazdag emberek halá-

halálokon, az *Hæréſeknek*, ſzivekben, à réájok maradot kincsre és jóſzágra nézve nagyob vigaſság légyen gyakorta, hogy ſzem mint ſzomoruság, jól tudom: Sött inkáb azt mondom, hogy igen meltó és illendö dolog légyen, az eleven embereknek ſzomorkodáſok, és az Atyafiaknak bánkodáſok. Fiam az halloton, könyvet hullaſs és mintha nehez dolgokat ſzenvedtél vólna kezd el à zokogáſt. Keſerü ſiráſt tégy, és ſzivbéli melegitö Jajgatáſt, ſiraſſad ötet az ö méltóſága ſzerint. *Syr.* 38, 16. 17. Minekutánna valamelly kereſztény ember meg holt, à ki éltében minálunk kedves vólt, lehetetlen dolog, hogy mi elevenek halálát annak ne ſiratnánk, és keſerü Jaj ſzóval meg ne jajgatnánk. *Fieri nequit, ut mors eorum amara non ſit, quorum vita erat dulcis. Quæ ardenter diligimus habita, ea, graviter ſuſpiramus amiſſa. Cum magno dolore amittuntur, quæ cum magno amore habentur.* Kiket éltekben igen ſzerettünk, holtokban azokat keſerveſſen emlegettyük.

§. III. Sirván késérik azért Az Halál Szekerét az emberek, és à meg holtat ſzomorú Jaj ſzoval emlegetik az elevenek. Látnád itten, melly keſerveſſen ſirattya: Látnád mely ſok könyhullatáſokkal jajgattya némelly édes Szűleit, tudnyi-illik: Edes Attyát, mint Eliſæus amaz tűzes ſzekérben fôl ragadtatot Illyés Prophetát! Edes Atyam! Édes Attyárul. 2. *Reg.* 2, 12. *Confer. Cap.* 13,20. *Num.*27,3. Vagy az ô Annyát. El feletkezet az Anya az ô gyermekérûl, és az Aſzſzonyi állat az ô méhének gyûmölcsérûl. *Eſa.*49,15. *Jer.*5,3. Vagy mind Attyát egyſzer s-mind és Annyát. Az én Atyám és az én Anyám el hadtanak engemet. *Pſal.*27,10. Némelly kedves gyermekeit, ugy mint: Fiát. Szerelmes Fiam! Edes Fiam! Bátor én holtam vólna meg éretted, Edes fiam! Szerelmes fiam! 2. *Sam.*18,33. *Cap.*19,4. *Heu, heu me, Fili mi! Ut quid te dimiſimus, lumen oculorum noſtrorum? Baculum ſenectutis, ſolatium vitæ, ſpes poſteritatis. Omnia ſimul in te uno habentes, non debuimus te dimittere.* Tob. 10, 14. Jaj! Jaj! édes

édes fiam! Nem kôllôt vólna minekûnk tégedet el bocsáttanunk, Szemeinknek világoſságát, Vénségûnknek Iſtápját, Életûnknek vigaſságát, s-Nemzetségûnknek ſzaporodását. Sirván mégyek à koporsóban az én fiamhoz. *Gen.*37,25. *Confer. Gen.*25,45. *Cap.* 21,16. *Cap.* 42,38. *Jobi.* 1, 21. 4. *Eſd.* 9,38. *Luc.* 7,17, *Jer.* 6,26. *Cap.* 4,20. *&* 45,3. *Baruch.* 4,19. 1. *Reg.* 17,20. *Pſal.* 42. 7. Vagy penig ſirattya az ô Leányát. Oh Jaj! Szerelmes Leányom! Igen meg keſeritettél engemet! *Judic.* 11, 35, Uram! Az én leányom moſt holt meg! *Matth.*9,18. Némelly Férjét. Ne hijatok engemet Szépnek; hanem inkáb keſerûséggel tellyeſnek, mert à mindenható igen nagy keſerûséggel illetet engemet. *Ruth.*1,20. Bizonyára ſzegény özvegy Aſzſzonyi állat vagyok, és az én Uram meg holt. 2. *Sam.*14,5. Az én Férjem meg holt. 2. *Reg.* 4, 1. Némelly mint Abrahám, az ô Fóleségét. *Gen.*23,2. Némelly Attyafiát. Ah, Jaj! Edes Atyámfia! 1. *Reg.*13,30. Igen nagy keſerûségem vagyon éretted édes Atyámfia!

fia! Fölöttö igen kedves voltál én nálom! 2. *Sam.*1,26. Némelly, mint az Ur JEſus Lázár névü Baráttyát. *Joh.* 11,25.

§. IV. Nincſen-is ez illyen Siránkozás az Iſten ellen, nincſen az illyen jajgatás à kereſztényſégnek rendi ellen. Mert. *I. Præcipit Scriptura.* A Szent Irás parancſollya. Ideje vagyon à ſiráſnak. *Eccl.*3,3. Job à ſiralmas házhoz mennyi, hogy ſem mint à lákodalomnak házához, mivel hogy minden embernek vége vágyon, és az élö ember meg emlékezik arrul. Job à ſzomoruság à nevetéſnel, mert az orczának ſzomoruſága által jóbbá léſzen az embernek élete. *Cap.*7, 2. Sirjatok à Sirókkal. *Rom.*12,18. Ne távozzál el à Siróktul; de à Siralmaſokkal ſirgy. *Syr.*7.36. Fiam! az hallotton ſirgy. &c. *Cap.*38,16. *II. Suadent Piorum Exempla.* A Siránkozoknak példája javallya. *Vide* §. *III.* *III. Monet utilitas ſumma.* A kôzönséges haſzon-is azt kivánnya. A minémö (1.) *Amoris erga defunctum. conteſtatio.* A meg holthoz való ſzeretetünknek meg jelentéſe. Mert még à meg holtul-is, kedvedet nem kôl el forditanod. *Syr.*7,35. (2.) *Miſeriæ noſtræ conſideratio.* A mi hallandóſágunknak emlékezete. *Syr.* 7, 23. *Eccl.* 7, 2. (3.) *Tempeſtiva pœnitentiæ actio.* Az Iſtenhez való meg térésünknek jele. *Eccl. l. c.*

§. V. Azonban mivel ſokan vétkeznek az Halot Szekerét kéſérö emberek kôzül, à Pogányoknak ſzokáſokat követvén, kiknek à Föltámadás felöl reménségek nincſen. 1. *Theſſ.* 4, 13. Vétkeznek mondom; vagy *in defectu,* A meg holtakat éppen nem ſiratván. Mikoron egy *Horatius Pulvillus*nak Fia halála felöl hirt vinne à Poſta, egy ſzálnéra ſem ſzomorodot meg rajta, hanem *Tolle cadaver,* veſd ki à meg holt dögöt, azt mondgya. Mikoron *Henricus* Brunſviciai Herczegnek, hogy mind két fiai, Carolus és Philippus. *Anno* 1553. az harczon el eſtenek, meg mondották volna. Jól eſet, azt feleli à dolog, ugy kôl az Iffijakat meg tanitanyi. Mikoron *Marcuccus* névü *Juris Conſultus*nak, hogy Fia meg öletet,

meg jelentették vólna, nem csak nem siratta, de inkáb à gyilkosnak kezeit meg csokolta. Sôtt *Tiberius* Császár idejében, ugyan Fej vesztés alat meg vala parancsolva, hogy senki, az hallotakat ne siratsa. Mellyre nézve némellyek hallottyokat, nevetve (mint *Anaxagorás* az ô Fiát) el temettik, és à késéröket nagy örömmel meg vendégelték. Vétkeznek ismét azt mondom, *In defectu* az illyetén kûhöz hasonló emberek. Mert valamint à meg holtaknak keserû siratással való kisérése, Isten kegyelmének jele: *Jer.*34,5. Vagy azoknak siralom nélkûl való el temetése, Isten bûntetésének jegye. *Jer.*16,4. *Cap.*22,18. *& Cap.*25,33. Vétkeznek továbbá Némellyek *In excessu*, A meg holtakat à jó rend, és bévet mód ellen, pogány módra siratván. Mint némellyek cselekesznek, mikor hajokat szaggattyák és testeket szurdallyák. *Deut.* 14,1. *Conf. Levit.* 19,27. *&* 21,5. Meg holt régenten Buda alat le vágatatván egy öreg embernek fia, kinek halálát Attya mikoron meg értêtte vólna, maga-

maga-is mindgyárást meg holt. *Pacorus*nak az harczon történt halála, mikoron *Orodes*nek az ô Attyának, ki Parthiában Király vólt, meg mondatot vólna, Maga-is à Király csak hamar meg bolondult utánna. *Gordius* Affricai *Proconsul*, fia halálát mikoron hallotta, magát mindgyárást fôl akasztotta. Egyebek penig vagy à Temetô, helyen, siralmoknak nagy voltáért, házakat csináltanak, vagy penig sipolokat, és nagy álnok mesterséggel sirható Aszszonyokat fogadtanak. Melly *Excessust*, vagy *Defectus*t, hogy à keresztények el távoztathassanak, szûkség, hogy az halotakon való siránkozásnak keresztényi modgyára vigyázzanak. 1.*Thess.*4 13. *Syr.*2,11. *&* 38,18.

§. VI. Hármat kôl azért itten, Oh meg szomorodot ember! meg fontolnod, hogy szomoruságodban Istened ellen ne vétkezzél; hármat kôl meg gondolnod, hogy kereszténységed ellen ne cselekedgyél. Tudnyi-illik: *DEUM. Teipsum. Demortuum.* Elsôben. Az Istent. Másodszor Te magadat.

Harmadszor: Meg hólt jó akarodat. Meg kól gondolnod Elsóben. Az Istent. Az Isten felól Hármat kól è szomoruságodban tanulnod. 1. *Benignissimam ejus voluntatem.* Avagy: Az ô Szent és kegyes jó akarattyát. Mert noha amaz Istentelen gondolatu emberek, Történet szerint születettünk azt mondgyák, és azonképpen még-is halunk; *Sap.*2,2. Nem ugy vagyon mindazonáltal à dolog; hanem valamint Isten Szent gondviselésébûl születettünk, *Psal.*139,14. Igy az ô kegyelmes rendeléséből meg-is halunk. *Jobi.*14,5. Kinek mi eleiben nem irhatunk; *Judit.* 7,8. *Cap.*8.9. hanem Atyai jó teczésétûl kól várnunk, *Psal.*40,1. és azon meg-is nyugodnunk. 1.*Sam.*3,18. *Matth.* 26,39. Az Istenfélô Sidok régenten, mikor halottyokat el temettik, à temetéskôzben ezt beszélgettik. *Justa sunt DEI judicia. Dominus dedit, Dominus abstulit. Sit nomen Domini benedictum!* Igazak az Urnak itéleti, és minden cselekedeti. Az Ur adta vólt, Az Ur vette el-is, Aldot légyen az Urnak Szent neve!

neve! *Psal,*119,137. *Jobi.*1,21. Mellybûl egykor illyen verseket csináltam vólt, mikoron némelly Kegyes Szûléknek, kisded Gyermeke meg hólt.

Est ita: Felle DEUS mel temperat omne Parentum.
Temperat, at dulci fel quoq; melle DEUS.
Illius Prolem dat, tollit, sancta voluntas,
Oh igitur Patri, subdite colla Patres!
Qui dedit, Ille tulit, Sancti fiat benedictum
Nunc Nomen Domini. Qui tulit, Ille dabit!

II. *Absolutam ejus Libertatem.* Az ô Istenî Szabadságát. Ki nem kér senkitûl tanácsot, *Esa.*40,13. hanem mindeneket valamellyeket akar szabadossan cselekeszik. *Psal.*115,3. Ô tudgya egyedûl mit cselekeszik. *Joh.*6,6. Tudgya, à mi Idvôsségûnknek haszno sb elô mozditására mi esik. *Rom.*8,28. Mi pedig nem tudgyuk most, az ô cselekedetinek mélységét; *Joh.*13,7. hanem à kôvetkezendô életben tanulluk meg annak bôlcseséget. 1.*Cor.*13,2. 1.*Joh.*3,2. Hiszem à Földi Urnak, ha szabad vinnyi,

nyi egy hellybûl másban az ô jobbágyát, miért nem vólna tehát Istennek-is szabad è világi nyomoruságbul, à Mennyei Boldogságban által vinnyi az ô választot fiát. Csak békeséges tûrés azért és csôndesz halgatás à mi dolgunk, mivel Isten cselekedete, és Szent teczése által, halnak meg à mi emberink. *Psal.39,9.* Igyuk meg jó kedvel à keserû pohárt, *Joh.18,11.* és várjuk mi-is réánk az halált. *2.Sam.12,23.* Egyeberánt, ha kûlômben cselekednénk, ki tudgya, taland igy felelne Isten à mi zugolodásunkra: Barátom semmi boszut nem tészek tenéked, nem szabadé énnekem az enyimbûl, à mit akarok, azt cselekednem? Avagy à te szemed azérté gonosz, hogy én jó vagyok? *Matth.20.13. & 15.* Enyimek à Fiak, *Psal.127,3.* En adtam vólt tenéked à te szivednek ôrômét, *Prov.19,14,* En vettem el te tôled szemeidnek gyönyörûségét. *Ezech.24,16.* *III. Abundantissimam Gratiæ recompensatricis ubertatem.* A meg szomorodtakhoz bûségessen meg mutatandó Isten kegyelmének nagy

nagy voltát. *Consolatio tua sit è Cœlo* Mennyekbûl légyen à te vigaztalásod: Igy vigaztalták à regi jámborok à meg szomorodot embert. A Cselédek penig szomorú Gazdájoknak vagy Aszszonyoknak ezt mondották: Isten az ô kegyelmébûl másonnan teritse meg è te mostani kárvalásodat. Isten tudnyillik az, à ki meg szomorittya kedves embereknek el vitelével az ô hiveit, de ismét meg szánnya az ô népeit. *Dan.32,36.* Meg vigaztallya s-azt mondgya: Oh szegény, szélvészttûl hányatatot és minden vigaztalástul meg fosztatatot! *Esa.54,11.* En magam meg vigaztallak, *Cap.51,12.* és meg vigaztaltatlak *Cap.40,1.* tégedet. En vagyok à te Férjed. *Cap.54,5.* A te Fejed. *Col.1,18.* A te Teremtôd, A te Istenned. *Esa.54,5.* Az Arváknak Attya, s-az özvegyeknek Birája, *Psal.68,6.* ki azokat táplállya. *146,9.* Igy lévén azért à dolog: Bizzuk ô réá dolgunkat, *Psal.37,5.* ô maga fôl veszi gondunkat. *1.Pet.5,7. Psal.27,10.* Ellenben penig hogyha mód nélkûl keserg**ûnk**, és zugolódván az Isten

ellen, mintha méltatlanul cselekedet vólna, ô véle pôrlekedûnk, ô Fôlségét ellenûnk nagyob haragra indittyuk, és hogy tôb, s-nagyob keserûséggel meg lássson, arra gôrjesztyûk.

§. VII. Meg kôl azonban gondolnod, Oh meg szomorodot ember! Másodszor. Te magadat. Mert à te mód nélkûl való keserûségéddel, nem csak à meg holtnak nem használhatz, de még annak fôlôttô te magadnak-is sokat árthatz. *Syr.* 38, 22. A meg hóltnak mondom keserûségeddel, semmit sem használhatz. Mert Azzal ôtet viszsza nem hozhatod. 2. *Sam.* 12, 13. Egyebéránt; Abrahám az ô Sáráját. *Gen.* 23, 2. *Nainitica* az ô meg holt fiát. *Luc.* 7, 12. Es Mária-is sírú könyhullatásával az életre visza nyerte vólna kedves Attyafiát, *Joh.* 11, 33. De, *Via mortis est irremeabilis. Jobi.* 16, 22. Az halál uttyárul senki viszsza nem tér. *Sap.* 2, 5. Te magadnak penig, à nagy szomorusággal, sokat árthatz. Vigaztaltasál meg à szomoruság helyében, mert à szomoruságtul lészen az halál

és

és à szomoruság à szivnek erejét el fordittya. Ne Adgyad à szomoruságnak à te szivedet, távozzál el attul, meg emlékezvén annak végérûl. Minekutánna nyugoszik az holt, nyugoszszad meg az ô emlékezetit-is, és mikor ki mulik az ô Lélkô végy vigaztalást à felôl. *Syr.* 38, 18. & 21. *Requiescat in pace.* Azt irták à Régiek à meg holtaknak koporsójára: Nyugodgyék meg békeségben. Irjad te-is, meg hólt Jóakaród felôl, szomorú szived táblájára. Egyéberánt: A Firhunak szivében való keserûség, meg alázza ôtet. *Prov.* 12, 24. A szivnek bánattya miát az Lélek meg szomorodik. *Cap* 15, 13. A szomoru Lélek penig még száraztya à csontokat. *Cap.* 17, 22. Ne ad à bánatnak à te elmédet, és ne fonnyazd magadat à te tanácsoddal. Szeressed à te Lélkôdet, és vigaztald meg szivedet, és à szomoruságot távul állasd tôled. Mert sokakat veszttetel, és ôlt meg à szomoruság. *Syr.* 30, 21 *seqq.*

§. IIX. Meg kôl gondolnod végezetre Harmadszor. A meg hóltnak

állapottyát. A ki fôl ſzabadult immár minden nyomoruságtûl (à mellyek alá mi elevenek még kôteleſſek vagyunk) és meg Coronáztatot lôlkében az ôrôk boldogságtul. 2. *Tim.* 4, 18. *Apoc.* 7, 14. Téſtére nézve penig, nóha meg tért à fôldben, *Eccl.* 12, 7. és tôbbé te hozzád viſzſza nem tér ez életben; 2. *Sam.* 12, 23. hanem az holt teſt léſzen elsôben férgek eledele; *Syr.* 10, 13. A mint Romában, látta Szent Agoſton egy Csáſzárnak fôl nitot koporsójában, hogy ſzemei helyébûl két varakas békák néztenek, és teſtébûl kigyok s-más féle férgek nevelkedtenek. Annakutánna mikor à teſtet á férgek meg rágják, *Jobi.* 19, 26. por léſzen bôlôle. *Gen.* 3, 19. Por léſzen, de olly igen kicſiny por: hogy akar melly nagy meg hólt embernek-is teſtébûl alig léſzen négy Unciát, avagy fél funtnak à felét nyomó por. Noha pedig illyen à meg holt emberi teſtnek állapottya; E világnak Teremtôje azonban, à meg holtaknak mind teſteket, s-mind életeket meg fogja adnyi, 2. *Macc.* 7, 23. és

ôket elôbbeni jó akarojóknak viſzſza ajándékoznyi. 2. *Sam.* 12, 23, *Luc.* 7, 15.

§. IX. Hadgyátok el azért; Oh meg ſzomorodot ſzivek; Hadgyátok el hiv kereſztények, fajdalmát ti ſziveteknek, ſenki ne ſiraſſa hallottyát, mert vette ô nagy boldogságát. Vigaztallyátok inkáb magatokat az Iſten beſzédével, és à boldog fôltámadáſnak igaz reménségével. 1. *Theſſ.* 4, 13. Oh Szegény ember! Kinek ſzomoruságod nagy mint à tenger. *Thren.* 2, 13. Kinek Férjed vagy Feleséged meg holt, à melly nálad igen kedves volt! Oh ſzomoru ember! *Emiſiſti*, Ebbûl à romlandó világbul ki ereſztetted: *Præmiſiſti*, Magad elôt az Iſten Orſzágában be küldôtted: *Amiſiſti*, Es az halál által el veſztetted *Coronam Capitis tui*, Fejednek ekeſségét, mint à Jó Aſzſzony *Prov.* 12, 3. hivatatik: *Deſiderabile oculorum tuorum.* Szemeidnek gyônyôrûségét, mint à Jó Feleség *Ez.* 24, 16. *intitulál*tatik; *Ædificationem domus tuæ*, Es à te házadnak nevelkedését, mint à Jó házastárs *Prov.* 14, 1. mondatatik. De mivel Iſten akarat-

akarattya, magával igy hozta *Jobi.1,21. Pſal. 39,9.* Annakokáért, *Non planges eam, neq; plorabis, neq; fluent lachrymæ tuæ. Ingemiſce tacens, mortuorum luctum non facies.* Ne ſiraſd ötet, mód nélkül, ſe ne Jajgaſſad, ſe könyved ne mennyen rajta. Fohászkodván veſztégséggel légy, és halottakon való ſiráſt ne tégy. *Ezech.24,16.* Oh meg keſeredet ember!

Eſt Animi (fateor) vix conſolabile vulnus.
Conjugis heu! quondam! Mors in opina Tuæ.

Ez dolog, meg vallom, méltó ſiralomra,
Kedves Feleséged hogy jutot halálra,
Gyermekidet hadta hamar árvaságra.

A mellyre nézve:

Jam gemis & triſtem ducis ſine Conjuge vitam,
Ut gemit amiſsò compare turtur avis.

Moſt csak ſiránkozol ſzomorú ſzivedben,
Mint egy árva madár keſerűségedben,
Könyveſz, s-fohászkodol, ſirſz özvegy ségedben.

Quid

Quid juvat? aſt nimio tantùm indulſiſſe dolori?
Hæc ſunt conſilio non ſine facta DEI.

Nem haſznál ſzivedet mód nélkül terhelned,
Sűrő könyhulláſſal magad epeſztened,
Sőtt Iſten tanácsát kől meg tekintened.

Ille tuum pectus ſolabitur, Ipſe ſuamq;,
Adferet Omnipotens vulneris Auctor opem.

Ö maga à nagy Ur, vigaztal tégedet,
Ö maga köti bé, te ſzebes ſzivedet,
Ki ſzomoruſággal illetet tégedet.

Sic Domino placuit, ſic fert Divina voluntas.
Hæc, quod vult fieri, nos quoq; velle decet.

Igy teczet az Urnak, s-ez vólt akarattya,
Ez vólt kétség kivül, az ő Szent tanácſa,
Nem lehet más azért embernek ſzándékja.

Nobis Vita datur Cœlorum à Principe, Vitæ
Idem quando libet fila ſecare poteſt.

Egyedül csak Iſten, ki éltünket adgya,
Es azt egy ideig az embernél hadgya,
De mihelyt akarja, mindgyárt el ragadgya.

Velle

Velle DEI, ſit Velle tuum, quod enim abſtulit, Ille
Ubertim reddet quando ſequêre DEUS.
Iſten akarattya, légyen te teczéſed,
A mitt tôled el vett, meg adgya, el hiſzed,
Mikor hóltod után, Szent ſzinét meg nézed.

Ferre decet patienter onus, quod ferre neceſſum eſt.
Heu nihil invitô fas agitare Deô.
Illik hogy békével terhûnket viſellyûk,
Mellyet ſzûkségképpen kôlletik ſzenvednünk,
Nem ſzabad ſemmit-is, Iſten ellen tennünk.

Qui te, Quiq; tuos curat, ſuper æthere vivit,
Ille DEO curæ eſt, Cui ſua cura DEUS.
Néked, s-gyermekidnek ki gondgyát viſeli,
Az egekben lakik. A ki ôtet féli,
Léſzen ô-is annak mindenkor Iſtene.

Quantillum reſtat tempus dùm pone ſequendo,
In vita æterna, mox revidebis eam.
Te-

Te-is majdan el mégy az halálnak uttyán,
Feleséged után, nem ſok ûdô mulván,
Meg lád ôtet menyben, véle Iſtent áldván.

Az hová, s-ô hozzá mig érkezel, és keſerveſſebben mint Palthiel utánna nézvén, 2. *Sam.* 3, 16. ô róla gyakran emlékezzél. Am légyen ſzabad igy emlegetned, légyen ſzabad véle ſzivedben igy beſzélgetned.

Quò properas, dilecta DEO, Regiq; Supremo
Deſponſata? Chori Cœlicolûmq; ſoror.
Hová ſietz, Iſtennek oh kedves leánya?
Chriſtusnak hûtt által el jedzet Mátkája?
S-A Szent Angyaloknak énekôlô társá.

Quò properas, fidei & veræ pietatis Alumna?
O uxor noſtri ſtemmatis alma decus!
Hová ſietz, s-miért mégy el kegyeſség tûkôrô?
Kedves Feleségem, ſzivemnek ôrömô?
A mi nemzetünknek nem kicſiny Szépsége.

Quò

Quò properas, dilecta mihi ſuaviſſima Conjunx!
Quò properas, animi Gloria magna mei?
Hova mégy Férjednek Edes Feleſége?
Hová ſietz ſzivem fele s-egyik réſze?
Miért mégy el tôlem, Házam ekeſsége?
Quò properas, Hoſpes Cœlo gratiſſima? Gnatos
Tam citò num Matrem deſeruiſſe decet?
Hova ſietz? Ne had el édes Fiaidat,
Menyorſzág lakoſſa. A te arváidat,
Gyámoltalan igyre jutot Magzatidat.
Sic eſt: Si in fatis hoc ſaltim dicere fas ſit.
O ſemper ſalve! Dulcis Amica Vale!
De ha igy kôl lennyi: Legutolsó ſzomban
Lólkôdet ajánlom az Urnak markában,
Nyugodgyék teſted-is à fôldnek gyomrában.
Turtureâ redamata fide, dulciſſima Conjunx,
O Crucis & Conſors Lucis Amica! VALE!
Tiſzta ſzeretettel, mint Galamb kedveltem
Minden ſzerencsémben Társamnak itéltem,
Nyu-

Nyugodgy békéſségben, kivel eddig éltem.
Triſtitiæ Medicina meæ, totieſq; levamen,
Curarum. O Animæ portio Chara! VALE!
Szomoruságomban minden vigaſságom,
Eltedben ki vóltál minden nyájaſságom,
Légyen Iſten veled, Kedves Házas-társom.
O mea Lux, mea Vis, Mea Laus, Dux, Robur & Unum
Una Mei Cordis ſollicitudo! VALE!
Mennyben vitt már Iſten oh én ékeſségem,
Lakjál ott ôrômben, néhaj ôrômôm,
Iſten légyen veled, Kedves Feleségem!
Mivel penig à meg holt ember-is tud ſzolnyi, Bôlcs Syrachnak ha akatunk hinnyi. *Cap.*38,13. Ne nehezteld te-is azért meg holt Atyád-fiának ſzavát hallanyi:
Quid gemis ah Conjunx? Gemitus num Fata retardant?
Hoc factum infectũ, lachryma nulla facit.
Mit

Mit sírsz? s-fohászkodol? Oh szerelmes Férjem!
Ne sírgy, Mert sírásod meg nem válthat engem.

Fata jubent, Sponsus me Cœlicus ambit & ultra,
Alterius Conjunx, non Tua dicar ego.

Az Ur Isten nékem maga parancsolta,
Hogy tőled el vállyam, akarattya tartya,
Es Christusnak légyek Jegyesse, Azt mondta.

Vita invita mihi, Lux Crux fuit & dolor ingens.
Jam mihi parta quies, Sit Tibi læta dies.

Világi életem keserű vólt nékem,
De már à Menyország csöndesz nyugó helyem.
Légyen tenéked-is Istened, Istenem!

Non ergò lumen vitale, invita relinquo,
Ad Dominum toties serva vocata meum.

Ez életet azért örömöst el hagyom,
Mert Menyben Christussal élek azt jól tudom,
Hová ô leányát, sokszor hitt JEsusom.

Nunc

Nunc Vale dicenti postremùm porrige dextram,
Quæ casti toties pignus amoris erat.

Nyujts még egyszer nékem kérlek szived kezét
Mutasd szerelmednek ez utólsó jegyét,
Hogy hallyad szivemnek utólsó beszédét.

Siste modum lachrymis, noli indulgere dolori,
Invidisse meis ne videare bonis.

Istenhez hogy hamar bocsáttál engemet,
Mód nélkûl ez eránt ne terheld szivedet,
Ne mondgyák: Irigyled nékem szerencsémet.

Nam licet in tumulo tristi, post fata quiesco;
Sed levis hic tantùm Corporis umbra cubat.

Gyászszal bé vonyatot sötét koporsomban,
Mert noha most nyugszom, mint egy kamorámban,
De csak Test, Föld s-hamu, melly mégyen à porban.

Pars

Pars divina mei ad Patrium remeavit Olympum,
Quem clausum Christus morte recluſit ovans.

Lélkömet peniglen kit az Egbûl vettem,
Christus Országában iſmét haza vittem,
Mellyet ô fölnitot hogy meg hólt érettem.

In me ſi qua fuit, noxam dimitte roganti,
Vive diu! Salve! Chare Marite Vale!

Ellened tenéked ha miben vitettem,
Meg bocsáſſad kérlek, az Urért énnékem!
Elly ſokáig, néked egéſséged légyen!

Proq; Fide intacta, Tibi Jucundiſſime grates.
Quas valet ex mœſto pectore lingua refert.

Hozzám meg mutatot kötelesſégedet,
Beteg ágyambéli jó téteményedet,
Fizeſſe meg Iſten minden hivségedet!

Pignora ſalvete! Fratres Charią; Valete!
SALVE Cœleſtis vita! Caduca VALE!

Ellyetek ſokáig ſzerelmes Magzatim,
S-Valakik vóltatok énnékem Barátim,
A Föld helyet, Menyben vannak már házaim.

Terra meum Corpus cuſtodi. Mortua vivam.
Chriſte tibi vivens, non moritura perit.

Azonban sótét föld órizd meg teſtemet,
Melly nem ſok ûdöre meg láttya Lélkömet.
Christus kinek éltem idvözit engemet!

§. X. Nem árthat ſenkinek az illyen beſzélgetés, sótt inkáb haſználhat az halál felöl való elmélkedés. Egyébként: *Niſi cogitatio hæc, ſanctiores nos æfficiat; Pecudes, ſaxa, merus chalybs ſumus.* Hogyha az halál és az után következendô órökkönvalóság felöl való gondalkodás ſzenttyebbé nem tehet, vagy penig Iſtenhez bennünket meg nem térithet; Oktalan állatok, kóſziklához haſonlok, vagy penig ollyanok vagyunk mint az aczélok. *Zach. 7. verſ. 12. Utinam ſaperent, intelligerent iſta, & noviſſima ſua proviederent! Deut. 32, 29.* Oh annakokáért, Vajha eſzeſſek vólnának az emberek, értenék ezeket, és az ô utolsó állapottyokat eſzekben vennék! Hogyha azonbannémellyek-

nek orczájok, még à kôsziklánál-is keményebbek legyenek, el annyira hogy éppen ne akarjanak meg térnyi, *Jer.5,3.* Hogyha szintén kôrnyûlmetéletlen-is némellyeknek fûlôk, és nem akarnak hallanyi, *Cap.6,10.* és hogyha szintén némellyek vakmerôk, aczél és vas természetûek-is; *Ibid.28.* De te oh halálod, és à mi az halálnál-is rettenetesebb az ôrôkkônvalósághoz mindenik szempillantásodban kôzelleb lépendô keresztény ember, Valaki, valamikor ez egyûgyû és szent Irással eggyezô irásomat, látod hallod, olvasod: *Memorare novissima!* Emlékezzél meg szivedben, à te utolsó dolgaidrul szivessen, és soha ôrôkkôn, el szánt szándékkal nem vétkezel; *Syr.7,38.* hanem az hallandóságnak alkalmatosságával Istenhez meg térnyi igyekezôl, és az halál által, Avagy: Az elkerûlhetetlen halálnak minden orában szivedben lévô szomorú gondolattya által, az ôrôkkônvaló haláltul meg menekedôl; Annakokáért: *DEUM time, & mandata ejus observa.* Az Istent féllyed,

féllyed, és az ô parancsolatit meg ôrizzed. Mert ez, valamint minden jó dolognak: Igy ez, Irásomnak-is Summája, és á te lôlkôdnek-is leg hasznossab munkája, s-leg idvôsségesseb szorgalmatosága. *Eccl.12,13.*

§. XI. Az el mult. 1683dik esztendôben, A mellyben Istenünknek igazságos itéletibûl, nem csak egész Magyar Orszàgot, de még rész szerint az Alsó Ausztriát-is à Pogány Tôrôk el rablotta; Sôtt LEOPOLDUS Kegyelmes Czàszàr és Coronás Király Urunk ô Fôlsége Becsi városát-is meg ostromlotta vólna: Ausztriában egy *Solenau* névû faluban (melly az emlitet Becstûl ôtt mérföldecske) illy emlékezetre méltó dolog tôrtént: Hogy az ellenség fegyvere elôtt szaladó népek kôzûl némellyek, nem tudván hová mennyi, s-nem tudván életeket másut meg ôrizni, à *Cœmeteriumban*, és ottan à régen meg holt emberek csontyoknak tiszteséges ôszvô rakásokra épitetet hajlékban szaladtanak, az holot à csontok kôzôt, à Pogánysàgnak szorgal-

matos kereskedése ellen-is egy néhány hétig békeségben meg maradtanak, és éjjeli ûdön ki menvén eledelek megszerzésére. Ezek az eleven emberek, à lélek nélkûl lévô holtak által életben meg tartatattanak. Oh ember! Ollyan ez az halálra kôteleztetet bûnös és bûdös test, mint az ô benne lakozó léleknek valamelly csontok közôt rendeltetet félelmes áresztoma, mellyben ô, à sok lölki s-testi ellenségek közôt, nem sokáig maradnyia, hanem inkáb kivánkozik hamaréb fôl szabadulnyia, *Phil.* 1, 23. Halálunkrul azért emlékezvén, és az ôrökkönvalóságrul gyakorta elmélkedvén, azon kôl igyekeznünk, hogy halálunk után Istenünkhöz mehessünk, és ô véle mind ôrökkön, élhessünk!

§. XII. *Domine DEUS MEUS, da mihi piè vivere, & sanctè mori!* Nem ment el soha-is, Egy Régi Jámbor, valamelly temetômellet kûlômben; hanem mindenkor igy fohászkodot lölkiben: Oh én Uram! és én édes Istenem! Adgyad kegyelmedbûl énnekem!

hogy

hogy itten szentûl élhessek és hozzad boldogul halálom után mehessek! Oh én Uram! és én édes Istenem! En-is azon Szent Jámborral igy elmélkedem: Mivel engemet szegény méltatlan szolgácskádat, életemben szintén ez ideig 1. *Sam.* 7, 12. kegyelmessen meg tartottál, és sok meg holt emberek temetése környûl forgolodtattál; sôtt aztot-is meg engedted, hogy à te igédbûl, à Boldog Halálnak mindenMesterségét, avagy Szekerét, annak elôttô ménô Követét és késerô seregét le irahssam, és à vigaztalás nélkûl szûkölkôdô szegény Evangelicusoknak (ha kik közûlök ez munkácskámat láthattyak) meg mutathassam, *Operatus es velle & perficere.* Elkezdetted, és el-is végezted. *Phil,* 2, 13. Ditsérteséssel azért mindenkoron az én szivemtûl és tiszteltesél mind ôrökkön az én Szegény Lölkömtûl. Adgyad, hogy másoknak mikor haszálnyi igyekezem, magam akkor meg ne vettessem! 1. *Cor.* 9, 27. Adgyad, hogy hallandoságomrul el ne feletkezzem, hanem az

örökkönvalóságrul szüntelen elmélkedgyem! Oh én Uram, és én édes Istenem! ki vagy énnékem Mennyegben és itt-is ez földön minden reményem. *Psal.*72,25.

Hæc voti sit summa mei: Da credere rectè!
Vivere da sanctè! Da benè posse mori.

Kérlek szivem kivánságát,
Hallyad ez fohászkodását:
Adgyad hogy benned higyhessek,
S-Ez földön szentül élhessek.
Halálomhoz ugy készüllyek,
Hogy örökkön veled éllyek,
Segélly engem életemben,
Vigaztally betegségemben,
Szent véré légyen JEsusnak,
Könnyebsége nyavalyámnak.
Légyen álom, én halálom,
De az élet boldogságom.
Ajánlom néked éltemet,
Ved kezeidben lélkömet,
Cselekedgyed ezt, Istenem!
Fiad Szent nevéért! Amen!

INDEX

(o)

INDEX TRIPLEX

Avagy

HARMAS MUTATO TABLA.

ELSÖ

A mellyben:

Quæstiones in hoc tractatu, Memorabiles.

Némelly Emlékezetre méltó kérdések adatatnak elönkben.

1. Istennek vagyoné vallyon, minden teremtet állatira és azok közöt még csak à leg kissebb és förtelmessebb férgecskére-is gondgya? 29.& seqq.
2. Isten miképp munkálossik minden teremtet állatokban. 33.34.35. seqq.
3. Istennek vagy tudománnya, vagy penig Szent Decretoma embert, à jó vagy gonosz cselekedetekre, val-

lyon nem kiſztié avagy kénſzeritti? 26.27.34.37.80.

4. Iſten akarattyábul, és egy általlyában meg máſolhatatlanképpen el végezet Szent tanácsábul léſzneké minden Jó vagy Gonoſz dolgok, ſzerencsés vagy ſzerencsétlen Caſuſok, olly formán; hogy kûlömben éppen nem lehettenek, hanem ſzükségesképpen, ſak ugy kôllôt lennyi mindeneknek, à miként kôvetkeztenek. 26.91

5. Iſten el rendelté vallyon mindeneket: Kinek s-minek hol s-mikor és miképpen kôlleſsék meg lennyi; mit, kitûl, és mennyit kôlleſsék akar kinek-is ſzenvednyi? 92

6. Iſten teczésébûl, vagy penig engedelmébûl mivel mindenek leſznek, kôlle tehát még-is embernek Imádkoznyi és munkálkodnyi, és ſzabadé à veſzedelmes Szerencsétlenségeknek ellene állanyi, s-igy à Betegségben ſzabadé orvosló eſzközökkel élnyi? 100. & ſeqq.

7. Ha az Iſtentûl rendeltetet ezközök, vagy jelen nincſenek, vagy jelen ha vadnak-is, de à nyomoruságbul való ki ſzabadulâſra ſemmit ſem ſegithetnek, mit kôl illenkor cſelekednyi? 103

8. Honnéd vagyon, hogy néha belsô ſzivbéli *Commotio*, néha pedig kûlsô jelek és *Omenek* által à kôvetkezendô dolgok felôl némelly emberek elôve megintetetnek. 120

9. Micſoda annak az oka, hogy az Imádkozó, és tiſzti ſzerint munkálkodó kereſztény embereknek ſzerencsétlennyeb gyakortáb ez világon állapottya, hogy ſem mint az Iſtenteleneknek ſorſa: Kiknek miért ſzerencséſſebb hogy ſém mint az hiveknek dolga? 105

10. Iſtennek à kegyes életnek meg jutalmazáſa felôl való ſok ſ ép Igéreti, az hiveknek ſzenvedéſek alat vallyon bé tellyeſedneké, és miképpen. 113

11. Joſzágában ha ki kárt vall, mint kôlleſsék magát vigaztalnyi. 136. ſeqq.

12. Hirében s-nevében ha ki meg gyaláztatik mit kôl annak cſelekednyi? 140
13. Ha valaki hirtelen és véletlen meg hal mit kôll à felôl itélnyi? 152
14. A Betegség honnénd ſzármazik? 192
15. Miképpen gyogyitatik meg à betegség? Imádsággal és Iſtentûl meg engedtetet Orvoſsággal. 100. ſeqq.
16. Gyônge vagy kicſiny Hûtôt mikép' kôl erôséttenyi? 227. ſeqq.
17. Hogyha à beteg nem élhet az Ur vacſorájával, mit kôll *in tali caſu* cſelekednyi? 232. & ſeqq.
18. Honnénd ſzármazik az Ember hûtinek erôtelensége? 241. ſeqq.
19. Az Bûnôknek ſokasága, s-az embernek méltatlansága és az Ördôg kárhoztatáſa ellen, miként kôl az meg keſeredet embert vigaztalnyia? 242. & ſeqq.
20. Hûtôdnek Jelen vólta és mind végig meg maradáſa felôl miképpen leheſs bizonyos? 306. & ſeqq.

21. Mi-

21. Miképpen kôlleſsék à nyomoruságban à zugolódáſt el távoztatnyi, és à békeſséges tûréſt meg ſzereznyi? 315. & ſeqq.
22. Szabadé à Betegségben, vagy más féle Szerencsétlenségben az Olvasókhoz, bûjôsbájos s-Boſzorkányokhoz folyamodnyi? 181
23. Micſoda haſzna à betegségnek? 384
24. A Betegségbûl fôl ſzabadult embernek, mit kôl cſelekednyi? 404. & ſeqq.
25. Hogyha ſem meg nem halhatz, ſem pedig meg nem gyogyulhatz, hanem nagy kinaid kôzôt ſokáig nyomorgaſz, mit kôl illyenkor â Jó Iſten illy cſelekedete felôl mondanyi? 412
26. Hogyha az Iſten félô emberek, nagy vólta miát betegségeknek, eſztelenûl beſzéllenek vagy cſelekeſznek, mit kôl azok felôl itélnyi? 417. & ſeqq.
27. Hogyha à Betegek kûlsô érzékenségektûl meg foſztatnak, nem hal-

 lanak,

lanak, nem látnak sem nem szollanak, hanem az halállal csak szivekben tusakosznak, mit kôl illyenkor az Lélek állapottya felôl gondolnyi? 420

28. A meg haló Embert mire kôl emlékeztetnyi? 425. Tûlô mit kôl kérdeznyi? 429. mikép' kôl meg áldanyi? 431

29. Hány féle vénség vagyon? 444

30. Hallogathattyaé valaki Lélkô sérelme nélkûl, vagy à hoszszú ûdônek? vagy az Isten kegyelmének? vagy pedig az utolsó órabéli meg térûlhetésnek reménségéért az ô *Pœnitentia* tartását, és Istenéhez való Igaz meg térését? 452. *vide Pœnitentia.*

31. Az Halál Szekerének minémô Kereke, Tengele, Rudgya és egyéb ékessége légyen? 485

32. Szabadé à meg holtakat siratnyi? 505, & seqq.

33. Az Hallotton meg szomorodot embert miként kôl vigaztalnyi? 512

MASODIK

MASODIK INDEX.

A mellyben:

PARADOXA.

Szent Irásbéli Igaz, de à mi romlot természetünknek gyarlóságára nézve hihetetlen dolgok adatatnak elônkben.

1. Nagyob gazdagság à Christusért való szegénység és gyalázat, hogy sem mint è világi kincsés Uraság?

2. Minden kereszt noha mi eszûnkben nem veszszûk, Isten Jó kedvébûl adatik minékûnk?

3. A Testnek betegsége, à Léleknek egéssége?

4. Job néha à betegség hogy sem mint az egéség?

5. Minden bûntetések Jó, és nem gonosz dolgok vagy cselekedetek?

6. A Christusért való szenvedés kiváltképpen való gratiája Istennek és magánossan való *Privilegiuma* à Hiveknek.

7. Isten â Jókkal kegyetlennyebbûl bánik hogy sem mint à gonoszokkal.
8. Minden hiveket, senkit ki nem vévén, meg szabadét Isten à veszedelemtûl.
9. Istennek Irgalma noha mindeneket meg gyogyithatna, de csak némellyikûnket gyogyittya.
10. Isten velûnk, világ ellenûnk.
11. Minden Istentûl vagyon, semmi sincs az ördögtûl.
12. Tôbb nyomoruságot êrdemlûnk hogy sem mint szenvedûnk.
13. Ki nem akar nyomoruságot, nem kiván à Menyországot.
14. Isten akarattya Hiveit sanyargattya, és az ô szerelme aztot késeriti.
15. Hol vagyon Isten kegyelme, ott vagyon kereszt bûvsége.
16. Könnyû minden betegség, és kicsiny akar melly névei nevezendô szerencsételenség.
17. Istentûl vagyon minden gonosz szerencsétlenség.
18. Némelly cselekedet mind Istennek mind Ördögnek mind penig tulajdonittatik à gonosz embernek.
19. A Jó-szerencse veszedelemnek jegye, de à szerencsétlenség Isten kegyelmének jele.
20. Isten mindeneket jól cselekeszik, és jó végre munkáloszik.

INDEX TERTIUS.

Harmadik Mutató Tábla.

A mellyben:

Rerum in hoc opere Contentarum series,

Avagy:

Ebben A könyvben levô dolgok adatatnak elôkben.

A.

A *Bsolon* gonosz cselekedete miképpen tulajdonitatik Istennek? 57

Achâb nem Iſten egy általlyában való akarattyábul holt meg az harczon. 96

Akarattya Iſtennek, az emberi akaratnak ſzabadságát el nem bontya, ſem à történetbûl eſendô dolgokatis el nem rontya. 89

Akarattya embernek midôn azt cſelekſzi, mellyet Iſten nem akar, Iſten akarattyánál nem erôſſeb. 79. Függ ugyan Iſten akarattyától; 80. De attul azonban nem determináltatik vagy kénſzéritetik, hogy à mit cſelekeſzik, aztot akár Jó akár gonoſz légyen egy általlyában el távoztathatatlanképpen meg cſelekedgye. 37. 64

Akarattya Iſtennek, Jóllehet *extraordinariè & miraculosè* ſokat cſelekeſzik néha, de hogy *abſoluta voluntate* minden jó vagy gonoſz dolgokra, hajtſa az emberi akaratot el változhatatlanképpen (valaki ha ezt állitaná) Ez Iſten ellen való káromlás vólna. 36. ſeqq. Mert még az oktalan állatokkal ſem cſelekeſzik ugy Iſten. 34. 88.

Ald Iſten, minket Imádság és Munkánk által. 100

Alhatatoſság mind végig ſzükséges. 487

Álom néha bé telleſedik. 125. Melly által Iſten embert néha meg inti. 125

Anaſtaſiuſnak Iſtentelenségéért élete tizen négy eſztendôkkel meg röviditetik. 454

Angliai egy Groffnem kivánnya à Menyorſzágot. 397

Angyali cſudálatos kûlsô és belsô intéſek és jövendôléſek. A ki bé mégyen Chriſtiánus Dániai Királyhoz. 125

Aſſánus Baſa hertelen meg ôletik. 454.

B.

Békává az Iſten hogy nem teremtétte, egy ſzegény ember hálaadáſſal tiſzteli. 264

Bécſi *Obſidio*kor à meg holt emberek cſontyai által tartatattanak meg à Pogányok ellen némelly kereſztények. 531

Betegség honnénd ſzármazik. 192. ſeqq. Leggyakrabban az Iſtenfélô emberen eſik. 195. Es ugyan mind magára s-mind felebaráttyára nézve. ibid. Kétképpen adatik elônkben: Vagy ugy, mint à bûnnek bûntetéſe, és igy könyörgéſt kiván, vagy ugy, mint à kûlsô eſzközökkel à mennyiben meg gyogyitathatik, és igy ſzabad Orvoſolnyi. 372

Betegségében némelly nem akar Orvoſsággal élnyi, némelly à bûjôsôkhöz akar mennyi. 372. & ſeqq.

Betegséggel hogy eggyik eſztendôben Iſten meg nem látogatta, keſerveſſen régenten egy valaki meg ſiratta. 394

Betegség, Máſodik kôvete az Halálnak. 189

Betegnek minémô beſzéde? 191

Betegségnek három féle orvoſsága vagyon: Izzaſztó, Sziv-erôſitô, Minden tagokat enyhitô. 196. & ſeqq.

Beteg ember nyughatatlansága és panaſzkodáſa. 190. ſeq. S-Annak vigaztaláſa. 425. 431

Beteg-

Beteg ember háromra vigyázzon. Tudnyi-illik: Eredetire az ô betegségének, Orvosló Meſterségére, és Annak haſznos Gyûmôlcsére. 192

Betegnek elsôben Lélkére, s-az után vigyáznyi kôl Teſtére. 197. 198.

Lélkét gyogyittya, Bûnô meg iſmérésével. ibid.

Bûnô bocsánattyáért való imádságával. 211

Békeſséges várakozáſſal. 359. Az elsô Izzaſztó, à máſik ſziv erôſitô, Az harmadik minden tagaidat könnyebbitô orvoſság. *Elsö* Orvoſság à *Pœnitentia*, melly áll *Elsöben*. A bûnök iſmérésében *Máſodſzor*. Meg vallásában, *Harmadſzor*. El hadgyásában. Mellyekért ſir, izzadoz és könyvez à beteg ember. 198. & ſeqq. Mint az Ur Jeſus. 204. Vagy amaz ember, ki à vôlgyrûl, hegyre fôl menô vizet talált. 207

Beteg ember Lélkének *Máſik* Orvoſsága az Imádság, mellyel buzgoſságoſſan imádkozik az ô bûnô bocsánattyáért. 208. & ſeqq. Az ô betegségé-

ségének el távoztatásáért, és à Szent Léleknek vigaztalásáért. 211. *Harmadik* Orvoſsága à csôndeſz *Patientia*. Békeſséges tûrés. 359
Békeſséges tûrés (A melly áll à csôndeſz és zugolódás nelkûlvaló várakozásban) minden féle nyavalyát meg könnyebit. 360. & ſeqq. és háromra vigyáz. Tudnyi illik. 1. A Szenvedôk ſeregére. 2. A Bûnôk keſerûségére. 3. Az Egnek ditsôſſégére. 362.368.ſeqq.
Boſzorkányok által-is bûntet néha az Iſten. 51. A kikhez nem ſzabad betegségedben folyamodnod. 372. 375. & ſeqq.
Bûnt Iſten noha nem cſelekeſzik, de azonban à kôrnyûl Háromképpen forgolódik és munkálodik. 63. & ſeqq.
Bûn cſelekedését Iſten noha meg engedi de azt azonban ſem nem akarja, ſem nem munkállya. 63. 64. Miért engedi meg. 64. Meg határozza. 70. Igazgattya. 32.33.59
Bûn cſelekedeti *in quantum ſunt Actus Phyſici* à mennyiben terméſzet ſzerint valók, Iſtentûl vannak, de nem à mennyiben à tôrvény ellen valok. 39. Miként tulajdonitatnak Iſtennek. 42
Bûn bocsánatért való ſzép könyörgés, 211. ſeqq.
Bûnôk és bûntetéſek miként vannak Iſtentûl. 35.40.41.61.
Bûntetéſek akár minémûek legyenek, de, *accuratè loquendo* mind Jó, nem penig gonoſz dolgok, noha mi réánk nézve à Szent irásban-is gonoſzoknak neveztetnek. 39.40
Bûntetéſe Az Iſten félôknek miképpen kûlömbôz az Iſtentelenek bûntetéſektûl, 46.

C.

Cauſa quæ naturalis quæ voluntaria? 32
Chriſtianus Dániai Királlynak Angyal jelenti meg halálát. 125
Chriſtus mi érettünk Atokká lôtt és meg fizetet. 246. Uti-társ. 488
Chriſtus és Moyſes beſzélgetéſe à mi Idvôſségünk felôl. 274

Cleanthes névû vén ember, maga ellen zugolódik. 444
Contingentia quæ dicantur? 20.21. *Ea per DEI Providentiam non tolluntur.* 24
Corthusius vigasságos el temetése. 503
Crepicordia városban igen meg kôszöni egy vak szemei világától való meg foztatását. 178
Cselekedetekbûl senki sem idvôzûlhet. 426
Cselekedetek kôzûl némelly, mind Istennek, mind Ördögnek s-mind embereknek tulajdonitatik. 52
Cselekedeti à gonosz embereknek és ördögöknek meg határoztattanak. 377

E.

ELet faja à Paradiczomban mire-való vólt. 11. 12
Egészség minden Gazdagságnál jobb. 189
Eszkôzôkkel mellyeket Isten mutat, kôl élnünk minden féle nyomoruságban, hogy Istent ne késértsük; de ha az eszkôzôk jelen nincsenek, avagy ha vannak-is de nem segithetnek, Istenben kôl erôssen biznunk. 103
Ex Eventu, de voluntate DEI non est judicandum. 83
Exempla sunt multorum, Tormenta paucorum. 399.

F.

F*Aber quomodo quisq; sua fortunæ?* 100. 101.
Feleségét egy Polgár, Istent segitségûl hiván, agyon ûti. 374

G.

G*Eorgius Carpentarius* Halálos orájában való szép Mi Atyánkja. 483
Gonosz cselekedeti az ördögöknek és minden embereknek meg határoztattanak. 377
Gonosz emberek, noha Istennek eszkôzi à bûntetésben, de mivel nem ott jár azok akarattya à hová czéloz Isten szándékja, azért Istentûl meg bûntetetnek, 173. Mert Isten noha nem akarója, Igazgatója azonban mind

mind à bûnöknek s-mind à bûntetéſeknek. 59.172
Gonoſz dolgok (à mennyiben bûntetéſek) Iſtentûl vannak. 45. Vid. Bûnök.
Gunizo egy Olaſz Barát az Ördögnek adgya ô magát, haſzontalanul reménlvén, hogy à halál orâján meg nyerheti Iſtenének irgalmát. 465

H.

HAlál micſoda légyen és honnénd vagyon. 1.2.3.4.5.6.7. Ollyan mint egy vitéz Ur. Kinek Lova vagyon de ſem huſa, ſem ábrázattya. 4. Mindazonáltal az Urak ſzokáſa ſzerint minden emberhez Levelet ir. 6.7. (mellynek értelmét láſd meg. 7.8.9.10. és követeket kûld. 7.16. Ugy mint: A Szerencsételenséget. 17. Betegséget és Vénséget. 13. *Vide* Szerentſetlenség, Betegſeg, Vénség.
Halál ha hertelen léſzen, az ember felôlô ſok féle itéletet téſzen. 153. & ſeqq.
Halállal ſzövetséget vetet egykor egy ember, olly conditioval hogy hozzája követet küldgyön elôb, hogy ſem mint maga el jöjön. 13. & ſeq.
Halál ſzekere. 471. Annak három Réſze. 473. Kereke, Tengele, Egyéb ekeſsége. 488. Barma s-kocſiſſa s-ôrizô ſzolgája. 499.500.
Halált kéſérô ſereg. 503. & ſeqq.
Hálát kôl Iſtennek adnyi, mind Jó s-mind ſzerencsételen állapotunkban. 178.
Ha kik ſokáik ſzendvednek, vagy hertelen halállal ez életbûl ki mennek. Máſoknak-is példájára veretetnek. 385.
Henricus ſecundus Franciai Király még csak egyſzer akar jádzanyi, de mind életét s-mind ſzerencséjét el veſzti. 455.
Herodes, Pilátus és à Sidok mikép' vitték véghez Iſten akarattyát. 59.
Holt Teſtbûl Férgek leſznek. 518.
Mennyit nyomó por léſzen. 518.
Hûtt néha kicſiny minden emberekben. 227. Mert néha nevelkedik, néha

kicsinyedik. 228. Azért annak öregbitéséért, Az Hivő Szentek példája szerint te-is (1.) imádkozzál. *Ibid.* (2.) Az Isten Igéjérül gondolkodgyál. Es (3.) à Sacramentomoknak élésében foglalatoskodgyál. 230. Mellynek erősitéséért az Ur JEsus-is Imádkozik. 235. Azonban à kicsiny Hütt-is szintén olly igaz hütt mint az erős nagy hütt. *ibidem.* Melly hütt kicsiny ugyan gyakorta az Ember bünö nagyságáért és az vádoló sereg sokaságáért; de azonban az Ur JEsus éretted meg fizetet, és hogy az haragos Isten elöl az Irgalmas Isten eleiben kölleſsék *appellálván* menned, tégedet arra-is vezérlet. 241. & seqq. és meg mutogattya hütödnek erősitésére Az Atya Isten kegyelmét, maga elegséges fizetését és à Szent Lélek vigaztalásának erejét, mint az hütnek hármas kötelét. 260. & seqq. Az Eö maga kegyelmét, háromképpen jelenti ki az Isten. I. Beszéddel. *Ibid.* II. Cselekedettel. Mert szeretet minket. 1. Mikor nem vólnánk. 2. Mikor ellenségi vólnánk. 3. Mikor à meg váltás után az bünöknek cselekedöi vólnánk. III. Jelenségekkel. Az Eö elégséges fizetését-is mutattya, midön annak büvségét elönkben adgya. Sött mutattya A Szent Lélek vigaztalásának-is erejét. 270. A ki ellen ám bár mutogalla, (1.) Moyses büneinknek sulyosságát; 271. de meg felel az Ur JEsus, 274. Hogy à Cselekedésbül senki sem idvözül; hanem csak az Ur JEsusban való hütbül. 275. (2.) Mutogalla Lölkünk-ismérete à mi magunk méltatlanságát. 291. & seqq. De az Ur JEsus által az ö Igasságában öltöztetünk. 291. & seq. (3.) Mutogalla az Ördög à Pokolnak meg érdemlet keserü, sok-féle és örökös kinnyát. 299. De meg rontotta JEsus Urunk az ö hatalmát. Erösbb azért oltalmazód, hogy sem mint kárhoztatód. 301.
Hütödnek ha jelen voltát nem érzed, à hütnek mind szerzö okaira, 307.

S-mind cſelekedetire és jegyeire-is kôl figyelmezned. Hûtôd azonban ha még-is olly kicſiny, hogy azt mondod, hogy te éppen nem hihetz, mit kôl *in tali caſu* cſelekedned láſd meg. 315. *Aliud eſt fidem non ſentire, aliud verò credere nolle.* 317. Gondold meg à Fiuvá való fogadáſnak ſzerelmét, gondold meg az Iſtennek igaz igéretit és az ô hatalmának nagy erejét. 319. & ſeqq.
Hûtôd meg maradáſa felôl-is miképpen lehetſ bizonyos. 324. ſeqq.
Hûtt Iſten munkája. 237. Kinek nem kôl ellene állanyia. 241.
Hûttnek munkái hármak. 312.

I.

IDa névô egy Groff Aſzſzony, Fiai állapottyát elôve meg mondgya. 119.
Ideje mig vagyon à meg téréſnek, addik térjûnk meg. 10.
Igéreti Iſtennek az hivek ſzerencséje felôl, nem mindenkor ebben; hanem be tellyeſednek à máſik életben. 113
Igéretiben Iſtennek meg kôl nyugodnyi. 375. & ſeq.
Imádság ollyan mint egy ſziv erôſittô Lôlki Orvoſság. 208. Mellyben kônyôrôg à beteg ember. 1. Az Eô bûneinknek bocsánattyáért. 2. A betegségnek el távoztatásáért és 3. A Szent Lélek vigaztalásáért. 211. 337.
Imàdsággal és munkálodáſſal kôl élnyi, és minden veſzedelemnek ellene állanyi. 100.
Imádságunkban à mit hûttel kérûnk, el veſzſzûk. 224.
Imádkoznyi kôl à bûntetésnek el távoztatásáért, és à betegségbûl való fôl ſzabadulásért; de *ſub Conditione Divinæ voluntatis & Animæ utilitatis.* 326.
Job nyavalyája miképpen vagyon Iſtentûl. 55.
Jóſzágában ha valaki kárt vall, miként vigaztallya magát. 137
Iſten egyedûl az Igaz Ur. 2. A ki mindeneket tud és lát, nem cſak à Jelenvaló dolgokat; de még à kôvetkezendôket-is. 22. 23. Nem ugyan

az ô el változhatatlan végezésébûl; (*mert igy semmi történet nem vólna, sött meg a bün-is ö Fœlségétûl vólna*) hanem az ô Isteni természetinek fényességébûl. 24. 25. Melly Isteni *Præscientia* azonbán az embereket à gonosz cselekedetre nem kénszeriti. 26. 27. 28. 29.

Istennek gondgya vagyon minden teremtet állatira, meg csak à leg kissebbik férgecskére-is leg kiváltképpen penig az emberekre és azok közûl az Isten félôkre. 29. 30. seqq.

Istentûl függenek mindenek, mind eredettyekre, mind erejekre s-mind penig cselekedetekre nézve, nem csak à mennyiben elôve azokat láttya, hanem à mennyiben â jót azokban munkálódgya, à gonoszt penig az ô bölcsességével jóra igazgattya, vagy az ô Szent Neve dicsôsségére, vagy hiveinek Idvôsségekre, vagy az hûtôtleneknek bûntetésekre. 32. 33.

Isten másképpen munkáloszik az oktalan, másképpen penig az okos állatokban. 33. Másképpen az embereknek jó, másképpen gonosz cselekedetekben, 34. 35. akár à természet ellen, akár penig az Isten tôrvénnye ellen legyenek; 39. de egygyiket sem *prædeterminálla* erôszak szerint. 27. 64.

Isten az jót munkállya. 38. A gonoszt penig tiltya; 64. de meg-is engedi. 17. 62. és igazgattya. 33. 62.

Isten az Isten félôkért, az Istenteleneket gyakorta meg áldgya. 39.

Istentûl nem minden gonosz dolgok egyenlôképpen vannak, hanem némellyek az ô vigezésébûl, némellyek penig csak engedelmébûl származnak. 41. 42. Az elsôk, vagy közönségesek vagy magánosan valok; akár az Istentelenekre akár penig az Istenfélôkre nézve. 43. 44.

A másod rendbéliek mellyek nem *immediatè* az Istentûl, hanem az emberektûl következnek bûntetésnek neveztetnek, nem à gonoszt cselekedô személlyre, mert igy bûnök, hanem à szenvedô emberre nézve.

Jóllehet itt-is az Istentelen és Istentélők közöt külömbséget kél tenned, amazokra nézve bűntetések; ezekre nézve penig Atyai veszszőléseck. 46. Mértnoha à szenvedés közönséges; de azonban à Szent irás szerint háromképpen különöz. 47. 58. 49.
Isten gyakorta alkalmatosságot mutat à szerencsés életre. 118. 120
Isten à gonoszt vagy az ő bűntetését nem mindenkor maga személlyében viszi végben, hanem leg gyakortáb Angyalok, Emberek, Bolzorkányok vagy más Ezközök és teremtet állatok által. 380. Kiknek nem ád ugyan gonosz gondolatokat, hanem igazgattya egyebek bűntetésére szándékát. 51.
Isten à bűn környül miképpen munkálosik, 63.
Isten á bűnt miért engedi meg lennyi. 64. & seqq.
Isten az esét után-is az Embereket szabad akarattyokban meg tartya. 33. seqq.

Isten

Isten olly oka-é vallyon minden Jó, és gonosz dolgoknak és minden szerencsételenségeknek? hogy mindeneknek ép'en csak igy kéllét még lennyi, valamellyek lésznek vagy à miképpen lettenek. 26. seq. 31. seq.
Isten nem csak az Teremtet állatoknak cselekedettyeket, de még azoknak minden mondgyát-is bölcsen el rendöltö, hogy az oktalan állatok szükségesképpen az okos Emberek penig szabad akarattyok szerint cselekedgyenek à mit cselekesznek. 84. 88. 89.
Isten noha mindeneket el rendölt; de azonban szorgalmatossan kél mind Imádkoznyi, s-mind munkálodnyi à keresztény embernek és ellene állanyi minden szerencsételenségnek. 100.
Isten cselekedetin szükségesképpen meg kél nyugodnunk, és hálaado szivel azt mondanunk: Ez az én Betegségem, szerencsételenségem Istentül vagyon, azért jól vagyon, mert Isten akarattyábul vagyon és

nem az ördögtûl vagy ördöngösöktûl. 170. & seqq.
Isten mindeneket jól és jó végre cselekeszik. 176.
Isten mit, s-miért cselekeszik jol, tudgya, noha à mi értötlen tudatlanságunk ez életben aztot elegendöképpen meg nem tanulhattya. 176.
Isten szerelme nyomorgattya à Hiveket. 175.
Isten néha à Jó vagy gonosz dolgokat elöve meg jelenti. 118.120.
Isten jól cselekedvén à Gonoszokkal, nem ád alkalmatosságot à bûnre, hanem à meg téréstre. 115. & seqq.
Isten bölcsesége, kegyelme, Igasága és ereje az embereknek meg váltásában. 255. & seqq.
Istenteleneknek jobban miért vagyon dolga, hogy sem mint az Istenfélöknek. 366
Jus DEI est vel strictum, vel clementia temperatum. 250.252.

K.

Kár vallását ember, ha békével szenvedi, olly kedves Isten elöt, mintha à szegényekre osztogattya vala minden kincsét. 136. & seqq.
Kegyes embereknek dolga miért szerencsételennyebb hogy sem mint az Istentelenek állapottya. 105.366.
Kereszttel látogattya Isten az ö Hiveit mind Eö magára, s-mind mi réánk, Es felebarátinkra nézve. 385.
Keresztény ember mindennapi tiszti. 161.
Kereszttelkedésünk haszna. 230.
Keresztes fa, à Kéresztény Ember sok keresztinek példája. 107.
Könyörgés à bûn bocsánatért. 211. Az betegségbûl való meg szabadulásért. 326. Az Szent Lélek Vigaztalásáért. 337. Az Idvösséges ki mulásért. 336.
Követi à halálnak hárman vannak. *vide* Halál. 7.16.

L.

László Király, Menyeközöre készûl hertelen meg hal. 117.
Láteránumbéli végezés à beteg orvoslása felöl. 370.

Lövés à Cilhoz Isten igazgatásából vagyon. 98. 99.

M.

M. M. Mit jegyeznek két kezeinken. 10.
Marcus Lucius Nagy Szerencsétlensége, à melly lett Isten Szent teczésébûl és engedelmébûl. 97.
Mennykô à fát meg ûti és à Fa alat lévô Tolvajt miért nem ûti? 99.
Micsoda Annak oka, hogy az Istenteleneknek jól vagyon dolga; de gonoszul az Istenfélôknek állapottya. 366.
Mindenek valamellyek esnek rajtunk, Isten gondviselésébûl leszsnek. 134.
Es igy igen jól leszsnek. 176.
MORS mit tészen. 16.
Munkálodás. *vid.* Imádság.

N.

NYilnak szerencsés menetele Istentûl vagyon. 98. 99.

O.

OStyát mellyet meg áldottak egy Aszszony szâraz fa alat el ás, és à meg zöldelvén keresztes levelet és forgátsot mutogat. 106
Omina futurorum. 120. seqq.

Ö.

ÖRdög cselekedeti meg határoztattanak. 377. Bémégyen szemlátomást némelly betegekhez. Ökör bûrt és Papyrost viszen, hogy bûnöket fôl irja, de à JEsus által meg gyözetetik. 302. 303. Vagyon akarattya, à mi veszedelmünkre, de nincsen hatalma, és szabadsága. 378. Meg akar vernyi egy embert; de nem verhet. 71. Ha igazat mond-is és ha jót cselekednyi láttatik-is, de meg csalnyi igyekezik. Mikép' segét à betegségben. 378. Styliteshez Tûzes szekeret viszen. 423.

P.

PHarao szivét ki keményitté meg? 53.
Philochristus minden Arannyát à szegényeknek ki oztogattattya, hogy Fiát életben Isten meszsze uttyárul békésségben haza hozza, de Isten aztot à vizekkel el borittattya. 132. seqq.
Pénz találás valami verem ásáskor miképpen tôrténet? 99. 100.
Præscientia DEI non imponit rebus necessitatem. 26. & seqq.
Providentia DEI. vid. Isteni gondviselés. 29. seqq.
Pœnitentia tartás miben áll? 198. & seqq.
Pœnitentiát tarcsunk mig idônk vagyon. 9. 10. 448. & seqq.
Pœnitentiát héjában hallogattyák az Emberek. (1.) Az hoszszu életnek. 452. (2.) Az Isten kegyelmének. 457. és (3.) Az halál elôt léendô meg térhetésnek haszontalan reménségéért. 467.

R.

RÉgiek szép és bôlcs találmánnya à halállal való szôvetség felôl. 13. A sok szerencsételenség felôl. 126. A Hivek kereszti felôl. 163. A halálban való uti társ felôl. 489.
Roboam gonoságа Istennek miképpen tulajdonitatik? 57.
Romai gyôzôdelmes szekér à vitézkedés után. 471.

S.

Sacramentum. 430. & seqq.
Szenvedésünk ez világon rôvid, könnyû és hasznos. 39. 40. 400. & seqq.
Szenvedéssel miért látogat Isten. *vide* Keresztet?
Szerencsételenség elsô kôvete à halál szekerének. 17. Melly meg esik Emberen gyakorta az ôrômnek kez-

kezdetin. 17. Történetből eset dolognak mondatik mi reánk nézve és nem az Istenre nézve. 20. Leg kiváltképpen három féle, mért vagy Joszága Embernek, vagy hire, vagy élete forog veszedelemben. 127. Isten akarattyából lészen. 43.
Szerencsétlenségeknek és Reméntelen halálnak példái. 128. & seqq.
Szerencsétlenséget miért bocsát Isten az ô Hiveire. 385. 175. Hála ado szivel kôl vennünk egy meg vakitatot embernek példája szerint. 178.
Szerencsételnségünkben nem kôl felebarátunk szerencséjére zugolódnunk. 181. Mind jò s-mind gonosz emberen meg eshetik. 162.
Sirnyi szabad az holtakon. 105. de meg mértékeltetet móddal, három okokra nézve. 508.
Simei szidalmazását Isten miképpen parancsolta. 66.
Sors Istentûl vagyon 94. 95.
Sor-

Sorsunkkal elégedgyünk meg. 181.
Sidok mikép' vitték, végben Isten akarattyát, A Christus meg ôlésében. 59. A meg áldot ostyát meg akarják vennyi. 106.
Szúnyege à halál szekerének. 498.

T.

TÖrténet *vide* Szerencsétlenség Istenre nézve semmi sincs. 20. 91.
Taubmannus koporsót lát betegségében az ô ágya elôt. 124.

U.

UR Vacsorájának haszna. 231. Azzal való élést nem kôl hallogatnyi, mint amaz fôsvény kinek az Aldot Ostya helet egy garast tészen valamelly béka à szájában. 233.
Ur vacsorájával ha nem élhetz betegségedben mit kôl cselekedned. 232. & seqq.

Uti társ à halálban az Ur JEſus. 490. A ki (1.) Az ôrôk élet uttyát mutogattya, (2.) Az akadékokat, minemûek: A Bûn, bûnnek oka, és bûnnek bûntetéſe. 401. (3.) Az halálhoz közölgetô Embert vigaztallya. 497.

Ü.

ÜLés minémû à halál ſzekerében. 497.
üveg törése Gazda halálát jelenti. 120. & ſeqq.

V.

VIlágivigaſság, csak héjában valóság. 17.
Vigaztalás kár valláſunkban. 130. 170. Hirünk S-Nevünk gyalázattyában. 140. Eletünk veſzedelmében. 149. Vagy betegségünkben. Három féle. Az halál Orájában. 337.425.

Vénség magában-is betegség. 442. De az elmében ékeſség. 442. Háromféle. 444. & ſeqq. Annak alkalmatlánsága és feledékenysége. 445.

Ut mihi Mors felix contingat; vivere diſco.
Ut felix poſſim vivere; diſco mori.

Hogy boldogul meg halhaſſak,
EsMennyOrſzágban juthaſſak.
Szentül, Jámborul, Igazán,
Elnyi tanulok föld hátán;
Hogy ſzerencséſſen élheſſek,
S-Csöndeſz Lélekkel leheſſek,
Halálomat emlegetem,
S-ahoz magamat kéſzittem.

Tu autem Domine JEsu Christe! Doce me mortalitatem meam, ut sapiam. Psal. 90. vers. 12. Et notum fac mihi finem meum, ac numerum dierum meorum, ut sciam, quòd desiturus sim! Ecce! Palmæ instar posuisti dies meos! Psal. 39, 5. Tibi ergo sit Gloria, per secula nunquam finienda!

FINIS.

Dieses Buch verehrte
mir Johannes
Seidel ein Reit
Knecht bey Hu=
Leutenant Baron
Brzi Koffski
Anno 1734.

Georgius Ada=
mus Danielius
Rex.